

INSTITUTUL
DE RELAȚII INTERNAȚIONALE
DIN MOLDOVA

ISSN 1857-4440
eISSN 2587-3393

Relații Internaționale Plus

Revistă științifico-practică
Nr.1 (15) 2019

COLEGIUL DE REDACȚIE

- Artiom MALGHIN**, doctor în științe politice, conferențiar universitar, *MIIIMO(Y)*, Federația Rusă
Stanislav CERNEAVSCHII, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, Centrul de Cercetări Științifice, *MIIIMO(Y)*, Federația Rusă
Stanislav KNIAZEV, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea Internațională MIITCO, Republica Belarus
Vasilii SACOVICI, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Universitatea Națională Tehnică din Belarus, Republica Belarus
Vladimir GUTUROV, doctor habilitat în filosofie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Sankt-Petersburg, Federația Rusă
Iordan Gheorghe BĂRBULESCU, doctor în științe politice, profesor universitar, SNSPA
Ioan HORGA, doctor în științe politice, profesor universitar, Universitatea din Oradea, România
Ion IGNAT, doctor în științe economice, profesor universitar, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România
Vladislav GROSUL, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, Institutul Istoriei Rusiei al AȘR, Federația Rusă
Vladislav MACARCIUC, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Institutul de Drept și Psihologie a Universității Tehnice Naționale din Livov, Ucraina
Alexandru SÎCI, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, Universitatea Națională „Iurii Fedkovič” din Cernăuți, Ucraina
Chris GRANT, doctor în științe politice, Universitatea din Mercer, orașul Macon, Statul Georgia, SUA
Mincio MINCEV, doctor habilitat în filosofie, profesor universitar, Centrul Științific Bulgar Euroasiatic, Bulgaria
Ludmila LIPCOVA, doctor în istorie, Facultatea de Relații Internaționale a Universității Economice din Bratislava, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, Republica Slovacă
Stanislav MRAZ, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea «DANUBIUS», Republica Slovacă
Alexandru BURIAN, doctor habilitat în drept, profesor universitar, CNAA
Victor JUC, doctor habilitat în științe politice, profesor cercetător, ICJP al AȘM
Valeriu CUȘNIR, doctor habilitat în drept, profesor universitar, ICJP al AȘM
Iurii CROTENCO, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, IRIM
Mihail BÎRGĂU, doctor habilitat în drept, profesor universitar, IRIM
Vitalie CAZACU, doctor în științe economice, conferențiar universitar, IRIM

ECHIPA REDACȚIONALĂ

Redactor-șef: Sergiu NAZARIA,

doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, IRIM

Redactor-șef adjunct: Ludmila ROȘCA, doctor habilitat în filosofie, profesor universitar, IRIM

Redactor-științific: Valentin BENIUC, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, IRIM

Redactor (limba română): Natalia Ciobanu

Redactor (limba engleză): Mihaela STICEA

Fondator: Institutul de Relații Internaționale din Moldova

Înregistrată la Ministerul Justiției al RM în data de 24 noiembrie 2017

Revista a primit statut de publicație științifică de profil, categoria “B”, prin Decizia Consiliului de Conducere al Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare nr. 16 din 9 iulie 2019 cu privire la evaluarea, clasificarea și monitorizarea revistelor științifice. Revista se declară publicație științifică cu Acces Deschis, în baza Licenței Creative Commons Attribution 4.0 International Public License (CC BY), este inclusă în baza de date naționale: Instrumentul Bibliometric Național.

ISSN 1857-4440
eISSN 2587-3393

**INSTITUTE
OF INTERNATIONAL RELATION
OF MOLDOVA**

International Relations Plus

Scientific-practical journal
No. 1 (15) 2019

EDITORIAL BOARD

Artiom MALGHIN, *PhD in Political Science, associate professor, MGIOM (U), the Russian Federation*
Stanislav CERNEAVSCHII, *doctor habilitate in History, university professor, Center for*

Scientific Research, MGIMO (U), the Russian Federation

Stanislav KNIAZEV, *doctor habilitate in Law, university professor, International University of*
Medicine and Pharmacy (MITSO), the Republic of Belarus

Vasilii SACOVICI, *doctor habilitate in Political Sciences, university professor, Technical*
University of Belarus, the Republic of Belarus

Vladimir GUTUROV, *doctor habilitate in Philosophy, university professor, State University of*
Sankt-Petersburg, the Russian Federation

Jordan BĂRBULESCU, *PhD in Political Sciences, university professor, SNSPA*

Ioan HORGA, *PhD in Political Sciences, university professor, Oradea University, Romania*

Ion IGNAT, *PhD in Economic Sciences, university professor, „Alexandru Ioan Cuza” University,*
Iasi, Romania

Vladislav GROSUL, *doctor habilitate in History, university professor, Russian Academy of*
Sciences Institute of Russian History, Russian Federation

Vladislav MACARCIUC, *doctor habilitate in Law, university professor, Institute of Law and*
Psychology of the National Technical University of Livov, Ukraine

Alexandru ȘICI, *doctor habilitate in History, university professor, „Iurii Fedkovič” National*
University of Chernivtsi, Ukraine

Chris GRANT, *PhD in Political Science, Mercer University, the city of Macon, Georgia, the USA*

Mincio MINCEV, *doctor habilitate in Philosophy, university professor, Bulgarian Euro-Asian*
Academy of Sciences, Bulgaria

Ludmila LIPCOVA, *PhD in History, Faculty of International Relations of the University of*
Economics from Bratislava, doctor habilitate in Economics, university professor, the Slovak Republic

Stanislav MRAZ, *doctor habilitate in Law, university professor, „DANUBIUS” University,*
the Slovak Republic

Alexandru BURIAN, *doctor habilitate in Law, university professor, CNAA*

Victor JUC, *doctor habilitate in Political Sciences, research professor, ICJP of the ASM*

Valeriu CUȘNIR, *doctor habilitate in Law, university professor, ICJP of the ASM*

Iurii CROTENCO, *doctor habilitate in Economic Sciences, university professor, IRIM*

Mihail BÎRGĂU, *doctor habilitate in Law, university professor, IRIM*

Vitalie CAZACU, *PhD in Economic Sciences, associate professor, IRIM*

EDITORIAL TEAM

Editor-in-Chief: *Sergiu NAZARIA*,

doctor habilitate in Political Sciences, university professor, IRIM

Deputy Editor-in-Chief: *Ludmila ROȘCA*, *doctor habilitate in Philosophy, university professor, IRIM*

Scientific Editor: *Valentin BENIUC*, *doctor habilitate in Political Sciences, university professor, IRIM*

Editor (Romanian): *Natalia Ciobanu*

Editor (English): *Mihaela STICEA*

Founder: Institute of International Relations of Moldova

Registered at the Republic of Moldova's Ministry of Justice on 24 November, 2017

The journal has been granted the status of a scientific publication of the profile, category "B", by Decision no. 16 of July 9, 2019 of the National Agency for Quality Assurance in Education and Research regarding the evaluation, classification and monitoring of scientific journals. The journal is an Open Access scientific publication based on the Creative Commons Attribution 4.0 International Public License (CC BY), and is included in the national database:

National Bibliometric Instrument.

SUMAR

DISCURSUL POLITOLOGIC INTERNAȚIONAL: PROBLEME ACTUALE

- Valentin BENIUC**, *doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, IRIM*
Liliana BENIUC, *doctor în științe politice, IRIM*
**Evoluția competențelor instituțiilor Uniunii Europene în
domeniul politicii externe9**
- Valentina URSU**, *master în științe politice, Banca Națională a Moldovei*
**Coalițiile de guvernare în statele democratice: condiții de multiplicare
a rezultatelor39**
- Tamara GALCHINA**, *doctor în geografie, Institutul de Geografie al AȘR,
Moscova, Federația Rusă*
Andrei GHERȚEN, *doctor în geografie, Institutul de Geografie al AȘR, Moscova,
Federația Rusă*
Olga GHERȚEN, *Școala superioară de științe sociale și economice din Moscova,
Federația Rusă*
Natalia CUCUȘCHINA, *Asociația geografilor din Federația Rusă*
**Marea Neagră și Marea Mediteraneană – unitate sau vecinătate? Locul regiunii
de Nord-Vest a bazinului Mării Negre în regiunea mediteraneană57**
- Constantin-Vasile ȚOCA**, *doctor, Universitatea din Oradea, România*
Aliona MOROZAN, *masterandă, Universitatea din Oradea, România*
**Cooperarea transfrontalieră România – Republica Moldova.
Studiu de caz: evaluarea proiectului SMURD78**
- Sayed SAYED**, *doctorand, IRIM, Statul Israel*
Sergiu NAZARIA, *doctor habilitat în științe politice, IRIM*
**Conflictul Israeliano-Palestinian și încercările de soluționare ale lui în cadrul
relațiilor dintre părți, la începutul secolului al XXI-lea (2001-2009)95**
- Iulia SIROTA**, *doctor în psihologie, Colegiul „Carmell”, Statul Israel*
**Aportul studenților străini în dezvoltarea învățământului superior din
Israel și statele din Bazinul Mării Negre110**

PROCESELE INTEGRAȚIONISTE ȘI ECONOMIA GLOBALĂ

- Elena BĂDĂRĂU**, *doctor în științe economice, IRIM*
Tatiana ANDREEVA, *doctor în științe economice, conferențiar universitar, IRIM*
**Tehnologiile Informaționale – un domeniu prioritar de cooperare a Republicii
Moldova în Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării121**

Ludmila GOLOVATAIA , <i>doctor în științe economice, conferențiar universitar, IRIM</i> Rolul diplomației economice în consolidarea competitivității naționale și a securității economice	127
Irina CROTENCO , <i>doctor în științe economice, IRIM</i> Elena CERNOVA , <i>master în științe economice, Colegiul de Business și Servicii din Tiraspol, Moldova</i> Ecaterina MIRONENCO , <i>master în științe economice, UPT, Tiraspol, Moldova</i> Aspecte teoretice actuale ale comerțului internațional și contemporanietatea	148
Ludmila GOLOVATAIA , <i>doctor în științe economice, conferențiar universitar, IRIM</i> Simuzer ASCHEROVA , <i>doctorandă, IRIM</i> Interdependența dintre procesele de migrație și securitatea economică în Azerbaijan	160

DREPT NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL EUROPEAN

Ștefan STAMATIN , <i>doctor în drept, profesor universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM</i> Valeriu GUREU , <i>master în drept, IRIM</i> Problemele administrației ministeriale în contextul armonizării legislației naționale la standardele europene	171
Eugenia COJOCARU , <i>doctor habilitat în drept, profesor universitar, USM</i> Mihai Claudiu SUSANU , <i>doctorand, USPEE „Constantin Stere”</i> Necesitatea perfecționării reglementărilor finanțării întreprinderilor din spectrul mediului de afaceri al IMM-urilor	179
Serghei KOROED , <i>doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea Internațională de Dezvoltare Umană „Ucraina”, Kiev, Ucraina</i> Mihail BÎRGĂU , <i>doctor habilitat în drept, profesor universitar, IRIM</i> Sarcina justiției în cazurile civile: rezoluția cauzei sau protecția dreptului ca criteriu de evaluare a eficienței răspunderii civile	192
Mihai Claudiu SUSANU , <i>doctorand al USPEE „Constantin Stere”</i> Unele aspecte privind reglementarea cooperării transfrontaliere în domeniul activității de întreprinzător a întreprinderilor mici și mijlocii	201
NOUTĂȚI ȘTIINȚIFICE	397

CONTENTS

INTERNATIONAL POLITICAL DISCOURSE: RELEVANT PROBLEMS

- Valentin BENIUC**, *doctor habilitate in Political Sciences, university professor, IRIM*
Liliana BENIUC, *PhD in political sciences, IRIM*
The evolution of the competences of the European Union's institutions in the foreign policy field212
- Valentina URSU**, *master student in political sciences, National Bank of Moldova*
Government coalitions in democratic states: conditions of multiplication of the results242
- Tamara GALCHINA**, *PhD in geography, Institute of Geography of Russian Academy of Sciences, Moscow, Russia*
Andrei GHERȚEN, *PhD in geography, Institute of Geography of Russian Academy of Sciences, Moscow, Russia*
Olga GHERȚEN, *Moscow School of Social and Economic Sciences, Moscow, Russia*
Natalia CUCUȘCHINA, *Russian Geographical Society, Moscow, Russia*
Black Sea and Mediterranean Regions – unity or neighborhood? Location of the North-Western Black Sea Region in the Mediterranean Region259
- Constantin-Vasile ȚOCA**, *PhD, University of Oradea, Romania*
Aliona MOROZAN, *master student, University of Oradea, Romania*
Transfrontal Cooperation Romania - Republic of Moldova. Case Study: evaluation of SMURD project278
- Sayed SAYED**, *PhD student, IRIM, State of Israel*
Sergiu NAZARIA, *doctor habilitate in Political Science, university professor, IRIM*
Israeli-Palestinian Conflict and attempts of its settlement in the framework of relationships between parties at the beginning of the XXI century (2001-2009) ..294
- Julia SIROTA**, *PhD in psychology, Israel*
Contribution of foreign students to the development of higher education in Israel and in the Black-Sea Countries307

INTEGRATIONAL PROCESSES AND GLOBAL ECONOMY

- BĂDĂRĂU Elena**, *PhD in Economic Sciences, IRIM*
ANDREEVA Tatiana, *PhD in Economic Sciences, associate professor, IRIM*
Informational Technologies - primary field of the Republic of Moldova cooperation in the Strategy of the European Union for the Danube Region ...318

Lyudmila GOLOVATAYA, PhD in Economic Sciences, associate professor, IRIM The role of economic diplomacy in enhancing national competitiveness economic security	323
<i>Irina CROTENCO, PhD in Economic Sciences, IRIM</i> <i>Elena CERNOVA, Master in Economics, College of Business and Services in Tiraspol, Moldova</i> <i>Ecaterina MIRONENCO, Master in Economics, UPT, Tiraspol, Moldova</i>	
Current theoretical aspects of international trade and modernity	340
<i>Lyudmila GOLOVATAYA, PhD in Economic Sciences, associate professor, IRIM</i> <i>Simuzer ASCHEROVA, PhD student, IRIM</i>	
Interrelation of migration processes and economic security in Azerbaijan	350

NATIONAL AND INTERNATIONAL EUROPEAN LAW

<i>Ștefan STAMATIN, PhD in Law, university professor, “Ștefan cel Mare” Police Academy, Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova</i> <i>Valeriu GUREU, Master of Law, IRIM</i>	
Problems of the ministerial administration in the context of the harmonization of the national legislation with the european standards ...	359
<i>Eugenia COJOCARU, doctor habilitate in Law, university professor, USM</i> <i>Mihai Claudiu SUSANU, PhD student, USPEE „Constantin Stere”</i>	
The need for the improvement of financing regulations for enterprises from the Business Environment of SMES	367
<i>Sergey KOROED, PhD in Law, associate professor, Open International University of Human Development “Ukraine”, Kiev, Ukraine</i> <i>Mihail BIRGAU, doctor habilitate in Law, university professor, IRIM</i>	
Objects of justice in civil cases: resolution of case or protection of right, as criteria for evaluation of effectiveness of civil litigation	379
<i>Mihai Claudiu SUSANU, PhD student, USPEE „Constantin Stere”</i>	
Some aspects on the regulation of transfrontal cooperation in the field of Entrepreneurship of Small and Medium-Sized Enterprises	387
SCIENTIFIC NOVELTIES	397

DISCURSUL POLITOLOGIC INTERNAȚIONAL: PROBLEME ACTUALE

EVOLUȚIA COMPETENȚELOR INSTITUȚIILOR UNIUNII EUROPENE ÎN DOMENIUL POLITICII EXTERNE

Valentin BENIUC, *doctor habilitat în științe politice,*
profesor universitar, IRIM
(irim@irim.md)

Liliana BENIUC, *doctor în științe politice, IRIM*
(lauriliana@yahoo.com)

Rezumat

Uniunea Europeană exercită politica externă într-un cadru instituțional foarte complex, fiind dificil de conceptualizat ca instrument și competență, dar și ca politică, extrem de fragmentată. Timp de mai mult de șaiszeci și cinci de ani cercetătorii și experții încearcă să compare integrarea europeană cu modelele existente, demonstrând că Uniunea Europeană reprezintă un sistem politic deosebit și sugerând un nou concept al relațiilor internaționale, care schimbă modul tradițional de definire a politicii externe.

Prin conceptul „sistem de politică externă al Uniunii Europene” subînțelegem totalitatea instituțiilor, care determină elaborarea și realizarea politicii externe în nu-

mele Uniunii Europene, într-un mod descentralizat și multilateral. Statele membre ale Uniunii Europene sunt cei mai importanți actori din sistem, iar instituțiile europene, precum Comisia Europeană, Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene, Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, Serviciul European de Acțiune Externă - exercită o anumită influență în procesul de elaborare și de realizare a politicii externe europene.

Cuvinte-cheie: sistem de politică externă al Uniunii Europene, Politica Europeană de Cooperare, Politica Externă și de Securitate Comună, Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, Serviciul European de Acțiune Externă, Consiliul European, Comisia Europeană

CZU: 327:341.1(4)

Introducere. Uniunea Europeană exercită politica externă într-un cadru instituțional foarte complex, fiind dificil de conceptualizat ca instrument și competență, dar și ca politică, extrem de fragmentată. Timp de mai mult de șazeci și cinci de ani cercetătorii și experții încearcă să compare integrarea europeană cu modelele existente, demonstrând că Uniunea Europeană reprezintă un sistem politic deosebit și sugerând un nou concept al relațiilor internaționale, care schimbă modul tradițional de definire a politicii externe.

Prin conceptul „sistem de politică externă al Uniunii Europene” subînțelegem totalitatea instituțiilor, care determină elaborarea și realizarea politicii externe în numele Uniunii Europene, într-un mod descentralizat și multilateral. Statele membre ale Uniunii Europene sunt cei mai importanți actori din sistem, iar instituțiile europene, precum Comisia Europeană, Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene, Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, Serviciul European de Acțiune Externă - exercită o anumită influență în procesul de elaborare și de realizare a politicii externe europene.

În conformitate cu tratatele fondatoare de la Paris (1951) și Roma (1957), comunitățile europene aveau calitatea de subiect de drept internațional, beneficiind de competențe în sfera internațională. Potrivit supoziției expuse de Mario Teló, politicile interne (de exemplu, politica agricolă, crearea pieții unice) au constituit primul factor de influență internațională a comunităților europene, dat fiind că au exercitat un impact important pe plan internațional atât asupra vecinilor, cât și asupra guvernării globale [1, p. 183].

Politicizarea diferitor probleme sectoriale a creat terenul pentru „*europenizare*”, care a devenit un instrument al politicii externe europene, prin exportul de norme și valori interne ale comunităților europene în străinătate. Ion M. Anghel susține că acțiunile externe ale Comunității Europene/Uniunii Europene sunt destul de variate și cuprind multiple sfere: politica comercială, legături cu țările asociate și cu teritoriile exterioare, relațiile cu organizațiile internaționale, cercetarea și dezvoltarea tehnologică, politica de mediu, tineretul, sănătatea publică, educația, rețelele transeuropene [2, p. 405-406]. Comunitățile Europene se bucurau de atribuții exclusive în domeniile comerțului și cooperării pentru dezvoltare, iar activitatea externă europeană din perioada inițială era preponderent de ordin economic. Drept urmare, este deficiul de făcut distincție clară între aspectele economice (competențe conferite Comunității Europene) și cele ale politicii externe (competențe atribuite statelor membre).

Metode aplicate: analiza, abordarea sistemică a politicii externe, abordarea structural-funcțională a instituțiilor UE, generalizarea materialului factologic.

Rezultatele investigației. Dimensiunea politică a construcției comunitare, deși era prezentă în Declarația lui Robert Schuman din 9 mai 1950, a fost amânată în favoarea integrării economice [3, p. 9]. Potrivit cercetătoarei franceze Marie-France Christophe-Tchakaloff, proiectul Comunității Politice prezentat de către Paul-Henri Spaak în 1952, susținut de către Konrad Adenauer și Alcide de Gasperi, a constituit prima inițiativă vizînd organizarea unei autorități europene, care trebuia să includă și apărarea comună în construcția politică [4, p. 33-34]. Comunitatea Politică urma să absoarbă atribuțiile Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, Comunității Europene a Apărării și să coordoneze politica externă a statelor membre, dar fără a le submina suveranitatea.

Eșecul Comunității Europene a Apărării și a proiectului Comunității Politice în anul 1954 a fost determinat, *pe de o parte*, de refuzul Franței de a ratifica Tratatul privind Comunitatea Europeană a Apărării, iar *pe de altă parte*, de evoluția situației internaționale din anii 1953-1954 (moartea lui Stalin – 5 martie 1953; armistițiul din Coreea - 27 iulie 1953; ieșirea Franței din Războiul din Indochina - 30 iulie 1954), demonstrînd caracterul prematur al integrării politice și dependența de parteneriatul privilegiat dintre Franța și Germania [3, p.9]. Nicolai Afanas apreciază eșuarea

comunităților militare și politice europene ca unul dintre cele mai mari eșecuri din istoria integrării europene, mai mari decât criza politică din cadrul Comunității Economice Europene, provocată de către președintele francez Charles de Gaulle în anii 1965-1966 [5, p. 36]. Adrian L. Ivan, în același context, menționează că eșecul integrării politice și militare, piloni fundamentali ai construcției europene de tip federal, a favorizat demersul funcționalist promovat de către Jean Monnet, conform căruia Comunitatea Europeană trebuia să se realizeze pe sectoare, avînd drept scop final constituirea unei „*Federații europene*” [6, p. 345-346].

Potrivit aserțiunii Marie-France Christophe-Tchakaloff, generalul Charles de Gaulle intenționa împreună cu șefii celor șase guverne să examineze și să adopte decizii de politică internațională, apărare și economie. Instaurarea trupelor militare americane în Europa și aderarea Republicii Federale Germane la Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, care au modificat echilibrul de forțe pe continentul european, au determinat schimbarea de poziție a generalului de Gaulle [4, p.52]. În această ordine de idei, Georges-Henri Soutou remarcă că Charles de Gaulle încerca să promoveze viziunea unei Europe a statelor, fondată inițial, pe cele șase state membre (Franța, Germania, Italia, Olanda, Belgia și Luxemburg), dar deschisă ulterior pentru alte țări europene, care ar evolua spre o confederație [7, p.152].

Viziunea gaulliană a fost concretizată în Planul Fouchet (19 octombrie 1960), care prevedea crearea unei „*Europe politice*” prin unificarea progresivă a politicilor externe ale celor șase state. Pe parcursul anilor 1961-1962 au fost propuse două proiecte de Comisia prezidată de Christian Fouchet, dar care succesiv au fost respinse din cauza imposibilității de a depăși divergențele instituționale între Franța, atașată unei „*Europe confederale*” și opozantă opiniei federale, și partenerii săi, adepți ai unei „*Europe a popoarelor*”. Adrian L. Ivan argumentează poziția Franței prin aserțiunea că, confederația, bazată pe conceptul „*Europa Patriilor*”, conferea o mai largă competență statelor naționale în defavoarea instituțiilor comunitare, care, conform aprecierilor lui Charles de Gaulle, erau organisme tehnice, fără autoritate și influență politică [6, p. 346, 348, 349]. Singura instituție credibilă trebuia să devină Consiliul de Miniștri, care reprezenta statele și prin intermediul căruia se menținea monopolul asupra promovării politicilor europene. Adrian L. Ivan sugerează că Franța, prin intermediul Consiliului de Miniștri, dorea să instituie un control interguvernamental mai riguros

al Comunităților [6, p. 351-352]. „Concertul European” propus de către generalul de Gaulle ar fi reunit șefii de state și guverne, iar organismele omoloage comisiilor europene ar fi fost constituite din funcționari. Cu alte cuvinte, după cum menționează Adrian L. Ivan, era vorba de o cooperare între state, dar fără delegare de putere, iar construcția europeană, potrivit viziunii lui Charles de Gaulle, trebuia să se bazeze pe nucleul franco-german, determinându-l astfel pe cancelarul german Konrad Adenauer să sprijine parțial proiectul francez [6, p. 349].

Planul Fouchet, prezentat la 2 noiembrie 1961, propunea un sistem instituțional interguvernamental, constituit dintr-un *Consiliu al șefilor de state și de guverne*; o *Comisie Politică permanentă*, formată din diplomați și însărcinată să pregătească lucrările Consiliului; o *Adunare a Comunităților*, pentru a fi consultată în problemele dezbătute în cadrul Uniunii Politice. Din cauza că în anul 1962 Charles de Gaulle a propus eliminarea Organizației Tratatului Atlanticului de Nord din cadrul proceselor de cooperare în domeniul apărării, Planul Fouchet nu a fost aprobat [8, p. 84-88]. Marie-France Christophe-Tchakaloff menționează că viziunile generalului de Gaulle privind crearea Uniunii Politice au respinse definitiv la 17 aprilie 1962, din cauza absenței compromisului între Franța și celelalte cinci state, care se aflau pe poziții intransigent federaliste pe următoarele aspecte: 1) administrarea comunităților de o instanță interguvernamentală risca să anihileze integrarea economică, prevăzută de Tratatul de la Roma; 2) o „*Europă unită*” nu putea fi ostilă Statelor Unite ale Americii; 3) o „*Europa politică*” nu putea exclude Marea Britanie, considerată tutore al echilibrului european [4, p. 52]. În același context, Adrian L. Ivan descrie poziția Olandei, care avea frică față de supremația franceză, iar lipsa principiilor supranaționale, din proiectul planului Fouchet, era dezavantajoasă pentru micile state [6, p. 352].

În opinia noastră, eșecul celei de-a doua tentative de a edifica o Uniune Politică a fost condiționat de frica de revizuire a Tratatului de la Roma, deoarece punea în pericol integrarea economică, care, conform poziției statelor membre ale Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, asigura prosperitatea și bunăstarea economică, fiind cea mai sigură soluție de a proteja Europa de Vest de pericolul ideologic din partea blocului de Est. Considerăm că eșecul s-a produs inclusiv din cauza că Franța urmărea nu numai obiective integraționiste, ci și de a-și instaura supremația politică în Europa Occidentală

Conform aserțiunii lui Konrad Adenauer, interesele naționale ale statelor membre în Comunitatea Economică Europeană erau protejate de către Consiliul de Miniștri, aflat la intersecția a două suveranități - supranațională și națională [9, p. 32]. Consiliul de Miniștri, fiind alcătuit din reprezentanți ai guvernelor statelor membre, potrivit Tratatului de la Roma deținea rolul principal în adoptarea deciziilor normative. Marie-France Christophe-Tchakaloff susține că, Consiliul de Miniștri beneficia de transferul puterii de la Înalta Autoritate supranațională, conform Tratatului Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, spre organul interguvernamental [4, p. 39].

Notăm că prima ședință a Consiliului de Miniștri a avut loc în ianuarie 1958, sub președinția Belgiei. Statul-președinte se schimba la fiecare 6 luni, în ordinea alfabetică a denumirii oficiale a statului în limba sa de stat. Schimbarea la fiecare 6 luni a statului-președinte nu asigură gradul necesar de succesiune. În pofida practicii de funcționare a „președinției prin rotație”, președintele precedent, președintele actual și următorul președinte, schimbarea frecventă a șefului Consiliului de Miniștri deseori pune în pericol continuitatea și stabilitatea procesului de administrare a Comunității Europene, fiind evident în perioada anilor 1970-1980 și catastrofal – în anii 1990, în legătură cu mărirea împuternicirilor Uniunii Europene și extinderea sferelor lui de competență [9, p. 34].

Ben Tonra menționează că „președinția prin rotație” este fundamentală pentru statele mici, deoarece mecanismul permitea accesarea regulată pentru 6 luni la vizibilitate politică importantă, constituind o resursă pentru politicile lor internă și externă, în măsura în care le oferă posibilitatea să abordeze probleme la nivel „înalt” [10, p. 351]. În acest context, Ben Tonra punctează că micile state în cadrul Comunității Europene, reieșind din interesele lor politice, urmăreau scopul de a edifica o Europă ancorată pe „institucionalism multilateral”, decît pe un „interguvernamentalism de circumstanțe” [10, p.352]. Susținem asumția lui Ben Tonra, adăugînd, în context, că „președinția prin rotație” reprezintă un mecanism democratic, care cultivă sentimente de participare și răspundere, pentru o cauză comună și în interese comune.

Politica „fotoliului gol”, promovată de către Franța în cadrul Consiliului de Miniștri (1 iulie 1965 - 29 ianuarie 1966) a condiționat adoptarea „Compromisului de la Luxembourg”, un acord diplomatic privind legalitatea contestabilă, care deroga în practică tratatele fondatoare,

fără a recurge la procedura de revizuire a lor. Partenerii s-au angajat să conserveze în cadrul Consiliului de Miniștri votul prin unanimitate pentru problemele importante, încalcându-se astfel tratatul Comunității Economice Europene, fapt care a perpetuat „dreptul de veto”, însă a determinat Consiliul să adopte deciziile mai curînd printr-un consens decît prin vot. În această ordine de idei, Marie-France Christophe-Tchakaloff consideră că un asemenea cod de conduită a realizat concepția gaullistă cu privire la ponderea statelor în procesul decizional [4, p. 58], iar Nicolai Afanas apreciază „Compromisul de la Luxembourg” ca premisă a stagnării politice, instaurată în Comunitatea Economică Europeană, care a durat pînă la începutul anilor 1980 [5, p. 37]. În consecință, Consiliul de Miniștri a devenit o instituție predominantă în lista instituțiilor comunitare, în comparație cu Comisia, care mult timp a fost lipsită de puterea de inițiativă. Vasile Cucerescu precizează că în urma implementării Tratatului de la Bruxelles privind unificarea instituțională din 8 aprilie 1965, Comisia Europeană a devenit responsabilă pentru toate comunitățile [11, p.101], finalizînd, în opinia noastră, reconceptualizarea structurală și funcțională a comunităților europene.

Vom preciza că procedurile de adoptare a deciziilor în cadrul comunităților se caracterizau prin anumite particularități în raport cu acțiunile similare din interiorul statelor membre, datorită confuziei între puterea legislativă și executivă. În fiecare comunitate puterea normativă se partaja între două instituții: Comisia și Consiliul. Comisia asigură reprezentarea autonomă a intereselor comune, fiind formată dintr-un colegiu independent de guvernanți desemnați printr-un acord comun, și deținea monopolul asupra inițiativei legislative, propunînd actele comunitare către Consiliul de Miniștri [4, p. 38]. Totodată, pentru a urmări respectarea tratatelor fondatoare, Comisia dispunea de un arsenal variat de mijloace, pentru a controla statele membre, a exercita inclusiv puterea executivă, care o putea conferi Consiliului de Miniștri în vederea aplicării politicilor comune (de ex., crearea pieții unice). Fuziunea instituțională a celor trei comunități, decisă prin Tratatul de la Bruxelles, a simplificat schema structurală: un *Consiliu de Miniștri*, investit cu puterile Consiliilor celor trei Comunități, o *Comisie unică*, care a înlocuit Înalta Autoritate a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, Comisia Comunității Economice Europene și Comisia Euroatom [12, p.74-75]. Această simbioză a fost posibilă datorită reducerii activității și importanței a două

comunități (Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului și Euroatom), permițând evocarea expresiei „*Comunitățile Europene*”, chiar dacă una dintre ele a conservat propriile sale reguli [4, p. 59].

Considerăm că la sfârșitul anilor 1970 Consiliul de Miniștri a demonstrat o capacitate slabă de abordare strategică a politicii, din cauza divizării lui instituționale. Din acest motiv, multe dintre împuternicirile administrative și tehnice au fost cedate Comitetului Reprezentanților Permanenți (COREPER) și Comisiei Europene, două organe funcționale, care ocupau poziții-cheie în procesul de adoptare a deciziilor. Marie-France Christophe-Tchakaloff susține că în perioada inițială de funcționare, Comitetul Reprezentanților Permanenți asigura reprezentarea statelor membre în sistemul comunitar și dialoga cu Comisia, se convoca o dată pe săptămână, pentru a face schimb de opinii pe marginea propunerilor Comisiei, a pregăti ședințele Consiliului de Miniștri și a duce negocieri preventive, care anticipau întâlnirile miniștrilor afacerilor externe și șefilor de state [4, p.61]. Tatiana Zonova consideră că în cadrul Comitetului Reprezentanților Permanenți se discutau probleme preponderent de politică externă [13, p.227]. În opinia noastră, nu este cazul de a supraaprecia ponderea Comitetului Reprezentanților Permanenți, mai ales în perioada inițială de activitate, dat fiind că viza mai mult probleme tehnice și de eliberare a agendei Consiliului de Miniștri de aspecte de ordin neprincipial.

În anul 1974, liderii statelor membre au declarat necesitatea măririi componenței Comitetului Reprezentanților Permanenți „pentru ca discuțiile din cadrul Consiliului de Miniștri să se canalizeze doar pe probleme politice” [9, p. 35]. Totalitatea sarcinilor încredințate Comitetului Reprezentanților Permanenți au determinat ca această entitate să se bazeze pe activitatea grupurilor de lucru și experți, care constituiau în total 250 [13, p. 227]. În rezultat, Comitetul Reprezentanților Permanenți a devenit dependent de grupurile de lucru, fiind nevoit să-și asume responsabilitate politică pentru deciziile adoptate de către experți din motivații tehnocratice [9, p. 35].

Menționăm că în prezent Comitetul Reprezentanților Permanenți se convoacă în două componențe: COREPER I - pentru a soluționa probleme tehnice și COREPER II - pentru a soluționa probleme politice importante. Nicolai Koveșnikov notează că reprezentanții permanenți practic au devenit intermediari între Consiliul de Miniștri și Comisia Eu-

ropeană, pe de o parte, între Comunitatea Europeană/Uniunea Europeană și guvernele naționale, pe de altă parte [9, p. 32]. Tatiana Zonova afirmă că 90% din deciziile Bruxelles-ului se adoptă în mod informal în cadrul Comitetului Reprezentanților Permanenți, iar membrii acestui „club exclusiv” se prezintă ca lobby-ști ai intereselor statelor membre, influențând asupra deciziilor adoptate de către Comisia Europeană [13, p. 227]. În lista obligațiilor atribuite Comitetului Reprezentanților Permanenți se includ protecția intereselor naționale ale statelor în cadrul Uniunii Europene și apărarea poziției Uniunii în fața guvernelor naționale. Drept urmare, Comitetul Reprezentanților Permanenți, în opinia noastră, balansează pe „muchie de cuțit” între solidaritatea Europei comune și interesul național.

Nicolai Koveșnikov menționează că după criza „fotoliului gol” din anii 1965-1966 în funcționarea Comunității Europene s-au accentuat unele elemente interguvernamentale, care s-au manifestat prin aplicarea activă a „veto-ului politic”, creșterea numărului de summituri și dominarea marilor țări în sistemul Parlamentului European [9, p. 33]. Georges Pompidou se declară partizan al reuniunilor la nivel înalt între șefii de guverne și șeful statului francez, considerând o practică de realizare a politicii externe. Ponderea summiturilor a provocat suspiciunea statelor mici ai Comunității Economice Europene (statele Benelux-ului) că cele trei state mari (Franța, Germania și Italia) pretind la un rol mult mai important în afacerile europene. În această ordine de idei, Alain Fenet susține că practica întâlnirilor „la nivel înalt”/summit oferea un cadru destul de fragil și puțin performant de discuții, din cauza lipsei formalismului, deseori soldat cu simple angajamente politice, lipsite de valoare juridică [3, p. 11].

Deși tendința creșterii rolului summiturilor s-a manifestat începând cu februarie 1961, doar la summitul de la Copenhaga (octombrie 1973) s-a ajuns la înțelegerea de a organiza frecvent întrevederi la nivel înalt „mai ales când solicită circumstanțele, când este necesar de a impulsiona sau determina direcțiile de edificare a Europei unite sau când impune conjunctura internațională” [14, p.489]. La summitul de la Paris din 10 decembrie 1974, liderii statelor membre au hotărât să extindă componența întrevederilor prin invitarea miniștrilor afacerilor externe, desemnând acest format de întâlniri regulate cu titlu de „Consiliul European” [9, p. 33]. Statele mici au aprobat crearea Consiliului European doar după ce s-a declarat că nu va intra în sistemul instituțiilor Comunității Economice Europene, nu va participa la procesul legislativ

și va respecta rolul Comisiei. În acest context, vom preciza că fondarea Consiliului European a fost o recuperare a proiectului generalului Charles de Gaulle și a planului Fouchet, dar fiind exclus sectorul de apărare și nefiind subordonată Comisia. Totodată, menționăm că formarea Consiliului European n-a fost însoțită de vreo revizuire a tratatelor fondatoare, fiind instituționalizat abia în Tratatul de la Lisabona din 2007.

Considerăm că, de fapt, Consiliul European, datorită calității politice a membrilor, practic a devenit instituția supremă, care exercita rolul principal în Cooperarea Politică, beneficiind de competențe în procesul de adoptare a deciziilor strategice importante. Potrivit supozițiilor cercetătorului francez Charles Zorgbibe, reuniunile Consiliului European trebuie calificate cu titlul de „Consiliu al Comunității de Cooperare Politică” [15, p. 165], iar Marie-France Christophe-Tchakaloff notează că, Consiliul European se reunea „pentru a asigura dezvoltarea, coeziunea comunităților și cooperarea politică” [4, p.68]. Precizăm că în situațiile când problemele deveneau obiectul politicii supreme și erau prioritare, ponderea Consiliului European avansa în prim-plan, iar cooperarea politică se menținea la nivel interguvernamental. În consecință, propunerile făcute în cadrul summitului de la Paris din 1974 au reprezentat un succes atât pentru adepții abordărilor supranaționale, cât și a celor interguvernamentale [9, p. 34], concluzie care nu poate să nu fie acceptată, date fiind replierile structural-funcționale și informal-decizionale, care s-au produs.

În materie de reprezentare diplomatică, Comunitățile, notează Marie-France Christophe-Tchakaloff, aveau dreptul de legăție pasivă și de dreptul de acreditare a misiunilor statelor terțe [4, p. 39]. Dacă statul de sediu, Belgia, a acordat acestor misiuni privilegii și imunități diplomatice, atunci reticența statelor membre a împiedicat Comunitățile Europene să obțină dreptul de legăție activă. Din această cauză Comisia a fost autorizată de către Consiliul de Miniștri să fie reprezentată pe lângă statele terțe și să negocieze tratate comerciale bilaterale sau multilaterale.

Comisia Europeană, conform supozițiilor lui Jean-Claude Masclet, dedicându-se interesului comun, nu trebuia să se identifice cu interesele naționale ale statelor membre [16, p.87]. În realitate însă, obiectivele nu au fost respectate cu minuțiozitate, determinând apariția criticilor și dificultăților în activitatea desfășurată de Comisie. Astfel, pe parcursul anilor 1960-1970 Comisia a fost frecvent criticată de către generalul Charles de Gaulle și, respectiv, de unii factori de decizie englezi, din

cauza percepției că această instituție și-ar fi însușit prea multă putere de la statele membre și a redus rolul statului-națiune. Ca rezultat, în procesul de desemnare a membrilor și de distribuire a portofoliilor Comisiei Europene, statele reieșeau din interesele naționale și nu din experiența și capacitățile candidaților.

Extinderea Comunității Economice Europene în anul 1973 a slăbit pozițiile Comisiei în favoarea statului-președinte și Comitetului Reprezentanților Permanenți. Comisia era invitată să se exprime numai atunci când activitatea miniștrilor de externe era susceptibilă de a avea efecte asupra activității Comunității. Conform acestei logici, statele candidate pentru integrare trebuiau să se înscrie la acordurile care instituia Cooperarea Politică [3, p.11], iar în cadrul negocierilor de aderare a noilor state membre, Comisia era tratată ca „servitoare”, președintele ei fiind lipsit de dreptul de a semna tratatele de aderare a noilor membri [9, p.37]. În acest context, Jean-Claude Masclet susține că declinul Comisiei s-a produs inclusiv din cauza paraliziei Consiliului de Miniștri, precum și percepției ei ca un Secretariat în serviciul guvernamental, lipsit de inițiativă [16, p.87]. Drept urmare, în anii 1970 Comisia Europeană a fost nevoită să accepte diminuarea influenței sale, încercând să se adapteze la noul echilibru de forțe în sistemul instituțional al Comunității Europene.

Recunoașterea politică a Comisiei Europene s-a realizat la sfârșitul anilor 1980, când liderii statelor membre au acceptat ca Jacques Delors, care a exercitat funcția de președinte Comisiei în perioada 1986-1994, să asiste la ședințele Consiliului European [17, p.97]. Rolul președintelui Comisiei a fost consolidat de tratatele de la Maastricht (1992) și Nisa (2001), ceea ce a contribuit la eficientizarea activității instituției, membrii căreia împărtășeau diverse viziuni politice. Nicolai Koveșnikov exprimă opinia că amplificarea rolului președintelui Comisiei Europene a avut și unele efecte negative, cum ar fi personalizarea exagerată a funcției, fapt care deranja unii lideri ai statelor membre [9, p.39], idee care poate fi acceptată, în linii mari, cu anumite rezerve în fiecare caz și în funcție de conjunctură și interese.

Xavier de Villepin subliniază că la inițiativa Franței, șefii de state și de guverne ai celor șase țări membre au solicitat, în cadrul Conferinței de la Haga din decembrie 1969, miniștrilor de afaceri externe să „studieze cel mai bun mod de a realiza progrese în domeniul unificării politice” [18]. Acest obiectiv a fost realizat la 27 octombrie 1970, la Co-

penhaga, cînd miniștrii afacerilor externe ai celor șase state membre au adoptat Raportul Davignon, prin care s-a fondat Cooperarea Politică Europeană și s-au pus bazele unui mecanism de informare și consultare reciprocă în domeniul politicii externe [18]. Lansarea Cooperării Politice Europene, potrivit lui Wolfgang Wessels și Franziska Bopp, urmărea scopul de a accentua rolul de actor global în sistemul internațional și a spori eficiența acțiunii externe a Comunității Europene [19, p.1].

Alain Fenet și Marie-France Christophe-Tchakaloff au apreciat Raportul Davignon ca o soluție la delicata problemă de unificare politică și ca „un progres” în armonizarea pozițiilor de politică externă [3, p.255; 4, p.67]. Étienne Davignon nu propunea o politică externă comună, dar sugera o cooperare politică între statele partenere a Comunității Europene, pentru a înțelege mai bine problemele majore ale politicii internaționale, a consolida solidaritatea și a favoriza convergența pozițiilor, concertarea atitudinilor și, eventual, punerea în aplicare a acțiunilor comune [20].

La 10 septembrie 1973, la Copenhaga, miniștrii afacerilor externe a celor nouă state comunitare au adoptat Declarația privind identitatea europeană, care a definit direcțiile principale ale politicii externe ale statelor membre privind statele terțe, în special, cu SUA, și responsabilitatea Europei în afacerile mondiale [4, p.68]. În contextul crizelor internaționale de la începutul anilor 1970 în cadrul Cooperării Politice Europene au fost adoptate, spre exemplu, Declarația comună privind conflictul israelo-arab (6 noiembrie 1973) și o poziție comună privind situația din Cipru (20 iulie 1974) [4, p.68]. Războiul din Kippour și criza energetică din 1973 au scos în evidență necesitatea creării unui cadru formal de discuții, care ar permite abordarea problemelor comunitare și aspectelor politice privind Europa [8, p.225].

Cooperarea Politică Europeană funcționa prin reuniuni la fiecare șase luni ale miniștrilor afacerilor externe, care puteau fi substituiți de șefii de state și de guverne, dacă circumstanțele le justificau [3, p.255]. În 1973 au fost lansate două acte importante care au prezentat un pas suplimentar spre o politică externă europeană comună: *pe de o parte*, a fost introdusă „*procedura de urgență*”, care permitea miniștrilor de externe să se întâlnească în caz de criză, pentru a găsi modalități de a crea o poziție europeană comună, iar *pe de alta*, a fost adoptat „*cel de-al doilea Raport Davignon*”, care a angajat statele membre să nu-și definitiveze pozițiile pe problemele de politică externă, fără a consulta partenerii din Cooperarea Politică Europeană.

Notăm că schimbul de informații și consultațiile cu regularitate din cadrul Cooperării Politice Europene solicitau minimă solidaritate. Charles Zorgbibe precizează că în cadrul Cooperării Politice Europene funcționa un Comitet Politic, constituit din directori pentru afaceri politice, miniștri ai afacerilor externe și un membru al Comisiei, care se reuneau cel puțin de patru ori pe an, pentru a discuta probleme de politică externă [21, p.116]. Reuniunile Cooperării Politice Europene se convocau în timpul sesiunilor Consiliului European, Comisia fiind implicată în totalitate la dezbaterile consacrate cooperării politice, iar Parlamentul European era asociat cu Cooperarea Politică Europeană prin informarea cu regularitate asupra problemelor de politică externă și garantarea că opiniile lui vor fi luate în considerare [6]. În anul 1976, Consiliul European de la Haga a împuternicit pentru prima dată Cooperarea Politică Europeană „să elaboreze politica externă comună” [18]. Politicile externe ale Comunității Europene și politicile convenite în cadrul Cooperării Politice Europene trebuiau să fie compatibile, iar Președinția și Comisia au fost desemnate responsabile pentru a le garanta. În opinia noastră, aceste misiuni s-au dovedit a fi destul de dificile de realizat.

Cooperarea Politică Europeană, care cuprindea majoritatea domeniilor și practic toate zonele geografice, nu dispunea de o structură instituțională proprie, fiind realizată de instituții comunitare dotate cu roluri specifice. Astfel, președinția Cooperării Politice Europene, care coincidea cu președinția Consiliului de Miniștri, propunea și elabora ordinea de zi, organiza reuniunile și dirija dezbaterile, fiind, inclusiv, responsabilă de inițierea măsurilor, coordonarea și reprezentarea statelor membre în relațiile cu țările terțe. În cadrul Consiliului de Cooperare Politică Europeană erau responsabili Directorii politici, care pregăteau discuțiile miniștrilor afacerilor externe din cadrul Comitetului Politic; Grupul Corespondenților Europeni monitoriza punerea în aplicare a deciziilor Cooperării Politice Europene; Secretariatul, cu sediul la Bruxelles, creat pentru a asista Președintele, pregătea și pune în aplicare activitățile Cooperării Politice Europene [6]. În opinia noastră, această distribuție fragmentară a competențelor în domeniul Cooperării Politice Europene crea numeroase dificultăți funcționale și evidenția în fapt frica statelor de a ceda prerogativele suverane instituțiilor comunitare.

Alain Fenet notează că fondarea Consiliului European, în anul 1974, a consolidat Cooperarea Politică Europeană, oferindu-i cadrul formal și

stabilind legături cu dimensiunea comunitară, deși Consiliul European (deocamdată) nu era instituție [3, p.256]. Regulile, după care funcționa Cooperarea Politică Europeană, au fost precizate în Raportul interministerial de la Londra din octombrie 1981. Alain Fenet îi citează pe Jean-Michel Dumond și Philippe Setton, care susțin că pentru unii Cooperarea Politică Europeană era o simplă diplomatie declarativă, exprimată printr-un mic numitor comun al pozițiilor naționale, iar pentru alții reprezenta un efort de coordonare mai aprofundat și mai reușit, axat pe domeniul politicii externe al statelor suverane [3, p.256].

În accepția noastră, Cooperarea Politică Europeană a avut un dublu merit. *În primul rând*, a oferit diplomației europene o bază instituțională pentru adoptarea și dezvoltarea Politicii Externe și de Securitate Comună, celui de-al doilea pilon din Tratatul Uniunii Europene, semnat la Maastricht, la 7 februarie 1992. *În al doilea rând*, a obișnuit țările membre să se consulte reciproc referitor la activitatea în cadrul organizațiilor internaționale și a favorizat apropierea treptată a pozițiilor expuse. Printre deficiențele Cooperării Politice Europene menționăm neasumarea unor angajamente privind aspectele de politică externă, decât doar desfășurarea unor consultații cu privire la „orice subiect de politică externă de interes comun” [18].

Jean-Claude Masquet consideră că divergențele dintre statele membre, manifestate prin lipsa unor acțiuni comune și ineficiența instituțiilor europene, au condus la adoptarea în anul 1986 a Actului Unic European, care a fost apreciat ca prima revizuire substanțială a tratatelor fondatoare, realizată sub forma unui tratat internațional, constituind o opțiune rezonabilă și, totodată, non-revoluționară a construcției europene [16, p.86-87]. Stabilirea votului majorității calificate în domeniile prioritare de acțiune comunitară a diminuat influența intereselor naționale ale statelor membre, eliberând politica europeană. În consecință, Actul Unic European a echilibrat aspectul federal din interiorul Consiliului cu caracterul interguvernamental, iar Comisia a devenit una din instituțiile principale ale Comunității Europene.

Cooperarea Politică Europeană, fixată în Titlu III al Actului Unic European, a rămas circumspectă, fiind determinată de acordurile politice dintre statele membre încheiate în decursul a 20 de ani. Obiectivul Cooperării Politice Europene a vizat formularea și punerea în aplicare a politicii externe europene, iar natura ei interguvernamentală era realizată „între părțile contractante, membri ai Comunităților Europene”, prin

excluderea transferului total al suveranității. Obligația statelor nu reprezenta decât o obligație consultativă, prealabilă pînă la adoptarea unei poziții definitive. Marie-France Christophe-Tchakaloff menționează că deși *consensul* n-a fost prevăzut în texte, el a devenit o regulă, deoarece nici o decizie de politică externă nu putea fi adoptată fără acordul tuturor statelor membre [4, p.72].

Drept urmare, în opinia noastră, în materie de politică externă, suveranitatea statelor membre a fost integral protejată, neexistînd nicio obligație pentru ele efectiv de a dezvolta o cooperare politică, fapt care a determinat excluderea apărării din conținutul Actului Unic European. Alain Fenet susține că Actul Unic European puțin a contribuit la dezvoltarea Cooperării Politice Europene, constituind o simplă codificare, prin înscriere într-un tratat a angajamentelor conținute în Raporturile Davignon, care au indicat direcțiile de activitate ale Cooperării Politice și a practicilor stabilite între statele membre [3, p.257]. Astfel, Cooperarea Politică Europeană practic n-a depășit stadiul diplomației declarative, diminuînd nivelul de afirmare a Comunității Europene ca actor credibil pe arena internațională.

Sancțiunile adoptate de către Organizația Națiunilor Unite împotriva Irakului, ca urmare a invaziei în Kuweit (august 1990) [22] și conflictul militar dintre Slovenia și Armata Populară Yougoslavă (iunie 1991) [23], au evidențiat slăbiciunea Cooperării Politice Europene, în special caracterul declarativ, conform aprecierii lui Alain Fenet [3, p.258]. Considerăm că instituirea unor mecanisme și proceduri care ar permite statelor comunitare să acționeze mai rapid și eficient pe arena internațională, a devenit o premisă a negocierii Tratatului de la Maastricht [20, p.104]. După intrarea în vigoare a Tratatului, care a devenit actul constitutiv al Uniunii Europene, fiind numit Tratatul Uniunii Europene, n-au fost substituite comunitățile europene și n-a determinat dispariția tratatelor fondatoare, ci din contra, Uniunea Europeană s-a fondat pe comunitățile europene și s-a completat prin politicile și formele de cooperare. Comunitățile au fost redefinite în „Comunitatea Europeană”, practic fiind abandonat calificativul „economic” din titlul Comunitatea Economică Europeană, fapt care a reprezentat un salt calitativ. Marie-France Christophe-Tchakaloff menționează că substituirea adjectivului „comunitar” cu cel de „european” risca să genereze echivoce cu altă organizație de ordin regional, cea a Consiliului Europei de la Strasbourg [4, p.112].

Tratatul Uniunii Europene a realizat o mișcare fundamentală în domeniul acțiunii externe a Uniunii Europene prin instituirea Politicii Externe și de Securitate Comună, fiind caracterizată ca un mijloc de afirmare a identității Uniunii Europene pe arena internațională. În acest context, Tratatul Uniunii Europene a legalizat trecerea de la sfera economică spre sfera politică, evidențiind că în competența Uniunii în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună intră toate domeniile politicii externe [24, p.30]. Louis Cartou, Jean-Lois Clergerie, Annie Gruber, Patrick Ramblaud susțin că Politica Externă și de Securitate Comună a înlocuit Cooperarea Politică Europeană [25, p.651], iar Alain Fenet și Marie-France Christophe-Tchakaloff notează că Politica Externă și de Securitate Comună a conferit noi aspecte Cooperării Politice, prevăzute de Actul Unic European [3, p.258; 4, p.115]; Mario Teló apreciază Politica Externă și de Securitate Comună ca fiind o formă ușoară de coordonare interguvernamentală, nu atât de îndepărtată de precedenta Cooperare Politică Europeană [26].

Structurile de cooperare politică în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună au fost desemnate următoarele: Reuniunile miniștrilor afacerilor externe, Comitetul politic și grupurile de experți [16, p.97]. În cadrul Politicii Externe și de Securitate Comună statele membre și-au asumat obligațiuni și angajamente comune, precum: aplicarea politicii externe de securitate comună, abținerea de la interese contrare Uniunii Europene și de la ceea ce ar submina Politica Externă și de Securitate Comună [25, p.652]. Mario Teló concluzionează că timp de 20 de ani, Politica Externă și de Securitate Comună a oferit mai multe avantaje pentru statele mici în comparație cu statele mari, care nu dau dovadă de coordonare, mai ales atunci, când se referă la politica externă de nivel înalt [26].

Tratatul Uniunii Europene a oferit noi competențe de politică externă non-economică, relații internaționale, inclusiv diplomatice, instituțiilor Uniunii și funcționarilor europeni, iar Consiliul European, Consiliul de Miniștri, Parlamentul European și Comisia Europeană au fost încadrate în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună. În această ordine de idei, Alain Fenet menționează că Tratatul Uniunii Europene a atribuit Consiliului European un rol esențial în materie de Politică Externă și de Securitate Comună, pe când Actul Unic European l-a menționat numai în titlul consacrat Cooperării Politice Europene [3, p.259].

Valorizarea Consiliului European poate fi explicată prin preocuparea că deciziile, cu posibile efecte politice importante, erau adoptate de somitățile politice din fiecare stat, investite cu mandat politic național, ordine care nu coincidea în cazul când Consiliul de Miniștri avea această putere de inițiativă. Alain Fenet precizează că deși Consiliul European era vulnerabil din punct de vedere teoretic, deoarece se convoca minimum de două ori pe an, totuși avea avantajul de a consolida exigența de coerență, deoarece cunoștea toate chestiunile Uniunii [3, p.270]. Consiliul European a devenit un organ de impulsione, care definea principiile și orientările generale ale Politicii Externe și de Securitate Comună, iar în baza lor, în urma informării și a consultării reciproce între statele membre în domeniul politicii externe, Consiliul adopta „acțiunile comune” și „pozițiile comune”, a căror realizare intra în atribuțiile „președinției prin rotație”. Comitetul Reprezentanților Permanenți și Comitetul Politic participă la pregătirile summiturilor Consiliului European, iar miniștrii afacerilor externe nu se reunesc în cadrul unor conferințe diplomatice tradiționale, ci în cadrul Consiliului de Miniștri, care devine instituția de decizie a Politicii Externe și de Securitate Comună.

În contextul implementării Tratatului Uniunii Europene, Comisia Europeană a fost asociată cu activitatea de Politică Externă și de Securitate Comună, devenind unul dintre actorii principali în cadrul diplomației Uniunii Europene și beneficiind de dreptul de a realiza sistematic consultații cu toate guvernele statelor membre, pentru a elabora poziții comune de politică externă, inclusiv de inițiativă și parteneriat în reprezentarea și realizarea politicii externe europene. În prezent Comisia Europeană este constituită din 28 de membri, supranumiți neoficial „comisari”, aceștia reprezintă fiecare stat membru, dar lipsiți de dreptul de a apăra pozițiile lor naționale, ci obligați să reprezinte interesele Uniunii Europene în ansamblu [33, p.5].

Franck Petiteville face comparație între Tratatul de la Roma, care a redus competențele externe atribuite Comisiei pe marginea negocierilor comerciale, Actul Unic European și Tratatul Uniunii Europene, care au extins responsabilitățile externe și strategiile ei de poziționare [34, p.139]. Astfel, Franck Petiteville precizează că în afară de competențe de ordin comercial, Comisia Europeană a fost împuternicită să negocieze acorduri de parteneriat și cooperare și de asociere ale Comunității Europene/Uniunii Europene; să participe la negocierile internaționale

ce se referă la mediu; să gestioneze ajutorul comunitar de dezvoltare, asistența tehnică și umanitară a Uniunii. În consecință, Comisia s-a adaptat la extinderea responsabilităților internaționale, stabilind un număr optimal de comisari abilitați cu (diferite - n.n.) competențe externe (de la 3 în perioada Jacques Delors pînă la 6 în Comisia Jacques Santer, apoi s-a redus la 4 în Comisiile Romano Prodi și José Manuel Barroso) [34, p.139]. În cadrul Comisiei Jean-Claude Juncker atribuții în problemele internaționale sunt exercitate de către 5 comisari: 1) Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate; 2) Comisar pentru Politica Europeană de Vecinătate și Negocieri de Extindere; 3) Comisar pentru Cooperare Internațională și Dezvoltare; 4) Comisar pentru Securitatea Uniunii; 5) Comisar pentru Asistență Umanitară și Gestiune a Crizelor. Responsabilitățile între comisari sunt divizate mai degrabă pe principiul funcțional decît pe principiul geografic sau geopolitic, urmărind să instaureze coordonarea și leadership-ul.

Organizarea internă a Comisiei Europene a suferit unele evoluții prin trecerea de la două Direcții Generale de Relații Externe comunitare (DG-I și DG-VII) la șase servicii în Comisiile Romano Prodi și José Manuel Barroso. Referindu-se la aceste reforme, Franck Petiteville subliniază că, Comisia Europeană a căutat permanent să creeze și să obțină avantajul oportunităților, care i-au permis să stabilească poziții puternice în panoplia politicilor externe, iar prin amplificarea competențelor în sferele comerțului, cooperării, extinderii, dezvoltării, ajutorului umanitar și Politicii Externe și de Securitate Comună, Comisia Europeană s-a impus ca un agent central în gestionarea relațiilor externe ale Uniunii Europene [34, p.140-141]. Comisia Europeană n-a devenit însă nici omnipotentă, nici stabilizantă, ci exercită competențe strict comunitare.

Considerăm că performanțele slabe obținute în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună au determinat revizuirea prin Tratatul de la Amsterdam (1997) a competențelor Comisiei Europene, care a creat propriul serviciu în materie de politică externă în cadrul Direcției Generale Relații Externe, incluzînd următoarele subdiviziuni: Direcția A (Politica Externă și de Securitate Comună și Politica de Securitate și Apărare Comună, sancțiuni, dezarmare, nonproliferație, prevenirea conflictelor); Direcția B (drepturile omului, democratizare, organizații internaționale); Direcțiile C și H (atribuții conform zonelor geografice).

Potrivit opiniei noastre, prin ansamblul Direcției Generale implica-

te în politica internațională a Uniunii Europene și rețeaua delegațiilor sale, Comisia Europeană a asigurat o continuitate instituțională a Politicii Externe și de Securitate Comună, în comparație cu activitatea intermitentă în domeniu a altor structuri: Comitetul Politic și Securitate, Consiliul, președințiile prin rotație. Franck Petiteville îi citează pe Fraser Cameron și David Spence, care susțin că, Comisarul pentru Relații Externe exercita un control autonom asupra instrumentelor din primul pilon, acesta constituind circa 90% din caseta de instrumente ale politicii externe pusă la dispoziția Uniunii Europene [34, p.141]. Comisia Europeană participă la realizarea politicii externe a Uniunii Europene, inclusiv prin negocierea acordurilor de liber schimb și a convențiilor de oferire a asistenței altor țări, prin reprezentarea intereselor europene în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului și G7 [33, p.8].

Vom preciza că în actuala structură a Comisiei Europene (2014 - 2019) Direcția Generală Relații Externe nu figurează. Competențe de politică externă și cooperare internațională sunt înscrise următoarelor direcții și servicii: *Direcția Generală Politică Europeană de Vecinătate și Negocieri de Extindere* (are misiunea de a exercita politicile de vecinătate și de extindere ale Uniunii Europene, a promova valorile și interesele Uniunii în vecinătatea estică și sudică a Europei, a contribui la dezvoltarea relațiilor Uniunii cu țările vecine, a monitoriza progresul țărilor în curs de extindere și a raporta Consiliului European, a gestiona cea mai mare parte a asistenței financiare și tehnice a Uniunii pentru țările vecine și în proces de extindere); *Centrul de Strategie Politică Europeană* (reprezintă grupul de experți in-house al Comisiei Europene, care elaborează analize strategice, consiliere și sprijin pentru președinte și Comisie); *Departamentul de Serviciu, Instrumente de Politică Externă* (este responsabil de componentele financiare și operaționale ale politicii externe a Uniunii Europene: ajută țările să facă față crizelor și să mențină securitatea și ordinea de drept, promovează aplicarea sancțiunilor Uniunii); *Direcția Generală Cooperare Internațională și Dezvoltare* (este responsabilă pentru dezvoltarea politicii europene privind dezvoltarea și cooperarea internațională și pentru oferirea sprijinului Uniunii la nivel mondial, adaptându-se la nevoile în schimbare ale țărilor partenere, definește politica de dezvoltare a Uniunii și măsurile tematice pentru a reduce sărăcia, promova dezvoltarea economică, socială și de mediu, edifica democrația, statul de drept, buna guvernare și a respecta drepturile omului, inclusiv prin asistență externă).

Evidențiem că datorită naturii interguvernamentale a Politicii Externe și de Securitate Comună, responsabil de sistem a devenit Consiliul Uniunii Europene, alcătuit din reprezentanți ai statelor membre și lipsit de dreptul de a promova independent politica externă. În domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună, Consiliul Uniunii trebuie să se consulte, să-și coordoneze acțiunile cu statele membre și Comisia Europeană. Acest sistem foarte complex de coordonare și de comunicare în domeniul politicii externe a Uniunii Europene demonstrează necesitatea de a coopera funcționari atât din Secretariatul General al Consiliului, cât și din Comisie. Alain Fenet a calificat Consiliul Uniunii Europene drept centru de administrare a diplomației concertate, fiind investit cu putere de decizie pentru a realiza Politica Externă și de Securitate Comună, avînd ca suport orientările generale definite de Consiliul European [3, p. 270].

Un loc central în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună îl deține Președintele Consiliului Uniunii Europene, care reprezintă Uniunea Europeană în organizațiile și la conferințele internaționale, este responsabil de realizarea deciziilor adoptate în domeniul politicii externe europene și de consultarea Parlamentului European în aspectele principale privind Politica Externă și de Securitate Comună. Reieșind din importanța atribuțiilor sale, în special cele de relații internaționale, Președintele Consiliului Uniunii Europene se schimbă la fiecare 6 luni, asigurînd, astfel, pentru fiecare stat membru vizibilitate politică. Pentru a asigura minimum de continuitate, președinția este prin rotație, reprezentînd Uniunea Europeană în parteneriat cu Comisia Europeană și statul care deține președinția [2, p.407].

Politica Externă și de Securitate Comună a devenit obiectul aplicării unor norme și proceduri speciale. Potrivit opiniei noastre, reprezentarea externă a Uniunii după realizarea Tratatului Uniunii Europene are un caracter dual: 1) în relațiile economice Uniunea Europeană este reprezentată de Comisia Europeană; 2) în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună - de Președintele Consiliului Uniunii Europene, care poate să desemneze un Reprezentant Special cu mandat privind anumite probleme politice. Astfel, în pofida faptului că sfera activității externe a Uniunii Europene s-a extins, problematica economică a fost separată de problematica politică. Drept urmare, delegațiile Comisiei Europene nu reprezintă Uniunea Europeană în sfera Politicii Externe și de Securitate Comună, pentru că aceasta constituie atribut al Președinției și dovadă

că Politica Externă și de Securitate Comună este dominată de cooperarea interguvernamentală.

O inovație semnificativă în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună a fost lansată de către Tratatul de la Amsterdam (1997), care a instituționalizat funcția de Înalt Reprezentant pentru politica externă și de securitate comună (Înaltul Reprezentant PESC), caracterizat de către Franck Petiteville ca „șef al diplomației europene, cu puțini agenți și foarte puțini bani” [34, p.142]. Instituționalizarea funcției de Înalt Reprezentant PESC a trebuit să atenueze controversele privind reprezentarea Uniunii Europene pe arena internațională.

Jérôme Koëchlin în studiul consacrat politicii externe a Uniunii Europene, îl citează pe Bertrand Gallet, care menționa că „vizibilitatea Europei” a fost un subiect tradițional de dezbateri, iar Înaltul Reprezentant PESC avea sarcina de asigurare mai bună a continuității acțiunii externe și vizibilității Uniunii Europene pe arena mondială [35, p.93]. În opinia noastră, imaginea neclară a Uniunii Europene pe arena internațională pînă în anul 1999 a fost determinată de numărul relativ mare de reprezentanți europeni, care se manifestau pe diverse platforme: președintele Consiliului European, comisarul abilitat cu relații externe, reprezentanții „președinției prin rotație”, iar instituționalizarea funcției de Înalt Reprezentant PESC, pe lângă asumarea rolului de reprezentant principal al Uniunii, realiza și obiectivul eficientizării operaționale minime pe arena internațională, rezultatele activității fiind diferite și variind de la caz la caz.

Pentru a oferi mai multă continuitate și vizibilitate Politicii Externe și de Securitate Comună, după cum susține Antonio Missiroli [36, p.18-19], și a obține mai multă credibilitate, în opinia lui Jean-Claude Masclet [16, p.99], autorii Tratatului de la Amsterdam, nedorind să încredințeze această funcție nici președintelui Consiliului Uniunii Europene, al cărui mandat durează nu mai mult de șase luni, nici președintelui Comisiei Europene, practic au preferat să-l învestească pe Secretarul General al Consiliului în calitate de funcționar pentru politica externă și de securitate comună, denumindu-l Înalt Reprezentant PESC, investit cu mandat de 5 ani.

Pentru a face față noilor împuternici, Înaltul Reprezentant PESC a fost eliberat de sarcinile sale administrative de Secretar General adjunct al Consiliului. Alain Fenet subliniază că Înaltul Reprezentant PESC nu participa la elaborarea politicii externe și de securitate comună, dar contribuia la realizarea politicii externe europene [3, p.272]. În vederea realizării misiunilor

sale, Înalțul Reprezentant PESC beneficia de o anumită autonomie față de Președintele Consiliului Uniunii Europene. Însă în pofida faptului că sarcina principală a instituției Înalțului Reprezentant PESC ținea de reprezentare, totuși Tratatul Uniunii Europene nu excludea posibilitatea Consiliului Uniunii de a desemna Reprezentanți Speciali, numiți „interlocutori de proximitate”, abilitați cu misiuni speciale pe o anumită durată de timp, sub autoritatea Președintelui Consiliului Uniunii Europene. [3, p.273].

Jean-Claude Masclet consideră că perspectivele funcției de Înalț Reprezentant PESC, fie ca purtător de cuvânt, fie ca delegat al Președinției sau negociator în numele Uniunii Europene, depind de persoanele care urmează să fie desemnate, de încrederea pe care o vor obține și autoritatea pe care o vor dobîndi în fața Consiliului Uniunii și Consiliului European [16, p.99]. Antonio Missiroli notează că consensul general referitor la desemnarea Înalțului Reprezentant PESC între statele membre a fost atins prin propunerea postului unui diplomat de rang înalt, cu experiență vastă la nivel multilateral [36, p.19]. Reiterăm că la 19 noiembrie 1999 primul Înalț Reprezentant PESC a fost desemnat Javier Solana, ex-Secretarul general al NATO, care în perioada crizei din Kosovo (1999), exercita funcția de Secretar General al Uniunii Europei Occidentale [25, p.654]. Jean-Louis Bourlanges a apreciat investirea Înalțului Reprezentant PESC cu consacrarea dualității filierelor politice și economică, cooperare și funcționare fără implicații suplimentare [35, p.93]. În rezultat, instituționalizarea funcției de Înalț Reprezentant PESC a ilustrat necesitatea crucială a Uniunii Europene de a se dota cu un sistem eficient de politică externă, fără a pierde deplina credibilitate.

Criza irakiană din 2003 a evidențiat limitele funcției Înalțului Reprezentant PESC, în sensul că în cazul cînd Uniunea Europeană este profund divizată pe probleme grave, Înalțul Reprezentant PESC devine „ostatic fără voce”, fără posibilitate de inițiativă și de intervenție activă. Jérôme Koëchlin susține că în contextul crizei irakiene „Monsieur PESC al Uniunii Europene” a fost marginalizat din cauza disensiunilor atlantiste și europeniste [35, p.283], pe cînd Tatiana Zonova a acreditat ideea că suplinirea îndelungată a funcției de Înalț Reprezentant PESC de către Javier Solana (1999-2009) a fost cauza subaprecierii eficienței practice a acestei responsabilități de politică externă [28, p. 172].

Subunitățile operative ale serviciului de politică externă s-au dezvoltat intens în contextul proceselor de integrare și formare a Politicii Exter-

ne și de Securitate Comună și Politicii de Securitate și Apărare Comună [13, p.231]. Astfel, începînd cu anul 2000, rezoluțiile Parlamentului European conțin propuneri privind necesitatea creării unui serviciu diplomatic profesionist permanent al Uniunii Europene. În anul 2002 a fost creat Directoratul Serviciului Extern (External Service Directorate), în perioada cînd activ se promova ideea instituționalizării unui minister al afacerilor externe al Uniunii Europene, fiind prevăzut de proiectul Tratatului Constituțional (2003), care a fost respins de referendumurile din Olanda și Franța din anul 2005, dar realizat în conformitate cu Tratatul de la Lisabona, sub denumirea de Serviciu European de Acțiune Externe.

În vederea creșterii coerenței orizontale și consecvenței verticale în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună, Tratatul de la Lisabona a realizat o schimbare instituțională relevantă și complexă. În primul rînd, funcția de ministru de externe din proiectul Tratatului Constituțional a fost schimbată cu funcția de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate (Înaltul Reprezentant al Uniunii), care, potrivit opiniei lui Mario Teló, a însușit atribuțiile posturilor anterioare de Înalt Reprezentant PESC și de Comisar pentru Relații Externe (vicepreședinte al Comisiei) [26]. În al doilea rînd, a fost creată funcția permanentă de Președinte al Consiliului European, pentru un mandat de doi ani și jumătate, cu posibilitatea reînnoirii pentru o singură dată, care în materia de politică externă asigură, la nivelul său și în această calitate, reprezentarea externă a Uniunii Europene, fără a aduce atingere atribuțiilor Înaltului Reprezentant al Uniunii [11, p.388].

Wolfgang Wessels și Franziska Bopp subliniază că sarcinile și funcțiile Președintelui Consiliului European, numit și Președinte al Uniunii Europene, nu sunt clar formulate în Tratatul de la Lisabona, în comparație cu lista sarcinilor atribuite Înaltului Reprezentant al Uniunii [19, p.18]. *Pe de o parte*, Președintele Consiliului European trebuie să fie capabil să promoveze un consens între șefii de state și de guverne, *pe de alta*, să aibă suficientă influență pentru a „orienta” Uniunea Europeană și a asigura punerea în aplicare de către statele membre a politicii europene. Wolfgang Wessels și Franziska Bopp conchid că Președintele Consiliului European acționează între două poziții extreme: ca coordonator cu funcții reprezentative și ca „președinte al Europei” sau „domnul/doamna Europei”, care prezintă Uniunea Europeană în sistemul internațional [19, p.18]. Tatiana Zonova îl caracterizează pe Președintele

Uniunii Europene ca principal actor operațional al diplomației europene [13, p.228], Sebastian Seehausen accentuează că Președintele Consiliului European reprezintă Uniunea Europeană numai la nivelul șefilor de state și de guverne, excluzând nivelurile ministeriale [27].

Aldecoa Francisco Luzarraga și Llorente Mercedes Guinea consideră că principala inovație a Tratatului de la Lisabona a fost includerea Consiliului European în sistemul instituțional al Uniunii Europene [9, p.247]. Eduard Dragomir și Dan Niță menționează că, Consiliul European în perioada pre-Lisabona funcționa în baza normelor cutumiare apărute și consolidate în timp, iar după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona au fost stabilite componența și modul lui de funcționare [32, p.27-28]. Potrivit Tratatului de la Lisabona, Consiliul European este compus din șefii de state și de guverne ai statelor membre, din Președintele său și Președintele Comisiei. Atunci când ordinea de zi o impune, fiecare membru al Consiliului European poate decide să fie asistat de către un ministru, iar Președintele Comisiei Europene - de către un membru al Comisiei. În condițiile de forță majoră, Președintele Consiliului European poate convoca o reuniune extraordinară a Consiliului European, pentru a adopta decizii, care se referă la interesele și obiectivele strategice ale Uniunii Europene privind Politica Externă și de Securitate Comună și alte domenii de acțiune externă [30].

Odată cu adoptarea Tratatului de la Lisabona, politica externă a Uniunii Europene a suportat o reformă dublă. *Prima reformă* a fuzionat doi piloni ai Tratatului Uniunii Europene, primul fiind de natură economică și financiară, de caracter supranațional, cel de-al doilea – Politica Externă și de Securitate Comună, fiind de caracter interguvernamental. Astfel, Înalțul Reprezentant al Uniunii a obținut „o dublă sarcină”: *pe de o parte*, și-a asumat competențele de vicepreședinte al Comisiei Europene și reprezentant al Uniunii Europene pentru Politica Externă și de Securitate Comună, care informează și consultă în mod regulat Parlamentul European privind realizarea politicii externe de securitate comună [29]; *pe de alta*, acesta este președinte al Consiliului Afaceri Externe, în detrimentul tradiționalelor „președinții prin rotație” ale statelor membre [21, p.109].

În cadrul Consiliului Uniunii Europene, Înalțul Reprezentant al Uniunii trebuie să asigure continuitatea lucrărilor privind Politica Externă și de Securitate Comună, determinându-i competențele de a prezida Consiliul Afaceri Externe, iar în cadrul Comisiei Europene - de a co-

ordona politicile externe europene cu celelalte politici și servicii ale Comisiei [29]. Înalțul Reprezentant al Uniunii este desemnat de către Consiliul European, aprobat de către Parlamentul European și exercită funcțiile cu sprijinul Comisiei Europene. În acest sens, vom sublinia că în condițiile când în ultimul timp crește ponderea Parlamentului European, Înalțul Reprezentat al Uniunii trebuie să se asigure ca poziția acestei instituții reprezentative să fie luată în considerare în mod corespunzător. În accepția noastră, funcția de Înalț Reprezentant al Uniunii a concentrat toate competențele cu privire la Politica Externă și de Securitate Comună, fiind consolidată coerența și cooperarea între statele membre în problemele de politică externă, securitate și apărare.

A doua reformă produsă de Tratatul de la Lisabona în domeniul politicii externe europene a prevăzut ca Înalțul Reprezentant al Uniunii să fie asistat politic de Serviciul European de Acțiune Externă și militar de Agenția Europeană de Apărare. Susținerea Înalțului Reprezentant al Uniunii în exercitarea mandatului său de către Serviciul European de Acțiune Externă este axată pe următoarele aspecte: elaborarea și conducerea Politicii Externe și de Securitate Comună; exercitarea președinției Consiliului Afaceri Externe și a vicepreședinției Comisiei Europene în domeniul relațiilor externe; menținerea și dezvoltarea relațiilor de parteneriat strategic cu statele extracomunitare; colaborarea cu serviciile diplomatice ale statelor membre, cu Organizația Națiunilor Unite și alți actori internaționali. Astfel, în opinia noastră, scopul Serviciului European de Acțiune Externă este de a eficientiza acțiunile externe ale Uniunii Europene și a spori influența ei în lume, prin promovarea unor politici coerente, realiste și pragmatice.

Serviciul European de Acțiune Externă a fost fondat pe 1 decembrie 2010, dar și-a început activitatea în luna februarie 2011, odată cu demararea reformelor destinate simplificării procesului decizional al Uniunii Europene, cu scopul de a oferi Uniunii o pondere mai mare în afacerile mondiale. Crearea Serviciului European de Acțiune Externă a constituit obiectul unor intense negocieri dintre Parlamentul European și Comisia Europeană, fiind antrenate în apărarea prerogativelor „supranaționale”, pe de o parte, iar pe de altă parte, statele membre urmăreau să fie pe larg reprezentate și să obțină influență în cadrul noului Serviciu [21, p.109]. Statele membre mici ale Uniunii Europene conștientizau că noul Serviciu European de Acțiune Externă crea o oportunitate reală pentru afir-

marea și consolidarea influenței lor pe arena internațională, pozițiile lor individuale fiind mai degrabă minimizezate.

În perioada 1 ianuarie 2011 - 30 iunie 2013 Serviciul European de Acțiune Externă a integrat personalul din cadrul Comisiei Europene, angajat în Direcția Generală Relații Externe, Direcția Generală pentru Dezvoltare, Direcția Generală Programe pentru Cooperare Externă, Direcția Generală pentru Dezvoltare și din Secretariatul General al Comisiei, care lucrau în cadrul Directoratului General Afaceri Externe și Politică Militară. Pe lângă funcționarii europeni cu statut permanent, cel puțin o treime dintre oficialii Serviciului European de Acțiune Externă proveneau din rîndul diplomaților statelor membre. Această decizie a fost adoptată în speranța că diplomația, care este un domeniu tradițional al suveranității statelor, avînd un vădit caracter interguvernamental, va permite aplicarea metodei „funcționaliste” a lui Jean Monnet, de creare a unei „solidarități de fapte” și „afirmare a unei culturi diplomatice comune” [21, p.111-112]. Probabil, acest raționament important a stat la baza creării Serviciului European de Acțiune Externă.

Constantin Moștofleu și Vasile Popa menționează că prin intermediul Serviciului European de Acțiune Externă s-a asigurat „embriionul diplomației comune europene”, obiectivul trasat fiind sporirea eficienței și a coerenței politicii externe a Uniunii Europene, inclusiv creșterea influenței Europei la nivel global [31, p.170]. Cercetătorii români compară Serviciul European de Acțiune Externă cu un veritabil „Minister European de Externe”, care, împreună cu ambasadorii săi, posedă responsabilități asemănătoare Diviziei Diplomație Publică din cadrul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord, însărcinați cu informarea publicului despre prioritățile și obiectivele organizației prin intermediul surselor mediatice și prin organizarea de conferințe sau seminarii în domeniu [31, p.171].

Structura Serviciului European de Acțiune Externă se aseamănă cu cea a unui minister de afaceri externe național, avînd sediul central la Bruxelles și circa 140 de delegații atît în statele terțe, cît și pe lângă organizațiile internaționale. Totuși este necesar de specificat faptul că Serviciul European de Acțiune Externă n-a înlocuit serviciile diplomatice sau consulare ale statelor membre, ci este menit să le completeze pe acestea [30]. Organizarea și funcționalitatea Serviciului European de Acțiune Externă se stabilește prin decizia Consiliului Uniunii Europene, care adoptă hotărîri la propunerea Înaltului Reprezentant al Uniunii, după consultarea

Parlamentului European și cu aprobarea Comisiei Europene [21, p.110]. În contextul reliefat de idei, structura Serviciului European de Acțiune Externă este partajată în direcții generale, care includ: a) domenii de acțiuni tematice și geografice, ce acoperă toate țările și regiunile din lume; b) gestionarea administrativă, securitatea sistemelor de comunicații și de informații, gestionarea bugetară și a resurselor umane; c) gestionarea crizelor și planificarea, Statul-Major al Uniunii Europene, precum și Centrul comun de situații al Uniunii Europene pentru desfășurarea Politicii Externe și de Securitate Comună. Pronunțându-se pe marginea modului de organizare și de funcționare a Serviciului European de Acțiune Externă, Consiliul Uniunii Europene a stabilit printr-o decizie din luna octombrie 2009 autonomia Serviciului Extern față de Comisie și Secretariatul General al Comisiei, care se manifestă prin propriile state de personal și buget, pe care Parlamentul European îl controlează [21, p.110].

Fiind consultanți ai Comisiei Europene, Serviciul European de Acțiune Externă și Înalțul Reprezentant al Uniunii sprijină și coordonează practic toate aspectele acțiunii externe ale Uniunii Europene, exceptând sferele ce țin de politica de securitate și apărare comună. Pentru a asigura coerența, consecutivitate și mai bună coordonare a acțiunii externe a Uniunii Europene, Serviciul European de Acțiune Externă oferă asistență serviciilor diplomatice ale statelor membre, președinților Consiliului European și al Comisiei Europene, dar și Comisiei în ansamblu, întrunind ajutorul necesar privind aspectele referitoare la politica externă a Uniunii Europene [29].

Cercetătorii ruși Tatiana Zonova și Roman Rainhardt susțin că între instituțiile europene, precum Comisia Europeană și Serviciul European de Acțiune Externă, există o concurență interinstituțională, care împiedică mersul negocierilor diplomatice, fapt manifestat în procesul de negociere a Parteneriatului Transatlantic pentru comerț și investiții [28, p.170]. Lipsa coerenței dintre organele executive ale Uniunii Europene evidențiază unele imperfecțiuni ale mecanismului de coordonare a problemelor dintre instituțiile Uniunii. Potrivit cercetătorilor ruși, concurența între instituțiile abilitate cu diferite competențe de politică externă și cele economice nu este una permanentă și nu se manifestă în procesul funcționării cotidiene, ci doar în cadrul semnării unor acorduri politice, comerciale sau investiționale [28, p.172].

Concluzii. Luând ca bază competențele conferite de Titlul V al Tratatului Uniunii Europene, conchidem că funcția de Înalț Reprezentant

al Uniunii nu se dovedește a fi interguvernamentală, ci supranațională. Acest caracter este evidențiat în denumirea sa de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate, și nu al statelor membre, avînd prerogativa de a proteja interesul general al Uniunii Europene, în timp ce miniștrii de externe ai statelor membre protejează interesul național al statelor. În acest mod se instituie un echilibru instituțional *de facto* în domeniile acțiunii de politică externă a Uniunii Europene: *pe de o parte*, rolul decizional al Consiliului European și al Consiliului Uniunii Europene ca instituții interguvernamentale, iar *pe de alta*, rolul complex de participare la luarea deciziilor prin propuneri, de punere în aplicare și de consultare a Parlamentului European. Comisia Europeană în calitate de instituție supranațională a fost pe deplin asociată cu activitatea de politică externă europeană odată cu lansarea Politicii Externe și de Securitate Comună, asigurînd continuitate instituțional-funcțională, contribuind la crearea Serviciului European de Acțiune Externă, scopul căreia este de a eficientiza acțiunile externe ale Uniunii Europene și a spori influența acesteia pe arena internațională, prin promovarea unei politici coerente, realiste și pragmatice. Datorită faptului că Parlamentul European și Comisia Europeană în calitatea lor de instituții de natură supranațională dispun de anumite atribuții în domeniul interguvernamental Politica Externă și de Securitate Comună, se creează perspective spre o direcție de integrare politică. În acest sens, latura instituțională, alături de celelalte două - *latura funcțională*, la nivel de atribuții concrete, și *latura supranațională* - nu se exclud în domeniul acțiunii externe a Uniunii Europene și Politicii Externe și de Securitate Comună, ci se află în interacțiune și interconexiune.

Referințe bibliografice

1. Telò Mario. Relations internationales. Une perspective européenne. Preface de Robert O. Keohane. Deuxième édition revue et augmentée. Editions de l'Université de Bruxelles, 2010, 240 p.
2. Anghel Ion M., Silași Grigore, Crăciuneascu Adrian Dumitru. Diplomația Uniunii Europene (și regulile acesteia). București: Universul Juridic, 2015, 570 p.
3. Fenet Alain, Akandji-Kombé Jean-Francois, Lamblin-Gourdin Anne-Sophie, Mondielle Éric, Proutière-Maulion Gwenaëlle. Droit des relations extérieures de l'Union européenne. Paris: LexisNexis SA, 2006, 396 p.
4. Christophe-Tchakaloff Marie-France. Les grandes étapes de l'organisation de l'Europe (1945-1996). Paris: Presses Universitaires de France, 1996, 127 p.

5. Beniuc Valentin, Roșca Ludmila, Afanas Nicolai. Uniunea Europeană – Uniunea Euroasiatică: studiu comparat. Chișinău: Print-Caro, 2015, p. 155.
6. Ivan Adrian Liviu. Sub zodia Statelor Unite ale Europei. De la ideea europeană la Comunitățile Economice Europene. Cluj-Napoca: CA Publishing, 2009, 407 p.
7. Soutou Georges-Henri. L'Alliance incertaine, les rapports politico-stratégiques franco-allemands, 1954-1996. Fayard, 1996, 496 p.
8. Olivi Bino. L'Europe difficile. Histoire politique de construction européenne. Paris: Gallimard, 1998, 800 p.
9. Кавешников Николай Юрьевич. Трансформация институциональной структуры Европейского Союза. – Москва: Навона, 2010, 480 с.
10. Tonra Ben. Le cas des petits Etats dans l'Union européenne. În: Politique étrangère. Nouveaux regards. Paris: Press de Sciences Po, 2002, p.347-355.
11. Cucerescu Vasile. Drept instituțional european. Note de curs. Chișinău: Print-Caro, 2013, 178 p.
12. Diacon Maria, Juc Victor, Constantinov Valentin. Uniunea Europeană: istorie și actualitate. Chișinău: UST, 2016, 235 p.
13. Зюнова Татьяна. Дипломатические структуры Европейского союза. În: Дипломатия иностранных государств. Под ред. Т.В.Зюновой. Москва: РОССПЭН, 2004, 278 с.
14. Commission Seventh Report on the General activities of the European Communities. Luxembourg: EC, 1974, p.487-491.
15. Zorgbibe Charles. Les relations internationales. 5-e édition. Paris: Presses Universitaires de France, 1994, 624p.
16. Masclet Jean-Claude. L'Union politique de l'Europe. Paris: Presses Universitaires de France, 2001, 128 p.
17. Сиджански Д. Федералистское будущее Европы. От Европейского сообщества до Европейского союза. Москва: РГГУ, 1998, 420 с.
18. Villepin, Xavier de. Une politique étrangère commune pour l'Union européenne. <https://www.senat.fr/rap/r95-394/r95-394.html> (vizitat: 16.11.2018)
19. Wessels Wolfgang, Bopp Franziska. The institutional architecture of CFSP after the Lisbon Treaty: Constitutional breakthrough or challenges ahead? În: Challenge Research Paper, 2008, Nr.10, p. 1-36.
20. Rapport Davignon (Luxembourg, 27 octobre 1970) https://www.cvce.eu/obj/rapport_davignon_luxembourg_27_octobre_1970-fr-4176efc3-c734-41e5-bb90-d34c4d17bbb5.html (vizitat: 16.11.2018)
21. Zorgbibe Charles. Histoire de l'Union européenne. Paris: Édition Albin Michel et Fondation Robert-Schuman, 2005, 404 p.
22. Самые известные санкции Совета безопасности ООН. Справка <https://ria.ru/spravka/20060309/44056899.html> (vizitat: 21.06.2018)
23. Cristescu Florin. Războiul de zece ani pentru independența Sloveniei. <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/razboiul-de-zece-zile-pentru-independenta-sloveniei> (vizitat: 21.06.2018)
24. Versiune consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.

- Comunicări și informări. Ediția în limba română. 26 octombrie 2012, C-326/01, p.1-390.
25. Cartou Louis, Clergerie Jean-Lois, Gruber Annie, Ramblaud Patrick. *L'Union européenne*. Paris: Dalloz, 2004, 829 p.
 26. Telò Mario. *The EU: A Civilian Power's Diplomatic Action after the Lisbon Treaty. Bridging Internal Complexity and International Convergence* <http://ri.fgv.br/sites/default/files/eventos/arquivos-relacionados/Tel%C3%B2,%20M.%20THE%20EU%20FOREIGN%20POLICY%20capitulo.pdf> (vizitat: 16.11.2018)
 27. Seehauser Sebastian. *The European External Action Service*. Dissertação para obtenção de grau de Mestre em Relações Internacionais. Lisboa, 2015. https://www.repository.utl.pt/bitstream/10400.5/11500/3/TESE_FIN_PRNT-12072015.pdf (vizitat: 16.11.2018)
 28. Зонova Т.В., Райнхардт Р.О. «Дилемма Киссинджера» в переговорах по Трансатлантическому торговому и инвестиционному партнерству: история и современность. În: *Polis. Political Studies*, 2017, No.2, c.170-182.
 29. *Principalele inovații ale Tratatului de la Lisabona* https://www.mae.ro/sites/default/files/file/tratate/2009.11.21_brosura_tratatul_lisabona.pdf (vizitat: 22.06.2018)
 30. Decizia nr. 2009/881/UE a Consiliului European. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:315:0050:0050:RO:PDF> (vizitat 22.06.2018)
 31. Moștoflei Constantin, Popa Vasile. *Rolul UE în asigurarea securității globale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008, 250 p.
 32. Dragomir Eduard, Niță Dan. *Tratatul de la Lisabona*. București: Editura Nomina Lex, 2009, 466 p.
 33. Бенюк Валентин. Институциональная структура и специфика институционального баланса Европейского Союза. În: *Managementul public și guvernarea în Uniunea Europeană. Conferință științifico-practică internațională (12 mai 2015)*, Chișinău: Print-Caro, 2015. c.5-16.
 34. Petiteville Franck. *La politique internationale de l'Union Européenne*. Paris: Presses de Sciences Po, 2006, 272 p.
 35. Koëchlin Jérôme. *L'Europe a-t-elle une adresse? La politique étrangère de l'Union européenne*. Paris: Georg Editeur, 2003, 367 p.
 36. Missiroli Antonio. *The EU and the world: players and policies post-Lisbon. A Handbook*. Paris: EU Institute for Security Studies, 2016, 211 p.

COALIȚIILE DE GUVERNARE ÎN STATELE DEMOCRATICE: CONDIȚII DE MULTIPLICARE A REZULTATELOR

Valentina URSU, master în științe politice, Banca Națională a Moldovei
(urrsuv@gmail.com)

Rezumat

În acest studiu autorii abordează o temă actuală, îndeosebi, sub aspect practic. Statele democratice contemporane, caracterizate de pluripartidism și pluralism, inclusiv, ideologic, deseori se confruntă cu crize ale sistemului politic și ale sistemului relațiilor sociale, cauzate de incapacitatea aleșilor poporului de a crea coaliții de guvernare. Sunt analizate diferite forme de guvernare democratică, diferite modele de coaliții de guvernare: majoritară, minoritară, pragmatică. În baza rezultatelor alegerilor parlamentare, din mai multe state europene, inclusiv: Germania, Italia, Republica Moldova, autorii deduc particularitățile coalițiilor majoritare, minoritare, pragmatice. În concluzie, este descris modelul unei coaliții pragmatice, create în baza unui interes comun, a unor obiective clare pentru partidele politice parlamentare, cât și extraparlamentare. Este descris modelul dialecticii intereselor de partid, intereselor comunității și a interesului național-statal. În baza unității dialectice, pentru moment sau o perioadă mai îndelungată, partidele parlamentare, susținute de un număr impunător de alegători, se detașează de ceea ce le deosebesc, adoptă o decizie unanim acceptabilă de a nu reveni la specific și de a conlucra în interesul comunității și a celui național-statal.

Cuvinte-cheie: coaliție de guvernare, coaliție de guvernare majoritară, coaliție de guvernare minoritară, pragmatism, interes, consens

CZU: 321.7:328(4+478)

Introducere. Pe parcursul a 28 de ani de la proclamarea independenței, criza de autoritate și credibilitate a instituțiilor politice din Republica Moldova a provocat numeroase schimbări, inclusiv pierderea legitimității. Consecințele instabilității și dezordinii publice sunt negative și distructive pentru populația țării. Privind în ansamblul, viața politică din Republica Moldova, situațiile critice din statele europene, consideram necesară repunerea în dezbatere a temei guvernării de coaliție, a condițiilor, în care aceasta poate fi eficientă. Guvernarea poate fi realizată fie de un singur partid politic, fie de o coaliție de partide. În primul caz, situația este clară: partidul care deține majoritatea în Parlament formează structurile necesare pentru a-și implementa Programul politic, diplomatic, economic, social. În cel de-al doilea caz, există dificultăți ce produc probleme în procesul constituirii coaliției majoritare. Ideea unei coaliții minoritare, promovată de blocul electoral ACUM, a produs mai multe interpretări eronate, dar până în ultimul moment a fost evaluată situația, au fost selectate și verificate candidaturile pentru funcțiile importante, astfel, încât, la momentul constituirii structurilor Parlamentului Republicii Moldova, a desemnării noului cabinet de miniștri etc., liderii formațiunilor ce constituiau coaliția de guvernare majoritară, pragmatică au răspuns prin acțiuni și declarații acceptabile. La întrebarea: De ce a durat procesul de acceptare a ideii unei coaliții minoritare? Răspunsul nostru este: Pentru crearea unei coaliții minoritare, dar mai ales pentru buna ei funcționare, este necesar un nivel înalt al culturii politice al clasei conducătoare, al liderilor ONG, al maselor populare. Reieșind din faptul că în Republica Moldova politicienii, liderii partidelor politice, chiar conducătorii instituțiilor politice ale statului promovau cu intensitate interesele propriilor formațiuni, iar funcțiile de: Președinte, Prim-ministru și Președinte al Parlamentului erau folosite în scopul deservirii intereselor de grup, divizarea societății moldovenești în baza vectorului geostrategic de dezvoltare era apreciată ca o manifestare a normalității. În timp ce în Uniunea Europeană, comunitate în care Republica Moldova își propune să se integreze, erau promovate conceptele: coeziune socială și subsidiaritate, moldovenii își imaginau și multiplicau informațiile despre dușmani și prieteni. Deși toată lumea recunoaște că pentru Republica Moldova, la fel ca și pentru alte state contemporane, este foarte importantă colaborarea cu vecinii și cu toate statele dezvoltate din lume, că este inacceptabilă starea de

dușmănie și război între vecini, totuși, conducătorii instituțiilor politice ale statului moldovenesc au susținut și creat situații critice, neplăcute în relațiile cu România și Ucraina.

Avem o coaliție de guvernare, constituită din forțe politice, situate la poluri opuse în spațiul politico-ideologic din Republica Moldova. Ne întrebăm: Ar fi asta o problemă pentru menținerea și reușita acesteia? Răspundem – Nu. Problema este în dorința părților de a-și consolida resursele, eforturile pentru a deservi interesele populației Republicii Moldova, pentru a reabilita imaginea politicianilor, funcționarilor în percepția cetățenilor, purtători ai diferitor concepții despre lume, actori ai relațiilor sociale. În descrierea cetățenilor, politicianul nu este un erou, un maestru pe care trebuie să-l urmez, ci un hoț, un corupt, un oligarh, o persoană iresponsabilă, un carierist, un demagog, un laș. Doar vicii, când am pierdut virtutea? Considerăm că anul 2019 ne-a oferit o șansă să schimbăm situația politică, cea economico-socială în bine, să reînțorcem încrederea oamenilor în politicieni, primari, funcționari publici. Să ne întrebăm: Cu ce am putea contribui la schimbarea situației politico-sociale din Republica Moldova? În calitatea noastră de cercetători și cadre didactice ne-am propus să publicăm un studiu dedicat guvernării de coaliție, adresat nu savanților, nici măcar analiștilor politicului, ci societății, cu scopul de a descifra conținutul fenomenului: *guvernare de coaliție*, de a explica mecanismul formării acesteia și de a caracteriza condițiile funcționării eficiente. Considerăm necesară revenirea la instruirea politică a cetățenilor: o masă de oameni nu se transformă de la sine în societate organizată, schimbarea mentalității cetățeanului are loc prin instruire, educație – obiective prioritare a procesului de socializare. Cetățeanul trebuie instruit în scopul pregătirii lui pentru alegerea rațională, pentru decizia asumată. Cu atât mai mult, că după revenirea reprezentanților opoziției la ședințele în plen a Parlamentului Republicii Moldova, avem suficient material factologic ce reflectă comportamentul acestora: mimarea activității, maimuțarea, discursul demagogic, critică de dragul criticii etc., care în realitate doar produc piedici în buna desfășurare a activității instituțiilor statului. Cetățeanul trebuie informat la timp și adecvat despre astfel de situații, acestea formează percepția, în baza căreia va fi evaluat deputatul.

Guvernarea de coaliție este o temă constantă pe agenda savanților europeni. Analiza experienței acumulate de guvernele de coaliție re-

prezintă un obiectiv important al cercetărilor politologice. Reprezentând un fenomen complex, guvernarea de coaliție poate fi cercetată doar în condițiile aplicării principiilor pluralismului metodologic. Este important să reieșim și din faptul că mediul social include un ansamblu de factori, relații, condiții, instituții, grupuri și ideologii sociale în interiorul și sub influența cărora se formează individul și grupurile sociale. Este important să înțelegem că o coaliție este o uniune de partide politice, realizată în vederea atingerii unor scopuri comune. Coalițiile sunt necesare în vederea formării unei guvernări stabile și eficiente, în baza coalizării forțelor responsabile, capabile să ajungă la compromis în deservirea interesului național. Rațiunea de constituire a coaliției este determinată de așteptările majorității cetățenilor, de necesitatea stringentă de a îmbunătăți mecanismele de guvernare, precum și de evaluările critice făcute asupra experiențelor politice anterioare, a situației interne și externe a țării, a pozițiilor adoptate la această etapă de actorii politici implicați.

Metode aplicate. Analiza sistemică a guvernării de coaliție, a condițiilor de sporire a eficienței acesteia, este rezultativă, dacă aplicăm legile și principiile dialecticii, sinergeticii. Cu atât mai mult că guvernarea de coaliție majoritară sau minoritară, poate atinge eficiența maximă, doar fiind întemeiată pe principiile pragmatismului, curent filosofic ce apare în America, în anii 60 ai secolului XX, fondatorii căruia și-au propus să evalueze rezultatele activității umane, inclusiv a activității politice. Metodele empirice, aplicate de reprezentanții pragmatismului, au un potențial cognitiv imens și poate conduce la schimbarea mentalității atât a cercetătorilor, cât și a practicienilor. Dialectica intereselor individuale, de grup și comunitare poate uni sau dezbină, poate apropia sau îndepărta actorii socialului/politicului de o acțiune utilă. Reprezentanții pragmatismului susțin că o acțiune social-politică este cu atât mai valoroasă, cu cât satisface interesele unui număr mai mare de oameni sau un număr mai mare de necesități la un număr de persoane mai mic. Această precizare ne permite să răspundem tuturor reprezentanților, angajați în sistemul de instruire și educație, tuturor pedagogilor care se plâng că munca lor, care solicită dăruire de sine, nu poate fi apreciată obiectiv. Considerăm că orice gen de activitate umană poate fi evaluat, cuantificat în baza principiilor pragmatice, deoarece în toate cazurile activitatea este eficientă și aduce satisfacție doar când actorul/subiectul acesteia se implică emoțional, rațional, creativ.

Rezultatele investigației. La baza investigației sunt plasate tezele, concluziile studiilor fenomenului, realizate de savanții străini și autohtoni, printre care un loc deosebit le revine: politologilor: William Riker, Arend Lijphart, William M. Gamson, Șaptefrați T., Nicolaev I. și alții.

William Riker a elaborat o teorie importantă privind formarea și funcționarea coalițiilor. Savantul consideră că acțiunile politice, scrutinele electorale, alegerile legislative și războaiele reprezintă situații decizionale, care generează cel puțin două rezultate alternative, apreciate în mod diferit de fiecare participant la proces. Conform teoriei lui William Riker, fiecare participant, caracterizat de raționalitate politică va prefera rezultatul cel mai avantajos pentru sine. Cum pot forma oare coaliții persoanele egocentriste „dedicate”? Ele se vor coaliza cu alte persoane oricând, acest fapt le va aduce mai multe beneficii decât „izolarea”, deoarece conform teoriei lui William Riker, victoria este indivizibilă, oricât de numeroase ar fi avantajele obținute. În așa cazuri, principiul raționalității prevede că orice actor politic se va asocia acelei coaliții (sau va forma acea coaliție) care promite să aducă cele mai însemnate beneficii. Este evident că o așa coaliție trebuie să fie, în primul rând, una învingătoare, deoarece, în lipsa unei victorii nu există nici beneficii. În cazul existenței mai multor coaliții potențial învingătoare este preferabilă acea care poate oferi cele mai multe beneficii, divizibile între un număr minim de parteneri.

William Riker concepe o teorie a politicilor de însușire și nu a politicilor productive, de cooperare și dezvoltare. Conform acestui principiu, într-un proces de negociere trebuie constituite și reconstituite diverse „protocoaliții”, urmând ca ulterior, din acestea să se opteze pentru coaliția învingătoare de dimensiuni minime – aceea suficient de mare pentru a aduce victoria și suficient de restrânsă pentru a nu permite aliaților „de prisos” să-și revindece o anumită parte din beneficiile câștigate. Având în vedere că pot exista mai multe coaliții mai reduse dimensional, procesele de negociere și de identificare a aliaților strict necesari pot fi îndelungate și complexe. Frecvent, oamenii politici raționali, alocă perioade suplimentare proceselor de negociere și manevre politice, dacă au certitudinea că, procedând astfel, beneficiază de șanse sporite de a forma coaliții optime. Direcțiile urmate de manevrele politice sunt previzibile prin aplicarea principiului strategiei (William Riker): în etapa finală a unui proces de formare a unei coaliții, participanții vor opta pentru coaliția învingătoare de dimensiuni mini-

me. Când „fructele victoriei” nu pot fi împărțite cu ușurință, unul dintre participanți, pentru care acestea au o valoare deosebită, poate oferi potențialilor parteneri de coaliție o serie de „plăți compensatorii”, pentru a se asigura de sprijinul lor în viitor. O parte din „plățile compensatorii” pot proveni din „profiturile” rezultate din victoria preconizată; ele pot consta din modificări ale unor proiecte de tratate (care urmează a fi legisficate) sau din angajamente privind viitoare politici, acorduri bilaterale, contracte comerciale ori concesiuni în teritoriile care urmează a fi dobândite de către coaliție. Alte „plăți” pot proveni din ceea ce William Riker numește „capitalul de lucru” al liderului – *timpul, eforturile, resursele și angajamentele actuale*, incluse în alte procese decizionale, care nu se referă strict la victoria imediată preconizată. De asemenea, o serie de „plăți” pot proveni din ceea ce William Riker numește „bunurile fixe” ale liderului – credibilitatea amenințărilor la care recurge, prestigiul sau charisma sa. Toate aceste „plăți compensatorii” implică, într-o anumită măsură, suportarea de către lider a unor „costuri” specifice: renunțarea la unele lucruri sau realizări care au o valoare semnificativă pentru acesta. Prin urmare, pe măsura sporirii „plăților compensatorii” către aliații potențiali, valoarea cumulativă a acestora poate depăși suma beneficiilor potențiale generate de victoria coaliției. În astfel de cazuri, un lider rațional ar trebui să stopeze sporirea recompenselor. Însă, conform teoriei lui William Riker, este posibil ca pentru lider victoria coaliției să constituie o valoare în sine, aproape indiferent care ar fi conținutul sau obiectul acestei victorii. Într-adevăr, după afirmațiile lui William Riker, procesele politice competitive selectează acel tip de lider sau de om de stat oportunist care are obișnuința și dorința de a fi mereu învingător – nu pentru un principiu sau pentru o ideologie, ci pentru victoria în sine. În timp ce, în științele economice și sociale, precum și într-o bună parte a științelor politice, se pune accent pe existența unor fluxuri circulare (sau procese de feedback) de mesaje, servicii sau valori, în lumea imaginată de William Riker, transferurile de avantaje sau de beneficii au un caracter definitiv și sunt canalizate într-o direcție unică: către învingători.

Astfel, William Riker a conceput o teorie a politicilor de însușire și nu a politicilor productive, de cooperare, și de dezvoltare, care au un caracter la fel de vital. În pofida acestor limitări, teoria coalițiilor, elaborată de William Riker, reprezintă o realizare intelectuală remarcabilă. Ea oferă un model al proceselor de formare a coalițiilor, permite identificarea posibili-

tăților strategice din cadrul acestor procese, aduce critici importante teoriei echilibrului de putere și evidențiază surse fundamentale de instabilitate în comportamentul politic al oamenilor de stat, al liderilor de coaliții, al guvernelor și al națiunilor prezente pe arena politică internațională.[2]

Coalițiile potențial-învingătoare sunt caracterizate de o colaborare strânsă ce vizează organizarea de întruniri constante ale membrilor lor pentru a cădea de comun acord în privința acțiunilor întreprinse și dezvoltă un plan comun de acțiune. Totuși, coalițiile generează și costuri suplimentare, de întreținere. O coaliție care n-are un secretariat, persoane care să o anime și să-i țină agenda, de cele mai multe ori eșuează. Secretariatul unei coaliții generează costuri de timp și bani pentru resurse umane, spații, echipamente etc. Coalițiile pot fi formale sau informale. Putem da două exemple de coaliții funcționale (rezistă de mai mulți ani și impun soluții pe agenda guvernamentală) pentru ambele categorii.

Vorbind despre *marea coaliție*, Arend Lijphart concluzionează că „participarea împreună la guvernare le oferă partidelor, care nu au încredere unele în celelalte, o garanție importantă a securității politice”, pe lângă aceasta, datorită compromisiului și ajungerii la un consens, se constituie „un instrument fundamental în înfăptuirea stabilității politice în societățile plurale”[4]. Frecvent, un stat își poate credibiliza promisiunile și amenințările și își poate extinde arsenalul real de recompense și de acțiuni participative, alăturându-se unei coaliții existente sau formând o coaliție nouă. Într-o exprimare mai generală, coalițiile constituie instrumentul esențial pentru exercitarea influenței și a puterii atât în politicile externe, cât și în cele interne. Deseori nici o persoană, nici un grup și nici o națiune nu deține suficiență putere pentru a influența decisiv luarea unei decizii majore, frecvent o atare entitate poate ocupa o poziție predominantă, doar dacă este susținută de o coaliție sau nu poate deține o așa poziție.

Despre semnificația practică a temei abordate ne vorbesc rezultatele alegerilor parlamentare din Germania și Italia. Sub aspect constituțional, Germania este o democrație republicană federală reprezentativă. Conform Constituției, la baza ordinii de stat stau cinci principii: Germania este o republică, o democrație, un stat federal, un stat de drept și un stat social. Forma de guvernământ este parlamentară, în care șeful guvernului (cancelarul) este ales de către Parlament, numit Bundestag și confirmat de către Președintele statului. Deși Cancelarul deține cele mai importante competențe în stat, în ierarhia protocolară se află abia

pe locul 3, după Președinte și Președintele Bundestagului. Cancelarul, actualmente Angela Merkel, este șeful guvernului și exercită puterea executivă, similar cu rolul de prim-ministru, în alte democrații parlamentare. Cancelarul este ales cu majoritate absolută de către parlament (Bundestag) pe o perioadă de 4 ani și are dreptul de a numi și elibera din funcție miniștrii, precum și dreptul numit „competența liniilor directoare” (Richtlinienkompetenz), prin care formulează, în linii mari, sarcinile fiecărui ministru din cabinet (guvern). Puterea federală legislativă este investită în parlament, compus din Bundestag (Parlamentul Federal) și Bundesrat (Consiliul Federal), care împreună formează un tip unic de corp legislativ. Bundestag-ul este ales, prin alegeri directe, prin reprezentare proporțională. Membrii Bundesrat reprezintă guvernele celor șaisprezece landuri și sunt membri ai cabinetelor de stat. Guvernele respective de stat au dreptul de a numi și de a-și elimina reprezentanții în orice moment. Guvernul federal al Germaniei (Bundesregierung) este constituit din cancelar (prim-ministru) și miniștri.

Președintele este șeful statului înzestrat cu responsabilități și competențe reprezentative. El este ales de către Bundesversammlung (Adunarea Federală), o instituție formată din membri ai Bundestag-ului și un număr egal de delegați de stat. A doua funcție importantă în ordinea de prioritate germană este Bundestagspräsident (Președintele Bundestagului), care este ales de Bundestag și este responsabil pentru supravegherea sesiunii de zi cu zi a corpului. Cea de a treia funcție importantă - cea de șef al guvernului, cancelarul, este numit de către Bundespräsident, după ce a fost ales de către Bundestag. Cancelarul poate fi îndepărtat printr-o mișcare de neîncredere de către Bundestag, în cazul în care implică constructiv faptul că Bundestag-ul alege, simultan, un succesor.

Germania – simbolul stabilității și prosperității din Europa, a trecut prin cea mai serioasă criză politică din ultima jumătate de secol. Aceasta intrase în anul 2018 fără guvern, în pofida victoriei în alegeri a Angelei Merkel. Membrii Partidului Social Democrat din Germania (SPD, partid de centru-stânga) au votat în favoarea reluării „marii coaliții” guvernamentale cu conservatorii cancelarului Angela Merkel. După aproape cinci luni de negocieri dificile, liderii partidelor au ajuns la un Acord privind refacerea Marii Coaliții. Nici când guvernarea în Germania postbelică nu s-a format mai greu ca în perioada respectivă, ceea ce ne sugerează că vechea paradigmă politică germană, bazată pe

predictibilitate, stabilitate și pe cele două mari partide istorice, trece în istorie. Despre aceasta ne vorbește și experiența statelor: Belgia, Olanda, Irlanda, Austria, Cehia, Slovacia, Bulgaria, Italia, Spania etc. în care coalițiile s-au realizat cu mare dificultate în ultimii doi ani.

Referindu-ne la situația Germaniei și a Europei în lume cu referire la subiectul formării coaliției dintre creștin-democrați și social-democrații (SPD) germani, observăm dorința de a discuta posibilitatea repetării marilor coaliții de guvernare. O nouă mare coaliție care să lucreze alături de guvernul președintelui francez Emmanuel Macron ar face aceste lucruri posibile. Acest imperativ global se extinde asupra Uniunii Creștin-Democrate (CDU) a Angelei Merkel, a Uniunii Creștin-Sociale (CSU - partidul frate din Bavaria) și a SPD. Dar CDU/CSU și SPD trebuie să facă mai mult decât o simplă extindere a guvernului precedent, care a fost prea provincial ca imagine și temperament. Angajamentul Uniunii Europe rezidă în capacitatea acesteia de a revoluționa arta guvernării atunci, când este vorba de dezvoltare sustenabilă.

Marele câștig al partidului condus de Angela Merkel (CDU) este că poate forma o noua coaliție. Apoi, deși acordul stabilește introducerea unei pensii minime, nivelul acesteia urează să fie stabilit de o comisie pentru pensii, idee susținută de mai multe luni de CDU. La capitolul pierderi, CDU a trebuit să sacrifice multe în ceea ce privește atribuirea portofoliilor din viitorul Cabinet, pierzând două ministere cheie, cel de Interne și cel de Finanțe, deși l-a obținut pe cel al Economiei. Marele câștig al SPD este impunerea politicii de creștere a investițiilor și mărirea cheltuielilor pentru educație. Social-democrații germani au reușit să obțină șase portofolii în Guvern, inclusiv posturi cheie precum Finanțe, Politică Externă, Muncă și Asigurările Sociale. În schimb, a trebuit să dea înapoi în trei aspecte fundamentale în legătură cu care speră să-și impună poziția. Mai întâi, nu se va renunța la contractele de muncă pe durata determinată, acestea vor fi doar limitate. În al doilea rând, nu se vorbește clar de renunțarea la actualul sistem de asigurări medicale bazat pe doi piloni, public și privat, urmând să fie elaborate propuneri pentru un cadru tarifar comun. În al treilea rând, nu s-au înregistrat progresele dorite de social-democrați în ceea ce privește reîntregirea familiilor refugiaților.

Uniunea Creștin-socială (CSU) a reușit să-i determine pe conservatorii lui Merkel să accepte un compromis referitor la micșorarea numărului de migranți care pot fi primiți pe teritoriul Germaniei. De asemenea,

creștin-socialiștii au reușit să impună, deși într-o formă redusă, o revendicare-cheie a CSU, aceea de a majora „pensiile mamelor” (acele femei care n-au putut lucra și urmează să aibă pensii mai mici). Mai mult, CSU își va păstra ministerele, în timp ce Seehofer va obține o poziție „super-ministerială”, combinând portofoliile de Interne, Construcții și Securitate Internă. La capitolul pierderi, creștin-socialiștii au fost nevoiți să renunțe la impunerea unei limite superioare pentru refugiați.

Experiența Italiei nu diferă cu mult de cea a Germaniei. Instabilitatea este trăsătura caracteristică a politicii din Italia, care a schimbat 64 de guverne și numeroși prim-miniștri după cel de-al Doilea Război Mondial. De la ultimele alegeri până în prezent, s-au creat noi partide, s-au schimbat ideologiile, sistemul electoral a fost reinventat, dar natura democratică a rămas puternică. Câmpul politic din Italia a fost mereu caracterizat de coaliții, din cauza numărului mare de partide și a sistemului electoral care face improbabile șansele ca un partid să obțină singur majoritatea. Deși există partide cu vechime, apariția unor partide mici (majoritatea de la nivel local) a fost necesară, din cauza fragmentării mari a electoratului și afirmării tendințelor populiste în rândul alegătorilor. Nu este de mirare că, pentru alegerile legislative, partidele mari au făcut coaliții cu partidele mai mici, că partidele regionale s-au unit sau că ideologiile au adus împreună mai multe partide. Se disting astfel două mari coaliții: cea de centru-stânga, condusă de Partidul Democrat și cea de centru-dreapta, condusă de Forza Italia. Trebuie luate în calcul și cele 10 partide și coaliții, regăsite în cursa pentru locurile din Parlament. Cu toate acestea, există și coaliții aparte, între partide cu viziuni diametral opuse în politici cheie. Spre exemplu, coaliția de centru-dreapta este condusă de un partid în teorie pro-european, afiliat la Grupul Partidului Popular European al Parlamentului European, însă are ca parteneri 2 partide eurosceptice. Este adevărat totuși că în ultima vreme n-au fost la fel de pronunțate sau de vocale împotriva Uniunii.

Este greu de imaginat cum o astfel de coaliție, odată ajunsă la guvernare, ar putea avea o politică externă solidă sau credibilitate reală, dacă pozițiile partidelor ce o formează sunt diferite la nivel ideologic, iar la nivel declarativ lucrurile sunt și mai maleabile. Această confruntare de poziții este explicabilă doar dacă ne gândim că alianțele sunt concepute pentru a atrage electoratul din mai multe regiuni ale țării. Liga este un partid din nord, care s-a aliat cu Forza Italia, un partid din sud. Indiferent

de ideologie, vor avea parte de mai multe voturi într-o coaliție, dacă fiecare din cele 2 partide reușește să-și convingă regiunea din care provine să-i aleagă la vot. Situația actuală este tensionată din cauza unui cumul de evenimente derulate în ultimii 5 ani. După alegerile din 2013, niciunul din principalele partide nu reușește să obțină majoritatea, astfel Partidul Democrat este nevoit să formeze o coaliție și se constituie astfel cabinetul lui Enrico Letta. La scurt timp după, Silvio Berlusconi lansează un nou partid, „Forza Italia”, și anunță că partidul său se va opune guvernului Letta, provocând o scindare de poziție în vechiul său partid (Poporul pentru Libertate). După ce Matteo Renzi este numit secretar al Partidului Democrat, tensiunile cresc, iar Letta este forțat să demisioneze.

Renzi formează un nou guvern cu aceeași coaliție, profitând de alegerea unui coleg de-al său de partid în funcția de președinte al Republicii și promovează mai multe reforme de creștere economică, o reformă a administrației publice și legalizarea căsătoriilor de același sex. Fluxul masiv de refugiați din Libia venind în porturile din sudul Italiei și problema migrației ilegale aduc critici asupra guvernului și a incapacității sale de gestionare a situației, iar acesta este forțat să demisioneze, mai ales după ce o parte din noua sa lege electorală este declarată neconstituțională de către Curte. Colegul de partid al lui Renzi, Paolo Gentiloni, îi ia locul, iar un an mai târziu, președintele Sergio Mattarella dizolvă parlamentul și pregătește alegerile pentru votul din 4 martie 2018. Dacă scena politică italiană a fost mereu o arenă complexă a alianțelor efemere și partidelor numeroase, aceasta se datorează unui sistem anume. Fostul premier Matteo Renzi a reușit să reformeze procesul electoral pentru camera deputaților, însă reforma constituțională pentru diminuarea numărului de senatori a fost respinsă prin referendum. Dat fiind că acest rezultat a dus la un sistem electoral inconsistent, parlamentul a adoptat în octombrie 2017 o nouă lege electorală (Rosatellum), numită după liderul partidului democrat din Camera Deputaților, Ettore Rosato. Aceasta presupune că 37% din locurile fiecărei camere vor fi alocate prin vot direct (oferite candidaților cu cele mai multe voturi care sunt aleși în mod direct să își reprezintă circumscripția), iar 63% din voturi vor fi alocate în mod proporțional (distribuite partidelor în mod proporțional cu rezultatul obținut la nivel național). Această lege este în vigoare pentru alegerile din luna martie 2018. Alegătorul primește opțiuni pe buletinul de vot: pune ștampila pe

simbolul unei liste de partid; în această situație și candidatul ales direct care e susținut de acest partid primește automat un vot; pune ștampila pe numele unui candidat și pune ștampila pe simbolul unei liste de partid care îl susține; alegătorul nu poate vota simultan în mod direct pentru un candidat și pentru o listă de partid care nu conține numele candidatului; pune ștampila pe numele candidatului, fără să indice o listă. În acest caz lista care conține numele candidatului primește automat un vot.

Italia are o scenă politică extrem de diversă, oferta partidelor existente conținând și doze mari de populism sau extremism. Populismul a alimentat și criticile față de Uniune, și a condus la creșterea euroscepticismului în Italia. Dacă în ultimii ani euroscepticismul partidelor italiene a fost alimentat de criza refugiaților, imigrația ilegală și situația economică a țării, se observă în această campanie electorală că valul campaniilor anti-europene s-a diminuat. Vocile liderilor principalelor partide eurosceptice, aflate în cursă s-au mai domolit, iar cereri precum organizarea unui referendum pe ieșirea Italiei din zona euro (Liga) sau criticile aduse gestionării crizei economice în zona euro (Forza Italia) au dispărut din discursuri. Această schimbare s-ar datora mai multor factori, printre care: ușoara ameliorare a statutului economic al țării, influența viziunii Președintelui Macron asupra Europei care a fost intens promovată de Matteo Renzi, dar și faptul că 61% din cetățenii italieni consideră că Uniunea Europeană ar trebui să ia mai multe decizii politice, în detrimentul deciziilor naționale, indică raportul Delors. Ideea Europeană a pierdut alegerile din Italia, deoarece alegătorii numai cred în Uniunea Europeană, în partidele democrației liberale și în ordinea politică actuală. Italienii debusolați își îndreaptă acum puținele speranțe politice pe care le mai au (absenteismul a atins un nivel record) spre partidele ultrapopuliste, naționaliste și chiar de extremă-dreapta (regionale, neofasciste), care, adunate, înseamnă cam 60-65% din votul total exprimat la 04.03.2018.

Partidul ultrapopulist de dreapta-stânga Mișcarea de Cinci Stele, amestecând promisiuni naționaliste, anti-imigrație și protecționiste cu promisiuni mai mult decât socialiste, a devenit oficial primul partid al Italiei, cu aproape o treime din numărul de parlamentari. Este primul mare semnal al uriașei confuzii și debusolări politice din societatea italiană. În schimb, coaliția de dreapta, condusă de Silvio Berlusconi, revenit în prim-plan la 81 de ani și cu interdicție de a ocupa funcții publice până în 2019, după o condamnare definitivă pentru fraudă, are cele mai

multe voturi ca bloc politic format din trei partide (Forza Italia, Liga Nordului și Fratelli d'Italia), în jur de 37-38%, insuficiente însă pentru a forma o majoritate în Parlament, chiar și după aplicarea noului sistem electoral, care le-ar fi adus un bonus dacă obțineau minim 40%. Matteo Renzi a pierdut orice șansă de a redeveni premier, blocul de guvernare actual, de centru, cu Partidul Democrat ca principală formațiune, fiind abia pe locul al treilea și la distanță destul de mare de primele două, cu aproximativ 21-23% din voturi.

În situația în care s-a ajuns, „răul cel mai mic” ar fi ca coaliția tripartită de dreapta să reușească să-l impună pe Antonio Tajani la conducerea guvernului. Actualul Președinte al Parlamentului European este un politician rezonabil, având în palmares o importantă experiență politică europeană, un lider cu care Bruxellesul, Berlinul și Parisul ar putea discuta și încerca să ducă mai departe proiectul reformei Uniunii Europene, dacă restul guvernului italian și al coaliției de la Roma va fi de acord.

Italia ne oferă radiografia politică reprezentativă a Uniunii Europene în 2018. O putere de nivel mediu pe plan mondial, stat cu o „democrație liberală”, cunoaște de mai mulți ani o deteriorare a situației economico-sociale. De fapt, Italia nu și-a revenit niciodată complet după criza din 2008, având și astăzi PIB-ul mai mic decât acum 10 ani și un șomaj în rândul tinerilor de 18%. Datoria publică este enormă, de circa 132% din PIB, iar riscul unei prăbușiri a economiei nu poate fi complet exclus. La această situație economico-socială, nici rea, dar nici bună, s-a adăugat și sentimentul parțial justificat al italienilor, intens speculat politic, că Uniunea Europeană i-a abandonat în fața valului de imigranți din nordul Africii. Multe state din Europa Centrală și chiar vestice n-au preluat cotele de migranți, alocate prin decizia Consiliului European JAI, din septembrie 2015. Solidaritatea europeană pare o vorbă în vânt. Austria a adus armata la granița cu Italia, pentru a închide practic frontiera din Alpi. Italia, ca și Grecia, sunt cele mai expuse migrației dinspre nordul Africii și Orientul Mijlociu. Frontierele maritime nu pot fi securizate, este o utopie. Bărcile cu imigranți nu pot fi scufundate de paza de coastă. Mulți se îneacă în Mediterană, dar și mai mulți au ajuns în Peninsulă. Crimele și violențele cu sau împotriva imigranților de culoare din Italia s-au înmulțit în ultima perioadă.

Anul 2018 a oferit câteva momente electorale dificile pentru discursul pro-european, poate nu de amploarea celor din Franța și Germania, dar cu siguranță foarte corozive pentru încrederea în democrațiile libe-

rale și în ideea integrării europene. Dacă luăm în considerare numai Italia (alegerile din 4 martie 2018) și Ungaria (alegerile din 8 aprilie 2018), este destul de probabil ca segmentul politic pro-european al acestor țări să sufere înfrângeri sau rezultate submediocre, fie cu posibilitatea instaurării unei crize postelectorale (Italia), din cauza dificultății de a forma majoritatea parlamentară și guvernul, fie cu dezamăgitoare reconfirmare la urne a unui discurs ultranaționalist, liberal, protecționist, anti-globalist și pe alocuri de-a dreptul fantasmagoric, așa cum este cazul în Ungaria lui Viktor, eroul aflat în luptă neînfricată cu dușmani închipuiți.

Eficiența guvernării de coaliție depinde de influența mai multor factori, dominanți fiind: cultura politică, democrația participativă, pluralismul moderat, o clasă politică responsabilă, o societate civilă matură [1, 3, 9]. Eficiența programelor de guvernare poate fi diferită în momentul elaborării la primele etape de abordare a procesului de monitorizare a activității sale, dacă într-o construcție teoretică un program ipotetic presupune o influență benefică asupra condițiilor de trai și activității, asupra modului de funcționare a unei structuri, atunci în primele etape de realizare putem constata erori, cheltuieli nejustificate inițial etc. Recunoașterea eficienței guvernării presupune o schimbare de structură și conținut a guvernării de coaliție bazate pe principiile democrației participative. Redescoperirea eficienței este importantă pentru gestiunea programelor guvernării de coaliție, deoarece deține motivația acțiunilor tuturor elementelor implicate în actul guvernării. Ca și în orice alt domeniu al activității politice deosebim factori obiectivi și subiectivi: factorii subiectivi prin prezența lor suficientă susțin guvernarea de coaliție, fiind prezenți într-un volum insuficient, factorii obiectivi influențează negativ asupra eficienței, gestiunii și realizării programelor guvernamentale. Factorii subiectivi țin de competența, profesionalismul, agerimea, principalitatea guvernării în ansamblul și complexitatea sa.

Există mai mulți indicatori de evaluare a eficienței guvernării, care definesc performanțele ei într-o anumită perioadă de timp: calitatea guvernării, stabilitatea sistemului politic, durata guvernării, indicii de susținere populară, cadrul decizional etc. Eficiența guvernării este direct dependentă de stabilitatea instituțiilor. Instituțiile sunt componente esențiale ale sistemului politic, interpretate ca parte inseparabilă și foarte importantă a sistemului social global. Instituțiile reprezintă structura de bază prin care omul de-a lungul istoriei a creat ordine și a încercat să reducă din

nesiguranță. Astfel că rolul principal al instituțiilor într-o societate este de a reduce nesiguranța prin stabilirea unei structuri stabile a interacțiunii umane [8, 10]. Fiecare dintre acestea constituie în sine un model de organizare și desfășurare a interacțiunilor dintre indivizi care exprimă raporturi concrete, ce dobândesc un caracter de stabilitate și coeziune pe o perioadă mai mare sau mai mică de timp. În același timp, instituțiile politice sunt și reprezentări ale unui sistem (sau sisteme) de valori, concepții etc., ceea ce le conferă caracter de legitimitate, fiind astfel acceptate de majorități sociale a căror dinamică este însă schimbătoare. Instituțiile politice, potrivit diversității vieții sociale, sunt relativ numeroase, fiecare având structuri, trăsături, roluri, funcții și relevanță distincte [7].

Guvernarea creează un spațiu adecvat pentru organizațiile neguvernamentale și pentru alți actori din societatea civilă, angajându-i în dialogul politic. Sunt promovate parteneriatele cu societățile din sectorul privat. Parteneriatele pot acționa în două direcții: de sus în jos, de la guvern spre societatea civilă, și de jos în sus, de la societatea civilă spre guvern. Guvernarea oferă mijloace adecvate comunităților locale și regionale, ca acestea să furnizeze în mod regulat viziuni, informații și recomandări politice pentru fiecare nivel al guvernării. Toate organizațiile, publice și private sunt responsabile nu doar față de acționarii sau membrii lor, dar față de societate în ansamblu. Aceasta mai înseamnă că organizațiile neguvernamentale și societatea civilă trebuie să fie responsabile atât față de donatorii lor, cât și față de comunitățile cărora le servesc, și că guvernele trebuie considerate responsabile nu numai față de partidele lor politice, dar și față de alegători în general. O bună guvernare susține dezvoltarea capacității umane, necesită separarea clară a puterii economice de puterea politică.

Mecanismele juridice, aranjamentele instituționale și angajamentele politice trebuie să fie consolidate pentru a combate corupția la fiecare nivel. O presă liberă este esențială pentru a le furniza oamenilor informația de care au nevoie ca să facă alegeri raționale în ceea ce privește acțiunea politică. Ea ajută la stabilirea stimulentei politice corecte pentru factorii de decizie.

Promovarea activismului judiciar este o condiție indispensabilă unei guvernări eficiente. Pentru a proteja drepturile și interesele legitime, organizațiile neguvernamentale și cetățenii neasociați trebuie să apeleze cât mai frecvent la justiție. Republica Moldova dispune de un cadru juridic de bază, care recunoaște drepturile fundamentale economice,

sociale și politice ale cetățeanului, și de o constituție, orientată spre dezvoltarea umană.

Promovarea educației civice, cunoașterea semnificației fenomenului cultură și conștiință civică este obiectivul central al învățământului politic. În elaborarea și implementarea programelor de educație civică, statele europene se confruntă cu mari dificultăți. O situație mai complicată atestăm în Republica Moldova, stat european, care alege modelul democrației reprezentate și a statului de drept, neavând resurse, premise, condiții pentru implementarea practică a acestora. În acest context, toate elementele active ale sistemului politic din Republica Moldova trebuie să depună un efort mai mare pentru ca cetățenii să cunoască Constituția, legile, drepturile și obligațiunile lor.

Cerințele pentru sporirea eficienței coalițiilor de guvernare, rezultatele activității instituțiilor politice sunt estimate multiplu în perioadele electorale. Activitatea celei de a 8-a legislaturi a Parlamentului European s-a încheiat pe 18 aprilie 2019, din acest motiv cetățenii cu drept de vot din Uniunea Europeană și-au ales, în perioada 23-26 mai, membrii Parlamentului European. Rezultatele scrutinului nu sunt atât de dure sub aspectul tendințelor extremiste, scepticiste, anti-unioniste, cum se prognozează. Analiștii susțin că verzi europeni au înregistrat un succes istoric la aceste alegeri, ceea ce arată că tema mediului, a schimbărilor climatice, se impune pe agenda europeană. Extrema dreaptă a înregistrat succese observabile în Franța și Italia, unde a câștigat votul majorității. În tabăra socialiștilor, cel mai răsunător succes s-a înregistrat în Spania [11].

Concluzii

Analiza experienței clasei politice din statele europene conturează diverse modele de constituire a coalițiilor de guvernare, divizate în majoritare și minoritare. Considerăm că în campaniile electorale liderii partidelor politice trebuie evaluați doar după rezultatele activității lor anterioare. Vorbim despre procesul electoral democratic. Odată validate, rezultatele alegerilor parlamentare, prezidențiale, locale, produc schimbarea guvernatorilor. Cu regret, foarte puțin am discutat subiectul: *îmi asum responsabilitatea personală a guvernării*. Din acest motiv un număr impunător de deputați au trecut prin mai multe fracțiuni parlamentare și n-au prezentat rapoarte despre activitatea desfășurată. Considerăm necesară asumarea personală a actului guvernării și ca în

Atena veche, fiecare să pregătească la sfârșitul mandatului de deputat *Raportul despre activitatea desfășurată*. Astfel, vom ști ce să facem în perioada electorală: pe cine să delegăm în parlament sau în guvern, pe cine să-l pensionăm.

Guvernarea de coaliție în Republica Moldova cunoaște o experiență mai mult negativă, deoarece liderii formațiunilor politice AIE-1, AIE-2, au discutat pentru public despre „principii și valori”, dar în realitate au „cântărit” valoarea funcțiilor. De exemplu, funcția de procuror general costa 2 mln. de euro. Pentru a minimaliza influența factorilor negativi asupra guvernării, considerăm necesară instruirea politică a cetățenilor în școală, în liceu, în universități, prin implicarea populației în diferite acțiuni social-utile. De asemenea, este importantă informarea la timp și adecvat a populației despre evenimentele importante pentru crearea imaginii țării și percepției cetățeanului despre politic, social.

Coaliția de guvernare, care, la moment, depune mari eforturi pentru a-și coordona Agenda comună a priorităților guvernării, paralel cu realizarea Programului de guvernare, creează un model de coaliție majoritar - pragmatică, care ne va permite să concretizăm condițiile eficienței actului de guvernare, să verificăm corectitudinea politicianilor, angajați în serviciul poporului și nu a grupului sau liderului partidului politic, sau a propriului interes.

Referințe bibliografice

1. Downs Anthony, O teorie economică a democrației. Colecție Civitas, Domeniu - Științe politice, Traducere de CERKEZ, Șerban, Prefață de CERKEZ, Șerban Aparat 05/2009, 398 p., Format 145x195 mm, ISBN 978-973-611-607-0.
2. William M. Gamson, A Theory of Coalition Formation. În: American Sociological Review, Vol. 26, No. 3 (Jun., 1961): 376.
3. Goodin, Robert E. , Hans Dieter Klingermann (coordonatori), Manual de Știință politică Oxford, 1996., tradus de Irina Ana Kantor, Ileana-Cristina Stănuș, Romana Careja, Mirela Nemeș, Andreea-Ioana Cozianu, Olivia Todorean, Cosmin-Gabriel Marian. Iași, Polirom, 2005.
4. Lijphart Arend, Democrația în societățile plurale. Iași: Editura Polirom, 2002.
5. Nicolaev I. Guvernarea prin coaliție în Republica Moldova: considerente și impact În: Creșterea impactului Cercetării și dezvoltarea capacității de inovare, Conferință științifică cu participare internațională. Chișinău: CEP USM. 2011, p. 101, p. 576, p. 477.
6. Șaptefrați T. Buna guvernare: caracteristici, dimensiuni și metode de evaluare. În: Revista Administrare Publică. Chișinău, 2015, nr. 3 (87), p. 21 (p. 21-28).

7. Tămaș S., Dicționar Politic. Instituțiile democrației și cultura civică, Casa de cultură și presă „Șansa”, București, 1996, p. 21.
8. Roșca L., Filosofia politică. În.: Filosofia. Ghidul afacerii de succes. IRIM. – Chișinău: tipogr. ”Print-Caro”, 2013, 324 p., P.296-318.
9. Roșca L., Ursu V., Bune practici de coaliții de guvernare. Experiența statelor europene. / Studii Europene, n.7, 2016, P.132-141.
10. Zabolotnaia Lilia, Uniunea Europeană: istorie, instituții, politici. Republica Moldova în noua arhitectură europeană, Chișinău: CEP USM, 2007, 159 p.
11. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/alegerile-europarlamentare-2019-rezultate-scrutine-tari-ue-1136124>

MAREA NEAGRĂ ȘI MAREA MEDITERANEANĂ – UNITATE SAU VECINĂTATE? LOCUL REGIUNII DE NORD-VEST A BAZINULUI MĂRII NEGRE ÎN REGIUNEA MEDITERANEANĂ

Tamara GALCHINA, doctor în geografie, Institutul de Geografie al AȘR,
Moscova, Federația Rusă
(ta@df.ru)

Andrei GHERȚEN, doctor în geografie, Institutul de Geografie al AȘR, Moscova,
Federația Rusă,
(andrulea@mail.ru)

Olga GHERȚEN, Școala Superioară de Științe Sociale și Economice din Moscova,
Federația Rusă
(gercen.olga09@gmail.com)

Natalia CUCUȘCHINA, Asociația Geografilor din Federația Rusă
(kuckkuck@mail.ru)

Rezumat

În lucrare sunt analizate criteriile de definiere a frontierelor „regiunii neformale”, istoric constituite – Marea Mediterană și regiunea nord-vest a Mării Negre, în particular este definit rolul Moldovei. Cultura regiunii a imprimat nu doar particularitățile culturale a popoarelor de pe litoralul Mării Mediteraneene, dar și din zonele adiacente a mărilor Neagră și Azov, ea influențează nu doar teritoriile învecinate, dar și din întreaga lume. Vorbind despre zona mediteraneană, avem în vedere particularitățile naturale, care se manifestă în acest spațiu largit cu intensitate și claritate diferită. Schimbarea liderului cultural, politic și gospodăresc în regiune a contribuit la crearea unei culturi multi-nivel. Un inel de legătură, care integrează diferite părți a regiunii într-un întreg unitar îl formează migrația, în antichitate determinată de procesul de colonizare (feniciană, greacă, romană), mai târziu – cu cucerirea teritoriilor, uniunile geopolitice, cu interacțiunile economice, culturale dintre diferite state și relațiile lor de interdepen-

dență. În lucrare este abordat și rolul istoric al râurilor bazinului mărilor Mediterană și Neagră în răspândirea civilizației mediteraneene. Zona de nord-vest a regiunii Mării Negre – parte naturală, indispensabilă a regiunii mediteraneene și Mării Negre, combină în natura, cultura și economia sa însușirile mediteraneene cu particularitățile teritoriului din partea de nord. Aceasta este determinat nu doar de poziția geografică, dar și de faptul că pe parcursul istoriei zona de nord-vest a bazinului Mării Negre, inclusiv Moldova, au intrat în diverse structuri geopolitice, suportând influențe neomogene.

Cuvinte-cheie: Marea Mediterană, nord-vestul Mării Negre, frontierele regiunii, migrația

CZU: 908(262.2+262.5)

ПРИЧЕРНОМОРЬЕ И СРЕДИЗЕМНОМОРЬЕ – ЕДИНСТВО ИЛИ СОСЕДСТВО? МЕСТО СЕВЕРО-ЗАПАДНОГО ПРИЧЕРНОМОРЬЯ В СРЕДИЗЕМНОМОРСКОМ РЕГИОНЕ

Аннотация

В работе рассматриваются критерии определения границ исторически сложившегося «неформального региона» – Средиземноморья и место Северо-Западного Причерноморья, в частности, Молдавии, в этом регионе. Культура региона впитала в себя черты культуры не только народов прибрежной части Средиземного моря и связанного с ним непосредственно Черного и Азовского морей, но и сама оказывает огромное воздействие не только на соседние территории, но порой и на весь мир. Говоря о Средиземноморье, прежде всего, имеют в виду особенности природы, которые проявляются, однако, в столь обширном регионе с разной степенью отчетливости и интенсивности. Неоднократные смены культурного, политического и хозяйственного лидерства в регионе создали многослойность его культуры. Одной из связующих нитей, стягивающих разнородные части региона воедино, были и остаются миграции, в древности связанные с колонизацией (финикийской, греческой, римской), позднее – с территориальными завоеваниями, геополитическими объединениями и, наконец, с экономическими и культурными взаимодействиями между различными странами и их взаимовлиянием. В работе рассматривается также историческая роль рек Средиземноморско-Черноморского бассейна в распространении средиземноморской цивилизации. Северо-Западное Причерноморье – естественная и неотъемлемая часть Средиземноморско-Черноморского

региона, сочетающая в своей природе, культуре и экономике средиземноморские черты с особенностями территорий, охватывающих этот район с севера. Это определяется не только географическим положением и особенностями природы, но и тем, что в ходе истории Северо-Западное Причерноморье, включая Молдавию, входило в различные крупные геополитические структуры, испытывая весьма неоднородные влияния.

Ключевые слова: Средиземноморье, Северо-Западное Причерноморье, границы региона, миграции, речные бассейны, «средиземноморскость», историко-географические ландшафты

Введение

Современные географические исследования, ставящие своей целью получение полных и достоверных представлений о региональном развитии, эволюционных факторах и закономерностях, структуре ландшафтов, актуальных проблемах невозможно получить без проведения комплексных историко-географических исследований.

Все эти особенности и закономерности наиболее наглядно проявляются в пограничных регионах, по обе стороны границ различного типа. Природно-этноисторические, этноисторические, этнические, природные, природно-этнические, природно-исторические границы позволяют выявить синтез природных, геометрических, этнических и исторических свойств территории [Российское пограничье... 2018].

Использованные методы исследования

Исследуются историко-географические факторы формирования особенностей региона Северо-Западного Причерноморья, его историко-географические ландшафты – природно-антропогенные геосистемы. В исследовании применяются типичные методы географической и исторической наук, в том числе методы комплексного, полимасштабного исследования в контексте историко-географических исследований, а также сравнительный, картографический методы, метод полевого наблюдения и др. Страноведческий подход и региональный анализ, изучение природно-географического и историко-культурного наследия требуют многоаспектного учёта и верификации знаний, получаемых из источников разных категорий при обязательном междисциплинарном подходе.

Результаты исследования

Средиземноморье: критерии определения границ региона.

Средиземноморье – регион, известный с глубокой древности. Широко известны такие понятия, как «средиземноморский климат», «средиземноморская растительность», «средиземноморская культура» и даже «средиземноморская диета». Но что включает в себя регион Средиземноморья в геополитическом и культурологическом смысле? Как определить его границы? Насколько широко они простираются? В каком отношении к нему находится Причерноморье? Неопределенность, размытость границ такого региона гораздо больше проявляется в отношении явлений культуры, культурного влияния и взаимодействия, в то время как границы, связанные с природными факторами в большинстве случаев, поддаются четкому выявлению. Выделение критериев подхода к решению этих вопросов поможет более четко определить границы других неформальных районов, существующих в мире, не имеющих ни государственных, ни административных границ.

Различные подходы к определению границ Средиземноморья.

Средиземноморье – весьма неоднородный регион, однако многочисленные общие черты, как природные, так и историко-культурные, экономические и прочие выделяют этот регион в общемировой системе. При определении границ Средиземноморья возникает вопрос, вызывающий немало споров – включать ли в этот регион примыкающее к нему Причерноморье-Приазовье. В этой работе также этому вопросу уделяется особое внимание с целью доказать, что эти два региона составляют в целом неразрывное единство как с географической, так и с исторической и культурной точек зрения. Термин «Средиземноморье» правомерно употреблять (для краткости) и для характеристики региона Средиземноморья-Причерноморья в целом. В этой работе не было возможности подробно рассмотреть все признаки Средиземноморья, которые можно принять за критерии определения его границ. Проблема рассмотрена на примере лишь некоторых критериев природного, геополитического и историко-культурного ряда.

Критерии определения границ неформального региона. Границы Средиземноморского региона представляют собой не четкую линию, а целый набор линий, располагающихся в достаточно широкой полосе и ограничивающих распространение наиболее характерных признаков Средиземноморья (таблица 1).

Таблица 1. Критерии определения границ Средиземноморья [Галкина, 2011]

Природные

1. Границы Альпийской геосинклинали.
2. Границы древнего моря Тетис.
3. Районы, не охватывавшиеся древним оледенением.
4. Климатическая граница.
5. Границы речных бассейнов.
6. Распространение представителей типично средиземноморской растительности.

Геополитические

1. Страны, выходящие к Средиземному и Черному морям.
2. Административные границы прибрежных районов стран Средиземноморья.
3. Страны второго ряда средиземноморской зоны. Роль средиземноморского хинтерланда.
4. Исторические границы империй и других крупных государственных образований в регионе.

Историко-культурные

1. Распространение дольменов.
2. Древнейшие города.
3. Распространение древнеримских дорог.
4. Размещение древнеримских пограничных фортов, на основе которых позднее выросли многие города.
5. Распространение древнегреческих, древнеримских, арабских памятников архитектуры и т.п.
6. Влияние древнегреческого и древнеримского архитектурных стилей в архитектуре нового времени.
7. Перенос черт средиземноморской культуры на другие континенты и в другие крупные регионы планеты путем колонизации и торговли.

Экономические

1. Граница виноградарства и виноделия.
2. Распространение террасного земледелия.
3. Повышенная доля рекреационной сферы в структуре экономики (туризм как районообразующий фактор).
4. Повышенная доля приморского отдыха в структуре туризма.

5. Экспортные торговые связи стран Средиземноморья, границы вывоза средиземноморских товаров в прошлом и в настоящее время.

6. Морские связи средиземноморских портов.

7. Железнодорожные, автомобильные, водные, воздушные пути, связывающие между собой различные районы Средиземноморья.

Этнокультурные

1. Этнические границы в Средиземноморье в древности и в настоящее время. Распространение языков коренных прибрежных народов.

2. Распространение типичного средиземноморского образа жизни (почти полное отсутствие завтрака и обильный ужин, сиеста, вечернее оживление на улицах, уличные кафе и т.п.).

3. Распространение средиземноморской кухни (традиционно преимущественное использование оливкового масла, паста, пицца, лазанья, сухие виноградные вина, распространение черного кофе в быту и в общественном питании).

4. Диаспорные группы коренных народов Средиземноморья за пределами региона.

Рис. 1. Общегеографическая карта Средиземноморско-Причерноморского региона [Герцен, Галкина, Кукушкина 2019].

Формально-страновой подход к определению границ Средиземноморья. «Мягкие» границы неформального региона, определяемые по природным, этнокультурным границам сочетаются с «жесткими» государственными и административными границами стран (или их регионов), входящих в состав Средиземноморья. Эти два типа границ очень редко совпадают, однако обсуждение политических и административных границ может быть необходимо при анализе тех или иных явлений в регионе на основе статистических данных. Рассмотрим в качестве примера, как можно определить границы региона на основании геополитических критериев, прежде всего принимая во внимание государственные и административные границы.

Во-первых, к решению этой проблемы можно подойти исключительно формально: включить в Средиземноморский регион страны, выходящие „фасадом” или „тылом”, на большом или малом протяжении к собственно Средиземному морю и к морям Средиземноморского бассейна, включая Мраморное, Черное и Азовское. Корректность такого подхода сразу вызывает сомнение, если мы примем во внимание обширность и природное разнообразие выходящих к берегам Черного моря территорий Украины и России или выходящих к Средиземному морю территорий Турции, Египта, Ливии, Алжира, Марокко, Испании, Франции. Особый случай представляют не выходящие к морю микространы Сан-Марино и Ватикан целиком «погруженные» в бесспорно средиземноморскую Италию.

В числе стран «второго ряда» имеются некоторые страны, которые можно включить в средиземноморский регион, учитывая особенности их природы, культуры, этногенеза, истории и т.д. Прежде всего это – Португалия, которая по своим природным, историческим, этнокультурным и хозяйственным особенностям неотделима от Средиземноморья. Точно также не выходит к морю современная Армения, однако в своем историческом развитии она была самым непосредственным образом связана со Средиземноморьем, особенно с Грецией и Левантом, а Великая Армения эпохи Тиграна II (I в. до н.э.) практически доходила до самого побережья Черного моря в районе Трапезунда, не говоря уже о чисто средиземноморском армянском Киликийском царстве (XI–XIV вв.). Эти исторические связи получили сильнейший импульс к усилению в 1948 и последующие годы – в период репатриации армян в Советскую Армению –

прежде всего из Франции, Греции, Италии и Египта. Если включить в Средиземноморье Азербайджан, Дагестан, то к Средиземноморскому бассейну следует отнести также и Каспийское море, что имеет свои основания, но в этой работе упор делается на обоснование неотделимости Причерноморья от Средиземноморья.

Итак, чисто формальный (страновой) подход к определению состава территории Средиземноморья некорректен, что объясняется крайней разнородностью этих стран по площади, по числу жителей, по близости этих стран к средиземноморской культуре, по расположению значительной доли территории этих стран вне средиземноморской зоны.

Более точно можно было бы определить формально-административную границу Средиземноморья по границам приморских областей, окружающих Средиземное море стран. В этом случае исследователя подстерегает другая опасность – крайняя разнородность, а порой и несопоставимость административно-территориального деления прибрежных стран и их официальной статистики. Однако, Средиземноморье издавна привлекает к себе внимание людей не своими размерами, а той огромной ролью, которую оно сыграло и играет в жизни человечества, прежде всего в развитии европейской культуры и распространении ее влияния в мире. Европа в гораздо большей степени, чем Африка и, тем более Азия, ориентирована на Средиземное и Черное моря, в то же время Европейское Средиземноморье-Причерноморье отличается значительно большим разнообразием и территориально-политической раздробленностью.

Природные границы Средиземноморья. Чаще всего Средиземноморье воспринимается как природный регион. Для определения границ Средиземноморья в качестве природного региона нужно учитывать целый ряд факторов, причем не изолированно, а в тесном сочетании друг с другом. Природное единство Средиземноморья определяется тем, что весь регион находится в пределах *Альпийской складчатой геосинклинальной области*, однако геоморфологически северное и южное Средиземноморье отличаются друг от друга. Огромное влияние на все компоненты природной среды оказывают прежде всего собственно *Средиземное, Черное и Азовское моря*. Именно этот водный бассейн объединяет все разнообразные части этого региона, определяет сходство их природных черт.

По мнению многих геологов, современное Средиземное и примыкающие к нему моря представляют собой реликт древнего океана *Тетис*, который был гораздо шире и простирался далеко на восток. Берега Тетиса можно считать самой древней, реликтовой границей Средиземноморья. По этому признаку Причерноморье составляет единую область со Средиземноморьем. Мы не относим к Средиземноморью бассейн Каспийского моря и Аральского морей, потому что при определении границ Средиземноморья в еще большей мере, чем природные факторы, следует принимать во внимание культурно-исторические, да и собственно природные факторы далеко не ограничиваются только границами океана Тетис.

Самая узкая граница Средиземноморского региона – по береговой линии Средиземного моря. Это кажется абстрактной формальностью, однако и в этих пределах заключается активная деятельность, в течение многих веков до настоящего времени характеризующая Средиземноморье: мореплавание, морские торговые пути и рыболовство. В античный период греческая колонизация включила Черноморские побережья в сферу средиземноморской морской торговли.

Ныне, как и в древности, Средиземное море, расположенное на стыке трёх частей света (Европы, Азии и Африки), служит важным транспортным путём. Огромное значение в масштабах всего мира имеет использование средиземноморских побережий в рекреационных целях. Рыболовство же имеет второстепенное значение.

Вторая природная граница Средиземноморья – *граница распространения повышенной сейсмичности и вулканизма* в различных его проявлениях (включая грязевые вулканы и термальные воды и пр.). Проявления вулканизма встречаются довольно широко (действующие и потухшие вулканы Италии, Греции, Арарат, грязевые вулканы Тамани, следы вулканической деятельности хорошо выражены в Западной Сирии и Израиле). Проявления сейсмичности характерны для Италии, Греции, Румынии, Крыма, Армении, Турции. Граница региона по признаку сейсмичности и вулканизма сдвинута к северу по отношению к широтной оси Средиземного моря и соответствует геосинклинальной области. По этому признаку Причерноморье составляет единую область со Средиземноморьем.

Одна из наиболее показательных границ Средиземноморья –

климатическая. Общность природных условий региона связана прежде всего с распространением средиземноморского субтропического климата. Средиземноморский климат характерен не только для прибрежных районов Средиземного моря, но и для побережья Болгарии, Румынии, Крыма, Кавказа, Турции, а это значит, что *по климатическому критерию Причерноморье составляет единую область со Средиземноморьем.* Эта граница, на первый взгляд, чрезвычайно сужает средиземноморское пространство. Однако, перенос воздушных масс со Средиземного моря охватывает очень обширную территорию. В частности, аномально жаркое лето в европейской России в 2010 г. синоптики объясняют переносом воздушных масс из Ливии, так называемый «ледяной дождь» в Москве и южном Подмоскowie в декабре 2010 года – результат переноса очень теплой и очень влажной воздушной массы с Юга Балканского полуострова. Типичные средиземноморские ветры (сирокко/острия, бора, фёны) характерны не только для классического Средиземноморья, но и для региона Причерноморья.

Речная сеть в типично средиземноморских приморских районах развита слабо, постоянные реки встречаются реже, чем в районах умеренного климата, обширные площади занимают бассейны внутреннего стока. Многие реки коротки и целиком размещаются в пределах полосы средиземноморских стран или их средиземноморских районов. Летом многие реки пересыхают. Однако в моря Средиземноморского бассейна впадает целый ряд крупных рек, берущих начало далеко за пределами узко-средиземноморской полосы (Нил, Дунай, Днепр и др.). Реки и речные бассейны Средиземноморья и Причерноморья не следует рассматривать только как физико-географическую составляющую характеристик Средиземноморья, в отрыве от культурно-исторических проблем. Эти древнейшие пути, даже короткие (до 100–150 км) реки Алжира и Марокко и их долины в древности служили проводником средиземноморской цивилизации. Исторические памятники многих народов (финикийцев, греков, римлян, арабов и др.) сохранились именно в речных долинах (Карфаген на р. Меджерда в Тунисе и др.). Если мы возьмем как одну из границ Средиземноморья границу его речных бассейнов, то, возможно, охватываемая ими территория будет обширнее территории в границах древних и новых

империй, существовавших на берегах Средиземного и Черного морей. Площади речных бассейнов выходят далеко за пределы Средиземноморского региона и играют для него очень важную роль.

Весьма масштабную роль в установлении связей Средиземноморья с обширными территориями Центральной и Восточной Европы играли и играют ныне реки бассейнов Черного и Азовского морей, охватывая территории, намного превосходящие пространство Средиземноморского региона.

Крупнейшая река, впадающая в Черное море – Дунай, – важнейший путь из Причерноморья в самый центр Западной Европы. Долина Дуная не чужда была средиземноморскому влиянию. В древности ее осваивали античные греки и римляне. Колонизация шла и с запада (римляне) и с востока (греки и римляне), позднее, с XV в. – турки.

К бассейну Средиземного моря (Атлантического океана) относятся реки центральной и западной частей Европейской территории России, расположенные к западу от Приволжской, Среднерусской и Валдайской водораздельных возвышенностей и изливающие свои воды в Азовское и Черное моря. Главнейшие реки этого бассейна, кроме уже рассмотренного Дуная: Днепр, Днестр и Кубань.

Особенности водоразделов и близость истоков Днепра, Волги и Западной Двины, текущих в разных направлениях, уже в древности использовались для устройства „волоков”, через которые вручную или лошадьми переволакивали лодки. Об этом свидетельствует и русская топонимия (Волоковая, Волочинск, Переволока, Волочек, Заволочье, Переволочное, Волковыск, Волокитино, Волокамск и др.). Впоследствии на смену древним волокам пришли соединительные каналы. Один из путей взаимодействия региона Средиземноморья в средние века с русскими и скандинавскими землями был знаменитый путь «из варяг в греки» – водный (морской и речной) путь из Скандинавии через Восточную Европу в Византию, возникший в начале IX в. Во 2-й половине XI – начале XII вв. усилились торговые связи Руси с Западной Европой, и путь «из варяг в греки» уступил место Припятско-Бужскому, Западно-Двинскому и другим направлениям. Этими путями распространялось культурное влияние еще одной средиземноморской державы – Византии.

Разумеется, весь обширнейший регион бассейнов рек Черного и Азовского морей, а тем более еще и Каспийского, мы не можем

отнести к Средиземноморью, но уже с древности он был открыт средиземноморскому культурному и экономическому взаимодействию и взаимовлиянию, примеров которого можно привести огромное множество. Таким образом, через соединенные между собой речные бассейны крупнейших рек европейской части России создается обширнейшая область связи Черноморско-Азовского бассейна со Средиземноморским, охватывающая практически всю европейскую часть России, и продолжался в Восточной, Центральной и Западной Европе. С этим размахом может сравниться только площадь древних империй и крупных государственных образований нового времени, выходящих к берегам Средиземноморско-Черноморско-Азовского бассейна. Не только собственно Средиземное море, но и впадающие в него реки представляют собой в совокупности сложную и эффективную систему экономических связей, определявшую единство региона в древности и играющую важнейшую роль в его формировании в наше время.

Традиционный критерий выделения Средиземноморского природного региона – *особенности почвенно-растительного покрова*. Границу Средиземноморской природной зоны можно определить как по границам распространения диких жестколистных растительных формаций на коричневых почвах, так и по границам распространения типичных средиземноморских культурных растений и сельскохозяйственных культур: винограда, оливковых деревьев, цитрусовых. Это одна из наиболее точных и в тоже время наиболее узких границ Средиземноморья. Однако Средиземноморье с точки зрения особенностей своего растительного покрова выступает не как изолированный регион, а во взаимодействии с другими, иногда очень отдаленными регионами Земли (томаты и кукуруза из Южной Америки, цитрусовые, гингко из Китая и т.д.). В то же время культуры, родина которых – Средиземноморье (пшеница, абрикос, виноград, олива и др.) в свою очередь широко распространились по Земле. Более точно соответствуют границам Средиземноморья пределы распространения другого типично средиземноморского растения – каменного дуба семейства буковых, *Quercus ilex*: Южная Европа, Северная Африка, Малая Азия. Но и каменный дуб выходит за пределы региона, встречается в западной части Германии, в Швейцарии, Англии и даже в некоторых областях Дании.

Рис. 1. Общегеографическая карта Северо-Западного Причерноморья.

Составлена на основе топографических карт и статистических данных [Герцен 2013].

Дикий животный мир Средиземноморья настолько изменен, что как критерий определения границ региона не может быть исполь-

зован. В этой работе мы не рассматриваем подробно другие важные критерии определения многообразных границ Средиземноморско-Причерноморского региона. Задача была определить подходы к определению и уточнению границ этого неформального, исторически сложившегося региона, выделить основные критерии (признаки), позволяющие уточнить его границы. Подробнее мы остановились на рассмотрении формально-странового критерия и уточнении некоторых природных. За пределами этого исследования остались такие критерии и признаки, как единство исторического развития, границы влияния средиземноморской культуры, роль миграций и формирования диаспор средиземноморских народов в консолидации средиземноморской культуры, взаимодействие культур северного и южного Средиземноморья, Леванта и Причерноморья, экономические критерии, особенности развития средиземноморского сельского хозяйства, туризма и многое другое.

Северо-Западное Причерноморье – большой регион в центре Европейского субконтинента, площадью ок. 400 тыс. км², простирается с севера на юг от 50° до 44° СШ и с запада на восток от 23° до 31° ВД (стороны квадрата карты – приблизительно 630 км, см. рис.1). Территория охватывает юго-западную часть Восточно-Европейской равнины и её важные составляющие – Волынско-Подольскую, Приднестровскую и Центрально-Молдавскую возвышенности, Причерноморскую низменность; восточную часть Альпийско-Карпатского пояса (почти всю Карпатскую дугу – Восточные и Южные Карпаты, Предкарпатские и Внутрикарпатские плато, северо-восточную окраину Паннонской низменности); а также северную часть Нижнедунайской низменности и дельту Дуная. Регион включает в себя территории трёх современных государств – всю Молдавию, большую часть Румынии, юго-запад Украины, а также небольшой участок Польши.

Природа Северо-Западного Причерноморья отличается чрезвычайным своеобразием, что неоднократно отмечали В.В. Докучаев, Г.И. Танфильев, Л.С. Берг [Докучаев 1900, 1950; Танфильев 1916–24; Берг 1947] и многие другие выдающиеся исследователи. Орографические и климатические особенности обусловили формирование здесь в голоцене трёх зональных типов природных зон умеренного пояса – широколиственных лесов, лесостепи и степи.

Для Карпатской горной страны характерен лиственный-смешанно-хвойнолесной-луговой тип высотного спектра соответственно сменяющих друг друга природных комплексов. Обширные понижения крупных речных долин и плоских низменностей, выраженные на местности и в масштабе карты, заняты интразональными заболоченными участками. Особенно это свойственно для таких крупных рек, как Дунай, Днестр, Прут, Сирет, Яломица, Олт, Тиса и других. Карта природных зон Северо-Западного Причерноморья (рис. 2) составлена на основе Карты географических поясов и зон Европы (Европа // БРЭ, т. 9, 2007), географических карт и атласов Молдавии, Румынии и Украины, топографических уточнений и полевых наблюдений автора [Герцен 2013].

Географическое положение Северо-Западного Причерноморья на стыке крупнейших природных и цивилизационных зон обусловило значительное разнообразие его физико-географических и социально-экономических условий, длительное историческое развитие и богатое культурное наследие, что в течение многих столетий имело большое значение для исторического, этнокультурного, политического и экономического развития евроазиатского пространства. Историко-географические исследования региона свидетельствуют, что политические и административные границы здесь многократно менялись на протяжении всей истории, а скрытые и явные взаимные территориальные претензии современных государств существуют и сегодня [Герцен, 2010].

Сопоставление границ природных зон и речных бассейнов даёт карту историко-географических ландшафтов (рис. 3) – подлинного театра исторических действий. Именно в них разворачиваются исторические события, определяющие судьбы обществ, формируются системные условия их существования и эволюции. Именно их подразумевал Л.Н. Гумилёв, говоря о вмещающем этнос ландшафте [Гумилёв 1989]. Именно изучением ландшафтов исторического прошлого, полагал Л.С. Берг, занимается историческая география [Берг 1947]. В гидрографической структуре Северо-Западного Причерноморья выделяются бассейны крупнейших рек: Дуная и его важнейших притоков – Прута, Сирета, Яломицы, Арджеша, Олта, Жиу, Тисы с Мурешем и Сомешем, а также Днестра, Днепра и его притоков – Роси и припятских Случи и Горыни; Западного

Буга, Южного Буга с Синюхой. Границы речных бассейнов в силу этнической спецификации расселения и хозяйственной деятельности в доиндустриальную эпоху для горных, лесных и лесостепных ландшафтов и населяющих их народов играют определяющую роль, в то время как для степных и приморских – второстепенную.

Систематизированные сведения о природных ландшафтах, сформировавшихся в них историко-географических областях, их исторических центрах, основных вехах политической истории и проживающих там этнических группах, учитывают многочисленные феномены и факторы, определяющие важнейшие особенности историко-географических ландшафтов, и позволяют понять закономерные взаимосвязи между ними. Высокое разнообразие историко-географических ландшафтов вместе со сформированными в них историко-географическими регионами в результате многовекового исторического процесса привело к их существенным этническим и религиозным различиям, многоукладности, значительной пестроте идентичностей и политических предпочтений, богатому культурному наследию [Герцен 2013].

Именно комплексный историко-географический подход изучения территории позволяет выявить древние и современные связи между отдельными частями исследуемой территории. Среди разнообразных факторов, позволяющих выявить эти связи, одним из важнейших следует считать историко-культурные, в т. ч. этно-географические и этно-исторические особенности территории. Многие из них могут быть выявлены не только путем изучения исторических первоисточников и научной литературы, но и в ходе полевых исследований. Так, например, черты средиземноморской культуры (рис. 4) могут быть отмечены в Северо-Западном Причерноморье даже путем визуального наблюдения (промышленные и приусадебные виноградники, сельскохозяйственные угодья на террасированных склонах, археологические и историко-архитектурные памятники древнегреческой и древнеримской эпох, типичные элементы средиземноморской кухни и, наконец, молдавский язык, относящийся к романской языковой группе).

Комплексный историко-географический подход позволяет представить историко-географические ландшафты как целостные природно-антропогенные геосистемы, изучение которых интегрирует уже

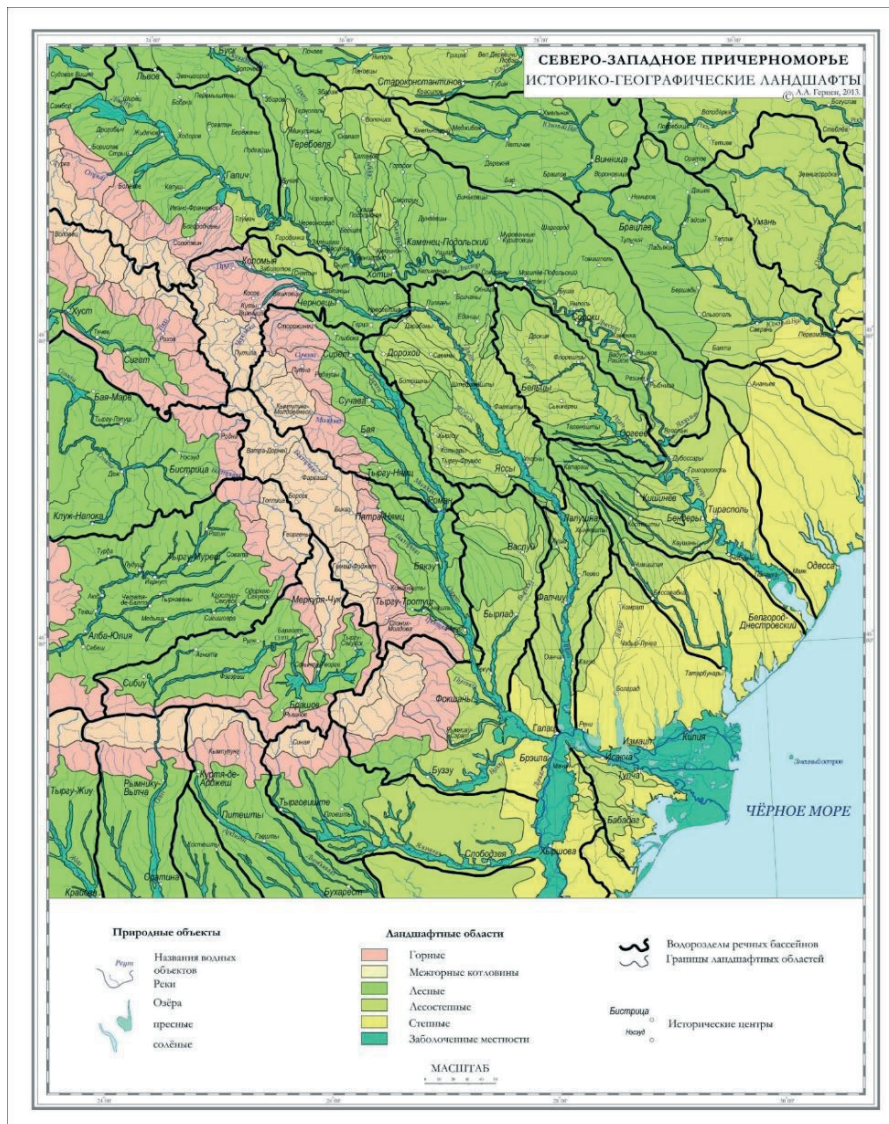

Рис. 3. Историко-географические бассейны и ландшафты Северо-Западного Причерноморья. Географическая карта [Герцен 2013].

Рис. 4. Яркие средиземноморские черты в культуре: Пелика (сосуд для разбавления вина; скифская культура, греческий импорт, IV в. до н. э.) и Римская волчица у здания у Исторического музея в Кишинёве [Галкина 2019].

Выводы

Географический подход к пониманию и глобальных проблем человечества, и их полимасштабного характера, неотделим от исторического подхода, а историко-географические исследования выступают интегральным фактором комплексного научного поиска. Комплексные историко-географические исследования позволяют выявить такие интегральные системы и структуры, понять закономерности их развития.

Региональные историко-географические исследования на примере исторически сложных, староосвоенных регионов, таких как Центральная Европа, также дают весьма продуктивные результаты, позволяющие делать обоснованные выводы, что такой комплексный историко-географический подход может быть полезен и для решения исторических и современных научных и практических задач.

Географическое положение Северо-Западного Причерноморья на стыке крупнейших природных и цивилизационных зон обусловило значительное разнообразие его физико-географических и социально-экономических условий, длительное историческое развитие и богатое культурное наследие, что в течение многих столетий имело большое значение для исторического, этнокультурного, политического и экономического развития евроазиатского пространства.

Комплексный историко-географический подход позволяет представить историко-географические ландшафты как целостные природно-антропогенные геосистемы, изучение которых интегрирует уже накопленные знания различных научных отраслей, а также даёт основу для дальнейших географических, исторических, этнографических, культурологических и других научных и практических исследований. Высокое разнообразие историко-географических ландшафтов вместе со сформированными в них историко-географических регионов в результате многовекового исторического процесса привело к их существенным этническим и религиозным различиям, многоукладности, значительной пестроте идентичностей и политических предпочтений, богатому культурному наследию.

При определении границ неформального региона, классическим примером которого можно считать Средиземноморье, необходим комплексный и междисциплинарный подход, необходимо принимать во внимание всю совокупность его границ, определяемых по целому ряду критериев и признаков. При этом анализировать их нужно не по отдельности, а во взаимодействии. Например, при определении границ Средиземноморья по природным критериям, нужно учитывать их взаимодействие с этнокультурными факторами и экономическими, прежде всего сельскохозяйственными. Анализ современных политических и административных границ будет лишь формальным, без учета движения как во времени (исторические сдвиги в геополитической структуре региона), так и в пространстве (роль миграций в смешении и взаимодействии местных народов и мигрантов). Самые устойчивые границы – природные, а среди последних – климатические и геологические, а также культурно-исторические границы, основанные на археологических и исторических критериях. Самые неустойчивые границы – политические и административные (если анализировать их изменения за значительный период). Современная глобализация, начавшаяся, однако, много веков назад, постепенно размывает культурные границы региона. Многие критерии определения границ Средиземноморья нуждаются в уточнении и более точных доказательствах. Чем больше будет проанализировано критериев и факторов формирования неформального региона, тем точнее можно будет определить его границы. Средиземноморье в целом - перспективная область исследования.

Исследование выполнено при финансовой поддержке РФФИ в рамках научного проекта № 19-05-00533 А

Библиография

1. Берг Л.С. Географические зоны Советского Союза. Издание третье. М.: ОГИЗ, 1947.
2. БРЭ – Большая Российская энциклопедия: В 35 т. М., 2004–2017.
3. Галкина Т.А. Введение и др. разделы / Южная Европа («Страны и народы»). М., «Мысль».
4. Галкина Т.А. Средиземноморье и Причерноморье – критерии определения границ региона. / «Причерноморье в XXI веке: социально-экономическое развитие и межрегиональные взаимодействия в контексте глобализации. Материалы международной конференции в Ростове-на-Дону на базе Северо-Кавказского НИИ экономических и социальных проблем Южного федерального университета, 15-18 июня 2011 года. Ростов-на-Дону, «Вузовская книга», 2011.
5. Герцен А.А. Эволюция административно-территориального деления Молдавии: Дис. ... канд. геогр. наук. Москва. 2010.
6. Герцен А.А. Историко-географические ландшафты Северо-Западного Причерноморья // Вопросы географии. 2013. № 136. С. 228–242.
7. Гумилёв Л.Н. Этногенез и биосфера Земли. Л., 1989.
8. Докучаев В.В. К вопросу о почвах Бессарабии // Почвоведение. 1900. № 1. С. 1-22. Отд. изд. Кишинев: Госиздат Молдавии, 1950. 55 с.
9. Российское пограничье: вызовы соседства / Под ред. В.А. Колосова – М., 2018 – 562 с.
10. Танфильев Г.И. География России. Одесса, 1916–24.
11. Galkina T. et Kolossov. V. La région méditerranéenne dans le système-monde / Mare Nostrum. Dynamiques et mutations géopolitiques de la Méditerranée. Sous la direction de André-Louis Sanguin. Paris, L'Harmattan, 2000, pp. 307-320.

COOPERAREA TRANSFRONTALIERĂ ROMÂNIA – REPUBLICA MOLDOVA. STUDIU DE CAZ: EVALUAREA PROIECTULUI SMURD

Constantin-Vasile ȚOCA, doctor, *Universitatea din Oradea, România*,
ctv_i@yahoo.com

Aliona MOROZAN, masterandă, *Universitatea din Oradea, România*

Rezumat

Una dintre provocările dintre relațiile Uniunea Europeană – Republica Moldova reprezintă conlucrarea la implicarea mai activă a regiunilor de frontieră moldovenești în rezolvarea problemelor regionale prin intermediul programelor și inițiativelor de cooperare transfrontalieră. În acest context, ne-am propus analiza relațiilor bilaterale dintre România și Republica Moldova prin prisma cooperării transfrontaliere prin intermediul programelor de cooperare transfrontalieră. Conform Asociației Regiunilor Europene de Frontieră „Cooperarea transfrontalieră presupune planificarea, dezvoltarea și implementarea proiectelor mutuale între administrații, grupuri ale societății civile și instituții comerciale, aparținând zonelor de graniță ale țărilor vecine”. Ca și studiul de caz, vom evalua proiectul SMURD „Îmbunătățirea capacității de răspuns a Serviciului Mobil de Urgență, Resuscitare și Descarcerare (SMURD)”, ca și exemplu de bună practică.

Cuvinte-cheie: *Cooperare transfrontalieră CBC, România, Republica Moldova, Proiecte transfrontaliere, SMURD*

CZU: 339.9:61(478+498)

Relațiile bilaterale dintre Republica Moldova și România prezintă un grad avansat de complexitate datorită istoriei, limbii și tradițiilor comune.

Pentru a putea avea o imagine mai exactă a cooperării transfrontaliere (CBC), în general, cu scopul de a particulariza CBC la granița dintre

România și Republica Moldova vom trece în revistă câteva delimitări conceptuale ale CBC.

Frontierele favorizează și diferențele de salarii, condițiile de muncă, prețurile, impozitele, mediul de afaceri și aplicarea legislației. [1] În acest context frontierele pot fi și o oportunitate în condițiile în care pot beneficia și de o dezvoltare regională. Utilizarea unei frontiere ca o poartă - legală sau ilegală - înseamnă că granița este o resursă pentru cei care operează pe ea, acestea generând beneficii care nu ar fi disponibile fără frontiere. [2] Granița dintre state a fost văzută și ca un obstacol în calea dezvoltării în regiuni. Aceste regiuni sunt adesea periferice, deoarece contactele zilnice de-a lungul frontierei nu sunt posibile din motive istorice și de securitate. Iar în acest context este nevoie de o transformare a frontierei într-o posibilitate de dezvoltare atât la frontierele interne, cât și la cele externe ale UE [3].

Cooperarea transfrontalieră devine unul din cele mai importante instrumente, dar și etape în realizarea treptată a integrării europene. Integrarea europeană are nevoie de aceste spații transfrontaliere pentru a dovedi fiabilitatea, originalitatea și legitimitatea, aceste regiuni devin un fel de laboratoare privilegiate ale construcției europene. Cooperarea transfrontalieră este un rezultat al stabilității, dar și un instrument de prevenire a conflictelor și a unor posibile diviziuni. [4]

Prin Articolul 2. 1. al Convenției de la Madrid 1980, cooperarea transfrontalieră este definită ca fiind: *„orice concertare care vizează întărirea și dezvoltarea raporturilor de vecinătate între colectivități sau autorități teritoriale ce depind de două sau mai multe părți contractante, precum și încheierea de acorduri și înțelegeri utile în acest scop. Cooperarea transfrontalieră se va exercita în cadrul competențelor colectivităților sau autorităților teritoriale, astfel cum sunt ele definite în dreptul intern. Sfera și natura acestor competențe nu sunt afectate de prezenta convenție.”* [5]

O altă definiție pentru conceptul de cooperare transfrontalieră ar fi un proces concertat pentru stabilirea relațiilor de vecinătate între factorii de decizie locali și autorități de pe ambele părți ale unei frontiere statale, fiind un proces divers ce implică relații, actori, cadre legale, instituționale și instrumente financiare. [6]

Cooperarea transfrontalieră poate fi concepută în relație cu colaborarea directă între zonele de-a lungul frontierei. Colaborarea se poate face în toate domeniile, între autorități naționale, locale și regionale,

implicând toți actorii. Credibilitatea, eficiența și legitimitatea construcției europene și a integrării sunt în dependență și de succesul cooperării transfrontaliere. [7] Un principiu de bază al cooperării transfrontaliere ar fi realizarea în zonele frontaliere a unor spații contractuale în scopul de a găsi soluții comune la problemele similare și de a nu ignora specificul și particularitățile problemelor de vecinătate cu care se confruntă. [8]

Cooperarea transfrontalieră este un element-cheie al politicii UE față de vecinii săi. Sprijină dezvoltarea durabilă de-a lungul frontierelor UE, contribuie la reducerea diferențelor în ceea ce privește nivelul de trai și la abordarea provocărilor comune de-a lungul acestor granițe, promovează cooperarea dintre țările Uniunii Europene și țările de la granița cu UE. Finanțările pot fi asigurate, de asemenea, printr-un program între mai multe țări din UE și țările vecine, care, de exemplu fac parte din același areal. [9]

Cooperarea a fost concepută pe baza principiilor modelului de cooperare teritorială al Uniunii Europene, dar adaptată la specificul cooperării externe a Uniunii. Ceea ce caracterizează programele de cooperare transfrontalieră și le transformă într-un mecanism de cooperare unic este angajamentul ferm și proprietățile țărilor participante bazate pe:

- parteneriat echilibrat între țările implicate de o parte și de alta a frontierei: statele membre și țările vecine au drepturi egale în luarea deciziilor cu privire la program, iar proiectele primesc buget numai dacă sunt puse în aplicare de partenerii din ambele părți;
- administrarea este încredințată unei autorități locale sau naționale dintr-un stat membru, selectat în comun de toate țările participante la program;
- cadrul legal comun și normele de punere în aplicare. [10]
- Sunt trei obiective principale pe care se bazează cooperarea transfrontalieră:
 - promovarea dezvoltării economice și sociale în zonele de frontieră;
 - abordarea provocărilor comune (sănătate publică, mediu, siguranță și securitate);
 - crearea unor condiții mai bune pentru mobilitatea persoanelor, a bunurilor și a Instrumentului European de Vecinătate și Parteneriat (IEVP sau ENPI), a completat instrumentele existente și a funcționat pe baza experienței programului de vecinătate inițiat pentru perioada cuprinsă între 2004 -2006;
- finanțarea s-a realizat pe baza următoarelor obiective principale:
- promovarea dezvoltării viabile în regiunile de frontieră;

- cooperarea în domeniul mediului, al securității publice;
- prevenirea conflictelor și a crimei organizate;
- promovarea cooperării transfrontaliere la nivel local [11].
- ENI CBC își propune să creeze un domeniu de prosperitate comună și bună vecinătate între statele membre ale UE, în acest scop, ENI are *trei obiective strategice* [12]:
- promovarea dezvoltării economice și sociale în regiunile de ambele părți ale frontierelor comune;
- să abordeze provocările comune în domeniul mediului, sănătății publice, siguranței și securității;
- promovarea unor condiții și modalități mai bune pentru asigurarea mobilității persoanelor, bunurilor și capitalurilor.

Studiu de caz: evaluarea proiectului „Îmbunătățirea capacității de răspuns a serviciului mobil de urgență, resuscitare și descărcare (SMURD) prin intermediul unui sistem comun integrat pentru monitorizare eficientă și atenuarea consecințelor dezastrelor, pentru populația aflată între granițele comune ale României – Ucrainei – Republicii Moldova”

Un proiect de o importanță majoră și de o utilitate deosebită în relațiile de colaborare România – Republica Moldova, a fost cel de extindere a serviciilor SMURD în Republica Moldova. Finanțat în cadrul Programului Operațional România – Ucraina – Republica Moldova 2007- 2013 și implementat de către Ministerul Afacerilor Interne prin Inspectoratul General pentru Situații de Urgență din România (IGSUR), proiectul „Îmbunătățirea capacității de răspuns a Serviciului Mobil de Urgență, Resuscitare și Descarcerare (SMURD) prin intermediul unui sistem comun integrat pentru monitorizarea eficientă și atenuarea consecințelor dezastrelor, pentru populația aflată între granițele comune ale României, Ucrainei și Republicii Moldova”, a fost lansat oficial pe 8 august 2013. [13] Proiectul SMURD se încadrează în Prioritatea 2- „Mediu și pregătirea pentru situații de urgență”.

Scopul acestui proiect este de a crea și consolida un sistem medical integrat, comun, monitorizarea eficientă și reducerea consecințelor dezastrelor, îmbunătățirea pregătirii de urgență și intervenție în conformitate cu standardele și procedurile UE [14]. În urma acestui proiect a crescut capacitatea de răspuns a serviciilor mobile de urgență, reanimare și descarcerare de-a lungul frontierelor comune cu România, pe cale aeriană, uscat și apă.

Bugetul proiectului: 6. 675.959,34 euro

Contribuția externă: 6.008.363,41 euro

Valoarea de co-finanțare: 667.595,94 euro

Durata de implementare: martie 2013 – martie 2015

Aplicant: Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al MAI, România

Parteneri: Inspectoratul General al Aviației al MAI (România) și Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al MAI (Republica Moldova). [15]

Obiectivele și activitățile principale ale proiectului:

Obiectivele generale

- îmbunătățirea calității serviciilor publice de urgență în zona transfrontalieră România (Iași, Vaslui, Galați, Tulcea, Brăila) – Republica Moldova, creșterea capacității de intervenție a managementului în situații de urgență și respectiv creșterea nivelului de sănătate și siguranță a locuitorilor;
- dezvoltarea pe termen lung a soluțiilor la problemele întâlnite în situațiile de urgență la frontiera româno – moldovenească și asigurarea unei infrastructuri și servicii corespunzătoare, pentru atenuarea consecințelor în situații de urgență;
- consolidarea cooperării și a funcționării dintre structurile de conducere ale situațiilor de urgență din România și Republica Moldova în perspectiva îmbunătățirii securității și protejarea populației.

Obiectiv specific:

Îmbunătățirea răspunsului de urgență mobilă Serviciul de Resuscitare și Descarcerare SMURD în România - pregătirea și intervenția în caz de urgență prin sistemul integrat comun pentru monitorizare, control eficient și diminuarea consecințelor în comun (granițele României și Republicii Moldova). [16]

Activitățile proiectului:

Activitatea 1: „Gestionarea, coordonarea și monitorizarea proiectului”;

Activitatea 2: „Analiza cadrului juridic existent” – această activitate a fost punctul de plecare pentru stabilirea cadrului situațiilor de urgență care pot apărea într-o singură situație din cele două țări partenere. Ca rezultat, în data de 21 februarie 2014 a fost semnat Acordul între Guvernul României și cel al Republicii Moldova ce prevede sprijin reciproc pentru intervențiile transfrontaliere în caz de intervenție medicală și situații de urgență. Acest acord a fost ratificat prin Legea nr. 116 din 11 decembrie 2014 și publicat în Monitorul Oficial al României nr.2 din 05.01.2015.

Activitatea 4: „Investiții pentru intervenții comune” – în această activitate au fost achiziționate mijloace tehnice și echipamente de intervenție, cum ar fi:

Echipamente de decontaminare: 1 elicopter;

Mijloace tehnice de comunicații radio: 2 vehicule speciale de intervenție la accidentele colective și salvare rurală, 1 vehicul special de laborator chimic și cercetări radiometrice, 1 vehicul special de laborator pentru evacuarea populației în caz de dezastru.

Activitatea 5: „Elaborarea unui set de proceduri și metodologii de monitorizare și de intervenție”- intervenții transfrontaliere prin mijloace aeriene și terestre în caz de dezastru și furnizarea asistenței medicale de urgență primul ajutor stadiul I și II.

Activitatea 6: „Activități comune de formare profesională” – activitatea SMURD a organizat sesiuni de training de formare pentru 8 formatori, care vor continua să pregătească viitorii paramedici.

Activitatea 7: „Exerciții de cooperare comună” – această activitate a vizat testarea punerii în aplicare a directivei procedurilor și metodologiilor pentru intervenția comună. Cu această ocazie a fost organizat un exercițiu de masă și un exercițiu în teren, octombrie 2014 în zona eligibilă dintre România și Moldova.

Activitatea 8: „Audit de proiect” [17]

Într-un comunicat de presă, secretarul de stat în Ministerul Sănătății Raed Arafat a declarat: *„Dezastrule nu cunosc granițe. Prin acest proiect ne dorim să începem o colaborare intensă între specialiștii noștri în situații de urgență și specialiștii din Republica Moldova. Ca să putem însă lucra împreună trebuie, și de o parte și de alta, să urmăm anumiți pași. Trebuie, în primul rând, să dăm jos zidurile birocratice, administrative și să stabilim un cadru legal comun, așa încât să ne putem desfășura misiunile de salvare dincolo de graniță, așa cum o putem face și în țară.”* [18]

Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale a organizat un atelier de lucru, în perioada 29 octombrie – 1 noiembrie 2013. Au participat reprezentanți ai instituțiilor – administrarea situațiilor de criză, precum Ministerul Sănătății și Poliția de Frontieră. Scopul acestui atelier a fost schimbul de experiență și practici ale statelor UE, pentru consolidarea capacităților Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale pentru intervenție și răspuns în caz de situații excepționale. S-a discutat și despre crearea unui dispecerat integrat pentru preluarea apelurilor în

Republica Moldova, având drept obiectiv creșterea capacității de răspuns a SMURD de-a lungul frontierei cu România pe calea aerului, uscat și apă, la fel s-au pus în discuție și aspectele medicale, precum ar fi primul ajutor calificat. [19]

Al doilea atelier de lucru a avut loc în perioada 23-26 iulie 2013 în cadrul Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale. Pe perioada de desfășurare a atelierului s-a examinat cadrul legislativ existent în Republica Moldova și adaptarea acestuia după criteriile de funcționare a serviciului special, obiectivul principal a fost găsirea pârgghiilor legale de intervenție la frontieră. Acest obiectiv a fost dezbătut de specialiștii din cadrul Inspectoratului General pentru Situații de Urgență, Inspectoratul General al Aviației din România și reprezentanți ai Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale din Moldova. [20]

În cadrul proiectului SMURD au participat la cursuri de instruire în România la Iași și Târgu Mureș, 25 de medici care au format cele cinci echipe mixte de urgență ce vor activa pe teritoriul Republicii Moldova. [21]

Cursurile au fost organizate pe perioada 7 octombrie 2013 – 2 aprilie 2014 la Inspectoratul pentru Situații de Urgență din județul Mureș, în cadrul Centrului de formare și pregătire în descarcerare și asistență medicală de urgență. [22]

În data de 25 octombrie 2014, s-a desfășurat exercițiul comun de teren *Prut 2014*, în apropiere de localitatea Zagarancea, raionul Ungheni. Au participat peste 235 de salvatori și pompieri din Republica Moldova și România. Scopul exercițiului a fost de a verifica viabilitatea planului de intervenție comună, precum și de a antrena personalul serviciilor operative de comandă și intervenție ale Inspectoratului General pentru Situații de Urgență, Inspectoratul General de Aviație din România și Serviciul Salvatori și Pompieri din Republica Moldova, dar și Ministerul Sănătății din ambele țări. La acest exercițiu au participat echipaje terestre și aeriene comune. În mai multe activități ale acestui exercițiu a fost implicat Inspectoratul General de Poliție, Serviciul Vamal, Poliția de Frontieră, Ministerul Transportului. [23] Activitățile exercițiului au constat în colaborarea structurilor pentru situații de urgență române și moldovene, pentru a coordona unele misiuni de stingere a incendiilor, descarcerare, decontaminare personal, triaj medical în urma unui accident feroviar și rutier în care au fost implicate și substanțe toxice, periculoase. [24]

În perioada 29- 30 iulie 2015, a avut loc exercițiul *Giurgiulești*

2015, un exercițiu moldo –austriac, în care este implicat și un echipaj aeromedical SMURD din România. Exercițiul a avut loc în apropiere de satul Giurgiulești, raionul Cahul. Scopul acestui exercițiu este de a îmbunătăți experiența privind gestionarea la nivel național a situațiilor excepționale de proporții în urma calamităților naturale. [25] În urma acestui exercițiu au fost verificate abilitățile de intervenție ale echipelor de salvare în diferite cazuri, acțiunile au fost gestionate în teren de către Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale. [26]

Realizările importante în cadrul proiectului

Un aspect foarte important al implementării proiectului a fost lansarea în data de 28 august 2014 a primului centru al Serviciului Mobil de Urgență, Reanimare și Descarcerare în Bălți. Începând cu luna septembrie, în incinta instituției vor lucra paramedici din cadrul Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al MAI și medici din cadrul Serviciului Medical de Urgență, pentru a interveni în situații de risc. [27] Acesta va funcționa în cadrul detașamentului căutare, salvare numărul 2 din Bălți, o subdiviziune a Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale.

Guvernul României, pentru susținerea proiectului național SMURD a donat Republicii Moldova cinci autospeciale performante, două dintre care sunt de tip C – pentru terapie intensivă, iar celelalte trei de tip B – au la bază echipament pentru resuscitar, pentru transportarea pacientului la spital. [28] Au mai fost achiziționate un laborator mobil pentru investigații radioactive și chimice și 32 de unități de echipament radio – comunicări mobile și portabile. Mașinile sunt dotate cu camere video unde medicii pot supraveghea starea pacientului. Cursurile de paramedicină au fost urmate de 24 pompieri din Moldova, la Iași și Târgu Mureș. În primele nouă luni de activitate, echipajele SMURD Bălți au intervenit în mai mult de peste 2 000 de cazuri. [29]

În ianuarie 2015 a fost deschis la Cahul al doilea centru regional SMURD. Aria eligibilă de intervenții SMURD Cahul sunt raioanele Leova, Taraclia și Cantemir, având o populație de 280000 de persoane. Acesta poate interveni în 4 raioane din sudul Republicii Moldova cu ajutorul autospeciialelor primite de la Guvernul României. În doar primele două luni de activitate, paramedicii de la Cahul au acordat primul ajutor medical la peste 750 de persoane, dintre care 72 copii, au ajutat și la nașterea unui copil pe timp de viscol. Personalul centrului este format din 20 de

paramedici, foști pompieri, care au trecut un curs de instruire, majoritatea la Iași, dar și la Cahul cu ajutorul formatorilor din România. [30]

Al treilea centru SMURD a fost deschis la Edineț în data de 8 septembrie 2016, amplasat în cadrul Direcției situațiilor excepționale Edineț. Acesta vine ca o forță suplimentară pentru SMURD din Bălți, cu o suprafață mai mare de intervenție în raionul Edineț și Briceni, pe o rază de 20 km de acesta. Având o populație de 250 000 de oameni din nordul țării. [31] Centrul SMURD are în dotare o autospecială de tip B2, cu 12 angajați, paramedici SMURD - angajați ai Serviciului Situații Excepționale și asistenți medicali – angajați ai Ministerului Sănătății, iar aceștia vor acorda primul ajutor în urma situațiilor excepționale și accidentelor rutiere. [32] Urmează să se deschidă și un dispecerat integrat la Comrat, în regiunea Găgăuză.

În cadrul proiectului pentru susținere tehnică s-a acordat de către Guvernul SUA un grant în valoare de 50 mii de dolari pentru orașelul Edineț. Din acești bani a fost reconstruită clădirea pompierilor și salvatorilor, fapt ce a dus la îmbunătățirea calității muncii. Pe parcursul anului 2014, angajații Direcției au salvat 581 de persoane și au prevenit distrugerea bunurilor în valoare de aproape 218,8 milioane lei. [33]

În urma întrunirii șefului Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale, Mihail Harabagiu cu secretarul de stat al Ministerul Afacerilor Interne din România, Raed Arafat s-a luat o decizie de extindere a proiectului transfrontalier SMURD în Republica Moldova ce se va numi SMURD 2 și urmează să se implementeze până la sfârșitul anului 2020. [34] Bugetul acestui proiect se va ridica la peste 10 milioane de euro. Moldova va beneficia de 10 ambulanțe, 4 autospeciale de descarcerare, 4 piste de aterizare pentru elicoptere și 2 departamente de urgență. [35]

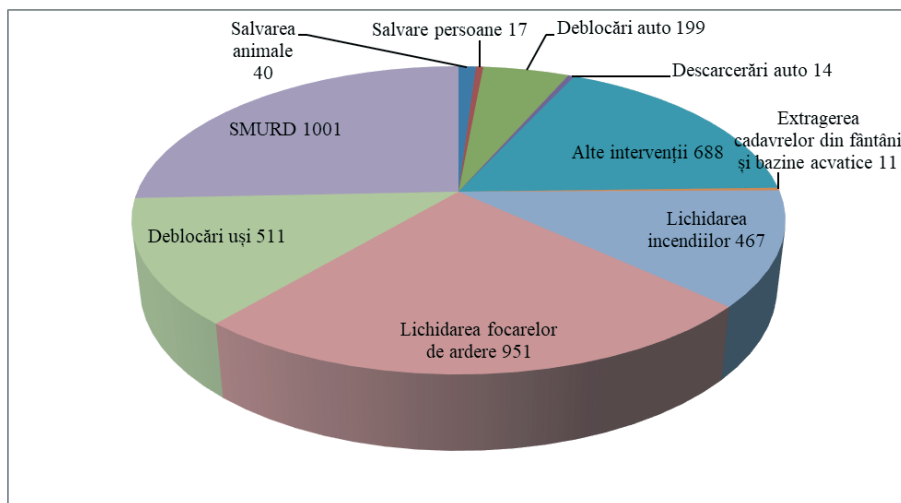
În urma implementării proiectului SMURD 2 s-au deschis încă două centre SMURD în Cimișlia și Hâncești. Au fost instruiți trei formatori ai Serviciului Situații Excepționale din Târgu Mureș, 13 angajați ai IGSU. Cursurile au durat patru săptămâni, după care și-au făcut practica la Iași alături de medici și paramedici din România. [36]

De la începutul desfășurării proiectului în Republica Moldova și până la sfârșitul anului 2016, au avut loc peste 8000 de intervenții SMURD terestre pentru acordarea primului ajutor calificat, iar elicopterul de la Iași a intervenit în 23 de cazuri de urgență. [37]

Mai jos realizăm o analiza comparativă de intervenții a IGSU, pentru perioada primului trimestru 2017-2018:

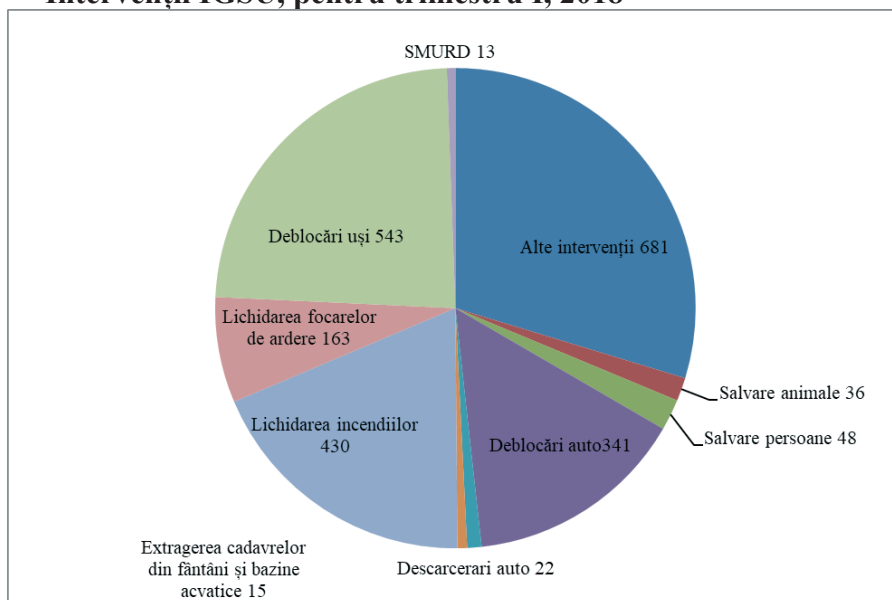

Intervenții IGSU pentru trimestru I, 2017

Sursa: http://dse.md/sites/default/files/pdf/1_Nota_IGSU_trim_I_2017.pdf

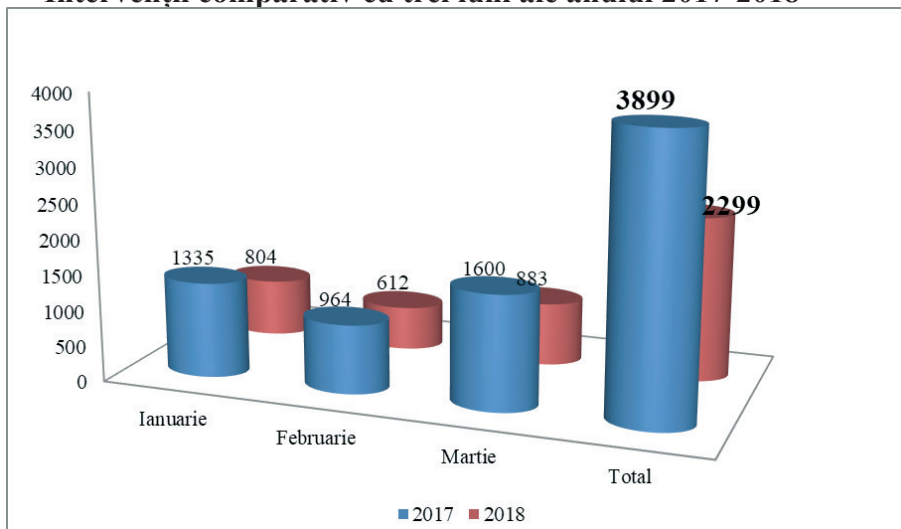
Intervenții IGSU, pentru trimestru I, 2018

Sursa: http://dse.md/sites/default/files/pdf/1_Nota_IGSU_3_luni_2018.pdf

Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al MAI s-a axat pe realizarea obiectivelor instituționale, având drept scop asigurarea măsurilor de protecție a persoanelor și a bunurilor materiale în caz de producerea unei situații excepționale inclusiv incendii. Conform diagramelor de mai sus putem menționa că pentru perioada a trei luni ale anului 2017 au avut loc în total 3899 de intervenții în medie 50 pe zi, iar pentru aceeași perioadă a anului 2018 au fost înregistrat un număr de 2299 intervenții în medie 40 intervenții pe zi. [38]

Intervenții comparativ cu trei luni ale anului 2017-2018

Sursa: http://dse.md/sites/default/files/pdf/1_Nota_IGSU_3_luni_2018.pdf

Analizând situațiile excepționale ce s-au produs pe teritoriul Republicii Moldova în perioada trimestrului I a anului 2018, vedem că acestea s-au micșorat cu 17%, în comparație cu trimestrul I al anului 2017. Dauna materială creată de situațiile excepționale a fost estimată la circa 406,6 mii lei comparativ cu 399 mii lei anul 2017.

Pe parcursul anului 2018 s-au produs 410 incendii, iar pe parcursul anului 2017 s-au înregistrat 419 incendii în cadrul cărora au decedat 48 persoane, inclusiv 3 copii, iar în 2017 au decedat 26 persoane și 1 copil, au fost traumatizate 5 persoane, un prejudiciu în valoare de peste 22 mln. 491,5 lei față de anul 2017, în care s-a înregistrat o daună de 13 mln. 515mii lei. [39]

Au avut loc mai multe activități de atenționare, intervenție și informarea cetățenilor cu ajutorul mass – mediei asupra situațiilor excepționale și intervențiile de lichidare a acestora, cu ajutorul acțiunilor de stingere a incendiilor, dar și a acțiunilor de salvare și acordarea primului ajutor medical calificat. Aceste activități din cadrul IGSU sunt:

Desfășurarea acțiunilor de stingere a incendiilor și salvarea de vieți;

Desfășurarea acțiunilor de descarcerare a persoanelor în urma accidentelor rutiere;

Evoluția Galei salvatorilor și pompierilor unde sunt evidențiate meritele angajaților și colaborarea IGSU cu alte instituții;

Acțiuni de intervenție în condiții de iarnă, prin salvarea persoanelor;

Acțiuni de deblocare a ușilor în scopul salvării cetățenilor blocați în locuințe;

Executarea intervențiilor SMURD național și transfrontalier, pentru salvarea cetățenilor și acordarea ajutorului calificat;

Prestarea instruirilor de echipe suplimentare de paramedici SMURD.

Astfel, aceste acțiuni au format drept sursă pentru comunicatele informative despre acțiunile și activitățile salvatorilor, pompierilor și a echipelor SMURD. [40]

Pentru viitor, SMURD național propune următoarele perspective:

Să se deschidă mai multe centre în apropierea traseelor naționale și internaționale;

Deschiderea unui centru SMURD în Chișinău ar duce la reducerea timpilor de intervenție în cazurile excepționale;

Dezvoltarea bazei-tehnico materială SMURD;

Crearea unor piste moderne de decolare a elicopterelor în preajma centrelor SMURD;

Instruirea în continuare a paramedicilor și formarea de instructori.

Concluzii

Vitalitatea statelor este asigurată nu numai de politica internă, economică și socială a acestora, dar și de relația de bună-vecinătate la frontierele acestora. Relația de cooperare între statele europene a fost una dintre cele mai importante premise, ori Uniunea Europeană a fost creată ca o necesitate de menținere a relațiilor de cooperare pe continentul european. Constituind un element-cheie pentru Uniunea Europeană în raport cu vecinii săi, cooperarea transfrontalieră reprezintă poate unul dintre cei mai

esențiali indicatori al bunăstării unui stat. Cooperarea transfrontalieră în cadrul Uniunii Europene reprezintă un exemplu de bună-vecinătate pentru comunitatea internațională, este cerința primordială pentru depășirea barierelor de ordin economic, politic și social, este poate cea mai bună practică diplomatică în procesul de menținere și dezvoltare a relațiilor dintre două state vecine. Cooperarea transfrontalieră poate fi percepută și ca un instrument de monitorizare și minimalizare a criminalității transfrontaliere, de reducere a traficului ilegal de persoane și mărfuri.

Republica Moldova este un stat ce a semnat Acordul de Asociere și Liber Schimb cu Uniunea Europeană, iar relațiile bune cu vecinii săi și cooperarea la toate nivelurile posibile reprezintă o axiomă pentru accelerarea procesului de aderare. În procesul de aderare a Republicii Moldova la comunitatea europeană, România este catalizatorul dialogului Bruxelles – Chișinău, astfel, cooperarea între România și Republica Moldova a depășit o treaptă calitativ și cantitativ superioară celei anterioare, datorită statutului de membru cu drepturi depline a României în cadrul UE. La etapa actuală, extinderea domeniilor de cooperare, implementarea proiectelor sustenabile constituie o prioritate, atât pentru România, dar mai cu seamă pentru Republica Moldova. Programul Operațional Comun România - Ucraina – Republica Moldova 2007-2013 a reprezentat un exercițiu de cooperare transfrontalieră în care au fost integrate trei state, dintre care doar unul membru UE, de altfel fiind și primul program de cooperare transfrontalieră la granițele externe ale Uniunii Europene. Pornind de la scopul și obiectivele programului, putem conchide că domeniile prioritare la acea etapă erau cel economic, social și, bineînțeles, problema mediului înconjurător. Toate cele trei axe prioritare au fost aprobate, reieșind din situația economică, socială și de mediu a statelor vizate în program.

Republica Moldova și Ucraina, state care la etapa actuală tind spre aderarea la Uniunea Europeană, la acea etapă aveau o politică economică și socială depășită, astfel, prin intermediul POR 2007-2013 și CBC au făcut un efort de asimilare a practicii europene și de ajustare a standardelor naționale la cele europene. Omogenitatea economică și cea de grai, tradițiile și obiceiurile comune au asigurat dezvoltarea euroregiunilor, iar odată cu aceasta au facilitat procesul de absorbție a fondurilor europene. Domeniul sănătății a reprezentat un interes sporit, astfel, prin intermediul cooperării transfrontaliere, în Republica Moldova au fost deschise primele centre SMURD. Pornind de la scopul proiectu-

lui, privind crearea și consolidarea unui sistem medical unic și integrat, comun pentru statele aflate de o parte și cealaltă a Prutului, prin intermediul proiectului s-a reușit reducerea calamităților naturale, dezvoltarea capacităților de reacție și intervenție rapidă în cadrul situațiilor de urgență și ajustarea acestora în conformitate cu standardele și procedurile UE. Îmbunătățirea practicii scrierii de proiecte cu finanțare prin intermediul Programului Operațional Comun, efectuarea unor studii euro-regionale și deschiderea instituțională ar constitui principalele premise în procesul de avansare a relațiilor bilaterale prin intermediul cooperării transfrontaliere România - Republica Moldova. Experiența anterioară, a determinat Uniunea Europeană să finanțeze și Programul Operațional Comun România- Republica Moldova 2014-2020, care, în fond, nu mai constituie o practică, dar o aprofundare a procesului de dezvoltare între România și Moldova și acest lucru este demonstrat în prim-plan de delimitarea actorilor implicați în program: nu mai există o prezență trilaterală România-Ucraina - Republica Moldova.

Prin intermediul cooperării transfrontaliere, Uniunea Europeană urmărește familializarea cu propriile sale valori, punând un semn de interes pe conceptul de bună guvernare. Pentru perioada actuală și cea de viitor se urmărește asigurarea stabilității politice a Republicii Moldova și Ucrainei ca state prim-beneficiare și a României ca membru UE și stat cu rol de monitorizare a prim-beneficiarilor, ori instabilitatea politică este primul impediment în înfăptuirea cooperării transfrontaliere.

Referințe bibliografice

1. Luis De Sousa, “*Understanding European Cross-border Cooperation: A Framework for Analysis*”, în: First Article, European Integration 2012, nr.1-19, p. 4.
2. Jussi Laine, “*Border Paradox: Striking a Balance between Access and Control in Asymmetrical Border Settings*”, în: *Eurasia Border Review*, p. 55.
3. Editori Mircea Brie și Kozma Gabor „*From Smaller to Greater Europe: Border Identity Testimonies*”, in *EuroTimes* Volumul 2, Editura Oradea University Press, Oradea, 2006, p.87.
4. Nicolae Dandiș „*Corelația cooperării transfrontaliere cu procesul de integrare europeană: Abordări conceptuale*”. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Corelatia%20cooperarii%20transfrontaliere%20cu%20procesul%20de%20integrare%20europeana.pdf
5. *Convenția cadru – europeană din 21 mai 1980 privind cooperarea transfrontalieră a colectivităților sau autorităților teritoriale*, <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventia-cadru-europeana-din-21-mai-1980-privind-cooperarea-transfronta->

- liera-a-colectivităților-sau-autoritatilor-teritoriale-emitent-act-internațional-publicat-n-84669.html
6. I. Horga, C. Țoca, F. Chirodea „*Evaluarea cooperării transfrontaliere la frontierele României*”, Editura Primus, Oradea, 2013, p. 43.
 7. I. Gh. Bărbulescu, M Bric, N. Toderaș „*Cooperarea transfrontalieră între România și Ucraina, respectiv între România și Republica Moldova. Oportunități și provocări în perioada 2014-2020*”, studii de strategie și politici SPOS 2015 – nr. 2, București 2016, p. 26.
 8. Charles Ricq, „*Manual de cooperare transfrontalieră pentru uzul colectivităților locale și regionale în Europa*”, Ediția a 3-a, București, 2000, p. 10.
 9. Klara Czimre. „*Cross- Border Co-operation Theory and Practice*”, Debrecen 2006, p. 41.
 10. Cross Border Cooperation, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/cross-border-cooperation_en
 11. „*Study on Legal Instruments and Lessons Learned from the Evaluations Managed by the Joint Evolution Unit. Final Report*”, iulie 2011, pp. 23-24, https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/evaluation-cooperation-ec-legal-1292-main-report-201107_en_0.pdf
 12. Fonduri Europene Structurale și de Investiții, „*Programul Operațional Comun România - Republica Moldova 2014-2020*”, <http://www.fonduri-ue.ro/ro-md>
 13. I.Gh. Bărbulescu, M.Bric, N.Toderaș, *op.cit.*, p. 70.
 14. Government of Republic of Moldova, „*Strategic planning projects for Moldova's modernization discussed at government*”, 07.07.2017, <https://gov.md/en/content/strategic-planning-projects-moldovas-modernization-discussed-government>
 15. Inspectoratul General pentru Situații de Urgență „*Demararea și implementarea proiectului transfrontalier SMURD*”, <http://www.dse.md/ro/communicate/demararea-%C5%9Fi-implementarea-proiectului-transfrontalier-smurd>
 16. Joint Operational Programme Romania-Republic of Moldova 2014 – 2020. Large infrastructure projects proposed for the direct award, p.6, http://dse.md/sites/default/files/Project%20Summary_var.final.depusa-.pdf
 17. *Ibidem*, pp. 7-8
 18. Alexandra Costin „*Elicopter SMURD și alte echipamente de salvare la Iași pentru Republica Moldova*” în *Ziarul de Iași*, 09.08.2013, <https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/elicopter-smurd-si-alte-echipamente-de-salvare-la-iasi-pentru-republica-moldova--18704.html>
 19. Inspectoratul General pentru Situații de Urgență „*Atelier de lucru Republica Moldova-România, organizat de Serviciul Protecției Civile*”, <http://dse.md/ro/communicate/atelier-de-lucru-republica-moldova-rom%C3%A2nia-organizat-de-serviciul-protec%C5%A3iei-civile>
 20. „*Atelier de lucru pentru implementarea proiectului SMURD în Moldova*”, <http://www.dse.md/ro/communicate/atelier-de-lucru-pentru-implementarea-proiectului-smurd-%C3%AE-n-moldova-video>
 21. Irina Papuc. „*Studii la SMURD. Mai mulți medici moldoveni vor merge în România pentru instruire*”, în *SănătateInfo*, 15.08.2013, <http://e-sanatate.md/>

- News/815/studii-la-smurd-mai-multi-medici-moldoveni-vor-merge-in-romania-pentru-instruire
22. Virginia Dumitraș. „Ce au învățat paramedicii moldoveni instruiți în România, care vor lucra la prima stație SMURD din Bălți.” *La noi așa ceva nu se practică. Sper că așa mai mulți moldoveni vor avea șansă să trăiască* în *SănătateInfo*, 15.08.2014, <http://e-sanatate.md/News/3209/ce-au-invatat-paramedicii-moldoveni-instruiti-in-romania-care-vor-lucra-la-prima-statie-smurd-din-balti-la-noi-asa-ceva-nu-se-practica-sper-ca-asa-mai-multi-moldoveni-vor-avea-sansa-sa-traiasca>
 23. „Prut 2014 – exercițiu comun al pompierilor români și moldoveni”, https://agendapompierului.ro/articole/Aplicatii_Tactice/2014_10/Prut_2014___exercitiu_comun_al_pompierilor_romani_si_moldoveni.html
 24. „Finalul exercițiului comun româno- moldovean „Prut 2014”, <http://isujis.ro/comunicat-de-presa/finalul-exercitiului-comun-romano-moldovean-prut-2014>
 25. „În sudul țării se desfășoară exercițiul „Giurgiulești 2015”, în *MoldovaSuverană*, http://moldova-suverana.md/article/in-sudul-tarii-se-desfasoara-exercitiul-giurgiulesti-2015_11550
 26. „În perioada 29-30 iulie 2015 va avea loc exercițiul de teren „Giurgiulești 2015”, în *Provincial*, 28 iulie 2015, <http://provincial.md/actual/in-perioada-29-30-iulie-2015-va-avea-loc-exercitiul-de-teren-giurgiulesti-2015#>
 27. Virginia Dumitraș. „A fost deschis primul centru SMURD din Republica Moldova. Am primit cinci autospeciale de ultimă generație”, în *SănătateInfo*, 28.04.2014, <http://www.e-sanatate.md/News/3270/a-fost-deschis-primul-centru-smurd-din-republica-moldova-am-primit-cinci-autospeciale-de-ultima-generatie>
 28. Inspectoratul General pentru Situații de Urgență. „Proiectul Național SMURD este lansat în Republica Moldova” <http://www.dse.md/ro/communicate/proiectul-na%C5%A3ional-smurd-este-lansat-%C3%AEn-republica-moldova-foto-video-de-spc-se>
 29. „SMURD – în slujba omului aflat în situații critice”, http://euprojects.md/ro/proiecte/smurd_-_in_slujba_omului_aflat_in_situatii_critice.html
 30. „SMURD: sute de oameni salvați de un nou serviciu de urgență”, în *Moldova-Plus*, 26 martie 2015, <https://medium.com/@MoldovaPlus/smurd-un-serviciu-european-ca08774d789e>
 31. „SMURD inaugurat și la Edineț”, https://noi.md/md/news_id/90590
 32. „Un nou centru SMURD”, https://www.publika.md/un-nou-centru-smurd-a-fost-deschis-la-edinet_2738781.html
 33. „Investițiile Europene în Raionul Edineț”, <http://www.euacum.md/ro/edinet-lopatnic/>
 34. Lilia Traci „SMURD se extinde în Republica Moldova”, în *ARGERPRES* <https://www.agerpres.ro/sanatate/2016/08/08/smurd-se-extinde-in-republica-moldova-12-57-03>
 35. Claudia Spridon „SMURD se extinde în R.Moldova”, în *Societate*, https://adevarul.ro/news/societate/smurd-extinde-republica-moldova-1_57a859c35ab6550cb892e4fe/index.html
 36. Iurii Botnarenco „SMURD va fi lansat în scurt timp și la Cimișlia”, 7 noiembrie 2017, în *Adevărul.md*, https://adevarul.ro/moldova/social/smurd-lansat-scurt-timp-cimislia-1_5a0191665ab6550cb8e8177f/index.html

37. „Un nou serviciu mobil SMURD va fi inaugurat la Edinet”, 08.09.2016, <https://radiochisinau.md/un-nou-serviciu-mobil-smurd-va-fi-inaugurat-la-edinet-37496>
38. „NOTĂ cu privire la asigurarea măsurilor de protecție a populației și bunurilor materiale în caz de pericol sau declanșare a situațiilor excepționale, inclusiv incendiilor, ce s-au produs în Republica Moldova pe parcursul trimestrului I al anului 2018, cât și măsurile întreprinse pentru prevenirea acestora”, p. 2, http://dse.md/sites/default/files/pdf/1_Nota_IGSU_3_luni_2018.pdf
39. „Notă informativă cu privire la situațiile excepționale și incendiile care s-au produs în Republica Moldova pe parcursul lunilor ianuarie –martie 2018”, p. 2 http://dse.md/sites/default/files/pdf/2_SE_3_luni_2018.pdf
40. „NOTĂ cu privire la asigurarea măsurilor de protecție a populației și bunurilor materiale în caz de pericol sau declanșare a situațiilor excepționale, inclusiv incendiilor, ce s-au produs în Republica Moldova pe parcursul trimestrului I al anului 2018, cât și măsurile întreprinse pentru prevenirea acestora”, *op .cit.* pp. 8-9, http://dse.md/sites/default/files/pdf/1_Nota_IGSU_3_luni_2018.pdf

CONFLICTUL ISRAELIANO-PALESTINIAN ȘI ÎNCERCĂRILE DE SOLUȚIONARE ALE LUI ÎN CADRUL RELAȚIILOR DINTRE PĂRȚI, LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XXI-LEA (2001-2009)

Sayed SAYED, *doctorand, IRIM, Statul Israel*
(sayedsay@hinuchm.k12.il)

Sergiu NAZARIA, *doctor habilitat în științe politice, IRIM*
(sergnazar@mail.ru)

Rezumat

Articolul, bazat pe literatura științifică din diferite țări și pe documentele ONU, analizează relația dintre Israel și Palestina în problema reglementării problemei palestiniene la începutul secolului al XXI-lea, în perioada guvernelor A. Sharon și E. Olmert (2001-2009). Negocierile dintre părți n-au condus la nimic și nici una din problemele principale în vederea realizării păcii dintre palestinieni și israelieni n-a fost rezolvată: independența Palestinei n-a fost proclamată, refugiații nu pot reveni în locurile de baștină, statutul Ierusalimului nu a fost stabilit, politica Israelului legată de așezările evreești rămâne neschimbată.

Cuvinte-cheie: *conflict, ocupație, acord, reglementare pașnică, relații palestiniano-israeliene, securitate, negocieri, așezări evreești în teritoriile palestiniene, Ierusalim*

CZU: 327.56(33)

ИЗРАИЛЬСКО-ПАЛЕСТИНСКИЙ КОНФЛИКТ И ПОПЫТКИ ЕГО УРЕГУЛИРОВАНИЯ В РАМКАХ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ МЕЖДУ СТОРОНАМИ В НАЧАЛЕ XXI ВЕКА (2001-2009 ГГ.)

Аннотация

В статье, на основе научной литературы из разных стран и документов ООН, исследуются взаимоотношения Израиля и Палестины в деле ближневосточного урегулирования в начале XXI века в период правительств А. Шорона и Э. Ольмерта (2001-2009 гг.). Переговоры между сторонами ни к чему не привели и не был решен ни один из основных вопросов в деле достижения мира между палестинцами и израильтянами: независимость Палестины до сих пор не провозглашена, беженцы не могут вернуться на места прежнего проживания, статус Иерусалима не определен, поселенческая политика Израиля остается неизменной.

***Ключевые слова:** конфликт, оккупация, соглашение, мирное урегулирование, палестино-израильские отношения, безопасность, переговоры, еврейские поселения на палестинских территориях, Иерусалим*

Введение. Самым продолжительным конфликтом в послевоенном мире, продолжающимся по настоящее время, является кризис на Ближнем Востоке, зародившийся после провозглашения в 1948 г. Государства Израиль и нападения на него шести арабских государств (Иордания, Египет, Сирия; Ирак, Саудовская Аравия, Ливан) [53;70]. Единственным положительным моментом в деле ближневосточного урегулирования является тот факт, что участники конфликта осознают, что решение вопроса должно осуществляться только мирным путем. Но переговоры требуют уступок, и довольно значительных. Все зависит от того, насколько стороны готовы к взаимным компромиссам. Но к этому не готовы ни израильтяне, ни палестинцы.

Научная методология. В основе работы лежат принципы: историзма, позволяющего вывести закономерности развития внутренней и внешней политики Израиля и Палестины в начале XXI в.; объективности, который требует всестороннего учета факторов, влияющих на их взаимоотношения; единства логического и исто-

рического, требующего сочетать изучение истории объекта (политики Государства Израиль и Палестины) с теорией (т.е. структуры, функций и связей), а также с перспективами развития.

При этом данная работа опирается также на научные принципы, сформулированные в рамках теорий политического реализма и неореализма, позволяющие понять особенности функционирования внутренней и внешней политики Израиля и Палестины.

Содержание. В феврале 2001 г. на досрочных выборах премьер-министром Израиля был избран Ариэль Шарон, одержавший убедительную победу, а сторонники переговорного процесса по урегулированию потерпели сокрушительное поражение. Отношение к нему по настоящее время очень разное и в мировом сообществе, и среди исследователей. Так, некоторые авторы воспринимают его как военного преступника и милитариста [3; 17; 36], другие видят в нем последовательного борца за безопасность Израиля [11; 18; 30, р. 194], третьи считают его политиком, который стремился достичь мира [10; 24; 51; 100].

Шарон предложил план «урегулирования» посредством «обмена землей» [95]: передаче палестинцам некоторых израильских районов взамен на включение в состав Израиля поселений вблизи Иерусалима. В результате этого у палестинцев осталось бы 44% территории Западного берега, то есть менее десятой части «исторической Палестины». В свою очередь такое решение всегда будет неприемлемо для палестинцев, хотя на тот момент под полным или частичным израильским контролем находились 4,5 тыс. кв. км или 78% Западного берега, включая Восточный Иерусалим.

В конце 2003 г. премьер-министр А. Шарон выдвинул план одностороннего размежевания с палестинцами, призванный улучшить ситуацию в области безопасности [97, с. 247]. 6 июня 2004 г. израильский кабинет министров одобрил план Шарона, предусматривавший односторонний уход израильтян из Газы и эвакуацию четырех поселений с Западного берега в 2005 г. [15; 29; 64, с. 414]. План одностороннего отделения был принят Кнессетом в октябре 2004 г. Уход из Газы, означал не только вывод войск, но и демонтаж еврейских поселений, и был логичным шагом, ведь там проживало всего 7,5 тыс. поселенцев, окруженных арабами (1,4 млн чел.), и для их охраны Израиль вынужден был постоянно вводить туда войска и нести потери. Этот шаг получил поддержку большинства израильтян.

Ариэль Шарон сделал два на первый взгляд сильных хода: июне 2002 г. начал строительство разделительного барьера и объявил об уходе израильтян из Газы в 2005 г. [9, 15.08.2002; 41, р. 4; 74, с. 19; 92, с. 97-98]. Барьер шириной от 60 до 100 метров состоит из бетонных стен, электронных и проволочных заграждений и траншей [73, с. 126-127; 80]. Он возводится для того, чтобы воспрепятствовать проникновению террористов в Израиль, и частично эта цель достигнута: количество терактов, совершенных смертниками, резко сократилось. Маршрут «стены безопасности», утвержденный израильским кабинетом министров в апреле 2006 г., предполагал строительство 721 км заградительных сооружений [49, р. 2].

Но палестинцы считают это дело посягательством на их земли: им останется после строительства «стены» примерно 40% земли Западного берега, к тому же разделенной на три изолированных анклава [31; 40, р. 52-53]. По данным ООН, лишь 20% новой линии прохождения стены совпадают с «зеленой линией» [23, р. 2; 89, с. 62-63]. Если рассматривать новый маршрут заградительного барьера в качестве будущей границы Израиля, то 10,1% Западного берега или 57726 гектаров останутся на израильской стороне. Кроме того, в целях продолжения строительства стены, планируется реквизировать еще 6,8% территории (39068 га) [28, р. 358; 32, р. 10; 34, р. 11]. В результате ее строительства, 48 еврейских поселений с населением 171 тыс. чел. останутся на израильской стороне. Будут отделены стеной от ЗБРИ 60,5 тыс. арабов [32, р. 18; 99].

В этом контексте, бывший премьер-министр Палестины Ахмед Курей отмечал: «Линия Израиля, заключается в консервации существующего статус-кво, стремлении к окончательному присоединению территорий Западного берега реки Иордан, изменению в пользу еврейского государства демографической ситуации в Иерусалиме» [67, с. 175]. В конце 2006 г. на дорогах по ЗБРИ или ведущих к нему в дополнение к уже существующим КПП на построенных участках стены насчитывалось 84 ворот, из которых 39 не были предназначены для палестинцев, 26 были постоянно закрыты, а для пользования остальными необходимо было получить израильское разрешение [23, р. 2; 74].

На Западном берегу дороги подразделяются на три категории: с полностью закрытым для палестинцев движением, с частично закрытым или с ограниченным движением [7, р. 14, 16; 40... р. 58;

73, с. 28-29]. По оценкам экспертов Всемирного Банка, 50% территории ЗБРИ закрыты для палестинцев [22, р. 6]. После завершения строительства разделительной стены 9,5% территории Западного берега, включая Восточный Иерусалим, будут отрезаны от контролируемой ПНА территории [39, р. 6; 73]. Стена разделит палестинскую территорию на части. Они будут связаны специальными дорогами или туннелями, благодаря чему будет установлена транспортная сопредельность, но не будет территориального единства. На сегодня более 60% забора уже построено, и проникновение террористов-смертников серьезно затруднено [82, с. 116]. Но одновременно, это существенно затрудняет создание жизнеспособного палестинского государства [32].

Американский журналист Томас Фридман писал: «ЗБРИ настолько уже раздроблен дорогами, блокпостами и заборами, предназначенными для отделения... еврейских поселений от палестинских деревень, что палестинец сможет перелететь из Иерусалима в Париж быстрее, чем добраться от Дженина в северной части Западного берега до Хеврона на юге» [13]. По мнению российского исследователя Александра Крылова, в конечном итоге, строительство разделительной стены означает фактический отказ Израиля от границ, существовавших до 4 июня 1967 г., аннексию и распространение израильского суверенитета на десятую часть палестинских территорий, расположенных между стеной и «зеленой линией» и сохранение израильского контроля над остальной частью палестинских территорий на Западном берегу [73, с. 136].

Международное сообщество квалифицирует Израиль как «оккупационную державу», а «израильские поселения на оккупированной палестинской территории, включая Иерусалим, являются незаконными и препятствуют достижению мира» [45; 72; 73]. 8 декабря 2003 г. Генеральная Ассамблея ООН приняла резолюцию, которой требовала, чтобы «Израиль прекратил и обратил вспять строительство стены на оккупированной палестинской территории, в том числе в Восточном Иерусалиме» [47; 48]. ГА обратилась к Международному Суду в Гааге дать срочное консультативное заключение по вопросу о правовых последствиях сооружаемой Израилем стены.

9 июля 2004 г. Международный Суд в своем Консультативном заключении пришел к выводу, что строительство стены Израилем,

серьезно ограничивает право палестинского народа на самоопределение [12, р. 78]. Мнение всех 15 судей, включая американца Томаса Бургенталю, по проблемам границ, поселений и Восточного Иерусалима было единодушным – они заключили, что, в соответствии с Уставом ООН, четвертой Женевской конвенцией, израильские поселения на оккупированной палестинской территории, включая Восточный Иерусалим, противоречат международному праву и поэтому являются незаконными. Данный вывод неоднократно был подтвержден Советом Безопасности ООН, Генеральной Ассамблеей ООН и Международным Судом в Гааге [12; 40, р. 124; 50].

Из примерно 40 резолюций, принятых с 2006 г. Советом по правам человека, более 70% содержат осуждение Израиля. Один из руководителей ЕС Хавьер Солана заявил в июле 2010 г. в Лондоне, что поскольку мирный процесс ни к чему не приводит, международное сообщество должно будет рассмотреть вопрос о признании палестинского государства в соответствии с резолюцией ООН даже без согласия Израиля [82, с. 119]. Бывший посол Израиля при ООН Габриэла Шалев высказала мнение, что Израиль «самая изолированная, самая одинокая страна в мире» [16, 21.07.2010]. С ней фактически солидарен и израильский военный эксперт Дани Айялон, заявивший, что если бы сейчас Израиль надо было принимать в ООН, он бы без сомнения не прошел [16, 27.11.2009].

Однако внутри Израиля господствовало полное единство в вопросе необходимости дальнейшего строительства стены, что подтвердили майские 2006 г. парламентские выборы: все израильские еврейские партии поддержали данный проект [73, с. 131]. При этом, опрос, проведенный в марте 2010 г. Еврейским университетом, показал, что 71% еврейского населения Израиля поддерживает идею образования палестинского государства [4, р. 23].

Исламистские палестинские организации в ответ на политику Шарона развязали индивидуальный террор. Этот метод был для израильтян чрезвычайно болезненным, унося огромное количество жизней. В ответ на само-подрывы палестинских террористов-смертников (шахидов) происходили атаки израильских ВС на палестинские города. Погибло около полутора тысяч израильтян и втрое больше палестинцев [80]. Шарон регулярно бросал все новые силы на подавление палестинского сопротивления, но

взрывы продолжались по всему Израилю. Палестинские власти демонстрировали полную неспособность решать данный вопрос политическими средствами, а их авторитет в глазах самих палестинцев падал из-за коррупции, непрофессионализма и нерешения социально-экономических проблем [27; 75, с. 11; 102].

В результате, экономическое положение на палестинских территориях неуклонно ухудшалось. За время интифады ВВП снизился на 40%, хотя на душу населения Палестина получала больше внешней помощи, чем любая другая территория в мире: так, с 2001-го по 2005 год ей было перечислено 5 млрд долл. (правда, Израилю за последние 70 лет, по разным данным, США оказали помощь от 101 до 115 млрд долл.; на протяжении многих лет финансовая помощь США Израилю составляет около 3 млрд долл. в год, что равняется 20% всего израильского военного бюджета; в 2016 финансовом году сумма американской помощи Израилю составила около 53% всей военной помощи зарубежным государствам по всему миру) [35, с. 137; 93, с. 141; 59, с. 92, 94; 77, с. 225, 226; 86]. Но, прежде всего эти деньги шли на обогащение палестинской элиты. Движение ФАТХ, которое монополизировало власть в Палестине, представляло собой коррумпированную бюрократическую машину [26; 102].

На этом фоне происходит героизация терроризма и «мучеников-шахидов» и растет авторитет ХАМАС. Этому способствовала и финансовая поддержка семьям террористов [20, р. 59]. Палестинская молодежь, в условиях отсутствия каких-либо перспектив, стала основным резервом антиизраильского сопротивления, а палестинская полиция была неспособна как-то ограничить исламистский террор.

«Массовое насилие против гражданского населения психологически разделило оба народа... Раньше палестинцы и израильтяне, несмотря на сохраняющееся состояние конфликта, все же терпимо относились друг к другу. Палестинцы находили работу в Израиле, с интересом присматривались к его политической системе, к системе социального обеспечения. Израильтяне охотно ездили на территории, заводили там совместный бизнес с палестинцами, просто отдыхали и т.п. Такое взаимодействие, скорее всего, безвозвратно ушло в прошлое. Еврейская молодежь, по отзывам местных наблюдателей, перестала интересоваться делами ближайших соседей» [62, с. 282].

В этих условиях мирный процесс шел под откос. Данная си-

туация вызвала большое беспокойство элит арабского мира. Наследный принц Саудовской Аравии выдвинул план урегулирования, одобренный в апреле 2002 г. арабским совещанием в верхах в Бейруте. Заявлялось о готовности всех арабских государств нормализовать отношения с Израилем в обмен на его уход к границам, существовавшим на 4 июня 1967 г. [38; 61, с. 77; 62, с. 283; 71, с. 13; 87, с. 333-334]. Однако данный проект опоздал на 35 лет. Кроме израильтян, он был отвергнут и ХАМАС, которая устроила 27 марта 2002 г. теракт в отеле «Парк» в Нетании, в результате чего погибли 30 израильтян. В ответ на это Израиль осуществил против Палестинской автономии операцию «Защитная стена». Положение усугубилось еще и борьбой между ФАТХ и ХАМАС [61, с. 77].

После смерти Арафата в ноябре 2004 г. и прихода к власти Аббаса, некоторым представлялось, что открылась «новая эра во взаимоотношениях между израильтянами и палестинцами» [14]. Пока жил Арафат, режим держался на его непререкаемом авторитете, но после его смерти, на выборах в январе 2006 г. ФАТХ потерпела поражение. Победа досталась ХАМАС [79; 92, с. 98-99]. Однако, в результате этой победы, израильское правительство посчитало, что не следует оказать помощь палестинцам, так как это объективно ведет к поддержке ХАМАС.

В марте 2006 г. в Израиле состоялись парламентские выборы и при правительстве Э. Ольмерта, заменившего впавшего в кому Шарона, в 2007 г. переговорный процесс возобновился [68, с. 224-225; 87, с. 335] и была проведена целая серия двусторонних заседаний палестинской и израильской сторон, в ходе которых шло обсуждение многих вопросов: об окончательном урегулировании, об Иерусалиме, о границах, беженцах, поселениях, водных ресурсах и возвращении пленных. В рамках этих заседаний ни по одному из указанных вопросов не было достигнуто договоренности [60, с. 94-100; 76]. И этот результат был закономерным, так как переговоры происходили на фоне силового противостояния Израиля с исламским терроризмом [9, 28.08.2006; 42, 30.11.2009; 43, р. 17, 18]. Так, 4 апреля 2007 г. израильские ВС осуществили против боевиков ХАМАС и Исламского джихада в секторе Газа ряд точечных авиаударов и наземных спецопераций, что привело к прекращению перемирия между ХАМАС и Израилем [52, с. 69-79]. 27 дека-

бря 2008 г. Израиль начал широкомасштабную военную операцию «Литой свинец» против ХАМАС в секторе Газа [42; 44]. 18 января 2009 г. она закончилась, унеся более 1300 жизней палестинцев [69, с. 38-39, 40-47; 85; 94, с. 27].

А с приходом к власти в начале 2009 г. правительства Б. Нетаньяху переговорный процесс вообще зашел в тупик [83]. Нетаньяху остался сторонником продолжения поселенческой политики Израиля и оппонентом создания палестинского государства [93, с. 159]. Арабы же, в качестве условия мира с Израилем постоянно требовали его ухода со всех оккупированных палестинских территорий [21; 101].

При этом, концепция «земля в обмен на мир выглядит и в глазах израильтян полностью провальной. Аргументы таковы: «Мы ушли с юга Ливана – и получили „Хезболлу” с ракетами на нашей границе, ушли из Газы – а там властвует ХАМАС, а вернемся к границам 1967 г. – и врагу хватит одной ракеты, чтобы накрыть международный аэропорт имени Бен Гуриона» [81, с. 89]. Более того, на фоне требований ХАМАС об отходе Израиля к «подлинно законным» границам, определенным резолюцией Генеральной Ассамблеи ООН в 1947 г., ширина еврейского государства в самом узком месте между Средиземным морем и «зеленой линией» (линия прекращения огня после войны 1948-1949 гг.) составляет 13 километров. Ясно, что Израиль на это никогда не пойдет.

Заключение. Таким образом, палестино-израильские переговоры в начале 2000-х гг. ни к чему не привели и не был решен ни один из основных вопросов в деле достижения мира между палестинцами и израильтянами: независимость Палестины не провозглашена, беженцы не могут вернуться в места прежнего проживания, статус Иерусалима не определен, поселенческая политика Израиля остается неизменной [67, с.173-181].

Библиография

1. An Historical Encyclopedia of the Arab-Israeli Conflict. Westport: Greenwood Press, 1996. 655 P.
2. Ben-Ami Sh. Scars of War, Wounds of Peace: The Israeli Arab Tragedy. Oxford: University Press, 2006. 368 p.
3. Chomsky N. International Terrorism: Image and Reality. Western State Terrorism. Routledge, Black Rose Books, 1987. 174 P.
4. Commentary, June 2010.

5. Creveld M. van. *The Land of Blood and Honey. The Rise of Modern Israel*. New York: St. Martin's Press, 2010. 368 p.
6. Declaration of Establishment of State of Israel. May 14, 1948 // Israel Ministry of Foreign Affairs // [On-line]: <http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/declaration%20of%20establishment%20of%20state%20of%20israel.aspx> (accessed: 15.09.2018).
7. *Forbidden Roads: Israel's Discriminatory Road Regime in the West Bank*. B'Tselem Information Sheet, August 2004.
8. *Freedman R. Moscow and Israel. The ups and downs of fifty-year relationship // Israel's First Fifty Years*. University Press of Florida, US, 2000.
9. Haaretz.
10. Indyk M. *The three faces of Sharon, a Man Alone*. March 17, 2002 // Brookings // <http://www.brookings.edu/research/opinions/2002/03/17middleeast-indyk> (accessed: 01.11.2018).
11. Indyk M. *Why they mattered: Ariel Sharon*. December 29, 2014 // Politico // <http://www.politico.com/magazine/story/2014/12/why-they-mattered-ariel-sharon113840.html#.VPM5yPmsX7E> (accessed: 16.02.2018).
12. International Court of Justice. *Reports of Judgments, Advisory Opinions and Orders. Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*. Advisory Opinion of July 9, 2004.
13. *International Herald Tribune*, 05.02.2009.
14. Israel Ministry of Foreign Affairs. *Israel's Disengagement Plan: Renewing the Peace Process*. April 20, 2005 // Israel Ministry of Foreign Affairs // <http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/israels%20disengagement%20plan-%20renewing%20the%20peace%20process%20apr%202005.aspx> (accessed 22.01.2019).
15. *Israel's Disengagement Plan: Renewing the Peace Process / Israel Ministry of Foreign Affairs*. 20 April 2005 // <https://mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/israels%20isengagement%20plan-%20renewing%20the%20peace%20process%20apr%202005.aspx> (accessed 14.11.2018).
16. *Jerusalem Post*.
17. Khalidi R. *Call off the Sainthood of Ariel Sharon*. January 14, 2014 // *The Foreign Policy*, 14.01.2014.
18. Klein Halevi Y. *A divider by nature: Sharon tried to unite Israelis behind Ending the occupation // Tablet*, 13.01.2014 // <http://tabletmag.com/jewish-news-and-politics/159196/sharon-dividerand-uniter> (accessed: 14.02.2018).
19. *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2004*. 136 P.
20. Levitt M. *HAMAS: Politics, Charity and Terrorism in the Service of Jihad*. New Haven and London, 2006. 324 P.
21. *Moussa: Arab peace initiative not negotiable // The Egyptian Gazette*. 2007.
22. *Movement and Access Restrictions in the West Bank: Uncertainty and Inefficiency in the Palestinian Economy*. World Bank Technical Team, Washington, May 9, 2007.
23. *OCHA Special Focus. Three Years Later: The Humanitarian Impact of the Barrier Since the International Court of Justice Opinion*. Jerusalem, July 9, 2007.

24. Oren M. Sharon a warrior who sought peace. January 11, 2014 // CNN // <http://edition.cnn.com/2014/01/11/opinion/oren-ariel-sharon/> (accessed: 11.12.2018)
25. Palestine Plan of Partition with Economic Union proposed by the Ad Hoc Committee on the Palestinian Question. UNGA document A/RES/181(II), Annex A. 29.11.1947.
26. Palestinian Center for Policy and Survey Research. Palestinian Public Opinion Poll Nr.24. June 14-20, 2007 // PCPSR // <http://www.pcpsr.org/en/node/231> (accessed: 07.07.2018).
27. Palestinian Public Opinion Poll. October 7-14, 2003 // Palestinian Center for Policy and Survey Research // <http://www.pcpsr.org/en/node/246> (accessed: 17.02.2019).
28. PASSIA Diary. Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs. East Jerusalem, 2009.
29. Paying the Price for Peace. The Human Cost of Disengagement / Ministry of Foreign Affairs of Israel. Jerusalem, 28 July 2005 // <https://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2005/Pages/Paying%20the%20Price%20for%20Peace%20-%20July%202005.aspx> (accessed 14.11.2018).
30. Rabinovich I. Waging Peace. Israel and the Arabs 1948-2003. Princeton, Princeton University Press, 2004. 336 P.
31. Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories. P. 4. UNGA document A/63/519. 5.11.2008.
32. Report of the Special Rapporteur of the Commission on Human Rights John Dugard on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied by Israel since 1967. Israeli practices affecting the human rights of the Palestinian people in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem. UNGA Document. 18.08.2005.
33. Report to the General Assembly by the United Nations Special Committee on Palestine. Geneva 31 st August 1947. London: His Majesty's Stationery Office, 1947.
34. Report to the Humanitarian Emergency Group (HEPG), compiled by the United Nations Office for Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) and the United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees (UNRWA). Humanitarian Impact of the West Bank Barrier. East Jerusalem, January 2006.
35. Sheffer Gabriel. U.S. – Israeli relations at the crossroads. Routledge, Psychology Press, 1997. 256 P.
36. Shlaim A. «Man of peace?» Ariel Sharon was the champion of violent solutions. January 13, 2014 // The Guardian, 13.01.2014.
37. Shlaim A. The Politics of Partition. King Abdullah, the Zionists and Palestine 1921-1951. Oxford: University Press, 1998. 465 p.
38. The Arab Peace Initiative. Arab League Beirut Declaration of 28 March 2002.
39. The Humanitarian Impact of the Barrier: Four Years After the Advisory Opinion of the International Court of Justice on the Barrier. OCHA, July 2008.
40. The Humanitarian Impact on Palestinians of Israeli Settlements and other Infrastructure in the West Bank. The UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. East Jerusalem, July 2007.
41. The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories (B'Tselem). The Separation Barrier: Position Paper, Jerusalem, September 2002.

42. The Jerusalem Post.
43. The Second Lebanon War: Strategic Perspectives. Tel-Aviv, INSS, 2007.
44. The Washington Post. 30.12.2008
45. UN Security Council Resolution Nr.1322. UN Security Council Document S/RES/1322 (2000)/ 7/10/2000; UNSC resolutions ES-10/7, supporting resolution UN Security Council Nr.1322.
46. UNGA document A/RES/ES-10/7. 20.10.2000.
47. UNGA document A/RES/ES-10/13 and A/RES/ES-10/14.
48. UNGA Resolutions ES-10/13 от 21.10.2003 and ES-10/14. 8.12.2003
49. United Nations Office for Coordination of Humanitarian Affairs Special Focus. Three Years Later: The Humanitarian Impact of the Barrier Since the International Court of Justice Opinion. 7 July, 2007.
50. UNSC resolutions Nr.446, 452, 465, 471, 476.
51. Yerkes S.E. Rabin's life – Sharon's Legacy. November 12, 2004 // Brookings.edu // <http://www.brookings.edu/research/opinions/2004/11/12middleeast-yerkes> (accessed: 15.10.2018)
52. Абилов К.А. США и палестинское движение «Хамас» // США и Канада: экономика, политика, культура, 2008, №5, с. 69-79.
53. Арабо-израильские войны: арабский взгляд. Москва: Яуза: Эксмо, 2008. 480 с // <https://coollib.com/b/173420/read#t2> (accessed 02.08.2018).
54. Ближневосточный конфликт. Из документов архива внешней политики Российской Федерации. В 2-х тт. Т. 1: 1947-1956. Москва: МФД, 2003. 608 с.
55. Воробьев В., Воробьева Е. Как Советский Союз спасал евреев в Великой Отечественной войне и способствовал созданию Государства Израиль // Межд. жизнь, №2, 2015 // <https://interaffairs.ru/jauthor/material/1205> (accessed: 12.11.2018).
56. Воробьев В.П. Роль Советского Союза в создании государства Израиль // 65 лет Великой Победы: в 6 тт. Т. 2. Москва: МГИМО-Университет, 2010, с. 46-62.
57. Гейзель Зеэв. Политические структуры Государства Израиль. Москва: ИИИиБВ, 2001. 393 с.
58. Герцог Х. Арабо-израильские войны. От Войны за независимость до Ливанской кампании. Т. 1. London: Nina Karsov, 1986. 306 с.
59. Дегтерев Д.А., Степкин Е.А. Американская помощь Израилю: истоки, структура, динамика // Вестник МГИМО-Университета, 2013, №3. С. 92-99.
60. Ермаков А.А. Развитие асимметричного конфликта государства Израиль с радикальными организациями Хамас и «Хезболла (2006-2012 гг.). Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук. Нижний Новгород, 2015. 227 с.
61. Зауль Авад. Международный аспект создания государства Палестина // Вестник МГИМО-Университета, 2013, №1, с. 76-82.
62. Звягельская И.Д. История государства Израиль. Москва: Аспект-Пресс, 2012. 359 с.
63. Звягельская И.Д., Карасова Т.А., Федорченко А.В. Государство Израиль.

- Москва: ИВ РАН, 2005. 560 с.
64. Зыкова О.А. Поселенческое движение в израильской политике и план размежевания с палестинцами // Востокведный сборник. М., 2006, с. 414-424.
 65. Как и зачем было создано государство Израиль? // [On-line]: <http://antisio-nizm.info/Kak-i-zachem-bilo-sozdano-gosudarstvo-Izrail-1696.html> (accessed: 27.02.2019).
 66. Карасова Т.А. Израиль и США. Основные этапы становления стратегического партнерства 1948-2014. Москва: Аспект Пресс, 2015. 464 с. // [On-line]: <https://www.litmir.me/br/?b=581069&p=7> (accessed: 10.11.2018).
 67. Карасова Т.А. История израильских поисков альтернативы плану «Два государства для двух народов» // Вестник МГИМО-Университета, 2010, №5, с. 173-181.
 68. Колобов А.О. Позиция Евросоюза по отношению к Израилю и палестинской национальной автономии в рамках ближневосточного мирного процесса // Вестник Нижегородского ун-та им. Н.И. Лобачевского. 2009, №3, с. 224-226.
 69. Королев А.В. Сектор Газа: парадигмы израильской тактики и стратегии // Проблемы национальной стратегии», 2014, №2, с. 35-47.
 70. Корочкина В.А. Государство в пути. Институциональное строительство Палестины или политическая афера. Санкт-Петербург: Фонд развития конфликтологии, 2016. 286 с.
 71. Косач Г.Г. Палестинское квазигосударство и ближневосточная политика // Вестник МГИМО-Университета, 2012, №1, с. 136-143.
 72. Крылов А.В. Генезис и эволюция израильской поселенческой политики на оккупированных арабских территориях (1967-2007 гг.). Диссертация на соискание ученой степени доктора исторических наук. Москва, МГИМО(У), 2013. 490 с.
 73. Крылов А.В. Израильские поселения на оккупированных арабских территориях (1967-2007 гг.) М., МГИМО-Университет, 2011. 340 с. // <http://lib.knigi-x.ru/23ekonomika/162694-1-av-krilov-izrailskie-poseleniya-okkupirovannih-arabskih-territoriyah-1967-2007-gg-izdatelst.php> (accessed: 03.07.2018).
 74. Крылов А.В. Сорок лет после «шестидневной» войны 1967 года на Ближнем Востоке: итоги израильской оккупации и поселенческой политики // Вестник МГИМО-Университета, 2008, №2 // <http://www.vestnik.mgimo.ru/sites/default/files/vestnik/2008-2.pdf> (accessed: 03.01.2018).
 75. Лещеня И. Национальные аспекты реализации Дорожной карты палестино-израильского урегулирования // Международные процессы, 2018. Т. 16, №2. С. 6-25.
 76. Либерман: Израиль не связан обязательствами Аннаполиса // http://mignews.com/news/010409_164409_06332.html (Accessed: 24.02.2019).
 77. Лэнгфорд С.В. Политика США в отношении Израиля в 90-е годы. Мирный процесс и экономическая помощь // Востокведный сборник. Выпуск 2. Москва, ИИИИБВ и ИВ РАН, 2001. С. 221-230.
 78. Меир Г. Моя жизнь. Автобиография. Иерусалим, 1990.
 79. Мирский Г. Палестинский узел: ни развязать, ни разрубить // Россия в глобальной политике, 2007, №4 // http://www.globalaffairs.ru/number/n_9227 (accessed: 14.11.2018).

80. Мирский Г. После Арафата // Россия в глобальной политике, 2004, №6 // http://www.globalaffairs.ru/number/n_4202 (accessed: 14.11.2018).
81. Мирский Г.И. Израильско-палестинский тупик // Север – Юг – Россия, 2013. Ежегодник. Москва, ИМЭМО РАН, 2014. С. 87-93.
82. Мирский Г.И. На Ближнем Востоке атмосфера накаляется // Север – Юг – Россия, 2010. Ежегодник. М., 2011. С. 115-123.
83. Мустафа Фаед. Мирный процесс на Ближнем Востоке и его перспективы // Межд. жизнь, 2011, №8 // <https://interaffairs.ru/jauthor/material/513> (accessed: 03.01.2019).
84. Нетаниягу Б. Место под солнцем. Иерусалим, 1996 // [On-line]: <http://jhistory.nfuran.com/zion/netanjahu32.htm> (accessed: 21.02.2019).
85. Пиляева М. Израиль на Ближнем Востоке: чужой среди чужих? // Межд. жизнь, №7, 2009 // <https://interaffairs.ru/jauthor/material/54> (accessed: 13.08.2018).
86. Полякова А. Роль Израиля в политике США на Ближнем Востоке в президентство Барака Обамы // Межд. жизнь, №10, 2016 // <https://interaffairs.ru/jauthor/material/1750> (accessed: 03.01.2019).
87. Рыжов И.В., Бородин М.Ю. Арабо-израильский конфликт: историческая ретроспектива, современное состояние и тенденции // Вестник Нижегородского государственного университета им. Н.И. Лобачевского. 2013, №6, с. 333-334.
88. Рыжов И.В., Золина Д.М., Интяков А.А. Роль ведущих европейских держав в процессе урегулирования ближневосточного конфликта // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. 2008. № 5, с. 213-219.
89. Скосырев А.В. Стратегия и тактика Израиля в отношении палестинской проблемы на рубеже XX-XXI веков. Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук. Москва, МГИМО(У), 2015. 219 С.
90. Советско-израильские отношения. Сборник документов. Т. 1: 1941-1953: Кн. 1: 1941 – май 1949. Москва: Институт Востоковедения РАН, Центр им. Каммингса Тель-Авивского университета, 2000 // http://www.coldwar.ru/conflicts/middle_east/israil/ (accessed: 15.08.2018).
91. Судоплатов П.А. Разведка и Кремль. Записки нежелательного свидетеля. Москва: ТОО «Гей», 1996. 512 с.
92. Хлебникова Л.Р. Политика США в отношении укрепления государственности на палестинских территориях (2001-2017 гг.) // США и Канада: экономика, политика, культура, 2018, №7. С. 92-106.
93. Хлебникова Л.Р. Проблемы израильско-американского взаимодействия на Ближнем и Среднем Востоке (2001-2012 гг.). Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук. М, ИВ РАН, 2015. 291 С.
94. Ходынская-Голенищева М.С. «Зимняя война» в Газе: расследование ООН // Азия и Африка сегодня, 2010, №11. С. 27-31.
95. Хайри аль-Ориди. От США мы помощи не ждем // <https://rg.ru/2004/03/01/palestina.html> (accessed: 07.08.2018).
96. Штереншиц М. История государства Израиль 1896-2002. Герцлия: ISRADON, 2005. 720 с // [On-line]: http://jhist.org/zion/shtr_11.htm (accessed: 02.11.2018).
97. Эпштейн А.Д. Израиль и (не)контролируемые территории: уйти нельзя

- остаться. Иерусалим, Институт Ближнего Востока – Мосты культуры, Гешарим, 2008. 286 С.
98. ، ،فراعمل راد: مره اقل. س دقل ا خيرات ،فراع 1951.
99. לומ 'מישדחה מינורוטסיהה' // ?יטסילאינולוק לעפמ - לארשי-זראב תובשייתה. ר. וסנורהא. ה. "טמ רתאב. 1996, לארשי תמוקתב מינויע, תירוטסיהה היפרגואגה.
100. 2011, לכשמ תאצוה. ישיא טבמ – הלשממ שאר וורש קירא. 2011. ד, סלגסיו.
101. .با (،دلخ ، س دقل ا تيب يف يلئارسال لال تلح ال هين ي طسل فل ا م مواقم ا .
102. (1) 19, יגטרטסא נכדע ?יתנידמ וולשיכ איה מאה – תיניטסלפה תושרה. י, קסנ'זוגו. ק, לאכימ. 2016, ביבא לת. INSS ימואל ווחטיב ירקחמל ווכמה.

APORTUL STUDENȚILOR STRĂINI ÎN DEZVOLTAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR DIN ISRAEL ȘI STATELE DIN BAZINUL MĂRII NEGRE

Iulia SIROTA, *doctor în psihologie, Colegiul „Carmel”, Statul Israel*

Rezumat

În ultimii ani am fost martorii consolidării atmosferei-mediului ca pe un mod de a spori nivelul de cerere al studenților străini din învățământul superior, care aleg să studieze în Israel. După 1999, în baza documentelor semnate la Bologna, comunitatea academică a încercat să influențeze nivelul cererii și să optimizeze nivelul de vitalitate în rândul factorilor de decizie. În multe țări, cum ar fi Australia, Canada, Marea Britanie, țările din Europa de Est s-a observat că studierea studenților străini în învățământul superior a servit drept o contribuție semnificativă, larg răspândită, a cărei semnificație în profunzime nu este asimilată de reprezentanții mediului academic, de conducătorii instituțiilor politice, a celor de nivel național și local.

Cuvinte-cheie: *învățământ superior, studenți străini, instituții academice, contribuție, factori de decizie*

CZU: 378(33+4)

ВКЛАД ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ В РАЗВИТИЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В ИЗРИЛЕ И СТРАНАХ ПРИЧЕРНОМОРЬЯ

Аннотация

В последние годы, в атмосфере всё больше ощущается потребность привлечь иностранных студентов в высшее образование Израиля. С тех пор как началась Болонская Реформа, в 1999-м году, администрация высшего образования стремилась соответствовать спросу в этой области, влияя на правительство, принимающее решения. Во многих странах, таких как Австралия, Канада, Великобритания, страны Восточной Европы и также страны Причерноморья, было доказано, что приток иностранных студентов послужил важным и ещё не до конца изученным вкладом, как в области академического образования, так и в местной и национальной политике стран и регионов.

***Ключевые слова:** высшее образование, иностранные студенты, вклад, принимающие решения*

Введение. С тех пор как началась Болонская Реформа, в 1999-м году, которая занимается развитием академической мобильности студентов в высшем образовании, началась новая и прогрессивная эра усиленной академической мобильности между разными странами и учреждениями высшего образования. В первые годы Болонской Реформы, изменения были ощутимы в основном в странах Европы, которые поддержали реформу, а сегодня академическая мобильность - это уже международное явление, в котором активно участвует большинство стран во всём мире. Такие страны, как Соединённые Штаты (США), Канада, Великобритания, Австралия, Германия и некоторые страны Азии активизируют организацию механизмов, которые подпитывают академическую мобильность иностранных студентов в определённые страны. Эти механизмы финансируются правительством, и иногда с применением независимых бизнес-моделей. Такие организации как ЮНЕСКО, ОЭСР и Институт Международной Экономики собирают данные относительно мобильности иностранных студентов в высшем образовании, помогая им поддерживать связь online (через интернет). Кроме того, многие государственные национальные организации, собирающие статистические данные (в основном это лидеры высшего образования) представляют данные о движениях в международных организациях.

Более того, интернационализм в высшем образовании стал важным индикатором в оценке качества системы высшего образования. Всё возрастающая важность иностранных студентов в высшем образовании и в экономике знаний по всему миру, стала центральным объектом исследований в мировой экономике.

King & Raghuram подчёркивают три главных компонента, заслуживающих нашего внимания. Прежде всего, иностранные студенты в высшем образовании рассматриваются, в определённой степени, как «потенциальная платформа» для будущей эмиграции, связанной с работой, что описано в профессиональной литературе. Во-вторых, академическая мобильность это часть глобализации в целом, и особенно в отношении системы высшего образования. В третьих, с учётом темы данной статьи, иностранные студенты могут быть восприняты как клиенты образования на академическом рынке, к которым можно отнести в отношении их «экономической ценности» в рамках доходов от платы за обучение и других расходов, которое они приносят в экономику страны, в которой обучаются. Каков их вклад в Валовой Продукт, расширение покупательных возможностей, развитие рынка труда и т.п.? Феномен международной мобильности в академии активно исследуется как социально-глобальный феномен, связанный с другими академическими дисциплинами. Если экономисты имеют тенденцию концентрироваться на финансовых аспектах, то социологи подчёркивают стратегии социальной мобильности и иммиграции, а педагоги занимаются международным продвинутым образованием и методиками обучения, и так далее.

АМЕРИКАНСКАЯ МОДЕЛЬ. В Соединённых Штатах, организация Открытые Двери успешно руководит высококачественным ресурсом, который проверяет производимые в стране продукты и их влияние. Согласно данным Открытых Дверей на 2016-й год, более миллиона иностранных студентов обучались в США, что составляет 5.2% от общего числа студентов в учреждениях высшего образования Америки. Таким образом, это существенно влияет на экономико-социальную ситуацию данных учреждений в частности и США в целом (касаемо экономики, трудоустройства, товарообмена, предоставляемых услуг, туризма, и, конечно, в *научно-академического* плане). Постоянно возрастающий спрос иностранных студентов к обучению в США значительно влияет на всю страну. В течение учеб-

ного года 2015-2016, доходы Америки от иностранных студентов составили 35 миллиардов долларов. Различные организации утверждают, что 75% финансирования студентов приходят из внешних источников, за пределами США, это личные и семейные источники, а также финансовая поддержка стран исхода. Иностранные студенты со всего мира также продолжают своё обучение в технологическом и научном направлении в США. Они вносят интернациональные перспективы в академические предметы и занятия. Деятельность высших учебных заведений помогает подготовить международных студентов к глобальным процессам в области карьеры, и часто создаются долгосрочные деловые связи, имеющие экономические преимущества. В течение 2015-2016 учебного года, примерно 2,343 студента высшего образования Израиля обучались в американских академических учреждениях. Американский механизм помогает абсорбированию студентов высшего образования, включая профессиональное консультирование, нахождение подходящего факультета и учреждения для каждого студента, получение стипендий для студентов-отличников, получение субсидированных ссуд, помощь в иммиграционном процессе в соответствии с иммиграционными законами Америки (получение студенческой визы) и маркетинг учреждений Америки вне США. Согласно существующим данным, в течение 2015-го года количество иностранных студентов в высшем образовании США повысилось на 10%, а в 2016-м- на дополнительные 17.1% (в сравнении с предыдущим годом).

АВСТРАЛИЙСКАЯ МОДЕЛЬ. В Австралии действует национальный механизм, который координирует шесть регионов континента, в дополнение к двум другим, которые контролируются регуляторно. Этот механизм охватывает университеты, колледжи и другие учебные заведения. Правительство Австралии финансирует большую часть университетов и других академических учреждений.

Что такое учреждение высшего образования в Австралии? Понятие «высшее образование» включает три типа организаций высшего образования, признанных государственно, территориально, и согласно законам Австралии. В Австралии 39 университетов, 37 из которых государственные, а 2-частные. Кроме того, есть один филиал иностранного университета и четыре исследовательских института. Австралийский подход очень открыт и либерален. Если

данное учреждение соответствует стандартам качества и обладает особыми свойствами и преимуществами (исследовательские лаборатории и бюджет, внушающий уважение персонал, экономические возможности, соответствие педагогическим требованиям), вряд ли ему откажут в праве обучать студентов, особенно в не городских регионах. Каждый год более 300,000 иностранных студентов обучаются в системе высшего образования, а годовой прирост составляет более 10,000 студентов. Всё это свидетельствует о том, что правительство Австралии обладает хорошо разработанным механизмом, поддерживающим иностранных студентов, включая академическое консультирование, помощь в домашнем хозяйстве, огромный фонд стипендий, которые побуждают студентов учиться в далёких ВУЗах, предоставление возможности найти хорошо оплачиваемую работу на местном рынке труда, ознакомление с культурой Австралии и предоставление туристического сервиса.

Существуют также другие модели, из которых самые известные и процветающие – немецкая DAAD и британская UKCISA. Обе эти модели предлагают программы интеграции и абсорбции иностранных студентов высшего образования в данных странах, таким образом превращая их в национальный ресурс любыми способами, которые допускает экономика образования этих стран. Во всех этих странах, мировой феномен студентов высшего образования усилился после Болонской Реформы (1999). Данные страны сумели использовать данный момент для того, чтобы подчеркнуть преимущество своего высшего образования по сравнению с другими, конкурирующими странами. Местное правительство сразу оценило соотношение между интеграцией иностранных студентов в высшем образовании и их вкладом в экономику. Кроме того, использование влияния на качество населения и образования влияют на региональную и мировую репутацию стран. Примерно 35% всех студентов Оксфордского Университета Великобритании, который имеет самые высокие рейтинговые оценки среди всех университетов мира [14], в 2015-2016 учебном году, были иностранные студенты. Калифорнийский Технологический Институт, который стоит на втором месте, обучает иностранных студентов, 27% от общего числа учащихся. В Американском Стэнфордском Университете 22% иностранных студентов, в Британском Кембридже - 35%.

ВКЛАД ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В СИТУАЦИЮ НА РЫНКЕ ТРУДА

Когда страны начинают принимать и интегрировать иностранных студентов в свои ВУЗы, они поражаются значительным улучшением в движениях денежной наличности, благодаря доходам от платы за обучение, которую вносят иностранные студенты. Большинство стран, включая Израиль, не гарантируют скидки за обучение, делая исключение для приоритетных проектов/ студентов, которые финансируются внешними источниками. Таким образом, финансовый вклад иностранных студентов весьма ошутим. Через какое-то время, начальство ВУЗов и правительства стран начинают сознавать, что есть ещё достоинства в обучении иностранных студентов. В США, возник спрос на 35 тысяч дополнительных рабочих мест (согласно данным американского правительства) как результат увеличения числа иностранных студентов в стране. Иностранные студенты повысили спрос на рабочие места в следующих областях: администрация, техническое обслуживание, и конечно, академический персонал. Таблица 1 представляет данные ОЭРС по процентам рабочих мест в сфере услуг (от всех рабочих мест в каждой стране).

Таблица 1. Увеличение рабочих мест в сфере услуг (в %).

Страна	% занятости/ рабочей силы	2005	2010	2015	Увеличение в %
Австралия	Компенсация работников по роду деятельности -услуги(%)	36.9	38.8	50.5	13.6
	Количество иностранных студентов	177,034	271,231	294,438	67%
США	Компенсация работников по роду деятельности -услуги(%)	44.6	45.2	45.8	1.2
	Количество иностранных студентов	590,158	684,807	907,251	54%
Велико-британия	Компенсация работников по роду деятельности -услуги(%)	43.3	46	44.2	0.9
	Количество иностранных студентов	318,399	389,958	376,478	18%
Италия	Компенсация работников по роду деятельности -услуги(%)	29.1	31.3	34.6	5.5
	Количество иностранных студентов	44,921	69,905	90,419	101%

Источник: ОЭРС- данные

Таблица 1 демонстрирует новые вакансии на рынке труда, созданные благодаря академической мобильности, которая мотивирует и побуждает создание рабочих мест. Данные доказывают значительные изменения, которые являются индикатором для создания новой стратегии и мышления, возникающие при притоке иностранных студентов. Испанский исследователь Хосе [15] представил данные по теме «академический туризм» в городах Испании, которые служили международными центрами высшего образования, что привело к дополнительным транспортным услугам, розничной торговле, медицинскому сопровождению, а также к обогащению местного населения, живущего вблизи академического центра.

Хосе удачно доказал, что вложения в академический туризм (то есть в иностранных студентов) предпочтительней инвестиций в обычный туризм. Он даже представил модель, прославляющую местные экономические активы. Исследование представляет результаты, согласно которым в 2008 году каждый иностранный студент вложил 16.5 миллионов евро в целом для всех городов Галиции. Это является пищей для размышлений директивных органов Израиля.

Многие иностранные студенты, после завершения своего образования, обдумывают своё будущее - как семейный статус, так и положение на рынке труда. Некоторые страны, поддерживают их в решении не покидать родину и приспособиться к местному рынку труда. Иностранные студенты способны обогатить многие области на рынке труда своими знаниями, талантом и способностями. Германия и Австралия поддерживают данную тенденцию, особенно в области высоких технологий, инженерии, медицины и педагогики.

ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ВКЛАД ДЛЯ ВУЗОВ

Как было указано выше, иностранные студенты вносят вклад, платя за обучение, а также неся дополнительные расходы, включающие еду, домашнее хозяйство, что понятно и бесспорно. Но использует ли ВУЗ свои возможности и идущие ему в руки экономические ресурсы?

Учреждения высшего образования высокого качества хорошо известны своим постоянным значительным вложением в следующие пункты:

Новые продвинутые лаборатории.

Значительный исследовательский бюджет, включающий международное сотрудничество.

Инвестиции в современные доступные библиотеки.
Расширение сотрудничества с местной индустрией и сообществом.
Создание и улучшение зданий, классов, новых технологий и роботов.
Новые привлекательные программы обучения, включая инвестирование в перевод на другие языки.

Доступные вакансии в сфере исследований и преподавания, поддержка лидирующих исследователей и учёных, проведение международных конференций.

Дневной уход, «зелёная» территория и услуги в сфере культуры и спорта.

Всё это может быть применимо в рамках новых бюджетов. Особенно это важно в свете того факта, что в большинстве западных стран правительства поддерживают ВУЗы всё меньше, что вынуждает их искать финансирование извне.

ВКЛАД В АКАДЕМИЧЕСКУЮ РЕПУТАЦИЮ УЧРЕЖДЕНИЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Вклад иностранных студентов в академическую репутацию ещё более важен, чем их вклад в экономику. Учреждение, которое может похвастаться интеграцией и абсорбцией иностранных студентов, улучшает свою репутацию на международной арене. Абсорбция означает привлекательность, лидерство в высшем образовании, конкурентоспособность по сравнению с другими учреждениями, профессиональное признание на международном уровне, стратегическое мышление в области сотрудничества и международных ресурсов. Именно поэтому лидирующие университеты- такие, как Оксфорд, Стэнфорд и другие- стремятся принять иностранных студентов. Поступление иностранных студентов развивает стандарты обучения в атмосфере прогресса. Учреждения высшего образования, со своими отделениями, академическими и административными сервисами, всё время сравниваются с другими учреждениями, и в Израиле, и за рубежом. Каждый иностранный студент приносит свои особые обычаи и культуру, принятые в его родной стране, в учреждение, которое выбирает для обучения, и которое должно быть готово принять его. Студент, завершивший своё образование, является послом данного учреждения и страны в целом, основываясь на личном опыте обучения в Израиле. Опыт профессионального обучения, позитивных событий в жизни студента во время обучения, привлекают

множество новых студентов, и сэкономят ресурсы, которые вкладываются в убеждение потенциальных студентов из-за рубежа учиться в Израиле. Качество обучения и административных услуг (условия проживания, ведение домашнего хозяйства, культурно-общественные мероприятия, медицинские услуги) будут влиять на все учреждения высшего образования без исключения, включая и местных студентов. Местные студенты также выиграют от дополнительных инвестиций в иностранных студентов, интегрируя новую культуру, подходы в обучении, развитие в области знаний (особенно английского языка), общественных и деловых связей. Несомненно, этот вклад двусторонний, в иностранных и в местных студентов высшего образования одновременно.

ВКЛАД В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ И НАЦИОНАЛЬНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО

Ещё один вклад иностранных студентов высшего образования связан с возможностью международного сотрудничества ВУЗов и промышленных сфер. Открытость к принятию иностранных студентов в академию Израиля откроет глаза общественности на тот факт, что Израиль открыт для предложений и сотрудничества в различных областях, таких как медицина, пищевая индустрия, использование энергии, экология, искусство, социальные науки и т.д. Израильская академия много лет славилась своей верой в открытость, привлечёт всё больше иностранных студентов, что приведёт к развитию во многих сферах. Данная цель нуждается в умном стратегическом планировании. Различные виды сотрудничества усилят статус израильской академии, с одной стороны, а с другой позволят Израилю учиться у других стран управлять местными внутренними системами туризма, муниципалитета, гражданских услуг в цивилизованной и дружественной манере.

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ВКЛАД ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

В мире академии немало ключевых организаций, которые управляют общественным мнением. Таким образом, мы обязаны связать эти организации, чтобы получить признание, позволяющее участие и обмен идеями на международной академической арене. Дважды государство Израиль пыталось примкнуть к Болонской Реформе, но безрезультатно. На сегодняшний день, потребность в международном признании в области академии основана на идеях академиче-

ской мобильности и участия в мировых процессах. Такое участие со стороны Израиля, согласно исследованиям автора статьи, в последнее время значительно возросло. Количество иностранных студентов выросло на 10,000 в год. Несомненно, Израиль, который немало вкладывает в свои национальные ресурсы и человеческий ресурс – один из главных, должен способствовать проектам, включающим иностранных студентов, хотя бы для улучшения своего политического имиджа. Такой стратегический шаг должен привести к уменьшению бойкотирования Израиля в академии, а также, по мнению автора, и в области индустрии и политики. Фактически, если взять все достоинства и вклад иностранных студентов высшего образования и соединить их в систему, мы можем понять, что каждый предыдущий шаг обеспечивает следующий, и влияет на него.

Фиг. 1. Кругообразный процесс увеличения числа иностранных студентов.

Источник: автор

В общем итоге, программа по увеличению количества иностранных студентов обладает неоспоримыми достоинствами и качествами

ми. Неправильно утверждать, что главный вклад этой программы - экономический. Более глубокое рассмотрение данной темы приводит к всё новым «достоинствам и ценностям», включая имидж Израиля на мировой арене, академических возможностей государства, и других аспектов. Данные заключения должны быть приняты во внимание членами правительства Израиля, которые принимают решения о проектах, вовлекающих иностранных студентов.

Библиография

1. Altbach, P. G. (2004). The costs and benefits of world-class universities. *Academe*, 90 (1): 1-5.
2. Australian Higher Education. (n.d.). <http://www.australia.gov.au/information-and-services/education-and-training/international-students>.
3. Chevaillier, T. and Eicher, J. C. (2002). Higher education and funding: A decade of changes. *Higher Education in Europe*, 27: 89-99.
4. DAAD – Germany mobility organization. (n.d.). <https://www.daad.de/en/>
5. Guri-Rosenblit, S. (2005). Patterns of higher education during transition time. *Panim – The Israeli Journal of Culture and Society*, 34.
6. King, R. and Raghuram, P. (2013). International student migration: mapping the field and new research agendas. *Population, Space and Place*, 19 (2): 127–137.
7. OECD. (2018). Employee compensation by activity. <https://data.oecd.org/earnwage/employee-compensation-by-activity.htm#indicator-chart>
8. Terri, K. and Locke, W. (2010). Transnational academic mobility and the academic profession. http://oro.open.ac.uk/21282/1/Higher_Education_and_Society_Chapter_4_-_Transnational_academic_mobility.pdf, 27-33.
9. NAFSA. - http://www.nafsa.org/Policy_and_Advocacy/Policy_Resources/Policy_Trends_and_Data/NAFSA
10. The website of Open Doors. <https://www.iie.org/Research-and-Insights/Open-Doors/Data/International-Students/Enrollment-Trends>
11. Top countries with International Students (2016) - <https://www.theguardian.com/higher-education-network/blog/2016>
12. UKCISA – United Kingdom Council for International Student Affairs. <https://institutions.ukcisa.org.uk/Info-for-universities-colleges--schools/Policy-research--statistics>
13. UNESCO. (2003). Report on Trends and Developments in Higher Education in Europe: 1998-2003. Paris European Centre for Higher Education (UNESCO-CEPES).
14. University Ranking 2017 - <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2017/world>
15. Xose, A. R. and Fidel, M. R. (2012). Academic tourism demand in Galicia, Spain. *Tourism Management*, 33 (6): 1583-1590.
16. Yemini, M. and Ben-Artzi, Y. (2013). Implementation of the Bologna Process in Israel's Higher Education System. (pp; 55, 197-177).

PROCESELE INTEGRAȚIONISTE ȘI ECONOMIA GLOBALĂ

TEHNOLOGIILE INFORMAȚIONALE – UN DOMENIU PRIORITAR DE COOPERARE A REPUBLICII MOLDOVA ÎN STRATEGIA UNIUNII EUROPENE PENTRU REGIUNEA DUNĂRII

Elena BĂDĂRĂU, doctor în științe economice, IRIM
(el.badarau@gmail.com)

Tatiana ANDREEVA, doctor în științe economice,
conferențiar universitar, IRIM
(andreevatatiana72@mail.ru)

Rezumat

În acest articol sunt analizate direcțiile prioritare pentru ca societatea informațională să aducă beneficii. În acest context, ea trebuie să se dezvolte într-un cadru național care să răspundă cerințelor locale, în corelație cu mediul regional, național și internațional. Astfel, pe plan național, problema societății informaționale, se bazează pe o abordare orientată către cetățeni. Această abordare trebuie să asigure integrarea cunoașterii și experienței cetățenilor în acest proces, ca o forță conducătoare către o nouă societate, bazată pe cunoaștere. Societatea Informatică este bazată

pe partajarea informației și participarea în condiții egale a tuturor componentelor societății, Guvern, sector privat și societate civilă. În contextul aderării țării noastre la Uniunea Europeană, Republica Moldova trebuie să-și ia propriile măsuri de restructurare, modernizare și chiar de regândire a rolului și modului de funcționare, în special în condițiile cerute de societatea informațională.

Cuvinte-cheie: societate informațională, inovare, tehnologii informaționale și de comunicații, societate informatică

CZU: 004(4+478)

JEL: L15, L86, L96, O31

Introducere. Etapa actuală de dezvoltare a Republicii Moldova se caracterizează prin dezvoltarea și răspândirea rapidă a tehnologiei informației, prin rolul avansat al domeniului informațional, ce include totalitatea informației, infrastructurii tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC), instituțiilor care prelucrează informația și a sistemului ce reglementează relațiile sociale apărute în acest context.

Fiind o parte importantă și indispensabilă a vieții societății moderne, domeniul informațional influențează activ asupra stării componentelor de stat, sociale, militare, economice și a altor componente ale securității naționale [1].

Totodată, asigurarea eficientă a securității naționale este interdependentă de nivelul asigurării securității informaționale a persoanei, societății și statului.

Metodologia cercetării. Tehnologiile informaționale și comunicaționale sînt un catalizator al creșterii economice și al coeziunii sociale. Acestea oferă servicii publice adaptate necesităților cetățenilor, astfel ca e-Guvernare, e-Cultură, e-Sănătate și e-Incluziune. Dezvoltarea unei societăți informaționale, în special la nivel regional, are potențialul de a furniza informații cetățenilor și de a facilita antreprenoriatul și comunicarea între actorii economici, sporind productivitatea acestora [2]. Deși Republica Moldova dispune de un grad înalt de educație în domeniul TIC, rămîne redus gradul de dezvoltare a serviciilor publice disponibile pe web. Totodată, este evidentă necesitatea de a stimula dezvoltarea serviciilor de comunicații electronice (telefonie fixă, mobilă, accesul la Internet în bandă largă) și adaptarea costului acestora la capacitatea de cumpărare a populației. [3] În acest context, Republica Moldova a pus la bază următoarele acțiuni prioritare:

- extinderea acoperirii și sporirea utilizării Internetului în bandă largă, în special în mediul rural;

- încurajarea gospodăriilor, mediului de afaceri și administrațiilor în utilizarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale;
- sporirea numărului și utilizatorilor de servicii electronice în diverse sectoare și domenii ale administrației publice centrale și locale;
- stabilirea unui cadru practic în domeniul e-Sănătate care va facilita telemedicina și va securiza accesul la informații medicale pentru pacienți;
- implementarea soluțiilor TIC, care ar asigura o viață independentă persoanelor în etate și celor cu handicap;
- promovarea educației și instruirilor prin intermediul TIC, în special a competențelor digitale pentru publicul larg.

Societatea Informatică se bazează pe o abordare orientată către cetățeni. Această abordare trebuie să asigure integrarea cunoașterii și experienței cetățenilor în acest proces, ca o forță conducătoare către o nouă societate, bazată pe cunoaștere. Societatea Informatică este bazată pe partajarea informației și participarea în condiții egale a tuturor componentelor societății, Guvern, sector privat și societate civilă. Contribuția acestor componente este vitală în eforturile de a permite tuturor cetățenilor să beneficieze de serviciile Societății Informaticice.

Definirea direcțiilor principale pentru strategia de dezvoltare a Societății Informaticice are la bază următoarele cerințe:

Asigurarea accesului la informații și la cunoaștere. Indivizii și organizațiile trebuie să beneficieze de accesul la informație și la cunoaștere, cu precădere în domeniul public. Informația trebuie să fie ușor accesibilă. Statul trebuie să extindă oportunitățile de furnizare a informațiilor pentru toți, prin crearea de conținut digital.

Dezvoltarea capacității umane prin educație, instruire și formare. Cetățenii trebuie să aibă acces la dobândirea noilor abilități în scopul de a participa activ la Societatea Informatică și să beneficieze pe deplin de posibilitățile pe care aceasta le oferă. Aceste abilități vor fi obținute în școala primară, generală și în liceu, în cadrul formării la locul de muncă, dar pot fi obținute și prin educație continuă și la distanță.

Dezvoltarea capacității naționale de cercetare-dezvoltare și inovare în domeniul TIC. Politicile guvernamentale trebuie să susțină întărirea capacității și inovare în domeniul TIC, pentru a permite realizarea unor progrese semnificative pe plan național, ca și creșterea capacității de integrare și a competitivității pe plan internațional în aceste domenii cu impact major în dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere.

Crearea unui mediu favorabil de dezvoltare, inclusiv cadrul legal, de reglementări și politici generale. Pentru a maximiza beneficiile sociale și economice ale Societății Informatice, Statul trebuie să creeze un mediu de încredere, transparent și un cadru legal și de reglementare ne-discreționar, care să încurajeze inovația tehnologică și competiția, și astfel să încurajeze investițiile necesare, în principal din partea sectorului privat, pentru dezvoltarea infrastructurii și a noilor servicii.

Promovarea serviciului universal la un preț accesibil. O infrastructură dezvoltată în mod adecvat reprezintă o precondiție pentru accesul sigur și ieftin la informație, de către toate componentele societății. Îmbunătățirea conectivității prezintă o importanță specială și este atât responsabilitatea sectorului privat, cât și a sectorului public, între care se pot dezvolta parteneriate, inclusiv pentru dezvoltarea comunităților locale.

Îmbunătățirea securității informației la nivel global și a rețelelor de comunicații. Societatea Informatică presupune îmbunătățirea potențialului creativ al oamenilor și a modului în care circulă informația. În același timp, sistemele globale de comunicații și de informare pot fi utilizate și în scopuri incompatibile cu cele pentru care au fost dezvoltate. Este necesar ca Statul să acționeze hotărât pentru a preveni utilizarea rău-intenționată a resurselor informaționale și a tehnologiilor.

Utilizarea largă a tehnologiilor informatice și de comunicații (TIC) conduce la implicații profunde în viața social-economică și la transformări fundamentale în modul de a realiza produsele și serviciile, în comportamentul uman. Valorificarea superioară a acestor tehnologii poate asigura un progres economic-social ce caracterizează Societatea Informatică, cu condiția îndeplinirii unor obiective și orientări de natură strategică și prin politici adecvate stării societății în care trăim:

- **consolidarea democrației și a instituțiilor statului de drept**, prin participarea cetățenilor la viața politică și facilitarea accesului nediscriminatoriu la informația publică, îmbunătățirea calității serviciilor publice și modernizarea administrației publice (e-Government, e-Administration);
- **dezvoltarea economiei de piață și trecerea progresivă la noua economie**, creșterea competitivității agenților economici și crearea de noi locuri de muncă în sectoare de înaltă tehnologie prin dezvoltarea comerțului electronic, tele-lucrului, a unor noi metode de management a afacerilor, de management financiar și a resurselor umane, integrarea capacităților TIC în noi produse și servicii, dezvoltarea sectorului TIC.

- **creșterea calității vieții prin utilizarea noilor tehnologii în domeniul precum:** protecția socială, asistența medicală, educație, protecția mediului și monitorizarea dezastrelor, siguranța transporturilor etc. și pe această cale integrarea în structurile euro-atlantice și în Societatea Informatică Globală.
- **consolidarea și dezvoltarea unei ramuri a economiei naționale** care să asigure realizarea de produse și servicii competitive pe piața internă și externă, cerute de evoluția lumii contemporane. O ramură a economiei bazată pe produse și servicii care valorifică TIC pe piața internă și, mai ales, la export, ar permite ocuparea resursei umane în activitățile caracterizate de eficiență maximă, comparativ cu alte ramuri, prin faptul că produsele și serviciile specifice Societății Informatice conțin o cotă ridicată a valorii adăugate, asociată cu consumuri minime de resurse materiale și de energie.

Concluzii: În ultimii ani au intervenit schimbări importante în evoluția societății, cu un impact major asupra modului în care gândim, muncim, interacționăm, petrecem timpul liber și în mod special, asupra modului în care realizăm lucrurile și serviciile. Realizarea produselor și serviciilor inovative la acest nivel nu se poate asigura decât prin menținerea și dezvoltarea unei capacități de cercetare-dezvoltare-inovare, susținută de un transfer tehnologic activ către producătorii de bunuri și servicii. Conștientizarea acestei stări impune elaborarea unei strategii a dezvoltării economiei naționale și a unor sectoare viabile ale acesteia, care să facă față competiției pe piața internă și externă, mai ales a UE.

Având exemplul țărilor Uniunii Europene, Republica Moldova trebuie să facă o opțiune fundamentală pentru dezvoltarea unei ramuri a economiei, care să realizeze produse și servicii bazate pe TIC, cerute de Societatea Informatică. În domeniul hardware pot fi alese unele nișe pe piața internă sau la export, pentru produse care pot fi menținute prin cercetare-dezvoltare-inovare, la un nivel competitiv ridicat, pe durate medii-lungi. O altă opțiune în domeniul fabricației ar fi aceea pentru o poziție de furnizor pentru anumite componente și subansamble, cu un nivel de competitivitate corespunzător, susținut de asemenea prin activități de cercetare-dezvoltare-inovare. În concluzie, pentru acest domeniu, se poate continua fabricația de asamblare, cu componente și subansamble de import, pentru cerințele pieței interne și, eventual, un export nesemnificativ pentru produse complexe, însă cu o poziție satisfăcătoare de subfurnizor pentru anumite componente și subansamble.

Pe baza obiectivelor globale specifice evoluției societății moderne către o societate informatică bazată pe cunoaștere, precum și a opțiunilor strategice, posibile a fi adoptate în Republica Moldova, se poate trece la definirea și selectarea unor obiective prioritare, specifice/adaptate țării noastre, susținute de direcții de acțiune, cu responsabilități, termene și resurse necesare, cu un sistem adecvat de evaluare și urmărire a obiectivelor propuse.

Referințe bibliografice

1. Bădărău Elena, Gribincea Alexandru. „Eficientizarea comerțului exterior la începutul secolului XXI”, Chișinău 2017, IRIM, tipografia Prin-Caro, p. 34-35.
2. Strategia Uniunii Europene pentru regiunea Dunării http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/danube/com2010_715_danube_ro.pdf, accesat 10.11.2018.
3. HOTĂRÎRE Nr. 857 din 31.10.2013 cu privire la Strategia națională de dezvoltare a societății informaționale „Moldova Digitală 2020”.

ROLUL DIPLOMAȚIEI ECONOMICE ÎN CONSOLIDAREA COMPETITIVITĂȚII NAȚIONALE ȘI A SECURITĂȚII ECONOMICE

Ludmila GOLOVATAIA, *doctor în științe economice, conferențiar
universitar, IRIM*
(golovataya4@gmail.com)

Rezumat

În articol autorul demonstrează eficiența diplomației economice ce poate contribui la politica de securitate economică și spori semnificativ nivelul de dezvoltare a unei țări. De asemenea, este evidențiată relevanța diplomației economice în îmbunătățirea competitivității naționale și, în consecință, a securității economice a țărilor. Diplomația economică joacă un rol important în consolidarea dimensiunii economice a securității, în negocierile de stabilire a regulilor și reglementărilor pieței, promovarea și implementarea politicilor economice și intereselor economice publice și private. Trăsătura caracteristică a erei moderne este intensitatea relațiilor multidimensionale dintre țările lumii. Pe de o parte, acest lucru creează oportunități comerciale uriașe pe piețe noi, iar acesta este unul dintre motivele creșterii interesului pentru diplomația economică. Pe de altă parte, stabilitatea sistemului global este amenințată: șocurile sunt transmise rapid de la o parte a sistemului la alta. Se observă că diplomația economică este subutilizată și limitată doar de factorii macroeconomici ai competitivității naționale, neglijându-le pe cele microeconomice. Sunt prezentate argumente științifice pentru ca diplomația economică să funcționeze în relații strânse cu factorii microeconomici ai competitivității.

Cuvinte-cheie: *diplomație economică, competitivitate, securitate economică, factori macroeconomici, factori microeconomici*

CZU : 341.7 :330.12

JEL: F5; F520; F590; F600

РОЛЬ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДИПЛОМАТИИ В ПОВЫШЕНИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ И ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Аннотация

В статье показано, что экономическая дипломатия может внести вклад в политику экономической безопасности и существенно повысить уровень развития страны. В статье подчеркивается актуальность экономической дипломатии, в вопросе повышении национальной конкурентоспособности и, следовательно, экономической безопасности. Характерной чертой современной эпохи является интенсивность многомерных отношений между странами мира. С одной стороны, это создает огромные коммерческие возможности на новых рынках, и это одна из причин повышенного интереса к экономической дипломатии. С другой стороны, стабильность глобальной системы находится под угрозой: потрясения быстро передаются от одной стороны системы к другой. Отмечается, что экономическая дипломатия недоиспользуется и ограничивается только макроэкономическими факторами национальной конкурентоспособности, пренебрегая микроэкономическими. Приводятся аргументы в пользу того, чтобы экономическая дипломатия действовала в тесной связи с микроэкономическими факторами конкурентоспособности.

Ключевые слова: экономическая дипломатия, конкурентоспособность, экономическая безопасность, макроэкономические факторы, микроэкономические факторы

Основная цель исследования - подчеркнуть актуальность экономической дипломатии, в вопросе повышения национальной конкурентоспособности и экономической безопасности. Подцелью данного исследования явилась попытка показать, что для повышения конкурентоспособности страны, экономическая дипломатия должна использовать не только макро, но и микроэкономические факторы.

Методология исследования. Достижение целей, поставленных в статье, осуществлялось на основе применения общенаучных методов исследования в рамках сравнительного, логического и эмпирического анализа. Авторская концептуализация основана на кабинетных исследованиях и обзоре литературы. Изучены и проанализированы различные источники информации. Представленная теоретическая концепция может служить как академическим,

так и политическим руководителям в качестве отправной точки в их анализе, дальнейших эмпирических исследованиях и построении дипломатической стратегии.

Введение

Экономическая дипломатия-термин, который приобрел некоторую значимость среди ученых и практиков совсем недавно. В большинстве публикаций по дипломатии подчеркивается, что экономика практически до 90-х годов XX века рассматривалась лишь как “аксессуар” к основной работе профессиональных дипломатов. Раньше они фокусировались главным образом на вопросах, связанных с политикой, классифицируя различные виды деятельности в широком диапазоне, от продвижения культуры и консульской помощи до продвижения внутренней торговли. [2] Однако в современном глобализованном мире экономика стала ключевым вопросом, влияющим на международное положение дел и отношения между странами.

В таких условиях назрела острая необходимость признания экономической дипломатии в качестве важнейшего инструмента внешней политики государств. Помимо международной торговли в спектр ее интересов входят инвестиции, потоки капитала, финансовая помощь, двусторонние и многосторонние экономические переговоры, технологический обмен, бренд-менеджмент государства и другие факторы, формирующие международный имидж страны и ее положение на мировой экономической арене.

Более того, по мере становления экономик отдельных стран более открытыми внешнему миру и усилению международного разделения труда, роль экономической дипломатии неизбежно будет возрастать, вытесняя традиционные, прежде всего силовые, способы урегулирования межгосударственных конфликтов [2].

Экономическая дипломатия в современной системе международных отношений

Дипломатическая деятельность всегда находится в состоянии эволюции. В развитие международных отношений вовлекаются все новые и новые области общественной практики, а это расширяет понимание данного вида деятельности.

Когда речь заходит об экономике, а точнее, об экономической ди-

пломатии [4, с. 13] (Иногда используется термин “economic dimension of diplomacy” – “экономическое измерение дипломатии”), у международных политологов и журналистов не возникает разногласий. На современном этапе политика, в том числе международная, существенно экономизировалась, а экономика – политизировалась.

В настоящее время в международной деятельности экономическая дипломатия наиболее полно характеризует взаимосвязь политики и экономики. Хотя, взаимодействие экономики и политики не всегда можно было именовать экономической дипломатией. Экономическая дипломатия – закономерное явление в международных связях, результат все возрастающего усиления роли и назначения экономических факторов в международных отношениях. [5]. В некоторых странах до 60 % своего времени дипломаты отводят экономическим вопросам.

Экономическая дипломатия, как и дипломатия вообще, является составной органической частью внешней политики государства и его международной деятельности. Именно внешняя политика определяет цели и задачи экономической дипломатии, которая представляет собой совокупность практических мероприятий, а также форм, средств и методов, используемых для осуществления внешней политики. Явление экономической дипломатии, как сложного международного и межгосударственного процесса, известно давно. Её становление и возрастание роли в мировой политике и в международных отношениях шло в рамках развития мировой экономики и дипломатии. Эффективность мировой экономики и международных экономических отношений, а также и международного бизнеса (международной предпринимательской деятельности), по сути своей напрямую зависят от принятых дипломатических решений во всех измерениях (политических, экономических, правовых, социальнокультурных и др.). [4, с. 26]

Современная экономическая дипломатия – это непрерывная, многоплановая совместная деятельность государства и бизнеса по реализации национальной внешнеэкономической политики с наибольшими для страны выгодами и минимальными издержками. Её главной целью является обеспечение национальных интересов и преимуществ в области внешнеэкономических связей, укрепление конкурентоспособности и экономической безопасности страны в

условиях глобализации и растущей открытости отечественного хозяйства. Главные задачи, решаемые экономической дипломатией: достижение стратегических целей страны на международной арене; обеспечение, как минимум, равноправных и недискриминационных условий интеграции в мировое хозяйство, а как максимум выгод и привилегий в международном торгово-экономическом сотрудничестве; защита и лоббирование интересов отечественного бизнеса на глобальном рынке; содействие привлечению эффективных внешних ресурсов в национальную экономику.

Экономической дипломатии присущи: с одной стороны – черты, свойственные коммерческой практике (предварительные цифровые расчеты и оценки, построение эконометрических моделей, позволяющие в комплексе оценить последствия обсуждаемых мер), а с другой – черты, близкие к традиционной дипломатии, эффективность которой во многом зависит от активной позиции и гибкости при переговорах.

Суммируя изложенное выше, можно сказать, что по прошествии времени дипломатия и экономика, оказались на одних позициях: экономическая дипломатия создавалась и перестраивалась, и области ее применения становились столь многочисленны, что невольно возникает вопрос, не вытеснила ли она все прочие сферы в международной деятельности? По мнению профессора В.Д. Щетинина, единство политики и экономики не обязательно должно означать гармонию образующих этот тандем компонентов. [6, с. 38-42]. Экономический компонент выступает скорее объектом, чем субъектом. Это проявляется в следующих структурных изменениях:

Во-первых, с точки зрения характера деятельности решаемые задачи должны быть международными по сфере проявления, достаточно существенными по своей сути, а по уровню значимости – отражать национальные интересы и обеспечивать национальную безопасность. Экономические проблемы, решаемые на макро- и микроуровнях в условиях углубления международного разделения труда и роста интернационализации хозяйственной жизни, подтверждают тезис об органическом единстве экономики и политики в дипломатической деятельности.

Во-вторых, с точки зрения механизма деятельности экономическая дипломатия опирается на сложившуюся систему управления внешней политикой, элементами которой являются: ведомства

внешних сношений; дипломатические и связанные с ними представительства за рубежом; делегации на международных конференциях по осуществлению целей и задач внешней политики государства. Процесс согласования политических и экономических интересов в рамках реализации дипломатического потенциала управленческой структуры лишней раз свидетельствует об органическом единстве экономики и политики.

В-третьих, с точки зрения технологии управления экономическая дипломатия выступает как наука и искусство в переговорном процессе в целях предотвращения или урегулирования международных конфликтов, поисков компромиссов и взаимоприемлемых решений, а также расширения и углубления международного сотрудничества. В данном случае экономика и политика взаимодополняемы, так как любой вопрос, обсуждаемый на международном уровне, требует эффективного его решения. Достижение нужного результата невозможно без учета органического единства экономики и политики.

В-четвертых, с точки зрения очередности приоритетов необходим учет исторических условий и на этой основе выбор соответствующего направления деятельности (политического или экономического), имеющего свои акценты и приоритеты. В мировой экономике и международных экономических отношениях дипломатия выступает в качестве разновидности науки и практики управления, обеспечивая направленность хозяйственной деятельности субъектов с точки зрения их эффективного и динамичного развития. Разнообразие оперативных приоритетов не отменяет, а позволяет в большей степени варьировать возможностями экономики и политики, обеспечивая их единство с учетом складывающейся ситуации в международной деятельности.

В-пятых, с точки зрения механизмов реализации интеллектуальная основа экономической дипломатии в разных странах направлена на гибкое сочетание наступательных и оборонительных средств в обеспечении национальных интересов и национальной безопасности, а также усиление потребности в управлении мировым рынком и его отдельными компонентами с помощью международного сотрудничества. Единство экономики и политики обеспечивает реализацию экономических интересов государства за рубежом.

Сегодня, как никогда ранее, критерием успеха экономической ди-

пломатии следует считать не подавление или дискриминацию партнера, а нахождения баланса интересов. В этой системе каждый преследует собственные интересы, но достигает их в той мере, в какой это позволяет внутренний потенциал, его возможности. Еще Г. Хэберлер, исходя из концепции границы производственных возможностей страны, говорил, что степень использования этих возможностей сильно зависит от эффективности экономической дипломатии. [10].

Успех экономической дипломатии государства должен измеряться тем, как она взаимодействует с международными торговыми корпорациями в обеспечении инвестиций для страны и в реализации стратегии роста, основанного на экспорте, посредством интернационализации местной обрабатывающей промышленности. В связи с тем, что вновь избранное правительство Республики Молдова обязалось стимулировать экономику страны и улучшить ее международный авторитет, сейчас нет лучшего времени, чтобы сосредоточиться на экономической дипломатии в качестве ключевого элемента Министерства иностранных дел и европейской интеграции Республики Молдова.

Экономическая безопасность в глобализованном мире

В глобализованном мире с растущим числом игроков на международной арене (государства, транснациональные корпорации и различные международные организации) и растущей взаимозависимостью экономическая безопасность больше не является проблемой, касающейся только внутренней государственной политики. В определенной степени экономическая безопасность стала фактором стабильности или нестабильности военно-политических конфликтов. В результате экономическое измерение приобретает все большую роль в политических вопросах, приводящих к изменениям методов разрешения, от «реактивных к превентивным» [14, с. 26]. «Геоэкономика» заменяет геополитику и становится главной заботой основных действующих лиц на международной арене. Экономическая власть признана необходимой в определении первенства или подчинения государств в международной системе [17, р. 4].

Значительные изменения на международной арене, усиление глобализации, рост экономической взаимозависимости, технологическое развитие и революция в сфере ИТ привели к расширению концепции экономической безопасности. Экономическая безопасность

не ограничивается обеспечением доступа к ресурсам, рынкам и финансированию военных мощностей или использованию элементов экономической государственности. Интеграция и взаимозависимость глобальной экономики, потоков продукции и капитала, множество каналов, которые передают экономические кризисы, социально-экономические аспекты и последствия для экономического сектора в отношении благосостояния, безопасности и развития общества, определяют аспекты концепция экономической безопасности.

Важность экономической безопасности определяется последствиями, которые экономическая составляющая имеет в процессе, обеспечивающем национальную безопасность, в качестве фактора-генератора и сдерживающего элемента в отношении ее достижения. В этом контексте экономическая безопасность стала важной, динамичной и сложной концепцией, которая должна противостоять вызовам новой международной обстановки, хотя идея экономической безопасности остается полна противоречий и парадоксов» [8, р. 445).

В последние годы экономическое, социальное, политическое и технологическое развитие подчеркивало отсутствие безопасности во всем мире. Мировая экономика стала более интегрированной и нестабильной.

Усиление глобальной взаимозависимости ведет к повышению уязвимости экономики. в то время как более высокая экономическая специализация, обусловленная торговлей (на основе принципа “сравнительных преимуществ”), иногда предполагает болезненную адаптацию со стороны трудящихся и общин, что неизбежно ведет к нестабильности.

Кроме того, произошло значительное увеличение потоков капитала, которые стали более волатильными. В то же время развивающиеся страны сталкиваются с более интенсивными и неустойчивыми потоками капитала, и их способность противостоять им с помощью мер контроля и ограничений постоянно подрывается. На финансовом рынке зафиксирована значительная интеграция, которая повлияла на самостоятельность принятия политических решений на национальном уровне.

Мировая экономика стала все более предрасположенной к экономическим кризисам, глубоким спадам, которые могут внезапно распространяться из одной страны или региона мира в другие.

Экономическая либерализация сопровождается ростом системных потрясений, которые вызывают системную незащищенность, трудно преодолеваемую стандартными формами страхования.

Наряду с глобализацией экономические кризисы в стране или регионе имеют больше шансов повлиять на другие экономики. «Заражение» стало опасным для всех стран мира - например, в период после российского кризиса в августе 1998 года двумя наиболее пострадавшими странами были Бразилия и Аргентина, даже если их экономические отношения с Россией почти отсутствовали [12, стр. 21-39].

По мнению Несадуря [17, р. 4] экономическая безопасность не учитывающая состояние экономической глобализации, не соответствует реалиям современной жизни. Экономическая безопасность не ограничивается заботой о регулярных колебаниях ВВП, занятости рабочей силы, производительности труда и других показателей, которые десятилетиями вызывали серьезную озабоченность у экономистов, и все еще находятся в стадии разработки в академических исследованиях в этой области. В настоящем контексте под экономической безопасностью понимаются потоки капитала во всем мире, а также рынки капитала и продукты, являющиеся объектом этих потоков.

По этим каналам могут уничтожаться валюты, передаваться инфляция, истощаться запасы и дестабилизироваться работа финансовых учреждений.

В то же время Калер [13, стр. 24-25] выделяет три аргумента в поддержку глобализации в том, что касается экономической безопасности. Во-первых, правительства, даже те из них, которые придерживались традиционного подхода международной политики с преобладанием военной силы, рассматривали связи с глобальной экономикой как сильные стороны национальной экономики, технологической структуры и, в конечном счете, их военной мощи. Те, кто отказывался от расширенного международного экономического обмена, рисковали оставаться военно неполноценными.

Кроме того, глобализация ведет к уменьшению уязвимости путем диверсификации поставщиков и рынков, а одностороннее применение экономических санкций становится все более трудным, что снижает уязвимость государств. Кроме того, экономическая либерализация означала, что все правительства отказались от части своего влияния на экономических агентов, тем самым снизив

эффективность экономических инструментов государственного управления. В долгосрочной перспективе экономическая интеграция может также быть направлена на более глубокие преобразования, ведущие к пересмотру видения национальной безопасности, менее военизированного.

Глобализация требует обсуждения новых определений экономической безопасности, сосредоточенных на двух современных особенностях: незаконных потоках, которые труднее контролировать и которые могут легко принимать форму законных экономических операций (терроризм, преступность, загрязнение окружающей среды) и экономических потрясениях (в значительной степени финансовых), которые могут подорвать экономический рост, усилить неравенство и угрожать политической стабильности.

Хелен Несадурай [17] также предлагает комплексный подход к концепции экономической безопасности с учетом социально-экономических аспектов. Но с другой стороны, всесторонние проблемы экономической безопасности сосредоточены на требованиях устойчивого экономического развития как средства содействия социально-экономическому прогрессу. Эти требования поощряют экономическую взаимозависимость между государствами, за которой следует международную экономическую интеграцию [7, pp.8-9].

Помимо экономической мощи, которую государственные элиты намерены обеспечить в рамках политической конкуренции между государствами, можно выделить три другие экономические ценности, которые государства и сообщества должны обеспечить в глобализованном мире. Эти экономические ценности являются (1) гарантией доходов и потребления, предназначенных для удовлетворения основных потребностей человека, (2) целостность рынка и (3) справедливое распределение. Эти три ценности представляют собой альтернативную концепцию экономической безопасности, которая способна учитывать реалии глобального капитализма. В этом альтернативном подходе экономическая безопасность включает микроэкономическую и макроэкономическую составляющую. Микроэкономическая сфокусирована на человеке как главном референте безопасности с целью обеспечения безопасности доходов, а также доступа к уровню потребления, способному обеспечить основные потребности человека и семьи. Макроэкономический компонент оз-

начает обеспечение целостности или устойчивости рынка для обеспечения экономического роста и благосостояния общества.

Это может быть достигнуто путем обеспечения необходимого числа институтов на рынке, включая систему прав собственности и договоров, которые предоставляют физическим лицам равный доступ к использованию экономических возможностей. Экономическая безопасность также обеспечивается через систему справедливого распределения, которая в настоящее время признана жизненно важной для обеспечения политической стабильности капитализма. Экономическая стабильность экономической безопасности выходит за пределы области межгосударственного соперничества и политической власти. Однако, иногда не следует отказываться от традиционного реалистического подхода, поскольку он может быть репрезентативным для некоторых государств в определенные моменты времени [8, p. 13-14].

Роль экономической дипломатии в повышении национальной конкурентоспособности

В современном мире экономическая дипломатия может служить одним из наиболее эффективных путей реализации национальных экономических интересов. Анализируя его с разных точек зрения и используя разные определения, все же можно сделать общий вывод, что “экономическая дипломатия” подразумевает дипломатические усилия, направленные на подтверждение экономических интересов страны на международном уровне. В этой связи очень важно использовать национальные конкурентные преимущества, а также специализацию и кооперацию в производстве для достижения общих краткосрочных и долгосрочных стратегических целей страны. Для того чтобы использовать конкурентные преимущества и способствовать росту национальной конкурентоспособности, экономическая дипломатия должна также требовать реалистичные и глубокие экономические исследования для оценки возможностей государства и разработки методов использования имеющихся конкурентных преимуществ. Основа конкурентоспособности - обладать определенным преимуществом перед конкурентами. Особенно ценным является то, когда это исключительное владение, недоступно для кого-либо еще. Такие преимущества могут включать в себя:

- технологические преимущества, которые позволяют произво-

- дить новые продукты, с улучшенными характеристиками или производимые с использованием более низких затрат;
- финансовые преимущества, вытекающие из доступа и возможности использования собственных или международных источников капитала;
 - управленческие и маркетинговые преимущества;
 - преимущества, связанные с изобилием ресурсов (доступ и использование более дешевых факторов производства; доступ к более дешевой / высокообразованной рабочей силе; доступ к дешевым природным ресурсам);
 - другие преимущества: улучшение информационно-коммуникационных сетей; улучшение инфраструктуры.

В классификации, представленной Прахальдом и Хаммелем в работе «The Core Competence and the Corporation» [20], различают три основных типа конкурентных преимуществ, возникающих в результате: а) основных компетенций, таких как технологические преимущества; б) деятельности по созданию стоимости, такой как управленческие и организационные инновации; в) регулирования законодательства о торгах, такого как привилегированный доступ к природным ресурсам. Данное исследование подчеркивает переход от жестких к мягким конкурентным преимуществам, концентрируясь на технологических преимуществах, способности создавать собственные ноу-хау, управлять инновациями, развивать инновационные кластеры, управлять брендами и в целом на маркетинговых преимуществах. [16].

Учитывая вышеизложенное, существует логическая связь между общими целями политики экономической дипломатии, провозглашенной правительственными органами, и источниками конкурентных преимуществ. Для объединения этих двух целей эффективной экономической дипломатии необходимо представить теоретические основы конкурентоспособности. Знание различных источников конкурентоспособности может быть особенно полезным для политиков экономической дипломатии, которые могут использовать преимущества ее различных уровней для разработки индивидуального курса действий для конкретной страны в целях оптимизации результатов и использования инструментов экономической дипломатии.

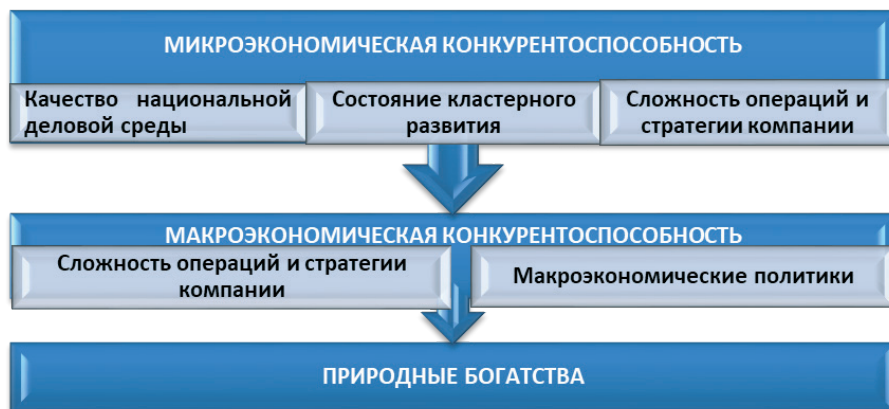

Рис. 1. Детерминанты конкурентоспособности

Источник: М. Портер, http://www.isc.hbs.edu/pdf/20090415_AMP.pdf, (дата обращения: 10.07.19.)

Традиционно экономическая дипломатия связана с деятельностью государства на макроэкономическом уровне и управлением природными ресурсами. Несколько тематических исследований показывают огромное влияние экономической дипломатии на получение доступа к природным ресурсам и последующее управление ими [16]. Государственное вмешательство и политика в этой области может быть охарактеризована как ресурсная дипломатия и связана с концепцией, что в экономической дипломатии решающее значение имеет выявление факторов, которые приносят наибольшую отдачу в краткосрочной и долгосрочной перспективе. Без сомнения, природные ресурсы и особенно сырьевые энергетические ресурсы, такие как нефть и газ, являются наиболее очевидными и относительно легкими факторами, которые государства хотят получить на международных рынках для увеличения своих производственных мощностей [16]. Изучение конкретного случая в Азербайджане показывает, что нефть является сырьем, добыча которого производится в сочетании с используемой технологией. В связи с тем, что сырьевые ресурсы в основном сосредоточены в экономически слаборазвитых районах мира, а технические технологические возможности имеются в промышленно развитых странах, поток сырья в центры его интенсивного использования является объективным процессом. В сочетании с обратным движе-

нием товаров, часто производимых с использованием этого сырья, энергетические и промышленные циклы дополняют друг друга в современной международной экономической системе. Страны, которые способны выполнить оба этих цикла, тем самым развивая национальную экономику, естественно, обеспечат наиболее благоприятные возможности для экономического и социального развития и самоутверждения в самом широком геоэкономическом смысле этого слова. Для оптимизации использования или доступа к сырью и получения необходимых технологий, если они не доступны внутри страны, следует использовать экономическую дипломатию [16]. Это основная причина, по которой экономическая дипломатия широко применяется в контексте природных ресурсов. Более того, использование дипломатических инструментов в управлении ресурсами дает наиболее яркие примеры (нефтяная дипломатия США в Персидском заливе, газовая дипломатия России и др.). Несомненно, ресурсная дипломатия, используя смесь инструментов, в том числе из политического спектра, способствует первому виду национальных конкурентных преимуществ – природной обеспеченности. Чем больше страна нуждается в ресурсах, тем выше их роль.

Второй уровень национальных конкурентных преимуществ-макроэкономический-также традиционно рассматривается политиками экономической дипломатии. Макроэкономическая деятельность, включающая деятельность государств в рамках многосторонних организаций, глобального экономического форума, региональных платформ, двусторонних соглашений и т.д., является ядром экономической дипломатии и ключевой сферой ее интересов. Основные инструменты - агентства по содействию экспорту, специальные подразделения посольств, консульств и визиты в государства - были созданы в развитых и в развивающихся странах, с тем чтобы облегчить их межнациональную экономическую деятельность – экспорт, импорт, ПИИ, финансовые потоки, туризм или иностранную помощь. В ряде исследований [21] сделан вывод о том, что инструменты экономической дипломатии, используемые для упрощения и поощрения экспорта, оказывают влияние на общую торговую политику государства.

Наименее очевидный спектр интересов экономической дипломатии - это микроэкономические конкурентные преимущества, поделенные М. Портером на качество национальной бизнес-сре-

ды, состояние развития кластеров и сложность стратегии и работы компании. Однако именно они способствуют стабильному и устойчивому развитию [18].

Основным опасением экономистов в отношении участия государства в экономике является боязнь неэффективных ассигнований, так как политика поощрения неэффективного экспорта, проводимая экономической дипломатией, может привести к чрезмерному/недостаточному потреблению и чрезмерному/недостаточному производству. Однако она допускают государственное вмешательство в случае сбоев рынка, в ситуациях, когда свободный рынок по каким-то причинам не дает эффективных результатов, когда он не может генерировать эффективное распределение товаров и услуг. Провалы рынка, как правило, связаны с информационным несовершенством (асимметрия между продавцами и покупателями, слишком дорогостоящая информация, неполная, искаженная информация), транзакционными издержками и проблемами агенств (моральный риск, неблагоприятный отбор), несовершенной конкуренцией (рыночная власть) и различными видами внешних эффектов, характеристиками определенных товаров (общественных благ), инерцией и неопределенностью [24].

В контексте международных отношений несовершенство рынка также связано с барьерами в торговле. Анализируя препятствия, с которыми сталкиваются экспортеры, можно выделить четыре основные категории барьеров: информационные (недостаток экспортных знаний), внутренние ресурсные ограничения (человеческие ресурсы, финансовые), процедурные (язык, культурные различия, бюрократия), экзогенные (колебания обменного курса, налогообложение, коррупция и т.д.). Многие особенности развивающихся стран - отсутствие институтов, низкие стандарты качества, плохая инфраструктура, отсутствие прозрачности и т.д., а также существующие сильные защитные правила делают иногда невозможным или очень трудным получение иностранными компаниями доступа на рынок. Ограничительная политика в предоставлении разрешений, установление дополнительных ограничений и элементов управления также не позволяют осуществлять сотрудничество. Все эти примеры рыночных сбоев, доказывающие обоснованность экономической дипломатии. В этом контексте экономическая дипломатия может облегчить вход и

работу на внешнем рынке, что требует хорошего знания иностранного законодательства, культурных различий, местных особенностей и деловых контактов, чтобы увеличить шансы на успех. Согласно некоторым исследованиям, для того, чтобы экспортировать инвестиции в информацию, необходимо сделать инвестиции, которые не могут быть возвращены, если экспортная инициатива не будет успешной. С другой стороны, если инициатива приносит положительные результаты, она мотивирует конкурентов следовать такой линии (поведение подражателя). Хаусман и Родрик предполагают, что предприятие будет инвестировать только в том случае, если у него есть уверенность, что его проект обеспечит конкурентное преимущество. В противном случае, особенно если это наблюдается у конкурентов, которые хотят извлечь выгоду из уже примененной информационной и операционной схемы, другими словами – безбилетников, фирма гораздо менее мотивирована инвестировать [11].

В результате рынок использует недостаточный «торговый капитал знаний¹», который может быть идентифицирован как общественное благо. На самом деле частные предприятия вкладывают слишком мало средств в соответствующую информацию по торговле, что может быть обоснованием для государственного вмешательства, и быть областью деятельности экономической дипломатии.

В микроэкономической среде экономическая дипломатия работает на уровне, отличном от традиционно воспринимаемого. Это не межгосударственные отношения, а отношения между государством и частным предприятием. Этот тип отношений намного больше зависит от рынка, потому что частные фирмы работают для достижения частных, а не национальных интересов. Более того, компании в рыночной экономике нельзя заставить работать предпочтительным для государства способом, их можно только поощрять. В случае реализации межнациональных интересов государства, фирмам могут быть предоставлены правильные и эффективные стимулы, например, начать экспортировать. Когда государство заинтересовано в том, чтобы его фирмы экспортировали или открывали коммерческие предприятия, роль посольств

¹ Капитал знаний - это нематериальная ценность организации, состоящая из ее знаний, отношений, усвоенных методов, процедур и инноваций. Другими словами, капитал знаний - это совокупность знаний, которыми обладает организация.

и консульств признается не только как государственное представительство, но и как «глаза и уши» в принимающей стране. Их информационная роль облегчает процесс преодоления рыночных сбоев-они расположены в непосредственной близости от экспортных рынков (посольства, консульства) и в стране-экспортере (агентства по содействию торговле), служащие источником информации для отечественных фирм, желающих интернализироваться, или иностранных фирм, желающих выйти на рынок. На протяжении многих лет наблюдается тенденция увеличения числа агентств по продвижению. Их деятельность можно разделить на четыре категории: Создание имиджа страны, услуги по поддержке экспорта, маркетинг, маркетинговые исследования и публикации [15]. Вышеупомянутые услуги подтверждают стремительное развитие современной экономической дипломатии, которая работает вблизи к рынку, и которая с помощью своих инструментов поддерживает интернационализацию частных предприятий, улучшает работу интернационализированных уже фирм, участвует в формировании позитивного имиджа страны и в целом повышает ее конкурентоспособность. Агентства по продвижению торговли могут также облегчить информационные проблемы, различая информацию для компаний, которые пытаются выйти на новые зарубежные рынки или продают там новые товары (обширная маржа), и компаний, которые уже экспортируют, и пытаются увеличить объем своего экспорта (интенсивная маржа) [24]. Этот факт может показать полезность информации, предоставленной экономической дипломатией, которая, по мнению Роуз, утратила свое значение из-за снижения расходов на коммуникацию и облегчения доступа к информации из других стран [21]. Представляется, что, корректируя способы «сбора и анализа информации» и обосновывая их, субъекты экономической дипломатии могут позитивно и эффективно реагировать на потребности частных инвесторов. С другой стороны, чтобы бороться с другими несовершенствами рынка, не связанными с информационными проблемами, государство должно устранить существующие барьеры, чтобы позволить иностранным фирмам выходить на его рынок. В соответствии с существующей в настоящее время парадигмой ускорения национального роста за счет привлечения прямых иностранных инвестиций, действия

государства направлены на продвижение страны и направление четкого сигнала потенциальным инвесторам о том, что стоит инвестировать в пределах границ этого конкретного государства. Благодаря действиям сопровождающих продвижение страны, некоторые основные инвестиции осуществляются для содействия бизнеса (дорожной инфраструктуре, доступ к электричеству, широкополосный Интернет и т. д.) и, как следствие, формируется капитал микроэкономических факторов национальной конкурентоспособности. Такие положительные результаты часто достигаются с помощью определенных инструментов экономической дипломатии, таких как государственные визиты, международные ярмарки, международные конференции и форумы и т.д. организованный в стране.

**Single Sign-On* — метод, позволяющий пользователю получить доступ ко многим ресурсам, выполнив авторизацию в одном из них.

Рисунок 2. Модель экономической дипломатии, связанная с конкурентоспособностью

Источник: выполнено автором

Выводы

В глобализованном мире с растущим числом игроков на международной арене (государства, транснациональные корпорации и различные международные организации) и растущей взаимозависимостью экономическая безопасность больше не является проблемой, касающейся только внутренней государственной политики.

Экономическое измерение приобретает все большую роль в политических вопросах, приводящих к изменениям в методах разрешения, от «реактивных к превентивным». Геоэкономика заменяет геополитику и становится главной заботой основных действующих лиц на международной арене. Экономическая власть признается важной в определении первенства или подчинения государств в международной системе. Несмотря на процесс глобализации и ослабления роли государственных институтов, благодаря появлению новых международных игроков государственные институты остаются ключевыми поставщиками экономической безопасности. Однако в свете новой международной обстановки государствам необходимо сотрудничать с региональными и глобальными субъектами, чтобы противостоять вызовам, создаваемым новыми угрозами экономической безопасности. Предлагаемый анализ экономической дипломатии фокусируется на экономических, а не политических обоснованиях ее применения. Анализ проводится на основе теоретических основ конкурентоспособности, с особым акцентом на концепцию национальной конкурентоспособности М. Портера, которая отражает определенную новизну в академических исследованиях в области экономической дипломатии. Автор пытается обратить внимание на необходимость тесной связи экономической дипломатии с микроэкономическими факторами конкурентоспособности. Микроэкономическая конкурентоспособность, основанная на качестве национальной бизнес-среды, состоянии кластерного развития и сложности функционирования и стратегии компаний, нуждается в специально разработанных инструментах и должна включать сотрудничество различных субъектов на различных уровнях как из частного, так и из государственного секторов. Экономическая дипломатия с ее информационной функцией может способствовать борьбе с рыночными неудачами, такими как несовершенная (асимметричная, неполная и ложная) информация,

несовершенная конкуренция (например, способствуя интернационализации фирм), неопределенность и т. д. Различные инструменты и институты, используемые политиками экономической дипломатии - подразделения посольств, торговые палаты, консульства, агентства по содействию торговле и инвестициям, являются постоянными свидетелями информационного потока между странами, и знания, которые они могут получить, должны быть обработаны и использованы для реализации национальных интересов. Результаты исследований в рамках экономической дипломатии и ее вклад в национальную конкурентоспособность могут быть использованы политиками для повышения эффективности стратегии экономической дипломатии государства и ее инструментов.

Библиография

1. Васильева Н.В. Роль дипломатии в реализации экономической составляющей внешней политики Федеративной республики Германия. – Автореферат диссертации на соискание ученой степени канд. полит. Наук. – М., 2011. – С.10.
2. Ги Каррон Каррьер. Экономическая дипломатия. Дипломат и рынок. /Пер. с французского – М.: РОССПЭН, 2003. – С. 51-52.
3. Жюль Камбон. Дипломат. Пер. с франц. /Под ред. И с предисловием А.А. Трояновского. – М., 1946. – С.8.
4. Кашлев Ю.Б. Фундаментальный труд по экономической дипломатии // Дипломатический вестник. – 2001, №5.
5. Шевченко Б.И. Экономическая дипломатия в современной системе международных отношений. Экономический Журнал, №5. Изд. ООО «Издательство Ипполитова», ISSN 2072-8220, 2016ю
6. Щетинин В.Д. Экономическая дипломатия: Учебное пособие. – М.: «Международные отношения», 2001. – С. 13.
7. Boutin, K. J. D. (2014), “China’s Industrial Development and Regional Economic Security”, Alfred Deakin Research Institute, available at: www.deakin.edu.au/research-services/forms/v/7808/wps-44w.pdf (accessed 12 July 2019).
8. Buzan, B. (1991b), “New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century”, *International Affairs*, Vol. 67, No. 3, available at: <http://euroakadeemia.ee/materjalid/Buzan%20-%20New%20Patterns%20of%20Global%20Security%20in%20the%2021st%20Century.pdf> (accessed 14 July 2019).
9. Dunning J.H., 1993, International Porters ‘diamond’, “Management International Review”, No. 33 (2), special issue.
10. Gottfried von Haberler «International Trade and Economic Development (Международная торговля и экономическое развитие)». 1959.
11. Hausmann R., Rodrik D., 2003, Economic development as self-discovery, “Journal of Development Economics”, vol. 72, no. 2.

12. International Labour Organization (ILO) (2004), *Economic Security for a Better World*, Geneva, available at: <http://www.social-protection.org/gimi/gess/RessourcePDF.action;jsessionid=ba5695c9f7bbc9a3a30c5d398728626619fcdcfb08ee9b6437707cd5e3e60929.e3aTbhULbN>
13. Kahler, M. (2005), "Economic security in an era of globalization", available at: <http://irps.ucsd.edu/assets/014/6745.pdf> (accessed 18 July 2019).
14. Kuznetsov, A., Toganova, N. and Gutnik, A. (2010), "Evolution of approaches to economic security problems in Europe", Imemo Ran, Moscow, available at: mpra.ub.uni-muenchen.de/11111/ (accessed 12 July 2019).
15. Lederman D., Olarreaga M., Payton L., 2006, Export Promotion Agencies: What works and what doesn't, Working Paper, No. 4044, World Bank Policy Research.
16. Magerramov A., Rustambekov H., 2010, Economic Diplomacy as a Tool for Realizing National Interests, *Journal of International Relations and Diplomacy*, vol. 3, no. 1, pp. 1-10 (accessed 18 July 2019).
17. Nesadurai, H., (2005), "Conceptualising Economic Security in an Era of Globalisation: What Does the East Asian Experience Reveal?", *CSGR Working Paper No. 157/05*, available at: <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/csgr/research/workingpapers/2005/wp15705.pdf> (accessed 12 July 2019).
18. Porter M., 1990, The Competitive Advantage of Nations, "Harvard Business Review", March-April, pp. 73-92.
19. Porter M., 2001, The Success Formula, *Chartered Financial Analyst*, Feb, pp. 37.
20. Prahalad CK., Hamel G., 1990, The Core Competence and the Corporation, "Harvard Business Review", 68, pp. 79-91.
21. Rose A.K., 2007, The foreign service and foreign trade: Embassies as export promotion, *The World Economy*, vol. 30, no. 1, pp. 22-38.
22. Saner R., Yiu L., 2007, International Economic Diplomacy: Mutations in Post-modern Times, Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'.
23. Stephen Woolcock, Nicholas Bayne. *The New Economic Diplomacy: Decision-Making and Negotiating in International Economic Relations (G8 & Global Governance S.)*. – Ashgate Publishing Ltd. – UK 2005, 314 p.
24. Van Veenstra, M-L., Yakop M., Bergeijk P., 2010, Economic Diplomacy, the Level of Development and Trade, Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'.

ASPECTE TEORETICE ACTUALE ALE COMERȚULUI INTERNAȚIONAL

Irina CROTENCO, *doctor în științe economice, IRIM*
(crotenco.irina@gmail.com)

Elena CERNOVA, *master în științe economice, Colegiul de Business
și Servicii din Tiraspol, Moldova*
(alena.chernobelkina@mail.ru)

Ecaterina MIRONENCO, *master în științe economice,
UPT, Tiraspol, Moldova*
(katya_mironenko_14@mail.ru)

Rezumat

În acest articol sunt cercetate abordările diferitor concepte de comerț internațional. Este descrisă situația de azi în reglementarea comerțului internațional la nivel mondial. Autorii interpretează unele aspecte ale aparatului conceptual al comerțului internațional modern.

***Cuvinte-cheie:** comerț internațional, peisajul economic al comerțului internațional, climatul comerțului exterior, protecționism, războaie comerciale*

CZU: 339.5.01

JEL: F4, F13

АКТУАЛЬНЫЕ ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ И СОВРЕМЕННОСТЬ

Аннотация

Исследованы подходы к ряду понятий международной торговли. Описана ситуация в регулировании международной торговли на глобальном уровне. Сформулированы авторские трактовки отдельных аспектов понятийного аппарата современной международной торговли.

Ключевые слова: международная торговля, экономический ландшафт международной торговли, внешнеторговый климат, протекционизм, торговые войны

Постановка проблемы. В современном глобальном мире на долю международной торговли выпала миссия обеспечения бесперебойного и эффективного функционирования мировой экономики и всех составляющих ее компонентов. Для качественного выполнения международной торговлей ее функций необходимо адекватное требованиям практики теоретическое обеспечение ее деятельности, понимание движущих мотивов участников международной торговли и закономерностей международных экономических отношений. В сферу теоретического обоснования современных процессов международной торговли неоднократно попадают такие термины как «экономический ландшафт», «внешнеторговый климат», «протекционизм», «торговые войны» и др., изучение которых, по мнению авторов, важно в современных условиях как в теоретическом, так и в прикладном плане.

Исследование проблемы. В современной международной торговле, а также в системе механизмов, обеспечивающих ее эффективность, важную роль и значение играют политики в этой сфере, проводимые специализированными учреждениями и международными организациями (МВФ, Всемирный банк, ВТО, ФАО, ОПЕК, ЮНВТО, ИКАО и др.), интеграционными объединениями стран (ЕС, USMCA - NAFTA, Меркосур, СНГ, ЕврАзЭС и др.) и национальными государствами (разного устройства и правления, в том числе федераций, государств-городов и др.). Совокупность этих политик формирует, по нашему мнению, экономический ландшафт международной торговли и внешнеторговый климат.

Понятие «внешнеторговый климат» в последние годы становится термином, достаточно полно описывающим экономические процессы и явления, и отвечающим современным вызовам глобальной экономической системы. В экономической теории и практике устоялись такие понятия как инновационный, инвестиционный, деловой, правовой, предпринимательский климат и др. В то же время, устойчивого определения понятийного механизма термина «внешнеторговый климат» в экономической теории пока не сформировалось.

Географическое определение климата представляет собой фундаментальную основу для многообразных его трансформаций в различных сферах экономической деятельности: управленческий климат, образовательный климат, психологический климат, социальный климат, внешнеэкономический климат и др. Таким образом, «климат в экономике» можно отнести к группе фундаментальных терминов базиса современной экономической теории и, в частности, ее внешнеэкономической компоненты.

Проанализировав подходы к понятию внешнеэкономический климат, мы пришли к выводу, что его можно определить, как совокупность факторов различных форм и видов, присущих данной территории (страна, регион), способствующих или препятствующих осуществлению экспортно-импортных отношений и формирующих внешнеэкономическую территориальную среду. При этом следует учитывать, что по своему охвату «внешнеторговый климат» уступает приоритет понятию «внешнеэкономический климат», т.к. вне его сферы расположен ряд внеторговых видов международной экономической деятельности.

Говоря о внешнеэкономическом ландшафте, отметим, что в современной хозяйственной теории и практике сформировались такие понятия как экономический ландшафт [15], научный ландшафт [14], конкурентный ландшафт [18, с.8] и др. Создателем теории «экономического ландшафта» считают немецкого исследователя в области теории развития и размещения производительных сил Августа Лёша (1906–1945). Однако он исследовал лишь взаимозависимости между людьми и экономикой, а в последующем между территорией и экономикой [16]. В его понимании «экономический ландшафт представляет собой переплетение рыночных зон различных товаров и услуг» [19, с.9]. Этот подход, по нашему мнению, можно отнести к экономико-географическому. Он характерен

для специалистов в области географического развития и размещения производительных сил при условиях равномерной плотности населения, единообразной сырьевой базы, сопоставимых уровней доходов населения, реализации товаров и услуг массового спроса с невысокой стоимостью и т.п.

В современной экономике превалирует более широкий взгляд на понятие экономического ландшафта. Так, Межевич Н.М., рассуждая о формировании новой области научно-исследовательского знания – экономического ландшафтоведения, справедливо отмечает, что в отличие от традиционного физико-географического подхода сегодня в центре внимания находится не ландшафт как природное явление, а мера адекватности характера его хозяйственного освоения исходным природным предпосылкам ландшафта. Межевич предлагает рассматривать тезис о том, что успешное хозяйственное развитие возможно при адаптации видов хозяйственной деятельности к базовым характеристикам ландшафта [17]. Однако, по нашему мнению, представление об успешности хозяйствования при адаптации экономики к характеристикам ландшафта верно для начальных этапов экономики общества. На более высоких ступенях развития общины меняют ландшафт по своему усмотрению, порой в ущерб ландшафту и природе. Поэтому понятие экономического ландшафта содержит в себе не столько адаптацию деятельности к ландшафту, сколько адаптацию ландшафта под запросы экономики и общества. В простейшем случае это транспортная и дорожная инфраструктура (например, мосты), сельское и лесное хозяйство, рекреационная сфера услуг и др. Но в более общем виде экономический ландшафт территории включает в себя и элементы государственно-правового регулирования и иные компоненты.

Определение **экономическому ландшафту с позиции международного сообщества** дала директор-распорядитель Международного валютного фонда (с 5 июля 2011 г.), ранее — министр экономики и финансов Франции (14 ноября 2010 г. — 29 июня 2011 г.), а ныне – кандидат на должность управляющего ЕЦБ, Кристин Мадлен Одетт Лагард (фр. Christine Madeleine Odette Lagarde). По ее мнению, **новый экономический ландшафт представляет собой систему**, где открытая торговля имеет более справедливый характер и в большей мере основана на сотрудничестве; где финан-

совые системы более безопасны и в большей мере поддерживают экономический рост; где выгоды цифровой революции достаются не немногим счастливым, а всем людям [6]. Кристин Лагард видит проблему экономического ландшафта в двух измерениях. Первое измерение, охватывает валютные, налогово-бюджетные финансовые аспекты экономических взаимоотношений, а второе - неравенство, технологию и устойчивость. Автор именует это «новым многосторонним подходом», в большей мере ориентированным на людей и результаты [15]. Таким образом, по мнению Лагард, экономический ландшафт представляет собой комплексное, многостороннее явление, оказывающее критическое влияние на макроэкономическое развитие региона (страну, группу стран, региональную экономическую интеграционную группировку).

Такой комплексный подход к характеристике экономического ландшафта представляется нам обоснованным. Однако автор, осознанно или нет, включая в экономический ландшафт факторы «неравенство» и «технология», оставил за пределами описания такие мощные компоненты, как политические, природные, правовые, религиозные, культурные и прочие аспекты. В результате из экономического ландшафта выпадают сырьевые факторы и их влияние на внешнюю торговлю, механизмы протекционизма в международной торговле (экономические санкции, таможенное регулирование, в том числе запреты на торговлю отдельными группами товарной номенклатуры внешнеэкономической деятельности, произвольное толкование антидемпинговых мер и т.д.), отношение общества и государства к проституции, торговле наркотиками и оружием, проблемы семьи и брака и др.

Комплексный многосторонний подход при формировании современных внешнеторговых ландшафта (базиса) и климата (надстройки) ведет к развитию экономической системы современного глобального характера международных торгово-экономических отношений. Основополагающее Генеральное соглашение по тарифам и торговле (англ. General Agreement on Tariffs and Trade, ГАТТ, ГАТТ), регулирующее ряд аспектов международной торговли товарами, было заключено еще в 1947 г. Однако понадобилось почти 50 лет, чтобы на базе многосторонних торговых переговоров (МТП) были сформулированы основы функциони-

рования либеральной многоотраслевой модели международной торговли. Итоговым результативным этапом формирования международно-признанной модели международной торговли и регулирования торгово-политических отношений государств стал восьмой Уругвайский раунд многосторонних торговых переговоров (The Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations) в рамках ГАТТ (1986-1994 г.). Уругвайский раунд завершился принятием пакета документов, заложивших правовую основу современной международной торговой системы, и учреждением ВТО (Всемирная торговая организация, англ. World Trade Organization - WTO, фр. Organisation mondiale du commerce - ОМС, исп. Organización Mundial del Comercio - ОМС).

С момента начала своей деятельности (с 1.01.1995 г.) ВТО стала главным цементирующим механизмом современной международной торговли, активно ее регулирующим. В основу функционирования ВТО легли такие документы как:

Генеральное соглашение о тарифах и торговле (ГАТТ),

Генеральное соглашение о торговле услугами (GATS),

Соглашение по торговым аспектам прав интеллектуальной собственности (TRIPs) и др. [12].

Новым этапом в развитии дальнейшей либерализации международной торговли и международных экономических отношений должен был стать начатый в 2001 г. новый девятый раунд многосторонних экономических переговоров (Доха, Катар). Среди основных проблем повестки дня Дохийского раунда были либерализация международной торговли аграрной продукцией (в том числе снижение тарифов и отмена субсидий) и услугами (особенно финансовыми), углубление механизмов защиты интеллектуальной собственности, вопросы доступа развитых страны к несельскохозяйственным рынкам развивающихся стран. Не нашли поддержки у большинства стран-участников ВТО предложения по дискуссии о недостаточности в ряде стран законодательных гарантий обеспечения современных условий труда на производстве, как конкурентного преимущества развивающихся стран. Также не увенчались успехом предложения по стандартизации и углублению регулирования рынка услуг на транспорте, в сфере временного проживания и питания и др.

Однако встречи и обсуждения в рамках Дохийского раунда МТП

на деле показали неготовность мирового сообщества перейти на новый этап либерализации глобальной системы международной торговли. Первоначально установленные в ВТО сроки окончания раунда к 1 января 2005 г. были сорваны. МТП, проводившиеся в течение 18 лет с начала Дохийского раунда, не привели к реальным результатам. Фактически, Дохийский раунд МТП стал этапом торможения либерализации международной торговли и международных экономических отношений. У мирового сообщества накопились факты возрождения практики из арсенала политики протекционизма, необоснованного нарушения действующих правил ВТО, в частности, через организацию санкционного экономического давления на страны, введения торговых ограничений в целях решения политических вопросов, расширенное применение антидемпинговых норм и пр.

По состоянию на 01.07.2019 членами ВТО являются 164 государства. Среди них страны ЕС, Молдова (с 26 июля 2001 г., 142-й член ВТО), Украина (с 16 мая 2008 г., 152-й член ВТО), Россия (с 22 августа 2012 г., 156-й член ВТО), Казахстан (с 30 ноября 2015 г., 162-й член ВТО). 23 государства, включая Азербайджан, Беларусь, Узбекистан, имеют статус наблюдателя и находятся в стадии присоединения к ВТО. Туркменистан в 2013 г. выступил с инициативой о вступлении в ВТО. Также, статус наблюдателя при ВТО предоставлен ряду международных межправительственных организаций (ООН, ОЭСР, ЮНКТАД, МВФ, Всемирный банк, ФАО и др.). Наблюдатели от международных межправительственных организаций участвуют на постоянной и временной основе в деятельности практически всех советов, комитетов и рабочих групп ВТО (General Council, Trade Policy Review Body, Council for Trade in Goods, Council for Trade in Services, Committee on Anti-dumping practices, Committee on Trade and Development и др.). Не имеют наблюдателей от международных межправительственных организаций орган по контролю за текстилем (The Textiles Monitoring Body, ТМВ) и рабочие группы по вступлению в ВТО [13].

В целом сегодня в мировом сообществе сформирована развитая система продвижения рыночных, либеральных идей и ценностей в международной торговле, включающая ООН и ее структуры, ВТО, МВФ, Всемирный банк и др. Несмотря на это, современная хозяйственная практика свидетельствует, что отдельные традици-

онные для процессов глобализации компоненты международной торговли и международных экономических отношений в последние годы подвергаются пересмотру и ревизии. Мировое сообщество и, в частности, страны-участники ежегодных саммитов G-20 отмечают застой и негативную динамику в развитии и либерализации международной торговли. Они признают необходимость реформирования внешнеторговых отношений и всей системы международных экономических отношений, вплоть до реформирования системы ВТО. Однако участники дискуссии по-разному видят пути реформ. На саммите G-20 в Осаке (Япония, 28-29 июня 2019 г.) руководители стран-участников согласились воздержаться от обострения дискуссии и постараться выработать единые нормы и правила возврата утраченного и развития сотрудничества. Стороны подтвердили свою поддержку необходимой реформы ВТО для улучшения ее функций [5, art.8, с.2]. Отметим, что о необходимости реформирования ВТО говорилось и в совместных итоговых документах саммита G20 в Буэнос-Айресе (Аргентина, 30 ноября—1 декабря 2018 г.). Тогда лидеры стран-членов G20 впервые признали факт, что ВТО не достигает целей, ради которых она была создана, и нуждается в реформировании. В Аргентине в 2018 г. лидеры G20 обещали приступить к процессу пересмотра устава и порядка работы ВТО [3].

Обеспокоенность состоянием и перспективами международной свободной торговли связывают с обострившейся в последние годы проблемой протекционизма. Тема протекционизма вернулась в современную экономику из начала 1990-х гг. (до создания ВТО). Так, директор-распорядитель Международного валютного фонда Кристин Лагард, выступая в Университете Гонконга 11 апреля 2018 г., поставила проблему протекционизма на первое место среди трех приоритетных задач мировой экономики на современном этапе ее развития, особо подчеркивая многообразие форм протекционизма и их негативное влияние на всех участников рынка. Лагард констатировала, что несправедливая торговая практика *существует*, и ее необходимо устранить. Современная *многосторонняя* система международной торговли, **система правил и совместной ответственности сейчас подвергается опасности не просто разрушения, а уничтожения.** Следует активизировать усилия по *сокращению* торговых барьеров и *устранению* разногласий без использования исключительных мер.

Необходимо, подчеркивает Лагард, сотрудничество всех участников международной торговли, государственных и надгосударственных органов в деле недопущения протекционизма. Иначе, по ее мнению, общество не сможет обеспечить подъем мировой экономики [6].

Раскрывая необходимость избегать протекционизм во всех его формах как приоритетной задачи для мировой экономики Кристин Лагард сужает протекционизм до ограничений на импорт, от которых, по ее мнению, страдают все, особенно малоимущие. Однако в современной мировой экономической системе наблюдается нарастание процесса ограничений на экспорт (традиционный, бюджетобразующий, отдельных видов товаров и услуг, пользующихся спросом на международных рынках). По нашему мнению, ограничения на экспорт более разрушительны для мировой экономики.

Говорит о протекционизме и президент США Дональд Трамп. В частности, начиная свою встречу с президентом России в рамках саммита G20 в Осаке 28.06.2019 он заявил, что, среди прочих, он ожидает дискуссии по вопросам торговли, коммерции, разоружения, протекционизму и другим („trade, commerce, disarmament, protectionism, various other issues”) [11]. Трамп в этом контексте выделил протекционизм среди важнейших вопросов американо-российских отношений.

Проблема протекционизма обсуждалась в рамках саммита G-20 в Осаке как в двусторонних беседах мировых лидеров, так и в официальных выступлениях. Так, турецкий министр торговли Рухсар Пеккан (Ruhsar Pekcan), выступая в рамках подготовительных мероприятий к саммиту на Министерской встрече G20 по торговле и цифровой экономике в Цукубе (Япония), обращала внимание на недопустимость протекционизма, который нарушает глобальные цепочки поставок и снижает доверие к системе [9]. Аналогичную негативную позицию по отношению к протекционизму, как тормозу процессов глобализации, высказывали представители Китая, России, Мексики и др. стран-участниц саммита G20.

Несмотря на общепризнанную приоритетность проблемы протекционизма для современной мировой экономики, она не нашла отражения в итоговой декларации саммита G20 в Осаке [5]. Осторожность в процессах обсуждения протекционизма и отсутствие осуждения протекционизма в документах саммита в Осаке явилось продолжением аналогичной практики предыдущего саммита G20

в Аргентине [3]. Такой подход контрастирует с духом и буквой предыдущих саммитов мировых лидеров и, в частности, гамбургского коммюнике G20 (Германия, июль, 2017 г.), в котором отмечена решимость лидеров стран-участниц «продолжать бороться с протекционизмом, включая все несправедливые торговые практики, и признавать роль законных инструментов торговой защиты в этом отношении» (continue to fight protectionism including all unfair trade practices and recognise the role of legitimate trade defence instruments in this regard) [4, с.3]. Отметим, что за период, прошедший с гамбургского коммюнике G20 (с июля 2017 г.), количество и разрушительная сила различных форм протекционизма не снижались.

Умеренный оптимизм руководителей стран глобальных экономических лидеров сопровождается событиями, которые в экспертном сообществе (МВФ, Всемирный банк, Би-Би-Си, Форбс, New York Times и др.) нередко называют «торговыми войнами» (trade wars) [1, 2, 10]. При этом, по мнению китайских специалистов, торговая война ведется, например, правительством США против Китая с 6 июля 2018 г., а ей предшествовал целый ряд событий по подготовке активной фазы противостояния, начиная с сентября 2011 г. [7]. Отметим также, что еще в начале 2018 г. президент США Дональд Трамп говорил, что «торговые войны – хорошо, и их легко выиграть» (trade wars good and easy to win) [8]. В результате, во внешнеторговом глобальном ландшафте и климате возникают предвестники обострения проблем в международной торговле и международных экономических отношениях.

Выводы и рекомендации

1. Исследование теоретических аспектов международной торговли и, в частности, ее глобальной компоненты позволяет глубже понять сущность международных экономических отношений и процессов, происходящих в мировой экономике. С этой точки зрения изучение понятий «экономический ландшафт международной торговли» и «внешнеторговый климат» во взаимосвязи с современными процессами и тенденциями в международной торговле может дать результат как в теоретическом, так и в практическом плане.

2. Понятие экономического ландшафта является многоплановым и многосторонним. Оно может применяться как в рамках отдельных административно-территориальных образований, так и

применительно к видам экономической деятельности, отраслям хозяйства. С позиций такого подхода возможно и рассмотрение экономического ландшафта применительно к системе международной торговли, как находящейся в центре влияния различных факторов внутреннего и внешнего воздействия во многих измерениях. Они охватывают аспекты экономических взаимоотношений, природно-климатические, политические, культурно-религиозные факторы, проблемы неравенства, технологии и устойчивости развития и др., формируя многоплановый, многоуровневый и многосторонний экономический ландшафт международной торговли.

3. Термин «внешнеторговый климат», по нашему мнению, представляет собой совокупность факторов различных форм и видов, присущих данной территории (страна, регион), способствующих или препятствующих осуществлению экспортно-импортных отношений и формирующих внешнеторговую территориальную среду.

4. Термины «экономический ландшафт международной торговли» и «внешнеторговый климат» могут применяться на разных уровнях хозяйственной иерархии: отрасли, территории (региона), государства и межгосударственного интеграционного образования. Это, в частности, касается и международной торговли (коммерческой) политики государства. Многоуровневая государственная политика международной торговли позволит обеспечить разработку национальных, территориальных (региональных и районных) стратегий, целевых программ и комплексных планов развития национальной системы мирохозяйственных связей.

5. Приоритетной задачей для мировой экономики и мирового сообщества является разработка и реализация мер по недопущению протекционизма во всех его формах. В модели свободной, рыночной экономики важно избегать ограничений как на импорт, так и на экспорт, от которых страдают все участники рынка международной торговли (прямые, косвенные, опосредованные), особенно малоимущие слои населения.

Библиография

1. China hits back in trade war with US. BBC, 14 May 2019. <https://www.bbc.com/news/business-48253002>.
2. China's Richest Start Leaving As The Trade War Escalates. Forbes, 28 May 2019. <https://www.forbes.com/sites/oliverwilliams1/2019/05/28/chinas-richest-start-leaving-as-the-trade-war-escalates/#2e0b3a9b7906>.

3. G20 Argentina 2018. Policy Papers, Summaries & Advocacy Kits. Trade & Investment. https://www.b20argentina.info/Content/Images/documents/20181002_185401-B20%20TI%20%20Policy%20Paper.pdf.
4. G20 Leaders. Declaration Shaping an interconnected world. Hamburg, 7-8 July 2017. https://www.g20germany.de/Content/EN/_Anlagen/G20/G20-leaders-declaration__blob=publicationFile&v=11.pdf.
5. G20 Osaka Leaders' Declaration. 29 June 2019. https://g20.org/pdf/documents/en/FINAL_G20_Osaka_Leaders_Declaration.pdf.
6. Lagarde Christine. Fix the Roof While the Window of Opportunity is Open: Three Priorities for the Global Economy. April 11, 2018. <https://www.imf.org/ru/News/Articles/2018/04/09/spring-meetings-curtain-raiser-speech>.
7. The US-China Trade War: A Timeline. 29 June 2019. <https://www.china-briefing.com/news/the-us-china-trade-war-a-timeline>.
8. Trump calls trade wars good and easy to win. The New York Times. 02 March 2018. <https://www.nytimes.com/2018/03/02/business/trump-calls-trade-wars-good-and-easy-to-win.html?module=inline>.
9. Turkish minister warns against 'protectionism' at G20 summit. June 09 2019. <http://www.hurriyetdailynews.com/turkish-minister-warns-against-protectionism-at-g20-summit-144034>.
10. Who Will Survive the Trade War? The New York Times. 04 July 2019. <https://www.nytimes.com/2019/07/04/opinion/trump-trade-wars.html>.
11. World leaders gather to talk tough issues at G20 summit. June 28 2019. <http://www.hurriyetdailynews.com/world-leaders-gather-to-talk-tough-issues-at-g20-summit-144559>.
12. World Trade Organization. Documents and resources. https://www.wto.org/english/res_e/res_e.htm.
13. World Trade Organization. International intergovernmental organizations granted observer status to WTO bodies. https://www.wto.org/english/thewto_e/igo_obs_e.htm.
14. Изучаем опыт: научный ландшафт Германии. <https://www.hse.ru/news/cent/3278214.html>.
15. Кристин Лагард. Новый экономический ландшафт, новый многосторонний подход. Индонезия. Бали. 11 октября 2018 г. <https://www.imf.org/ru/News/Articles/2018/10/11/sp101218-new-economic-landscape-new-multilateralism>.
16. Лёш А. Географическое размещение хозяйств. М.: Изд-во иностр. лит., 1959. 455 с.
17. Межевич Н.М. Экономические ландшафты и региональная идентичность в России: опыт комплексного анализа. www.dartmouth.edu/~crn/groups/geographies_group_papers/Mezhevich02.pdf.
18. Нгуен Тхи Кам Лан. Развитие внешнеторговых связей Вьетнама в условиях глобализации. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Специальность 08.00.14 -Мировая экономика. Москва, 2012. Российский экономический университет имени Г.В. Плеханова. 29 с.
19. Шупер В.А. Экономический ландшафт Августа Лёша. Известия Российской Академии Наук. Серия географическая, Издательство: Российская академия наук (Москва). 2006, №4, с. 7-15. ISSN: 2587-5566, eISSN: 2658-6975.

INTERDEPENDENȚA DINTRE PROCESELE DE MIGRAȚIE ȘI SECURITATEA ECONOMICĂ ÎN AZERBAIJAN

Ludmila GOLOVATAIA, doctor în științe economice, conferențiar
universitar, IRIM

(golovataya4@gmail.com)

Simuzer ASCHEROVA, doctorandă, IRIM

(simi.93@mail.ru)

Rezumat

În articol au fost cercetate principalele cauze ale migrației forței de muncă din Azerbaidjan în ultimii ani. S-au remarcat factori pozitivi și negativi ai impactului migrației forței de muncă asupra dezvoltării țării. De asemenea, a fost studiat impactul fluxurilor de migrație asupra securității economice a Azerbaidjanului. Au fost formulate recomandările privind reglementarea fluxurilor de migrație în Azerbaidjan pentru a evita impactul negativ al migrației forței de muncă asupra economiei țării.

Cuvinte-cheie: migrație, migrația forței de muncă, fluxurile de migrație, securitatea economică, migrația intelectuală, exodul de creiere

CZU: 314.74[338+316](575)

JEL: F22, F24, J08, O15

ВЗАИМОСВЯЗЬ МИГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ И ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Аннотация

В статье были исследованы основные причины трудовой миграции из Азербайджана за последние годы. Отмечены положительные и отрицательные факторы влияния трудовой миграции на развитие страны. Также изучено влияние миграционных потоков на экономическую безопасность Азербайджана. Сформулированы рекомендации по регулированию миграционных потоков в Азербайджане, дабы избежать негативного влияния трудовой миграции на экономику страны.

Ключевые слова: миграция, трудовая миграция, миграционные потоки, экономическая безопасность, интеллектуальная миграция, утечка мозгов

Постановка проблемы. Сегодня мировое сообщество, все сильнее ощущает размеры, особенности, последствия миграции, и ее воздействие на экономику государства. По этой причине многие страны сталкиваются с необходимостью более жесткого регулирования миграционных потоков. Азербайджан, после распада СССР стал «донором мигрантов» для многих государств. Трудовая миграция и перемещение рабочей силы в стране является отражением экономических процессов в республике.

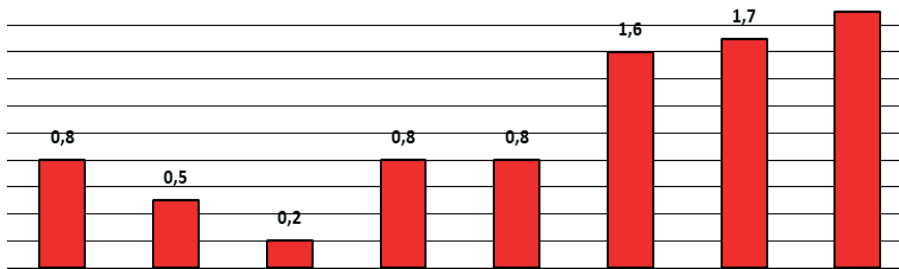
Методология научного исследования. В статье были использованы теоретические, практические (эмпирические) и универсальные методы научного познания.

Благодаря обобщённым теоретическим методам и универсальным методам познания, удалось систематизировать фактический материал исследования. Метод анализа и синтеза позволил разложить изучаемый материал на единицы, изучить отдельные части элементов. Так же исследование базируется на табличных и графических методах анализа данных для структуризации и визуализации структуры проблемы, а также представления всей совокупности возможных ее решений (разбивки цели в подцели/задачи и решения).

Исследование проблемы. С обретением независимости, Азербайджан стал участником международного политического, экономического и социального движения. Будучи богатой природными

ресурсами страной, и в частности, владеющей нефтяными залежами, Азербайджану удалось добиться впечатляющих экономических результатов. По данным Государственного комитета по статистике Азербайджанской Республике уровень безработицы на июнь 2018 года составлял 5,0%, что значительно лучше, чем в других постсоветских странах. [4] Но, несмотря на положительные показатели, которые отражены в статистических данных, социальные проблемы все еще остаются не решенными.

В действительности в государстве наблюдается следующая картина, большинство безработных в стране отказываются оформлять официальный статус «безработного» по ряду причин: Одной из причин является недостаточный размер пособия, что не удовлетворяет потребности граждан. По этой причине большинство работоспособного населения легально или нелегально эмигрирует в страны СНГ, Турцию либо Европу. Получается, что Азербайджан, несмотря на свой экономический потенциал, остается страной, из которой наблюдается миграционный отток.

Источник* Государственный комитет по статистике Азербайджанской республики.

Рис 1. Показатели граждан, эмигрирующих из Азербайджана 2010-2017 гг (%)

С 2015 года процент граждан, покинувших страну увеличивался с каждым годом. Причиной такого скачка от 0,8% до 1,6% всего лишь за один год является двойная девальвация национальной валюты «манат», что привило к росту недовольства и волнений населения относительно своего будущего в стране, а также к следующим последствиям:

Приостановление или полное прекращение деятельности коммерческих банков и пунктов обмена валюты.

Расцвет «черного рынка». Появления дилеров, нелегально занимающиеся покупкой и продажей иностранной валюты.

В результате прекращения работы коммерческих банков и обменных пунктов, в стране начиналась паника относительно третьей волны девальвации национальной валюты.

Повышение стоимости продовольственных продуктов.

Закрытие магазинов и заведений общественного питания.

Потеря у населения доверия к национальной валюте.

Неспособность граждан выплачивать кредиты, в том числе, взятые в иностранной валюте.

Закрытие банков, ресторанов, небольших гостиниц, разорение владельцев малого бизнеса все это в последствии, привело к экономическому и социальному кризису в стране, что в свою очередь способствовало миграционному оттоку трудоспособного населения из страны. А это, в свою очередь, привело к тяжелым последствиям. На внутреннем рынке труда существует нехватка высококвалифицированных кадров. Если благодаря внутренней миграции и межрегиональному перемещению рабочей силы, отсутствует потребность в сотрудниках без определенного уровня образования, и профессиональных навыков, то квалифицированных специалистов и профессионалов в Азербайджане недостаточно. Другими словами, сегодня в Азербайджане наблюдается, такой феномен как «утечка мозгов».

Уезжают не только опальные журналисты, бизнесмены, инженеры, специалисты по информационным технологиям. Сегодня покидают страну и врачи, причем отток в этой категории занятых в последние годы заметно возрос – они уезжают в Турцию, Германию, Чехию, США. Так, согласно данным Немецкой медицинской ассоциации по итогам 2018 года, число иностранных врачей, работающих в Германии, увеличилось на 9,7%. В частности, из Азербайджана работой были обеспечены 108 медиков [5]. По данным же турецких источников, в клиниках крупных городов Турции трудятся порядка 200 азербайджанских врачей, окончивших турецкие и европейские медицинские вузы. [2]

Причины интеллектуальной миграции из страны различны, из которых можно выделить следующие:

Низкий уровень научно-информационного обеспечения для исследований и разработок.

Отсутствие современного научно-экспериментального оборудования (специальных моделирующих установок, стендов и т.д.)

Недостаточное финансирование и поддержка научных исследований.

Низкая оплата труда.

Распад и закрытие научных институтов и потеря научных коллективов.

Эти факторы сегодня становятся причинами того что, азербайджанцы, являющиеся высококвалифицированными специалистами, отправляются на поиски работы на мировом рынке труда, а затем остаются навсегда в странах Европы Турции СНГ и США.

Утрата высококвалифицированных кадров, это огромный шаг назад для государства, который воздействует не только на экономический аспект развития страны, но также, приводит к потере интеллектуального потенциала республики. Если в Азербайджане сохранится тенденция выезда специалистов и квалифицированных работников, т.е. тенденция интеллектуальной миграции, то это, несомненно, создаст угрозу экономической безопасности страны.

Говоря, о влиянии миграционных потоков на экономическую безопасность Азербайджана, то следует отметить, тот факт, что в настоящий момент, данный вопрос детально не изучен. Причиной слабой осведомленности в конкретной сфере исследования заключается в следующем:

1. Новый характер постсоветской миграции. Если в Советском Союзе миграции были целенаправленны и управляемы, то миграции последних периодов в значительной своей части вынужденные и во все не контролируется, либо слабо контролируется государством. [11]

2. Влияние миграции трудно анализировать в связи с неопределенностью границ исследования, влияния миграционных потоков на экономическую безопасность. [11]

Таким образом, для определения влияния миграции на экономическую безопасность страны в первую очередь необходимо определить сущность понятия «экономическая безопасность государства»

Экономическая безопасность государства является составной частью национальной безопасности в целом.

Экономическая безопасность – это состояние защищенности национального хозяйства от внешних и внутренних угроз, при котором оно способно обеспечивать поступательное развитие общества, его экономическую и социально-политическую стабильность в ус-

ловиях наличия неблагоприятных внешних и внутренних факторов.

Внешиполитическая безопасность	Внутриполитическая безопасность	Военная безопасность
Экологическая безопасность	Экономическая безопасность	Информационная безопасность
Духовная безопасность	Социальная безопасность	Личная безопасность

Источник* Сущность экономической безопасности государство-<http://simplehomebusinesssystem.com/sushhnost-ekonomicheskoy-bezopasnosti-gosudarstva>

Рис. 2. Составные части национальной безопасности

Экономическая безопасность государства – сложное социально-экономическое понятие, отражающее большую гамму постоянно меняющихся условий материального производства, внешних и внутренних угроз (опасностей) экономики страны. Экономическая безопасность государства определяется уровнем развития производительных сил и состоянием социально-экономических отношений, развитием научно-технического прогресса и использованием его достижений в национальном хозяйстве, внешнеэкономическим обменом и международной обстановкой. Материальную основу экономической безопасности составляют развитые производительные силы, способные обеспечить расширенное воспроизводство, цивилизованный уровень жизни граждан и экономическую независимость государства. [3]

От переезда в другую страну, причем в более богатую, как правило выигрывают сами мигранты. Но и на страну происхождения мигрантов также оказывается положительное воздействие. Положительное воздействие миграции наиболее заметно в малых странах с высокими показателями миграции, а наиболее трудно выявляется в крупных странах, где миграция относительно ниже. Положительное воздействие выражается в следующем:

Денежные переводы: В Азербайджан было перечислено 1,3 миллиарда долл. США в 2018 году, что составляет 2,8 % от ВВП страны. Хотя эти платежи редко используются для производственных инвестиций, и не оказывают прямого воздействия на экономический рост страны, они считаются весьма эффективными в области развития по-

тому как сокращаются масштабы нищеты на микроуровне. Денежные переводы в основном тратятся на ежедневное потребление и услуги здравоохранения и образования. Домохозяйства увеличивают семейные активы (в частности, жилье и земля), а также у них наблюдается более высокое потребление и более низкие показатели бедности.

Передача социально-политического опыта: в дополнение к финансовым переводам, некоторые нефинансовые активы - человеческий капитал, инновационное социальное поведение или политические устремления – приобретенные в результате миграции, также передаются в родные регионы мигрантов. Культурная передача часто затрагивает сферы личной и семейной жизни, в частности роль женщин и образование детей, что в свою очередь влияет на показатели рождаемости. Исследования подтверждают, что миграция в страны ОЭСР способствует снижению уровня рождаемости, в то время как в богатых странах с высоким уровнем рождаемости, таких как страны Персидского залива, происходит обратное.

Миграция способствует расширению прав и возможностей женщин и пересмотру гендерной роли в патриархальных обществах, в первую очередь для женщин-мигрантов.

Участие диаспоры: мигранты и их потомки играют важную роль в стимулировании развития своих стран происхождения, инвестируя в бизнес, участвуя в туризме и в политической или филантропической деятельности. Опыт диаспоры может повысить эффективность помощи и способствовать передаче навыков и знаний. Наличие диаспоры стимулирует торговлю между странами происхождения и принимающими странами, создавая связи между производителями и потребителями. Существование мигрантской сети также увеличивает прямые инвестиции: как за счет собственных инвестиций диаспоры, особенно ценных в тех сегментах и областях, которые рассматриваются иностранными инвесторами как рискованные, так и за счет сокращения транзакционных расходов и расходов в информацию для других инвесторов. Позитивный вклад диаспоры в значительной степени зависит от того, насколько национальные правительства создают благоприятные условия для участия эмигрантов и степень их интеграции в принимающей стране.

Негативное влияние миграции на экономическую безопасность страны отражаются через следующие существующие в Азербайджане

не проблемы, касающиеся трудовой и интеллектуальной миграции:

Во-первых, внутренняя эмиграция интеллектуально квалифицированных кадров, т.е. смена сферы деятельности, могут привести к регрессии научного потенциала страны.

Во-вторых, *межгосударственная миграция приводит к ухудшению валютно-финансового положения страны из-за неконтролируемого вывоза валютных средств.* [11]

В-третьих, миграции способны нанести серьезный ущерб региональным рынкам, созданному ранее в том или ином регионе экономическому и трудовому потенциалу. По причине вызываемого ими сокращения внутреннего спроса межрегиональные миграции могут также усугубить спад производства в отдельных секторах экономики [7]

В конечном итоге, не только Азербайджан теряет свое работоспособное население, но и государство, принимающее мигрантов, может ухудшить свое положение. Так, например, чрезмерное скопление иммигрантов в городах, создает угрозу в сфере труда и занятости не только в виде безработицы среди самих иммигрантов. В основном из-за такой концентрации иммигрантов, противоречие между спросом и предложением труда разрешается таким образом, что происходит полное замещение многих профессий иностранными работниками, вследствие чего у коренного, в особенности молодого, населения может отсутствовать мотивация к получению образования и трудоустройству по этим профессиям. [7]

В последние годы Азербайджанская Республика, столкнувшаяся с многогранными трудностями, в целях упорядочения этих процессов соответствующим образом предприняла серьезные шаги в области законодательства и в институциональной сфере для осуществления необходимых реформ. Основой этой работы является принятая в 2004 году Концепция государственной миграционной политики Азербайджанской Республики, в которой определены задачи, стоящие перед государственными органами. Основными направлениями деятельности, предусмотренными программой, являются развитие механизма управления миграцией, повышение эффективности государственного регулирования в этой сфере, координация деятельности соответствующих государственных органов в сфере миграции, совершенствование законодательной базы, применение квот на трудовую миграцию, реализация ком-

плексных мер по предотвращению незаконной миграции, а также сотрудничество с миграционными органами других стран и соответствующими международными организациями. Реализация Государственной миграционной программы, в то же время, направлена на создание современной миграционной системы в стране. На сегодняшний день в сфере миграции принято более 250 законов, постановлений и нормативно-правовых актов, внесены изменения в действующее законодательство Азербайджанской Республики.

В контексте обеспечения прав и свобод мигрантов, Азербайджанская Республика присоединилась к Конвенции ООН „о защите прав всех трудящихся-мигрантов и членов их семей”, а также другие международные документы по вопросам миграции. Кроме того, в целях упрощения миграционных процессов и противодействия незаконной миграции были предприняты значительные шаги по внедрению биометрической идентификации. Так, была создана специальная рабочая группа в составе представителей государственных учреждений, деятельность которых связана с биометрической идентификацией. На основе предложений, выдвинутых группой, Указом Президента Азербайджанской Республики от 13 февраля 2007 года №1963 была подготовлена и утверждена „государственная программа по созданию системы биометрической идентификации в Азербайджанской Республике на 2007-2012 годы”. Кроме того, утвержденный и принятый в 2013 году миграционный кодекс Азербайджанской Республики является важнейшим правовым документом, принятым в сфере миграции. Основным партнером Правительства Азербайджанской Республики по сотрудничеству в области миграции является международная организация по миграции (МОМ). Азербайджанская Республика стала членом МОМ в 2001 году, и с 1996 года организация осуществляет различные программы и проекты технической помощи. В последние годы создание национальной правовой базы миграционной политики и приведение действующего законодательства в соответствие с требованиями современных миграционных процессов открыло возможность достижения значительных положительных результатов в управлении миграцией в Азербайджанской Республике. В частности, в целях обеспечения дополнительной гибкости по вопросам миграции в стране проведены консультации, совместные встречи и обсужде-

ны соглашения с Верховным комиссаром ООН по делам беженцев, Международной организацией по миграции, Европейским Союзом, Советом Европы и государственными органами государств-участников СНГ, осуществляющими реализацию миграционной политики в своих странах, а также обсуждены соглашения, оказывающие серьезную поддержку в совершенствовании этой политики. Соглашение о партнерстве и сотрудничестве между Европейским Союзом и Республикой Азербайджан обеспечивает основу для сотрудничества. Соглашение вступило в силу в 1999 году, а план действий Европейской политики соседства был принят в 2006 году. План действий отражает широкий круг вопросов в области миграции, таких как управление границами, управление миграцией, вопросы убежища и предотвращения незаконной миграции, диалог о реадмиссии и реинтеграции возвращенных мигрантов, упрощение визовых процедур и так далее. Для достижения целей, изложенных в плане действий, была создана специальная рабочая группа в составе представителей соответствующих государственных учреждений.

В 2013 году Азербайджан подписал соглашение о партнерстве в области мобильности с 8 государствами-членами ЕС (Болгарией, Литвой, Нидерландами, Польшей, Словенией, Словакией, Францией и Чешской Республикой), а позднее к декларации должна была присоединиться Латвия. Кроме того, вступили в силу Соглашения о реадмиссии и упрощении визового режима между Азербайджаном и ЕС, а также с Королевством Норвегия. 5 декабря 2013 года в Брюсселе была подписана “Совместная Декларация о партнерстве в области мобильности между Азербайджанской Республикой и Европейским Союзом и его государствами-участниками”. Позднее он был утвержден Указом Президента Азербайджанской Республики от 6 марта 2014 года. В рамках проекта „Поддержка реализации партнерства по мобильности с Азербайджаном” (Partnership for Mobility MOBILAZE) предусмотрено 5 компонентов деятельности.

Выводы и рекомендации.

Для того чтобы регулировать миграционные потоки в Азербайджане и избежать негативного влияния трудовой миграции на экономику страны и экономическую безопасность, государство должно использовать инструменты и механизмы, останавливаю-

щие отток специалистов из страны, а также избрать верную политику регулирования трудовой и интеллектуальной миграции.

В первую очередь Азербайджан должен избрать курс международного сотрудничества. А именно: реализация программ по обмену и дальнейшему обучению научных кадров и специалистов в различных областях; кооперирование с научно-исследовательскими фондами развитых стран (Фонд Карнеги, Форда, МаКартуров).

Такое сотрудничество позволит Азербайджану усилить контроль за интеллектуальной миграцией из страны, что поможет снизить риски для экономической безопасности республики.

Библиография

1. Государственная миграционная служба Азербайджана - <https://migration.gov.az/>
2. Государственный комитет по статистике АР- <http://www.azerbaijan.az>
3. Сущность экономической безопасности государство-<http://simplehomebusinesssystem.com/sushhnost-ekonomicheskoy-bezopasnosti-gosudarstva/>
4. Уровень безработицы в разных странах -<https://az.sputniknews.ru/infographics/20180718/416199092/bezrobotica-uroven-strany-mira-azerbaijan.html>
5. Утечка мозгов в Азербайджане - <https://www.panorama.am/ru/news>
6. Этнические и миграционные процессы в постсоветском Азербайджане -http://migrocenter.ru/conferences-kavkaz-m_kavkaz067
7. Казиахмедов Г.М., Шишков Г.Б., and Кинасова Е.Д., „Особенности внешнего влияния процесса миграции и обеспечение экономической безопасности принимающего государства” Вестник Московского университета МВД России, no. 4, 2012, pp. 240-244.
8. Кинасова Е.Д., Казиахмедов Г.М., and Герман Б.Ш., „Некоторые аспекты влияния внешней миграции на экономическую безопасность принимающего государства” Вестник Московского университета МВД России, no. 1, 2011, pp. 40-43.
9. Рзаев Мирза Ага-Рза Оглы. „Причины трудовой миграции в Азербайджане” Наука, техника и образование, no. 10 (51), 2018, pp. 49-52.
10. Рзаев Мирза Ага-Рза Оглы. „Регулирование Международной трудовой миграции в Азербайджане” Наука, техника и образование, no. 11 (52), 2018, pp. 88-91.
11. Сиденко И. К. Сиденко А. Г. „Влияние миграционных потоков на экономическую безопасность государства” Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России, no. 2, 2010, pp. 129-135.
12. Тогусаков О.А., Акаев А.А., „Состояние внешних миграционных процессов стран СНГ” Международный журнал гуманитарных и естественных наук, no. 9, 2017, pp. 93-99.
13. Шевелева Н. П., Савкина Н. Г., Панарина Д. А. „Влияние международной трудовой миграции на социально-экономическое развитие принимающей страны” Общество: социология, психология, педагогика, no. 4, 2018, pp. 16-24.

DREPT NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL EUROPEAN

PROBLEMELE ADMINISTRAȚIEI MINISTERIALE ÎN CONTEXTUL ARMONIZĂRII LEGISLAȚIEI NAȚIONALE LA STANDARDELE EUROPENE

Ștefan STAMATIN, doctor în drept, profesor universitar, Academia
„Ștefan cel Mare” a MAI al RM

(stefanstamatin@gmail.com)

Valeriu GUREU, master în drept, IRIM

(valeriugureu@mail.ru)

Rezumat

Analiza materialelor cu caracter practico-științific privind problemele întrunite în cadrul administrației ministeriale în procesul armonizării legislației naționale la standardele europene din perspectivele racordării legislației naționale la aquis-ul comunitar, ține de precizarea recomandărilor, inclusiv constatarea deficiențelor și a unor perspective privind realizarea strategiei de dezvoltare și modernizare a administrației ministeriale la nivel european.

Republica Moldova din momentul declarării suveranității și independenței sale și pînă la etapa actuală a parcurs și parcurge un drum politic destul de complicat, fiind însoțit de anumite tergiversări în sfera administrativă, dar totodată a întrunit și mai multe dificultăți în procesul realizării reformelor instituționale care au demarat în această perioadă de dezvoltare.

Cuvinte-cheie: armonizarea legii, ajustarea cadrului legal, reformă instituțională actuală, administrație ministerială, prioritate națională, strategie națională, administrație eficientă, proces decizional, standard european, suport adecvat, bunăstare socială, administrație europeană

CZU: 323/324

Introducere. Armonizarea legislației naționale cu legislația comunitară este un proces continuu, care are drept scop asigurarea compatibilității depline a normelor de drept intern cu cele comunitare, constituind unul din obiectivele primordiale ale Republicii Moldova, fiind concomitent și piatra de temelie a întregului proces de integrare în UE.

Cît privește obiectivul *pe termen scurt*, armonizarea legislației naționale cu acquis-ul comunitar aduce numeroase beneficii interne, care se materializează într-un cadru legislativ-normativ modern, promovează principiile și valorile economiei de piață și ale unui stat bazat pe drept, precondiții inerente dezvoltării unui stat european modern. Alinierea la un standard european de legiferare bazat, printre altele, pe reglementare limitată, discreție birocratică redusă, va favoriza considerabil dezvoltarea sectorului privat, factor important pentru asigurarea unei creșteri economice durabile, demonstrat de experiența statelor central europene. Pe lângă aceasta, legislația armonizată contribuie semnificativ la crearea unui mediu investițional atractiv pentru investitorii străini, care vor regăsi în Republica Moldova un mediu juridic cunoscut, stabil și previzibil, factor important pentru creșterea investițiilor străine directe. Mai mult ca atât, regulile, conceptele și principiile armonizate vor facilita comerțul cu UE și statele candidate, ceea ce este important în special pentru producătorii locali în căutare de noi piețe de desfacere. În același sens, unul din obiectivele APC enunță „promovarea comerțului și investițiilor, precum și relațiilor economice armonioase între Părți, pentru a încuraja astfel dezvoltarea lor economică durabilă”. În același context, Studiul de Fezabilitate cu privire la crearea unei zone de liber schimb dintre UE și Republica Moldova, efectuat de Comisia Europeană, indică clar domeniile în care armonizarea legislației și crearea (sau modernizarea) instituțiilor corespunzătoare este apriori necesară pentru a putea începe negocierile cu UE în acest sens (de exemplu, standardizarea și evaluarea conformității produselor, proprietatea intelectuală și industrială, regulile de origine, impozitarea indirectă).

Referindu-ne la obiectivele *pe termen mediu*, legislația națională armonizată cu acquis-ul comunitar va facilita considerabil apropierea de UE, inițial în contextul Politicii europene de vecinătate. Astfel, oferta UE inclusă în Politica Europeană de Vecinătate de a participa la Piața Internă a UE impune în mod primordial armonizarea legislației naționale și dezvoltarea capacităților instituționale de implementare a legislației armonizate. Finalmente, abilitatea de a transpune și aplica acquis-ul comunitar în totalitatea sa este o condiție de aderare la UE, consfințit în Tratatul UE, reiterat și explicat de Consiliul UE de la Copenhaga din 1993. Având în vedere determinarea cu care țara noastră dorește să fie parte a procesului de apropiere de UE, Republica Moldova va iniția și întreprinde în mod sistematic și prioritizat armonizarea legislației naționale actuale și viitoare. În confirmarea seriozității intenției, această strategie pune bazele juridice, metodologice și instituționale necesare pentru demararea imediată a armonizării legislației naționale cu acquis-ul comunitar.

Metode aplicate. Specificul problemelor actuale pentru administrația ministerială în contextul armonizării legislației naționale la standardele europene este tratat prin prisma seriilor de reforme instituționale ce au loc la nivel de ministere, în cadrul procesului integrării europene a statului Republica Moldova. Prin *metoda istorică* sunt identificați factorii istorici evolutivi ce au precedat procesul implementării tuturor reformelor în administrația ministerială.

Metoda comparativă este utilizată în subiectul de cercetare pentru o amplă analiză comparată a reformelor implementate la nivelul ministerelor în cadrul statelor membre ale UE, reflectate în teoria și practica științei dreptului administrativ. Printre reprezentanții care s-au remarcat prin lucrări importante pe parcursul dezvoltării relațiilor sociale de administrare în sectorul public sunt: M. Preda, E. Albu (România), O. Guțu, A. Sîmboteanu, Bogus A., Pavelco S. (Republica Moldova) etc.

Rezultatele investigației. În viziunea cercetătoarei Guțu O., armonizarea legislației naționale cu acquis-ul comunitar a fost inițiată în Republica Moldova în anul 1999, cu sprijinul unui proiect UE de asistență tehnică pentru susținerea implementării Acordului de Parteneriat și Cooperare dintre CE și statele sale membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte. [1]

În acest context, primele acțiuni ale autorităților publice în ceea ce privește tendința de a schimba vectorul politic ce s-ar racorda la aspirațiile pro-eu-

ropene au fost efectuate abia la 22 februarie 2005, în contextul Politicii de Vecinătate a Uniunii Europene, fiind elaborat și totodată semnat *Planul de acțiuni: Uniunea Europeană – Republica Moldova*. [2] Planul respectiv prevedea inițial o colaborare fructuoasă pe un interval de 3 ani, cu o respectivă prelungire de 1 an, și cuprindea acțiuni de consolidare a democrației pentru toate instituțiile publice din cadrul statului, inclusiv și unele acțiuni legate de racordarea legislației naționale la legislația comunitară, asigurarea unui ritm stabil al dezvoltării pe toate domeniile și sectoarele de activitate.

Într-o publicație a cercetătorului Sîmboteanu A. din 2014 se precizează că, potrivit acestui Plan de Acțiuni: Uniunea Europeană – Republica Moldova, Uniunea Europeană recunoștea în acel moment că în Republica Moldova se desfășura reforma administrației publice, dar, în același timp, evidenția că în domeniul administrației publice mai existau anumite probleme, fapt ce indica necesitatea fortificării reformelor administrative, îndeosebi în sfera relațiilor dintre administrația publică centrală și administrația publică locală. [3 p. 18]

În sensul menționat, se poate de afirmat că anul 2005 reprezintă anul lansării, în mare parte, a pachetului de legi care susțin parcursul pro-european al Republicii Moldova. Ulterior, un alt document juridic ce vine în susținerea reformelor lansate este legat de Strategia de reformă a administrației publice centrale în Republica Moldova. [4] Una din cerințele importante ale acestei Strategii ținea de reorganizarea concomitentă și consecutivă a administrației publice centrale. [5 p. 18.

Un alt act normativ care prezuma procesul armonizării legislației naționale la standardele europene ține de Legea privind administrația publică centrală de specialitate, publicată la 4 mai 2012, care, în opinia lui Sîmboteanu A., reprezintă o încercare de ajustare a sistemului instituțional al administrației publice centrale de specialitate din țara noastră la un model European, prin atribuirea clară a responsabilităților și competențelor autorităților respective, precum și prin raționalizarea procedurilor și activităților administrative desfășurate de acestea. [6 p. 19]

Deși unele din aceste reforme administrative în mare parte au avut un oarecare succes în interiorul statului, potrivit sondajelor mediatice, spre regret, Republica Moldova pînă în 2014 nu se poziționează potrivit clasamentului politic, ca un stat stabil, echilibrat și modernizat în ceea ce privește reformele instituționale ce au avut loc în marea majoritate a autorităților publice, în special și pentru administrația ministerială.

Unii analiști politici consideră că reformele petrecute în sistemul APC din precedent poartă mai mult un caracter arhaic și de formalitate, iar finanțările ce au avut loc pentru astfel de reforme din partea structurilor europene au fost utilizate neadecvat.

În pofida acestui fapt, Republica Moldova a parafat la 29 noiembrie 2013 în cadrul Summit-ului de la Vilnius, Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, respectiv la 27 iunie 2014, în cadrul Summit-ului de la Bruxelles, Acordul de Asociere a fost semnat, fiind ratificat de Parlamentul Republicii Moldova la 2 iulie 2014. Astfel, statul nostru face un pas hotărâtor pentru viitorul vector politic pro-european și Republica Moldova a obținuse din nou încredere din partea Uniunii Europene. Un succes pentru autoritățile moldovenești, datorită începutului reformelor instituționale, a fost obținut și la 28 aprilie 2014, când Republica Moldova semnează acordul privind regimul liberalizat de vize cu țările Uniunii Europene.

În viziunea aceluiași autor Sîmboteanu A., semnarea și ratificarea Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană, este un document care conține o multitudine de sarcini în diferite domenii de activitate, inclusiv în cel al administrației publice, fapt ce deschide pentru Republica Moldova noi orizonturi [7 p. 16-28], de asemenea este un document complex și multidimensional care prevede acțiuni în domeniul dialogului politic, reformelor sectoriale, politicii externe și de securitate, justiției, cooperare în sectorul economic, comerțului, în sfera ocupării forței de muncă, politicilor sociale, protecției consumatorilor, managementului finanțelor publice și politicilor bugetare și altele, inclusiv și acțiuni de cooperare din domeniul administrației publice. [8 p. 20]

Ca o continuitate la cele menționate anterior, potrivit obiectivelor și domeniilor prioritare pentru acest subiect, susținem și opinia autorilor Bogus A., Pavelco S., care menționează că, în virtutea importanței deosebite pe care acest proces îl are pentru calitatea guvernării, în ansamblul său, reforma trebuie să fie gestionată de guvern, iar miniștrii trebuie să poarte responsabilitate pentru performanțele pe care le vor atinge. Este necesar ca reforma să fie privită ca un ansamblu de programe individuale, structurate în proiecte tehnice, avînd propriile responsabilități, obiective și rezultate controlabile, pentru care vor fi alocate fondurile necesare. Fiecare program sau proiect planificat în cadrul acestei inițiative de reformă trebuie să aibă propriul său manager ale cărui drepturi și obligații trebuie să fie clar definite. [9 p. 33-36]

Avînd în vedere complexitatea procesului de aproximare a legislației naționale cu acquis-ul comunitar, acesta nu poate fi realizat decît prin efortul conjugat al autorităților administrației publice centrale, cărora le revine rolul primar în procesul de elaborare și promovare a proiectelor de acte normative.

În aceleași ordine de idei, autorii Bogus A., Pavelco S., stipulează faptul că, pentru proiectarea reformei este necesar să fie selectați cei mai competenți experți în domeniu, avînd drept obiective funcționale anumite atribuții cum ar fi:

Pregătirea conceptului de reformă, strategia, planul de acțiune și bugetele necesare;

Analiza problemelor și necesităților;

Coordonarea generală a activităților și măsurilor legate de reformă;

Monitorizarea și evaluarea progreselor reformei;

Diseminarea informației legată de această reformă și mobilizarea susținerii publice;

Organizarea schimburilor de experiență și utilizarea experienței europene ca model;

Coordonarea asistenței tehnice și consultărilor internaționale în sprijinul reformei;

Implementarea acestui proces în administrația publică.

Este firesc că în tranziția economică și politică spre o societate liberă și democratică, aceste schimbări de structuri administrative să fie supuse unor puncte de vedere contradictorii. Este firesc că problema similară de ordin instituțional cu un caracter conflictuant și contradictoriu să apară chiar și în țările politic stabile. Nu există un sistem ideal de administrație, bun de copiat pentru toate țările. [10 p. 33-36]

Cercetătoarea Guțu O., menționează faptul că armonizarea legislației ei la etapa actuală nu se efectuează într-un mod sistematic și coordonat. Doar în Ministerul Justiției există un nucleu (mai mult sau mai puțin) stabil de colaboratori inițiați în tehnica de armonizare a legislației naționale cu acquis-ul comunitar. [11]

O prerogativă nu mai puțin importantă se axează inclusiv și pe forma colaborării reciproce a statelor în detrimentul armonizării legislației naționale la standardele europene, astfel, pe 3 iulie 2012, la București, a fost desfășurată prima reuniune a Comisiei Mixte interguvernamentale pentru Integrare Europeană Republica Moldova - România. [12] În

cadrul reuniunii, părțile au discutat atât evoluțiile notabile înregistrate în dialogul Republica Moldova -UE, cât și perspectivele extinderii și aprofundării cooperării bilaterale în domeniu.

Concluzii. Având în vedere rolul activ al României de susținere a procesului de extindere a UE și sprijinirea constantă a parcursului european al Republicii Moldova, a fost exprimată grațitudinea pentru contribuția României la co-organizarea și co-prezidarea celei de-a 6 reuniuni a Grupului pentru Acțiunea Europeană a Republicii Moldova din 25 iunie 2012, ce constituie o platformă eficientă de dialog cu privire la avansarea relațiilor dintre UE și Republica Moldova.

Oficialii români au apreciat importanța avansării în negocierile privind Acordul de Asociere și a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător; trecerea la cea de-a doua etapă a dialogului de liberalizare a regimului de vize; semnarea Acordului privind Spațiul Aerian Comun; Acordului privind protecția indicațiilor geografice ale produselor agricole și alimentare; Acordului de amendare a Acordului Republica Moldova-UE privind facilitarea regimului de vize.

Formatul reuniunii a permis trasarea obiectivelor și proiectelor concrete de colaborare bilaterală în următoarele domenii:

- 1) armonizare legislativă;
- 2) siguranța alimentelor;
- 3) justiție și combaterea discriminării;
- 4) afaceri interne.

Luînd în considerație gradul de studiere a subiectului supus cercetării, se poate de afirmat că există mai multe rezerve ce nu sunt utilizate pe deplin privitor la investigarea problemei legată de implementarea recomandărilor propuse din partea autorităților europene prin prisma Acordului de Asociere. Din acest considerent, nivelul de implementare a acestor recomandări privind sistemul de armonizare a legislației naționale în concordanță cu standardele europene nu poate fi recunoscut ca fiind pe deplin satisfăcător.

Și ultima, un angajament important asumat de Republica Moldova în cadrul Acordului de Asociere este armonizarea treptată și dinamică a legislației naționale cu legislația Uniunii Europene. Acest proces de armonizare a legislației naționale la cea europeană este unul obligatoriu și prioritar pentru apropierea Republicii Moldova de valorile europene. El este unul complex, aflat deja mulți ani în desfășurare, cu implicarea

tuturor autorităților publice, însă ca și rezultat suntem foarte departe de performanțe. Guvernarea precedentă a întreprins mai multe măsuri în acest sens, însă am obținut mai mult zgomot, decât rezultate concrete.

Prin urmare, acum este momentul potrivit pentru evaluarea practicii de armonizare a legislației Republicii Moldova și stabilirea unui parcurs eficient în acest domeniu, cu riscul de a nu include toate problemele care pot interveni în procesul de armonizare a legislației, însă cu siguranță, va aduce lumină și optimism în relațiile RM – UE.

Referințe bibliografice

1. Bogus A., Pavelco S. Reformarea administrației publice în Republica Moldova. În: Administrație și management public nr. 6, Chișinău, 2006. p. 33-36. http://www.ramp.ase.ro/_data/files/articole/6_05.pdf (vizitat 10.06.2019).
2. Guțu O. Armonizarea legislației naționale cu Acquis-ul comunitar. file:///C:/Users/User/Downloads/Armon.LegislatSeminar.pdf (vizitat 10.06.2019).
3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1402 din 30 decembrie 2005 cu privire la aprobarea Strategiei de reformă a administrației publice centrale în Republica Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 1- 4.
4. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 356 din 22 aprilie 2005 cu privire la aprobarea Planului de Acțiuni: Uniunea Europeană – Republica Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr. 65-66.
5. MAEIE. România și Moldova colaborează pentru armonizarea legislației, Chișinău, 2012. <http://www.zdg.md/stiri/romania-si-moldova-colaboreaza-pentru-armonizarea-legislatiei> (vizitat 11.06.2019).
6. Simboteanu A. Reforma administrației publice în Republica Moldova din perspectiva Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană. În: Administrarea publică, 2014, nr.3, p. 18. 166p. <http://aap.gov.md/files/publicatii/revista/14/3.pdf> (vizitat 12.06.2019).

NECESITATEA PERFECTIONĂRII REGLEMENTĂRILOR FINANȚĂRII ÎNTRINDERILOR DIN SPECTRUL MEDIULUI DE AFACERI AL ÎMM-URILOR

Eugenia COJOCARU, *doctor habilitat în drept, profesor universitar, USM*
(ecojocari@rambler.ru)

Mihai Claudiu SUSANU, *doctorand, USPEE „Constantin Stere”*

Rezumat

În articolul ce urmează autorul a încercat să explice necesitatea și unele caractere specifice ale reglementărilor finanțării întreprinderilor din spectrul mediului de afaceri al ÎMM care este puțin cercetată până în prezent, deoarece nu există noi reglementări și noi concepții în domeniu. În acest articol se face o caracteristică a literaturii de specialitate dedicate naturii juridice a finanțării întreprinderilor din spectrul mediului de afaceri al ÎMM din Rusia, România, Republica Moldova, sub aspect istoric și actual, în temeiul căruia, autorul analizând opiniile diverse ale diferitor doctrinari, ajunge la un șir de concluzii. În articol se menționează că la nivel internațional au fost întreprinse mai multe încercări de creare a unui regim de drept unificat al finanțării întreprinderilor din spectrul mediului de afaceri al ÎMM. Propune ca și în Republica Moldova să se creeze un regim unic de drept unificat al finanțării întreprinderilor mici și mijlocii, precum și perfectarea legislației cu privire la finanțare.

Cuvinte-cheie: întreprinderi mici și mijlocii, finanțare, mediul de afaceri, implementare, instrumente de susținere financiară

CZU:334.7:65.012

Introducere. Potrivit surselor oficiale, pe parcursul ultimilor doi ani se constată o ameliorare a situației economico-financiare a întreprinde-

rilor micului business. În acest sens, cele mai bune rezultate au fost înregistrate de întreprinderile comerciale, fiind urmate de cele ce practică tranzacții imobiliare și cele din industria de prelucrare a materiei prime agricole. Totuși, statistica atestă un număr de numai 10 mii de întreprinderi care au obținut profit (doar 36 la sută din totalul de întreprinderi a micului business), ceea ce ne face să concluzionăm că „coloana vertebrală” a economiei noastre este deocamdată foarte șubredă. Cea mai importantă problemă este accesul la finanțare și reglementarea necalitativă. Accesul la finanțare este o problemă nu numai pentru IMM-urile din Republica Moldova. Literatura internațională de specialitate abundă de studii și analize referitoare la așa-numitul „financial gap” în finanțarea IMM-urilor. Deși se recunoaște că problema respectivă există în toate economiile, inclusiv cele dezvoltate, este unanim recunoscut că aceasta este mult mai acută în țările în tranziție și în curs de dezvoltare [1, p. 8].

Suportul metodologic și teoretico-științific al investigației. Suportul metodologic al cercetării științifice este cuprins de un ansamblu de teorii și concepte specifice diferitor domenii ale dreptului, materializate în conținutul articolului prin intermediul metodelor de analiză: a) logică (deductivă, inductivă etc.), constând în utilizarea legiilor, categoriilor și raționamentelor logice cu referire la analiza opiniilor doctrinare susținute de diferiți autori și sintetizarea reglementărilor ce vizează tema abordată; b) metoda sistemică, manifestată prin cercetarea normelor juridice ce reglementează relațiile sociale de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii și care este încorporată în diferite acte normative; c) metoda istorică, folosită pentru cercetarea modului în care s-a format legislația cu privire la finanțarea întreprinderilor din spectrul mediului de afaceri al IMM-urilor, precum și perfecționarea legislației.

Rezultatele investigației. În Republica Moldova, izvorul cel mai recent și principal de reglementare este Legea nr. 179 cu privire la întreprinderile mici și mijlocii, care prevede noi dispoziții privind finanțarea IMM. Astfel, art.14, intitulat facilitarea accesului la finanțare și atragerii investițiilor de capital expres declară esența conținutului sau. Alin-eatul (1) al art.14 prevede că, întru facilitarea accesului la finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii, autoritățile competente:

- elaborează și implementează instrumente de susținere financiară, destinate înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii;
- măresc nivelul de informare a întreprinderilor mici și mijlocii despre

- oportunitățile de finanțare existente, prin intermediul măsurilor de informare, educație și îndrumare;
- inițiază dialoguri cu entitățile de împrumut din sectorul privat, în vederea încurajării reducerii dimensiunilor practicilor de împrumut corporativ prin elaborarea unor produse de împrumut care satisfac necesitățile întreprinderilor mici și mijlocii;
 - cooperează cu entitățile de împrumut din sectorul privat, pentru a identifica și a reduce orice impediment care ar putea restrânge nejustificat acordarea împrumuturilor întreprinderilor mici și mijlocii, punând accentul pe împrumuturile cu garanție pe baza activelor întreprinderii;
 - dezvoltă mecanisme de facilitare a parteneriatelor între creditorii locali și internaționali din sectorul privat în scopul acordării de împrumuturi întreprinderilor mici și mijlocii;
 - *elaborează și implementează mecanisme de partajare a riscului cu creditorii din sectorul privat (în special prin intermediul acordării finanțărilor de tip mezanin, garanțiilor de creditare), în cazul în care piața nu este în stare să satisfacă pe deplin cerințele/necesitățile întreprinderilor mici și mijlocii;*
 - *elaborează și implementează mecanisme de depășire a obstacolelor regulatorii și a celor fiscale, care ar putea împiedica fondurile cu capital de risc să investească în întreprinderile mici și mijlocii;*
 - *sprijină înființarea unei rețele naționale de business angels în vederea facilitării accesului la finanțarea necesară întreprinderilor mici și mijlocii;*
 - *asigură și facilitează promovarea investițiilor străine la nivelul întreprinderilor mici și mijlocii;*
 - *stimulează crearea platformelor on-line de finanțare participativă (crowdfunding) [2].*

Din cele prevăzute în conținutul acestui articol am putea constata că cele stabilite prezintă interes, dar, analizând realitatea, observăm ca la momentul actual aproape nimic din ele nu s-a realizat. Considerăm că toate punctele indicate în lege trebuie să fie însoțite de reglementări în formă de regulamente și instrucțiuni, care ar prevedea planuri concrete de acțiuni în implementarea celor propuse de lege.

Art.3 al legiilor nr.179 prevede „în calitate de autoritate competentă se consideră organele centrale de specialitate ale administrației publice, instituții publice și autorități ale administrației publice locale, care dețin

competențe în elaborarea și/sau implementarea politicilor în domeniul IMM-urilor. Deci, în calitate de autorități competente, legiuitorul are în vedere și Fondul de garantare a creditelor pentru întreprinderile mici și mijlocii (denumit în continuare Fond de garantare) care este creat în cadrul instituției publice „Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii” (în continuare prescurtat ODÎMM) cu statut de subdiviziune internă autonomă, fără personalitate juridică. Fondul de garantare are drept scop garantarea creditelor obținute de către întreprinderile mici și mijlocii de la instituțiile financiare, în cazul în care nu dispun de suficient gaj. ODÎMM, oferă garanții financiare în condiții privilegiate beneficiarilor de instrumente de susținere a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii prin intermediul Fondului de garantare. Fondul de garantare este suplinit în baza programelor finanțate de la bugetul de stat și din alte surse legale. Regulamentul privind organizarea, funcționarea și utilizarea Fondului de garantare se aprobă prin hotărâre de Guvern. Acordul-tip de colaborare dintre ODÎMM și instituțiile financiare, precum și contractul-tip de garantare dintre ODÎMM și solicitantul de credit sînt aprobate prin ordinul ministrului economiei. (art. 13)

Legea nr.179 stabilește în calitate de finanțatori a IMM, *business angels*, care pot fi atât persoane fizice, cât și juridice, care investesc propriul capital în dezvoltarea unei afaceri, avînd ca scop achiziționarea sau subscrierea de acțiuni sau de părți ale capitalului social al întreprinderii asistate. Investitorul-business angel, poate investi propriul capital în întreprinderile mici și mijlocii prin achiziționarea sau subscrierea de acțiuni sau de părți ale capitalului social al întreprinderii, dacă întrunește cumulativ următoarele condiții:

a) este o persoană din afara întreprinderii și dobîndește calitatea de asociat al acesteia prin aportul său în numerar la capitalul social al întreprinderii;

b) investește capital propriu de cel puțin 3000 de euro echivalent în lei la cursul Băncii Naționale a Moldovei;

c) efectuează investiția strict în vederea îndeplinirii obiectivului din domeniul de activitate al întreprinderii și planului de afaceri pentru care investitorul-business angel va investi;

d) nu are restanțe față de bugetul de stat la data efectuării investiției;

e) nu poate deține, ca urmare a investiției, în nume propriu sau prin terțe persoane, mai mult de 49% din capitalul social al întreprinderii;

f) nu a fost condamnat prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă pentru infracțiuni contra patrimoniului, de corupție, delapidare, de fals, de evaziune fiscală, de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului. Legea nominalizată prevede și restricții pentru investitorul - *business angel* care nu poate investi propriul capital în domeniul: a) bancar; b) financiar: asigurări și reasigurări, piața de capital, intermediari financiare, orice alte activități în acest domeniu; c) imobiliar: tranzacții imobiliare, închiriere active imobiliare, intermediari, dezvoltare imobiliară; d) jocurilor de noroc și pariurilor; e) producției sau comercializării de armament, muniții, explozibil, tutun, alcool, substanțe aflate sub control național, plante, substanțe și preparate stupefiante și psihotrope; f) fondurilor nestatale de pensii; g) consultanței în orice domeniu.

Investitorul - *business angel* poate cesiona părțile sociale într-o întreprindere împreună cu investiția acordată acesteia către un alt investitor - *business angel* care corespunde prevederilor alin. (2 al art.13).

Din câte se știe, cele mai neprofitabile întreprinderi activează în agricultură, sector care necesită investiții de lungă durată și monitorizări frecvente de piață. Profituri mici au înregistrat și antreprenorii mici din domeniul industriei. Această situație, într-o anumită măsură, este determinată de pregătirea profesională insuficientă a antreprenorilor, de multe ori fiind uimitoare ușurința cu care unele persoane, inițiind o afacere, se desemnează în funcția de director, fără a avea cea mai elementară pregătire în domeniul managementului. Cercetătorii din domeniu susțin că doar 5 – 10 la sută din populația unei țări posedă aptitudinile necesare de întreprinzător, dar mai există și dificultățile însușirii relațiilor de piață, absența culturii și tradițiilor întreprinderilor mici și o serie de alte piedici, mult mai grave, în calea dezvoltării micului business în Republica Moldova.

Accesul la finanțare este principala preocupare pentru IMM-urile din Republica Moldova. Potrivit raportului „Costul Reglementării de Stat al Activității de Întreprinzător”, 39% din companii consideră accesul la finanțare ca fiind principala constrângere în dezvoltarea afacerilor. În special, potrivit “The Investment Reform Index” OECD 2020, doar 27% din companiile mici apelează la bănci pentru a-și finanța investițiile, comparativ cu companiile mari care înregistrează 40,3% la acest capitol.

Penetrarea creditelor în Republica Moldova este foarte modestă. Creditele acordate sectorului privat în anul 2011, au reprezentat doar

36% din PIB. Acest raport este cu mult sub media de 52% înregistrată în statele din Sud-Estul Europei.

Penetrarea creditelor în Republica Moldova este limitată de dificultățile pe care companiile le întâmpină la obținerea creditelor de la bănci.

Începând cu anul 2003, ratele dobânzilor la credite au fost stabil înalte, iar ratele nominale ale dobânzilor la creditele noi în lei moldovenești au rămas în intervalul de la 18 la 21 la sută, ajungând către sfârșitul anului 2009, la 20,3 la sută. În 2011, însă, conform statisticilor Băncii Naționale a Moldovei, rata medie a dobânzii a scăzut treptat, constituind cca. 14% [3].

Accesul la finanțarea și reglementarea acestuia este o problemă a mai multor state din fostul sistem sovietic. Și în Federația Rusă exista această problemă. Cu ea se luptă atât finansiștii, cât și juriștii [4, p.10]. Se păstrează această problemă și pentru România. Aproape un sfert din IMM-urile din România, care reprezintă 99,6% din companiile active pe plan local, spun că dobânzile mari sunt principala barieră în obținerea finanțării, în timp ce media UE este în jur de 18%, arată calculele ZF pe baza unui raport al Comisiei Europene privind IMM-urile, citat de Consiliul Fiscal [5, p.3]. Sectorul bancar din Republica Moldova continuă să reprezinte opțiunea principală de finanțare pentru agenții economici, inclusiv pentru IMM-urile din țară, chiar și în pofida dezvoltării unor alternative pe piața financiară autohtonă, așa ca organizațiile de microfinanțare (OMF), asociațiile de economii și împrumut (AEÎ), companiile de leasing și factoring, sau programele guvernamentale și ale finanțatorilor internaționali de suport pentru diferite componente, sau domenii ale activității de afaceri. După cum se poate observa cu ușurință și din exemplele cu cifre de mai jos, în timp ce adâncimea sectorului bancar, măsurat ca ponderea creditelor bancare în PIB, a crescut continuu începând cu anul 2011 și în anul 2013 a atins 42,2%, ponderea împrumuturilor OMF a constituit doar 1,9%, iar cea a împrumuturilor AEÎ – 0,33%. În același timp, ritmul de creștere al finanțării din partea OMF și AEÎ, a fost inferior ritmului de creștere al finanțării din partea sectorului bancar, ceea ce confirmă afirmația de mai sus privind rolul central al sectorului bancar din RM în finanțarea economiei, dar și indică asupra unor probleme de creștere, în special în privința AEÎ, creditare din partea cărora practic a stagnat după criza din 2009. În timp ce ponderea în PIB a creditelor și împrumuturilor acordate de către sectorul bancar și sectorul de microfinanțare a crescut continuu după anul 2010, aceasta rămâne deocamdată cu mult în urma indicatorilor similari din alte țări, ceea

ce vorbește despre un nivel încă insuficient de finanțare a economiei din partea sectorului financiar al țării. Astfel, conform datelor Băncii Mondiale, adâncimea sectorului financiar al Republicii Moldova în anul 2013 (creditele și împrumuturile acordate de către sectorul financiar al țării ca % din PIB) a fost de 44,2%. Aceasta este mult mai puțin decât media indicatorului respectiv pentru țările cu venituri mari (201,6%), țările UE (150,2%), sau țările cu venituri medii (111,8%).

Cele mai mari trei probleme invocate de companiile din businessul mic și mijlociu, legate de accesul la creditele bancare, sunt *cele referitoare la rata înaltă a dobânzii pentru credite, cerințele mari în privința gajului din partea băncilor și maturitatea scurtă a creditelor*. Aceste probleme au fost enunțate și în cadrul Forului Moldo-German privind finanțarea IMM-urilor din data de 17.10.2014 [6, p.104].

Pentru a fi inovatoare, IMM-urile necesită a efectua investiții pe termen. Deoarece cerințele bancare presupun oferirea de garanții, în special gajare de bunuri imobile la o valoare de 60% din prețul de piață, IMM-urile ar putea accesa capital nonbancar. Aici în special se poate referi la fonduri cu capital de risc (venture) și rețelele de capital angels. IRI 2010 (OECD, 2010) a demonstrat că, în Europa de Sud-Est, inclusiv în Republica Moldova, capitalurile non-bancare sînt subdezvoltate.

Capitalul propriu ocupă locul central în finanțarea activității IMM-urilor, reprezentînd, totuși, o sursă insuficientă de finanțare a necesității de mijloace bănești mereu în creștere. Posibilitățile de activitate din contul mijloacelor proprii ale IMM-urilor se diminuează cu fiecare an, astfel conturîndu-se o creștere a rolului capitalului împrumutat.

Deși, cadrul legislativ național este extins și nu reprezintă un obstacol pentru accesul la finanțare, totuși, finanțele rămân a fi principala barieră întimpinată de către IMM-uri în activitatea sa, contrar dezvoltării sistemului bancar, de scheme de garantare a creditelor și a biroului istoriilor de credit. Creditele bancare reprezintă sursa principală de împrumuturi pentru IMM. În anul 2010, odată cu procesul recuperării economiei naționale, sectorul bancar a început să-și revină din criză, portofoliul de credite majorîndu-se cu 3,1 mlrd. lei, sau cu 13,7 la sută față de anul 2009. Volumul creditelor acordate a crescut cu 64,5 la sută, comparativ cu anul 2009, 31% din volumul acestora fiind acordate IMM-urilor, ceea ce reprezintă o parte foarte mică, ținînd cont de cota acestora de 97,7% în numărul total al întreprinderilor funcționale.

Organizațiile de microfinanțare, asociațiile de economii și împrumut și companiile de leasing s-au dezvoltat ca surse alternative de creditare. În anul 2010, în Republica Moldova operau 43 de organizații de microfinanțare, circa 400 de asociații de economii și împrumut, 27 companii de leasing.

Printre problemele identificate în accesul la finanțare se enumeră: dobânzile înalte ale creditelor și volatilitatea acestora, lipsa resurselor financiare pe termen lung, lipsa și lichiditatea scăzută a gajului, procedurile lungi de exercitare a dreptului de gaj, lipsa tehnologiilor bancare adecvate pentru creditarea IMM-urilor, calitatea proiectelor propuse spre finanțare, infrastructura de afaceri slab dezvoltată, lipsa de pe piața financiară a companiilor cu capital de risc.

Piața de capital reprezintă o altă alternativă de finanțare, oferind IMM-urilor posibilitatea de a atrage investiții pe termen lung prin intermediul emisiunilor de acțiuni și obligațiuni. Totodată, incapacitatea pieței de capital de a constitui o sursă importantă de finanțare a IMM-urilor, se datorează mai multor factori, printre care: lipsa de capital autohton ce poate fi implicat pe piața de capital; performanța redusă în atragerea investițiilor; atitudinea reținută a capitalului străin față de investițiile naționale de portofoliu; interesul redus al populației față de tranzacțiile cu valori mobiliare; penetrarea slabă pe piața a capitalului străin; nivelul ridicat al ratelor la dobânzile bancare, comparativ cu beneficiile oferite de piața de capital.

Oferta redusă de fonduri pe piața de capital este cauzată și de faptul că economiile populației nu sunt încurajate a fi investite în aceasta, din cauza dobânzilor ridicate din sectorul bancar, dar și neîncrederii în mecanismele și instituțiile pieței de capital. În prezent, investirea în imobile sau alte bunuri patrimoniale, este o alternativă mai atractivă decât investirea în titluri financiare. Prin urmare, una dintre problemele principale ale sectorului IMM autohtone este identificarea surselor alternative de finanțare netraditională, o pondere însemnată deținând-o asistența financiară externă.

La momentul actual, la etapa deficitului de finanțare a businessului, Republica Moldova obține sprijin financiar de la diferite instituții financiare internaționale, parteneri de dezvoltare și, prin intermediul unor proiecte sau programe de creditare/finanțare asigură IMM-urilor acces la resurse financiare, utilizând 3 scheme de finanțare:

1) finanțarea directă a instituțiilor financiare locale, care, la rândul lor, acordă credite sectorului IMM-urilor în condițiile generale ale băncii;

2) finanțarea “apex”, după principiul “primul venit – primul servit”, în cadrul căreia fondurile sînt puse la dispoziția instituțiilor financiare pentru anumite scopuri strict delimitate;

3) finanțarea de leasing, care utilizează scheme de finanțare quasi-leasing.

Principalele programe de suport ale sectorului, finanțate de stat și/sau de partenerii de dezvoltare internaționali includ: Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor, Programul-pilot de atragere a remitențelor în economie (PARE 1+1), Programul JNPGA de Susținere și Dezvoltare a Sectorului IMM, finanțat de Guvernul Japoniei, Proiectul ameliorarea competitivității, Fondul de garantare a Creditelor, gestionat de Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii, Proiectul SMERDA pentru dezvoltarea IMM în localitățile rurale, precum și liniile de creditare ale instituțiilor financiare internaționale/ sau acordate în cadrul unor programe internaționale: BERD, MCC, BM (IDA) etc.

Deși, cadrul normativ de reglementare și instituțional pentru achiziții publice în Republica Moldova este bine definit, accesul IMM-urilor la achiziții publice este redus. Nu există un mecanism sistematic care ar asigura implicarea în acest proces a IMM-urilor.

Accesul pe piața achizițiilor publice a IMM-urilor este tratat cu deosebită atenție de către Guvern, dat fiind că accesul pe piețele publice pot ajuta IMM-urile să exploateze potențialul de creștere și inovare. Astfel, facilitarea accesului IMM la procedurile de achiziții publice și sporirea numărului de IMM-uri participante se va realiza prin prevederea expresă în documentele de licitație a obligativității de partajare a necesităților autorităților contractante pe loturi sau chiar pe poziții, cînd este posibil. Crearea și funcționarea eficientă a bazei de date automatizate a ofertelor de bunuri și servicii ale întreprinderilor mici și mijlocii pe portalul sistemului achizițiilor publice electronice va permite autorităților contractante să extindă considerabil baza de potențiali furnizori, presupunând efecte benefice, precum creșterea concurenței pentru contractele publice și va înregistra un impact pozitiv asupra economiei Republicii Moldova.

Reieșind din problemele elucidate, în vederea îmbunătățirii accesului IMM-urilor la finanțare, se propune realizarea următoarelor obiective specifice:

- dezvoltarea schemelor inovative de finanțare a IMM-urilor;
- asigurarea eficientizării transferului de remitențe;

- atragerea liniilor de credit pe termen lung de la instituțiile financiare internaționale;
- dezvoltarea sistemului de garantare a creditelor pentru IMM-uri;
- facilitarea accesului întreprinderilor mici și mijlocii la achizițiile publice.

Există o corelație clară, pozitivă între producția pe cap de locuitor și acumularea de capital pe cap de locuitor. Acest lucru sugerează că acumularea de capital, este un factor determinant și critic atât pentru nivelul de trai al populației, cât și pentru dezvoltarea afacerilor. De asemenea, există și un impact al veniturilor acumulate asupra investițiilor. Țările dezvoltate au tendința să investească o proporție mai mare a veniturilor sale, decât țările sărace. Acest lucru se datorează nivelului scăzut de venituri în țările sărace, și, prin urmare, imposibilitatea de a prevedea venituri pentru acumularea de capital. În acest caz, soluția este disponibilitatea resurselor de împrumut, care pot acoperi deficitul resurselor proprii la investirea în mijloace de producere.

Percepția factorilor ce influențează investițiile este critică, nu doar pentru perceperea standardului de trai, dar și pentru înțelegerea volatilității activităților investiționale ale IMM-urilor.

Activele fixe se uzează, și o mare parte din totalul de investiții substituie activele fixe uzate, fără a avea impact la investirea în mijloace fixe noi.

În economiile dezvoltate, stocul de capital fix atinge de obicei valori, aproximativ de trei ori mai mari decât valoarea producției anuale generate. Mijloacele fixe, mai ales echipamentele și utilajele, se uzează în termen de 10-20 de ani. În cazul în care, raportul dintre capitalul fix și PIB într-o economie, este de cca. 3 ori, iar perioada de utilitate economică este de cca. 20 de ani, aproximativ 5% din utilaje, în mediu, necesită a fi înlocuite în fiecare an. Cu un raport de 3 ori al stocului de capital total la PIB, aceasta ar presupune retragerea din circuitul economic a 15% din venitul anual, doar pentru investiții, ceea ce ar păstra valoarea stocului de capital. Avînd în vedere o creștere substanțială în capitalul fix de-a lungul timpului, nu este surprinzător faptul că raportul dintre investiții și PIB este de peste 15% în majoritatea țărilor dezvoltate, și, adesea, este chiar dublu acestui nivel.

Interpolând același principiu în cazul Moldovei, conform datelor Biroului Național de Statistică, raportul dintre investiții și PIB poate fi reprezentat astfel:

Investiții în capital fix conform formelor de proprietate	Milioane lei		
	2008	2009	2010
Privată	7900	4701	5375
Mixtă (publică și privată), fără participare străină	265	223	209
Străină	2407	1080	1368
A întreprinderilor mixte	3346	1960	2215
Total investiții în capital fix	13918	7965	9167
Produsul intern brut	60430	71885	82174
Raport investiții/PIB	23%	11%	11%

Impactul prezentei Strategii la capitolul îmbunătățirea accesului IMM-urilor la finanțare va consta în îmbunătățirea accesului IMM-urilor la resurse de finanțare, fapt care va asigura raportul dintre investiții în capital fix și PIB de minimum 15%.

Survenirea acestui impact va fi posibil doar cumulativ, prin atingerea obiectivelor stabilite în Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova 2012-2020, la capitolul „Finanțe: accesibile și ieftine” [7, p. 93].

Concluzii. Deși cadrul normativ de reglementare și instituțional pentru achiziții publice în Republica Moldova este bine definit, accesul IMM-urilor la achiziții publice este redus. Nu există un mecanism sistematic care ar asigura implicarea în acest proces a IMM-urilor. Facilitarea accesului IMM-urilor la procedurile de achiziții publice și la sporirea numărului de IMM-uri participante poate fi realizată prin prevederea expresă în documentele de licitație care prevede obligativitatea de partajare a necesităților autorităților contractante pe loturi sau chiar pe poziții, când este posibil.

Crearea și funcționarea eficientă a bazei de date automatizate a ofertelor de bunuri și servicii ale întreprinderilor mici și mijlocii pe portalul sistemului de achiziții publice electronice va permite autorităților contractante să extindă considerabil baza de potențiali furnizori, presupunând efecte benefice, precum creșterea concurenței pentru contractele publice și va înregistra un impact pozitiv asupra economiei Republicii Moldova.

De asemenea, adaptarea la bunele practici europene a sistemului de reglementare și de supraveghere a pieței financiare va ridica nivelul de eficiență a acesteia, va crea condiții favorabile pentru accesarea capitalului pe piața financiară autohtonă, fapt ce va genera o creștere a activității de antreprenoriat și va spori gradul de protecție a consumului de servicii oferite în cadrul pieței financiare.

Ministerul Economiei a făcut o sinteză a serviciilor financiare pe piața IMM-urilor, care sunt devizate în: capital propriu, piața bancară, piața financiar nebanară. Evoluția dezvoltării acestor piețe este reprezentată în felul următor:

- Atragerea investițiilor străine în sectorul financiar, în primul rând, din partea investitorilor strategici și cu interes în domeniul IMM-urilor;
- Dezvoltarea sistemului de garantare a creditelor pentru IMM-uri, inclusiv prin intermediul Fondului de garantare a Creditelor;
- Dezvoltarea pieții secundare pentru mijloacele fixe oferite în gaj;
- Dezvoltarea sistemului capitalului de risc și a schemelor de investiții informale;
- Optimizarea legislației cu privire la gaj, întru solicitarea mai puținelor tipuri de gaj;
- Facilitarea accesului la instruire, consultanță, consiliere și asistență tehnică pentru elaborarea calitativă a planurilor de afaceri;
- Dezvoltarea schemelor inovative de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii. În acest sens, așteptăm cu deosebit interes intervențiile reprezentanților diferitor instituții implicate în finanțarea IMM-urilor, pentru a primi o informare completă asupra resurselor financiare și a instrumentelor de capital disponibile în prezent în Moldova. Accesul la surse ieftine de finanțare este vital pentru dezvoltarea unui sector competitiv al IMM-urilor. Rezultatele reale ale proiectelor și programelor financiare care sunt deja implementate în țara noastră sunt încurajatoare și mulți întreprinzători au demonstrat spirit de perseverență și antreprenorial [8, p. 308].

Rezultatele investigației confirmă faptul că sunt necesare adoptarea de noi acte normative care ar reglementa condiții mai favorabile de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii cu termeni mai lungi de rambursare sau chiar nerambursabile pentru sectoarele cu risc mai avansat.

Referințe bibliografice

1. Tornea I. Finanțarea IMM-urilor în Republica Moldova. În revista: Politici publice 2011, Chișinău, nr.1, p. 8.
2. Legea nr. 179 din 21.07.2016 cu privire la întreprinderile mici și mijlocii. Publicat: în Monitorul Oficial nr. 306-313 din 16.09.2016.
3. Hotărârea Guvernului RM cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020 nr. 685 din 13.09.2012, în: Monitorul Oficial nr.198-204/740 din 21.09.2012
4. Морозко Н. И. Стратегия страхования финансирования малых предприятий, в Стратегия бизнеса. 2017, N. 9, стр. 10.

-
5. Panaete M. IMM-urile spun că dobânzile mari și birocrăția sunt principalele probleme în calea finanțării. <https://www.zf.ro/eveniment/imm-urile-spun-ca-dobanzile-mari-si-birocratia-sunt-principalele-probleme-in-calea-finantarii-1410211.02.04.2016>.
 6. Finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova: probleme, tendințe și perspective. Chișinău: IDIS Viitorul, 2015, p. 50, 104 p.
 7. Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova 2012-2020//Monitorul Oficial 198-204/740, 21.09.2012.
 8. Finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova: probleme, tendințe și perspective. Chișinău: IDIS Viitorul, 2015, 308 p.

SARCINA JUSTIȚIEI ÎN CAZURILE CIVILE: REZOLUȚIA CAUZEI SAU PROTECȚIA DREPTULUI CA CRITERIU DE EVALUARE A EFICIENȚEI RĂSPUNDERII CIVILE

Serghei KOROED, *doctor în drept, conferențiar universitar,
Universitatea Internațională de Dezvoltare Umană*

„Ucraina”, Kiev, Ucraina

(koroed_serгей@ukr.net)

Mihail BÎRGĂU, *doctor habilitat în drept,
profesor universitar, IRIM*

(m.birgau@mail.ru)

Rezumat

În articol se face o delimitare între sarcinile de procedură civilă ca „soluționarea unui caz” (soluționarea unui litigiu) și „protecția unui drept” (restabilirea drepturilor), ca criterii pentru evaluarea eficacității justiției în cauzele civile. În concluzie, autorul menționează faptul că, deoarece eficacitatea justiției în cauzele civile indică gradul de îndeplinire a sarcinilor sale, eficacitatea procedurilor civile ar trebui să fie luată în considerare în două aspecte: procedural - examinarea în timp util a cazului și rezolvarea adecvată a litigiului; dreptul material - ca o protecție eficientă a dreptului încălcat.

Cuvinte-cheie: *justiție, litigii civile, proces, dispută, sarcini, eficiență, soluționarea cauzei, protecția legii*

CZU: 34.037:347

ЗАДАЧА ПРАВОСУДИЯ ПО ГРАЖДАНСКИМ ДЕЛАМ: РАЗРЕШЕНИЕ ДЕЛА ИЛИ ЗАЩИТА ПРАВА, КАК КРИТЕРИЙ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГРАЖДАНСКОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА

Аннотация

В статье проводится разграничение таких задач гражданского судопроизводства, как „разрешение дела” (решение спора) и „защита права” (восстановление в правах) как критериев оценки эффективности правосудия по гражданским делам. Делается вывод, что поскольку эффективность правосудия по гражданским делам указывает на степень реализации его задач, то эффективность гражданского судопроизводства следует рассматривать в двух аспектах: процессуальном – как своевременное рассмотрение дела и правильное разрешение спора; материально-правовом – как эффективная защита нарушенного права.

Ключевые слова: правосудие, гражданское судопроизводство, процесс, спор, задачи, эффективность, разрешение дела, защита права

Проблема эффективности гражданского судопроизводства является не новой для науки гражданского процессуального права и в последнее время представляет значительный интерес среди ученых-процессуалистов. Одним из актуальных вопросов остается определение критериев оценки эффективности правосудия по гражданским делам. В большинстве случаев к таким критериям, прежде всего, относят задачи гражданского судопроизводства, определенные гражданским процессуальным законодательством. Однако именно с задачами гражданского судопроизводства и связана затронутая в настоящей статье проблема.

Так, например, задачами гражданского судопроизводства по ГПК Украины 1963 г. была охрана прав и законных интересов физических и юридических лиц, интересов государства путем всестороннего рассмотрения и разрешения гражданских дел в полном соответствии с действующим законодательством [7]. Приведенная выше норма указывала на главную задачу гражданского судопроизводства – охрану (защиту) прав и законных интересов субъектов права. При этом судебная процессуальная деятельность по рассмотрению и разрешению гражданских дел в таком случае выступала

не задачей, а средством ее достижения. Следует заметить, что раскрытие задач гражданского судопроизводства через „защиту” („охрану”) до сих пор осуществляется и в некоторых ГПК стран СНГ (в частности Республики Казахстан, Азербайджанской Республики, Киргизской Республики) [3].

Новый же ГПК Украины 2004 г. задачами гражданского судопроизводства определил справедливое, беспристрастное и своевременное рассмотрение и разрешение гражданских дел в целях защиты нарушенных, непризнанных или оспариваемых прав, свобод или интересов физических лиц, прав и интересов юридических лиц, интересов государства [8]. Т.е., по новому ГПК Украины 2004 г. „защита” и „охрана” стали целью гражданского судопроизводства, а задачей – справедливое, беспристрастное и своевременное рассмотрение и разрешение гражданских дел. Таким же образом определены задачи гражданского судопроизводства в ГПК Республики Беларусь и Российской Федерации.

Как мы видим, в одних случаях задачей правосудия по гражданским делам является „разрешение дела” („решение спора”), а в других – „защита права”. Кроме того, в юридической литературе при определении понятия правосудия и гражданского процесса такие задачи, как „разрешение дела” („рассмотрение спора”) и „защита права” не разграничиваются, в большинстве случаев они употребляются вместе, а иногда эти понятия подменяют друг друга.

Этот вопрос требует ясности, ведь именно исходя из указанных задач и должна определяться эффективность правосудия по гражданским делам, поскольку, как справедливо отметил А.В. Цихоцкий, мера эффективности правосудия органически связана с основными его функциями [17, с. 154].

Проблемы эффективности гражданского судопроизводства в той или иной плоскости неоднократно поднимались в юридической литературе и были предметом обсуждения многих российских и украинских ученых-процессуалистов (А.Т. Боннер, С.С. Бычкова, С.В. Васильев, Е.В. Васьковский, М.А. Вукот, К.В. Гусаров, С.Л. Дегтярев, В.М. Жуйков, В.В. Комаров, Н.А. Рассахатская, И.В. Решетникова, В.И. Тертышников, Г.П. Тимченко, В.И. Тертышников, М.К. Треушников, С.Я. Фурса, А.В. Цихоцкий, Н.А. Чечина, М.И. Штефан, М.С. Шакарян, В.В. Ярков и др.). Вместе с тем, в юриди-

ческой литературе при характеристике правосудия и гражданского процесса не разграничиваются такие задачи, как „разрешение дела” („решение спора”) и „защита права” („восстановление в правах”), что не позволяет однозначно выделить основной критерий оценки эффективности гражданского судопроизводства (ведь своевременное, всестороннее и правильное разрешение дела не всегда влечет защиту права), а значит – определить его результативность.

Актуальность темы, в частности для Украины, усиливается тем, что согласно Концепции усовершенствования судейства для утверждения справедливого суда в Украине в соответствии с европейскими стандартами гражданские суды должны разрешать все частноправовые споры по правилам гражданского судопроизводства. Суд должен решать споры, о разрешении которых просят стороны [11]. Но о том, что суд осуществляет „защиту прав”, в указанной Концепции ничего не сказано.

При такой постановке проблемы также остаются без ответов несколько вопросов. Какое право в гражданском процессе имеет гражданин: право на восстановление в правах либо же право на справедливое судебное разбирательство? И, исходя из этого, что входит в основную задачу суда: восстановление в правах или же своевременное и правильное рассмотрение дела? Изучение указанных вопросов и ставит целью наша статья.

Поскольку гражданский процесс является формой осуществления правосудия, а последнее является формой реализации судебной власти, поэтому начинать изучение указанной проблемы необходимо с раскрытия задач (целей) судебной власти и правосудия в их соотношении с содержанием права на судебную защиту.

Так, Всеобщая декларация прав человека (1948 г.) установила право каждого человека на эффективное восстановление в правах компетентными национальными судами в случаях нарушения его основных прав, предоставленных ему конституцией или законом. Конвенция о защите прав человека и основных свобод (1950 г.) закрепила, что каждый в случае спора о его гражданских правах и обязанностях или при предъявлении ему любого уголовного обвинения имеет право на справедливое и публичное разбирательство дела в разумный срок независимым и беспристрастным судом, созданным на основании закона.

Закон Украины „О судоустройстве и статусе судей” установил, что задачей суда как раз и является обеспечение каждому права на справедливый суд и уважение к другим правам и свободам [10].

Таким образом, вышеуказанные международные акты связывают деятельность судов как с восстановлением в правах (защитой прав), так и со справедливым разбирательством дела. Но Закон о судоустройстве в Украине задачу суда связал первоначально с правом на справедливое разбирательство, т.е. с процессуальной стороной этого вопроса.

Поскольку право на восстановление в правах и справедливое судебное разбирательство обеспечивается судебной властью, поэтому необходимо выяснить задачу последней. Еще Е.В. Васьковский отмечал, что судебная функция состоит в проверке и окончательном установлении правомерности требований, предъявляемых тяжущимися друг к другу, что права и обязанности суда в гражданском процессе направляются на совершение действий, прямо или косвенно ведущих к этой цели [2, с. 175-176].

Как отмечает С.Л. Дегтярев, целью деятельности всей судебной системы является устранение правового конфликта в обществе [9, с. 249].

По мнению некоторых ученых-процессуалистов, содержание судебной власти состоит в определении вида и объема субъективных прав и юридических обязанностей субъектов права. При этом социальная функция, содержание правосудия по гражданским делам должны сводиться только к разрешению дел, другие функции на суды возлагаться не должны. Параллельно указывается, что суд призван обеспечить защиту социально-экономических, политических, личных прав и свобод граждан [6, с. 19-21].

Таким образом, можно сделать вывод, что ученые-процессуалисты связывают задачу судебной власти с процессуальной деятельностью по устранению правового конфликта, установлению правомерности требований, определению вида и объема субъективных прав и юридических обязанностей субъектов права. Отсюда напрашивается заключение, что судебная процессуальная деятельность своей задачей имеет именно разрешение дела (решение спора).

Поскольку судебная власть воплощается только в правосудии, поэтому следует также раскрыть содержание правосудия. Исходя из конституционных предписаний и процессуального режима осуществ-

вления правосудия, общепринятое определение правосудия сводится к тому, что правосудие – одна из форм государственного управления по выполнению государством внутренней функции охраны правопорядка, собственности, прав и свобод граждан путем решения специальным органом государственной власти – судом гражданских, хозяйственных, уголовных и административных дел по правилам, предусмотренным процессуальным законодательством. Закрепленные в конституции принципы позволяют декларировать правосудие как новую по содержанию институцию с чрезвычайной прерогативой решать споры о правах и обязанностях субъектов права [12, с. 19, 22].

Конституционный Суд Украины тоже высказывал свое мнение по поводу понятия и содержания правосудия. Правосудие – это самостоятельная отрасль государственной деятельности, которую суды осуществляют путем рассмотрения и разрешения в судебных заседаниях в особой, установленной законом процессуальной форме гражданских, уголовных и других дел. Правосудие по своей сути признается таковым лишь при условии, что оно отвечает требованиям справедливости и обеспечивает эффективное восстановление в правах [13; 15].

Итак, мы видим, что содержание правосудия связано с разрешением споров, рассмотрением дел. Такой задачи, как защита права (восстановление в правах) в содержании правосудия мы не увидели.

Учитывая, что правосудие по гражданским делам реализуется в форме гражданского судопроизводства (гражданского процесса), считаем необходимым исследовать его содержание и цель.

Гражданский процесс определяется как деятельность судебных органов, осуществляемая в определенном законом порядке, по разрешению споров и иных дел, по защите прав и охраняемых законом интересов граждан и организаций [6, с. 22-23]. Гражданское судопроизводство также рассматривается как урегулированная нормами гражданского процессуального права деятельность суда, осуществляемая в установленном законом порядке и определяется системой взаимосвязанных гражданских процессуальных прав, обязанностей и гражданских процессуальных действий суда и участников процесса по их реализации [16, с. 56].

Цель гражданского судопроизводства, как считают ученые-процессуалисты, в основном заключается в защите нарушенных или

оспариваемых прав, свобод и законных интересов граждан и организаций. Задачи гражданского процесса, по мнению ученых, подразделяются на две составляющие: 1) правосудная – правильное и своевременное рассмотрение и разрешение гражданских дел; 2) превентивная (предупредительная) – предупреждение гражданских правонарушений, укрепление законности и правопорядка, формирование уважительного отношения к закону и суду [4, с. 21].

При этом украинские ученые-процессуалисты замечают, что если воспринимать каждое гражданское дело как определенную спорную или конфликтную правовую ситуацию, то задачей гражданского судопроизводства стает разрешение споров, ликвидация правонарушений и восстановление нарушенных прав и законных интересов [16, с. 56].

Сущность задач гражданского судопроизводства можно также проследить из анализа объекта гражданских процессуальных правоотношений и юрисдикционных полномочий их главного субъекта – суда.

Вопрос об объекте гражданских процессуальных правоотношений относится к числу дискуссионных. Мы не будем приводить все точки зрения по этому поводу, а процитируем лишь несколько из них, сделанных на основе анализа мнений разных ученых. Так, по мнению одних ученых, объект гражданских процессуальных правоотношений проявляется через содержание процессуальных прав и обязанностей, определяет поведение каждого субъекта процессуальных отношений [5, с. 56]. Другие ученые-процессуалисты под объектом правоотношений понимают реальные действия субъектов в правоотношениях (их поведение) с учетом цели каждого из них участия в процессе [16, с. 152]. А как мы уже выяснили ранее, действия суда как раз и заключаются в рассмотрении дела.

Рассматривая юрисдикцию как элемент гражданской процессуальной правосубъектности суда, в процессуальной литературе отмечается, что юрисдикционная деятельность суда в гражданском судопроизводстве характеризуется только правоохранительной функцией, поскольку правосудие имеет место там, где осуществляются юрисдикционные полномочия, т.е. когда рассматривается спор о праве [14, с. 115]. А.Т. Боннер, характеризуя гражданские процессуальные правоотношения, отмечает, что власть суда в гражданском процессе сводится, в частности, к тому, что суд осуществляет правосудие по гражданским делам именем государства, разрешает дела по существу [1, с. 40-42].

Как мы видим, из последних высказываний вытекает, что полномочия суда изначально сводятся к рассмотрению дела (решению спора). Но все же, в некоторых случаях можно увидеть, что к задаче суда относят также защиту прав (восстановление в правах).

Делая собственный вывод по затронутой проблеме, считаем необходимым обратить внимание на то, что поскольку деятельность суда по осуществлению правосудия по гражданским делам носит процессуальный характер, поэтому ее задачей, отражающей процессуальную сторону, должно быть, в первую очередь, справедливое разрешение дела (рассмотрение спора), а не восстановление в правах (защита права), ведь первая задача присуща каждому процессу по любому гражданскому делу, т.е. должна выполняться по любому делу независимо от его исхода. Вторая же задача (защита права), связанная с реализацией права на судебную защиту и носящая материально-правовой характер, может выполняться только в том случае, если требования истца законны и обоснованы.

Из этого мы можем заключить, что поскольку эффективность правосудия по гражданским делам указывает на степень реализации его задач, то эффективность гражданского судопроизводства следует рассматривать в двух аспектах: процессуальном – как своевременное рассмотрение дела и правильное разрешение спора (независимо от материально-правовых последствий для сторон); материально-правовом – как эффективная защита нарушенного права (эффективное восстановление в правах).

Разграничение материально-правовой и процессуальной сторон эффективности имеет значение не только в теоретическом плане, но и в практическом, поскольку позволяет четко отграничить последствия судебной процессуальной деятельности, когда по тем или иным причинам защита нарушенного права не осуществляется (например, при неправильно выбранном способе защиты), однако судебное рассмотрение дела осуществлено с четким соблюдением гражданской процессуальной формы. Это позволит четче определить состояние осуществления правосудия в стране, способность судебной системы своевременно, беспристрастно и справедливо разрешать гражданские дела, обеспечивая, таким образом, гарантированное Конвенцией о защите прав человека и основных свобод право на справедливое судебное разбирательство.

Библиография

1. Боннер А.Т. Принцип законности в советском гражданском процессе. – М., 1989. – 81 с.
2. Васьковский Е.В. Учебник гражданского процесса / Под редакцией и с предисловием В.А. Томсинова. – М.: Издательство „Зерцало”, 2003. – 464 с.
3. Гражданские процессуальные кодексы стран СНГ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.pravoteka24.com/zakony-drugih-stran/98-grazhdanskiy-processualnyy_kodeks_stran_sng.html (дата обращения: 01.07.2013).
4. Гражданский процесс России: Учебник / Под ред. М.А. Вкут. – М.: Юристъ, 2004. – 459 с.
5. Гражданский процесс. Учебник / Под ред. В.А. Мусина, Н.А. Чечиной, Д.М. Чечота. – М.: „ПРОСПЕКТ”, 1997. – 480 с.
6. Гражданский процесс: учебник / под ред. проф. Комарова В.В. – Х.: ООО „Одиссей”, 2001. – 704 с.
7. Гражданский процессуальный кодекс Украины от 18.07.1963 [Электронный ресурс] / Официальный сайт Верховного Совета Украины. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1501-06> (дата обращения: 01.07.2013).
8. Гражданский процессуальный кодекс Украины от 18.03.2004 [Электронный ресурс] / Официальный сайт Верховного Совета Украины. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата обращения: 01.07.2013).
9. Дегтярев С.Л. Реализация судебной власти в гражданском судопроизводстве: теоретико-прикладные проблемы. – М.: Волтерс Клувер, 2007. – 376 с.
10. Закон Украины „О судостроительстве и статусе судей” от 07.07.2010 № 2453-VI [Электронный ресурс] / Официальный сайт Верховного Совета Украины. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2453-17> (дата обращения: 01.07.2013).
11. Концепция усовершенствования судейства для утверждения справедливого суда в Украине в соответствии с европейскими стандартами, одобрена Указом Президента Украины от 10.05.2006 № 361/2006 [Электронный ресурс] / Официальный сайт Верховного Совета Украины. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/361/2006> (дата обращения: 01.07.2013).
12. Курс гражданского процесса: підручник / В.В. Комаров, В.А. Бігун, В.В. Баранкова та ін.; за ред. В.В. Комарова. – Х.: Право, 2011. – 1352 с.
13. Определение Конституционного Суда Украины от 14.10.1997 № 44-з [Электронный ресурс] / Официальный сайт Верховного Совета Украины. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/vz44u710-97> (дата обращения: 01.07.2013).
14. Проблемы науки гражданского процессуального права / В.В. Комаров, В.А. Бігун, В.В. Баранкова; Под ред. проф. В.В. Комарова. – Харьков: Право, 2002. – 440 с.
15. Решение Конституционного Суда Украины от 30.01.2003 № 3-рп/2003 [Электронный ресурс] / Официальный сайт Верховного Совета Украины. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-03/print1360002889557622> (дата обращения: 01.07.2013).
16. Цивільний процес України: академічний курс: підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.; за ред. С.Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2009. – 848 с.
17. Цихоцкий А.В. Теоретические проблемы эффективности правосудия по гражданским делам. – Новосибирск: Наука, 1997. – 392 с.

UNELE ASPECTE PRIVIND REGLEMENTAREA COOPERĂRII TRANSFRONTALIERE ÎN DOMENIUL ACTIVITĂȚII DE ÎNTRERINZĂTOR A ÎNTRERINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII

Mihai Claudiu SUSANU, *doctorand al USPEE „Constantin Stere”*

Rezumat

În articolul ce urmează, autorul a încercat să explice o parte din specificul reglementărilor cooperării transfrontaliere în domeniul activității de întreprinzător a întreprinderilor mici și mijlocii, care este puțin cercetat până în prezent, deoarece nu există noi viziuni și concepții în domeniu. În acest articol se face o caracteristică a literaturii de specialitate dedicate reglementarilor cooperării transfrontaliere în domeniul activității de întreprinzător a întreprinderilor mici și mijlocii din România, Republica Moldova, alte state, sub aspect istoric și actual, în temeiul căruia autorul, analizând opiniile diferitor doctrinari ajunge la un șir de concluzii. În articol se menționează că la nivel internațional au fost întreprinse mai multe încercări de creare a unui regim de drept unificat al reglementarilor cooperării transfrontaliere în domeniul activității de întreprinzător a întreprinderilor mici și mijlocii. Astfel, un moment important în dezvoltarea acestei idei, este recunoașterea acesteia ca valoare universală, ca institut de drept internațional privat.

Cuvinte-cheie: reglementarea cooperării transfrontaliere, întreprindere mică și mijlocie, activitate de întreprinzător, soluționarea litigiilor

CZU: 339.9:34

Introducere. Un rol important în dezvoltarea activității de întreprinzător a IMM-urilor îl are cooperarea transfrontalieră din zonele de frontieră. Orice regiune transfrontalieră este formată dintr-un spațiu, un anumit număr de colectivități umane și din rețeaua specifică de relații care leagă aceste colectivități și acest spațiu, dar care sunt perturbate

sau chiar în opoziție din cauza frontierei. Oricare ar fi sistemele politice în care se înscriu, regiunile frontaliere, deseori periferice, trebuie să facă față problemelor specifice la nivel spațial, socio-economic, socio-cultural, politic și instituțional [1, p.10].

Întrebarea cu privire la cooperarea transfrontalieră în domeniul activității în afaceri a întreprinderilor mici și mijlocii și reglementarea acestora, se discută de multă vreme și în diferite sectoare ale activității economice. Cele mai dese discuții le întâlnim în literatura de specialitate economică. Mai puțin este reflectat și analizat acest aspect prin prisma cercetărilor și reglementărilor de drept, de aceea, autorul tinde să inițieze și cercetările cu aspect de drept considerându-le importante.

Spportul metodologic și teoretico-științific al investigației. Spportul metodologic al cercetării științifice este cuprins de un ansamblu de teorii și concepte specifice diferitor domenii ale dreptului, materializate ca finalitate în conținutul articolului prin intermediul metodelor de analiză: a) logică (deductiv, inductiv etc.), constând în utilizarea legilor, categoriilor și raționamentelor logice cu referire la analiza opiniilor doctrinare susținute de diferiți autori și sintetizarea reglementărilor ce vizează tema abordată; b) sistemică, manifestată prin cercetarea normelor juridice ce reglementează activitatea de întreprinzător a întreprinderilor mici și mijlocii și care este încorporată în diferite acte normative; c) istorică, folosită pentru cercetarea modului în care s-a format legislația cu privire la activitatea de întreprinzător din sfera dată sub aspect transfrontalier.

Rezultatele cercetării. Principiul de bază al cooperării transfrontaliere este realizarea în ariile frontaliere a unor spații contractual, în scopul de a permite găsirea de soluții comune la problemele similare, entitățile statale neîngorând față de colectivitățile lor periferice, particularitatea și specificul problemelor de vecinătate cu care acestea se confruntă. Acest fapt, subliniază, în mod simultan, nevoia de a asigura, nu numai perenitatea identităților regionale, cât și necesitatea de a face să beneficieze procesul construcției europene de dinamismul și de geniul propriu colectivităților locale și regionale, situate de o parte și de alta a unei frontiere, atunci când ele încearcă să dezvolte împreună un parteneriat real, o adevărată sinergie, și deplină solidaritate conform imaginii a ceea ce ar trebui să constituie o Europă unită și diversă. În sensul formal și strict al termenului, o instituție transfrontalieră este un instrument internațional, recunoscut de dreptul internațional, ca un cadru adecvat pentru relații în

spații frontaliere. În ceea ce privește aria sa de aplicare, acest instrument internațional se bazează pe subdiviziunile administrative ale statelor în cauză, diferitele formule posibile ale acestor instituții transfrontaliere care decurg fie din acordurile internaționale, fie din cele interregionale. Totuși, e cazul să subliniem mai înainte că relațiile instituționalizate, primele schițe de instituții transfrontaliere, constituie în mod evident un mijloc de deschidere indispensabil oricărui spațiu despărțit printr-o frontieră; că ele formează chiar baza acestor instituții din moment ce au un caracter ireversibil. E important de reținut faptul că una din cauzele apariției fenomenului relațiilor transfrontaliere directe între comunitățile publice infra-statale decurge pe de o parte, din dificultatea statelor de a răspunde rapid și satisfăcător, mai întâi în zonele de frontieră, totalității sarcinilor care le revin; pe de alt parte, ea rezultă din avantajul „relației de proximitate” (inclusiv efectele acesteia de cooperare) pentru colectivitățile infra-statale pe care le separă o frontieră [2, p.12].

Noua Politică de Coeziune a Uniunii Europene, recunoaște importanța cooperării transfrontaliere, transnaționale și interregionale, aceasta fiind unul dintre obiectivele esențiale în Europa extinsă. Obiectivul Cooperare Teritorială Europeană finanțat din FEDR își propune să întărească atât cooperarea transfrontalieră prin inițiative locale și regionale comune, cât și cooperarea transnațională și interregională. El va sprijini acțiunile favorabile dezvoltării teritoriale integrate, armonizate cu prioritățile Comunității, întărirea cooperării interregionale și promovarea schimbului de experiență între nivelurile teritoriale corespunzătoare. Obiectivul esențial al cooperării transfrontaliere în Europa este de a integra zonele despărțite de granițele naționale care se confruntă cu probleme comune, ce necesită soluții commune [3].

Evident că cooperarea transfrontalieră trebuie să fie însoțită de anumite reguli de conduită între operatori. La baza cooperării transfrontaliere stă Convenția-cadru a Consiliului Europei în materie de cooperare transfrontalieră. Convenția-cadru a Consiliului Europei este la originea unui anumit număr de dezvoltări ulterioare a cooperării transfrontaliere, care formează un fel de bază de referință pentru orice formă posibil de relație transfrontalieră [4].

Rezultatele investigației confirmă faptul că sunt necesare adoptarea de noi acte normative care ar reglementa condiții mai favorabile de comunicare transfrontalieră, precum și anumite reguli de conduită între

cooperatori. Programul de cooperare a fost elaborat în concordanță cu reglementările UE privind managementul fondurilor comunitare, așa cum sunt prevăzute în următoarele regulamente:

- REGULAMENTUL CONSILIULUI (CE) Nr. 1083/2006 de stabilire a dispozițiilor generale privind Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European și Fondul de Coeziune și de abrogare a Regulamentului (CE) Nr. 1260/ 1999 (în continuare denumit “Regulamentul General”);

- REGULAMENTUL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI (CE) Nr. 1080/2006 privind Fondul European de Dezvoltare Regională și abrogarea Regulamentului (CE) Nr. 1783/1999 (în continuare denumit “Regulamentul FEDR”);

- REGULAMENTUL COMISIEI (CE) Nr. 1828/2006 de stabilire a regulilor privind implementarea Regulamentului Consiliului (CE) Nr. 1083/2006 stabilind dispozițiile generale privind Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European și Fondul de Coeziune și a Regulamentului Parlamentului European și al Consiliului Nr. 1080/2006 privind Fondul European de Dezvoltare Regională (în continuare denumit “Regulamentul de Implementare”) [5].

La momentul actual sunt cunoscute mai multe proiecte de cooperare transfrontalieră dintre Republica Moldova, România, Ucraina și alte state. Astfel, unul din primele proiecte, Euroregiunea „Dunărea de Jos” a fost constituită în data de 14 august 1998, urmare a demersului autorităților locale și regionale din România, Republica Moldova și Ucraina și datorită evoluției pozitive a relațiilor dintre cele trei state. În prezent, Euroregiunea „Dunărea de Jos” cuprinde următoarele entități teritoriale: județele Tulcea, Galați, Brăila (România), regiunea (oblast) Odesa (Ucraina), și raioanele Cahul și Cantemir (Republica Moldova). Euroregiunea Dunărea de Jos constituie un teritoriu privilegiat de implementare a unor proiecte de cooperare în cadrul Programului Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova ENPI CBC 2007-2013 finanțat prin Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat (ENPI) 2007-2013, adoptat prin Decizia Comisiei Europene nr. 3806 din 29.07.2008.

Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013 avea un buget total de 137,4 mil. Euro pentru cei șapte ani de programare, din care contribuția UE prin Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat (ENPI) este de aproximativ 126 mil. Euro.

Programul își propune ca în contextul unor granițe sigure, să stimuleze potențialul de dezvoltare al zonei de frontieră, prin favorizarea contactelor între partenerii de pe ambele părți ale graniței, în scopul îmbunătățirii situației economico-sociale și a mediului înconjurător. Partenerii eligibili în cadrul acestui Program pot fi autorități publice regionale și locale, organizații non-guvernamentale, asociațiile, universitățile, institutele de cercetare, organizațiile educaționale și de instruire etc. [6].

Cel mai recent Program Operațional Comun, România - Republica Moldova este cel pentru perioada 2014-2020. În această perioadă, Uniunea Europeană va finanța Programul Operațional Comun România-Republica Moldova, prin intermediul Instrumentului European de Vecinătate (ENI). Programul se adresează zonei aflate la frontiera dintre România și Republica Moldova și va contribui la atingerea obiectivului general al Instrumentului European de Vecinătate: evoluția către o regiune de prosperitate și bună vecinătate, realizată prin acțiuni de cooperare transfrontalieră în beneficiul statelor membre și nemembre ale UE care se învecinează.

Aria de cooperare cuprinde:

România, județele: Botoșani, Iași, Vaslui, Galați;

Republica Moldova, întreg teritoriul.

Bugetul programului: 89.1 milioane euro (89.1 milioane buget total – dintre care 81 milioane finanțate de UE prin Instrumentul European de Vecinătate – ENI și 8.1 milioane euro cofinanțare asigurată de statele partenere).

Regula de flexibilitate: 10% din bugetul Programului poate fi utilizat după cum urmează:

De către beneficiari din România implicați în Proiecte Majore de Infrastructură (PMI), localizați în afara ariei programului, cu condiția ca participarea lor în proiect să fie necesară, implementării proiectului și să respecte criteriile de eligibilitate definite pentru fiecare procedură de selecție.

De către beneficiari, inclusiv lideri de proiect, localizați în aria programului, sau de către Beneficiari ai Proiectelor Majore de Infrastructură (PMI) pentru implementarea unor activități necesare realizării obiectivelor proiectului în afara ariei programului [7].

Recent, încă 16 proiecte de cooperare transfrontalieră între Republica Moldova și Ucraina au primit granturi din partea Uniunii Europene. Scopul Programului de Cooperare Teritorială Republica Moldova - Ucraina în cadrul Parteneriatului Estic (EaPTC) este de a crea un mediu favorabil pentru

programele de cooperare teritorială de-a lungul frontierelor între țările: Moldova - Ucraina, Armenia - Georgia, Azerbaidjan - Georgia și Belarus - Ucraina, respectând specificul fiecărei zone de frontieră. La fel, Programul își propune să consolideze capacitățile autorităților locale și regionale și ale actorilor nonguvernamentali, în scopul dezvoltării și implementării în comun a proiectelor transfrontaliere. Contribuția generală a Uniunii Europene la implementarea Programului EaPTC este de 12, 5 milioane de euro. GIZ are rolul de Autoritatea de Management care asigură implementarea programului.

Până la data de 15 decembrie curent, au fost semnate toate contractele de Grant ale proiectelor transfrontaliere între Ucraina și Republica Moldova.

Cele 16 proiecte, cărora li s-a acordat finanțare, sunt distribuite proporțional între cele trei priorități definite de Programul de Cooperare Teritorială Republica Moldova – Ucraina, și anume: îmbunătățirea condițiilor de viață ale comunităților locale, abordarea în comun a provocărilor transfrontaliere, educație, cultură și sport. Suma totală oferită de către UE în cadrul acestui program este de 3,3 milioane de euro. Toate proiectele poartă un caracter transfrontalier ce presupune parteneriate dintre organizații din Republica Moldova cu cele din Ucraina [8].

Un aport important în reglementarea relațiilor transfrontaliere, la adus și comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul economic și social European, și Comitetul regiunilor care a adoptat un instrument legislativ, care va garanta un mecanism de avertizare timpurie și disponibilitate în statele membre a unor cadre de restructurare pentru a restabili viabilitatea și pentru a evita insolvența, în special pentru IMM-uri, va prevedea un regim al celei de a doua șanse pentru antreprenorii individuali onești supra-îndatorați, prin descărcarea acestora de datorii și va îmbunătăți eficiența procedurilor de restructurare și de insolvență. Comisia a oferit sprijin sporit IMM-urilor, prin intermediul Programului-cadru pentru cercetare și inovare „Orizont 2020”, fie ca parteneri în cadrul proiectelor de colaborare cu organizații din domeniul cercetării și cu alte întreprinderi, fie ca beneficiari unici. De asemenea, Comisia a sporit sprijinul pentru inovare, inclusiv prin intermediul mai multor proiecte demonstrative, prin facilitarea accesului la instalații de experimentare și pilot, precum și prin acțiuni privind achizițiile pentru inovare și prin instrumente financiare consolidate. În consecință, participarea IMM-urilor a crescut și a depășit în prezent

nivelul-țintă de 20 %. Noul instrument pentru IMM-uri a sprijinit deja proiecte inovatoare în cadrul a 1 92437 de IMM-uri. Cu toate acestea, dovezile și opiniile părților interesate demonstrează că Orizont 2020 este mai eficient pentru susținerea tehnologiilor și a întreprinderilor existente decât a întreprinderilor nou înființate care inovează în cadrul unor piețe noi sau la intersecția dintre tehnologiile digitale și cele fizice. Sprijinul actual este considerat prea complex, inflexibil și lent pentru nevoile acestora. În lumina aspectelor menționate anterior, Comisia intenționează să aducă modificări programului Orizont 2020 pentru perioada 2018-2020. Acestea includ: adoptarea unei abordări complet „ascendente” — astfel încât proiectele inovatoare care acoperă mai multe sectoare/tehnologii să devină eligibile pentru sprijin; facilitarea accesării sprijinului financiar și tehnic de către întreprinderile nou-înființate; urmărirea unor inovații creatoare de piețe, deschizătoare de drumuri, cu potențial de extindere. Pe baza acestora și a rezultatelor evaluării la jumătatea perioadei a programului Orizont 2020, Comisia Europeană va lua în considerare crearea unui Consiliu european pentru inovare, pentru ca viitoarele programe să contribuie la generarea de inovații deschizătoare de drumuri care să poată capta și crea noi piețe. Pe lângă luarea în considerare a nevoilor specifice ale IMM-urilor, cum ar fi accesul deschis și facilitat la instalații de experimentare și pilot, și în cooperare cu regiunile în ceea ce privește centrele de inovare, inițiativa privind radarul de inovare facilitează identificarea mai rapid a inovațiilor finanțate prin programul Orizont 2020 care au un potențial de piață, precum și a echipelor aflate în spatele acestora (de exemplu IMM-uri, întreprinderi nou-înființate, spin-off-uri, universități) [9].

În Strategia de dezvoltarea a IMM-urilor pentru anii 2012-2020 se accentuează că Republica Moldova susține realizarea celui de-al șaptelea Program-cadru al Comunității Europene pentru Cercetare și Dezvoltare Tehnologică. Este, de asemenea, recunoscut faptul că organizarea IMM-urilor sub formă de clustere sporește competitivitatea acestora, reprezentând un cadru important pentru dezvoltarea și creșterea firmelor private. În acest context, Guvernul depune eforturi în vederea creării cadrului legislativ stimulator dezvoltării clusterelor. Vor fi identificate IMM-urile din sectoarele prioritare care fiind apoi asociate vor putea forma clustere, ca instrumente de dezvoltare locală [10].

Prezintă interes, în acest sens, lucrarea de doctorat a autoarei Șlus-

arciuc M.: Instrumente financiare de dezvoltare economică transfrontalieră, modelarea noilor tendințe de evoluție la nivel european, care a cercetat zona de cooperare economică transfrontalieră: România – Ucraina - Republica Moldova, în care se accentuează și necesitatea creării cadrului normativ pentru relațiile transfrontaliere care este un domeniu foarte actual, fiind obiect de studiu și cercetare la nivelul tuturor organismelor Uniunii, în cadrul guvernelor statelor membre, țărilor candidate, precum și în rândul beneficiarilor relațiilor cu Uniunea. Acest cadru normativ este menit să propulseze creșterea economică și să îmbunătățească standardele de viață în țările vecine. De-a lungul frontierei se produc fenomene complexe, unele dintre ele mai ușor de cuantificat, de tipul celor economice, altele mai dificile sau care nu pot fi controlate, de tipul celor sociologice, cum ar fi cele de cultură, de identitate sau emoționale. Pe de altă parte, cooperarea transfrontalieră are potențialul de a transforma frontiera într-o posibilitate de dezvoltare, în special în cazul regiunilor de la granițele externe ale UE. Lucrând împreună, aceste regiuni pot identifica și aborda în comun provocările și oportunitățile specifice zonei de frontieră. Politicile transfrontaliere pot fi aplicate cu succes cu scopul de a susține și dezvolta avantaje specifice pentru cadrul actual, care vizează o nouă ordine mondială. Dintre acestea, sunt de menționat următoarele: reducerea constrângerilor în schimburile economice internaționale, interesul agenților economici fiind axat pe producția de înaltă calitate, la prețuri cât mai reduse ca și condiție pentru piețe echilibrate; dispariția obstacolelor în schimburile economice, care va determina, în timp, o specializare a procesului de producție pe anumite tipuri de produse și creșterea productivității muncii; extinderea pieței interne, stimularea competitivității și atragerea unui număr mare de producători și consumatori, precum și diversificarea produselor și beneficiarilor; dispariția prețurilor de monopol, mai mari decât în mediul competitiv; redistribuirea capitalului investit și optimizarea investițiilor de capital în interiorul comunității; libera circulație a forței de muncă, utilizarea rațională și eficientă a acesteia. Cadrul menționat este relevant pentru cercetarea actuală și pentru actualitatea temei propuse [11].

Comunicarea oferă cercetarea cadrului legal al temei prin explorarea și analiza actelor normative de drept și programelor de dezvoltare economică a zonei transfrontaliere. Fără a lua în considerare această

parte, oricărui efort i-ar lipsi legitimitatea și oportunitatea într-un context viitor. Studiul se axează pe trei direcții, prima, are în vedere politica de vecinătate și evoluția sa, trecând prin etapele de elaborare a acesteia și o colecție de puncte de vedere cu privire la viitoarele scenarii. Cea de a doua direcție investighează din nou cooperarea transfrontalieră, dar nu ca și concept, ci ca și cadru de reglementare, principii, provocări și modele experimentate. A treia direcție limitează demersurile și se concentrează pe programele transfrontaliere care au existat de-a lungul anilor.

Concluzii. 1. Concluzia principală este că cel mai recent document strategic în domeniul reglementării activității de întreprinzător, elaborat de Ministerul Economiei și Infrastructurii este Strategia reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător 2013-2020. Viziunea acestei Strategii este nouă și tinde de a schimba filosofia efortului de reformă. Anterior, accentul major a fost pus pe dereglementare – eliminarea reglementărilor inutile și a cerințelor administrative excesive – care reliefa mai mult cantitatea decât calitatea reformelor. Acum, este momentul de a se concentra asupra dezvoltării unui sistem de reglementare mai inteligent, determinat de criterii clare de competitivitate. Sistemul de reglementare prevăzut va reflecta principiile de „reglementare inteligentă”.

2. Deși cadrul normativ de reglementare și instituțional pentru achiziții publice în Republica Moldova este bine definit, accesul IMM-urilor la achiziții publice este redus. Nu există un mecanism sistematic care ar asigura implicarea în acest proces a IMM-urilor.

3. Susținem că cooperarea transfrontalieră, în funcție de specificul relației dintre țările vecine, poate contribui la dezvoltarea economică a fiecărei țări participante, chiar dacă drumul parteneriatului nu este întotdeauna fără conflicte sau amintiri istorice. Dar, în cazul în care țările partenere se unesc și se concentrează asupra motivațiilor principale, și anume dorința de îmbunătățire a standardului de viață, asigurarea unui cadru durabil și armonios, ștergerea barierelor, restricțiilor, cooperarea transfrontalieră aduce beneficii pe termen lung pentru comunități.

4. Cercetările ne arată că mai problematice sunt modelele regionale care în majoritatea cazurilor nu sunt însoțite de reglementări la nivel regional național. În ceea ce privește modelele regionale de cooperare transfrontalieră. Există multe abordări economice, care pot fi utilizate exclusiv pentru o cercetare în profunzime și mai concentrată a activității

de întreprinzător a imm-urilor. Având în vedere, de asemenea, sistemul de modele identificate în literatura de specialitate se pot observa asemănările și se pot dezvolta idei interesante.

5. Abordarea multiaspectuală a domeniului cercetat este foarte importantă, deoarece oferă o posibilitate suplimentară și a reglementării dezvoltării economice a întreprinderilor mici și mijlocii din zona transfrontalieră. Aceasta plasează zona în mișcarea generală de influențe mondiale de putere și decizie, nu numai în domeniul de drept și economic, dar și în crearea unor structuri supra-naționale, a unui parteneriat bazat pe interese sau pe apropiere sau ambele, prin urmare, creându-se centre și periferii. O particularitate este și factorul frontieră, în cadrul căruia cooperarea în orice domeniu poate fi încurajată sau descurajată, fenomene cauzate mai mult de diferențele formale, decât de asemănările informale. Zona transfrontalieră are un potențial semnificativ pentru transferul de cunoștințe.

Rezultatele investigației confirmă faptul că conceptul de cooperare transfrontalieră, este puțin dezbătut în literatura de specialitate autohtonă, cu privire la abordarea celor mai bune practici de către diferite structuri interguvernamentale și în explorarea modelelor practice a activității economice ale imm-urilor. Considerăm că existența cadrului teoretic al parteneriatului și exemplele suficiente sau diverse de cooperare transfrontalieră sunt instrumente utile pentru accelerarea procesului de cooperare între zona transfrontalieră, micșorarea duratei etapelor, alegerea celor mai bune soluții deja implementate de alte țări și adaptarea acestora [12, p.]. Această concluzie este aprobată de practica altor state [13, p.43, p.1-25, p.241-253].

Referințe bibliografice

1. Charles Ricq. Manual de cooperare transfrontalieră pentru uzul colectivităților locale și regionale în Europa. Strasbourg, 1996, p.10 (222 p.).
2. Ibidem.
3. Directiva Europeană 2014 /65 UE.
4. Convenția-cadru europeană asupra cooperării transfrontaliere a colectivităților sau autorităților teritoriale; Consiliul European, Strasbourg, 19 State din 38 au ratificat această Convenție (22 de state în 1999 – n.n)
5. Programul de Cooperare Transfrontalieră; http://www.mdrap.ro/dezvoltare-regionala/-4970/-7572http://www.mdpl.ro/_documente/coop_teritoriala/granite_interne/ro_bg/program.pdf

6. Proiecte de cooperare transfrontalieră, file: [///C:/Users/Desktop/Masa%20de%20lucru%202017/cooperarepid%20transfrontalier.pdf](file:///C:/Users/Desktop/Masa%20de%20lucru%202017/cooperarepid%20transfrontalier.pdf)
7. <http://www.fonduri-ue.ro/ro-md>
8. <http://cancelaria.gov.md/en/node/3736>
9. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul economic și social european și Comitetul regiunilor Viitorii lideri ai Europei: inițiativa privind întreprinderile nou-înființate și extinderea acestora ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/.../COM-2016-733-F1-RO-MAIN.PDF
10. Strategia de dezvoltarea a imm-rilor pentru anii 2012-2020, aprobată prin hotărârea Guvernului RM, 2013, nr. 685 din 13.09.2012, în: Monitorul Oficial nr.198-204/740 din 21.09.2012
11. Șlusarciuc M.: Rezumat la teza de doctorat: Instrumente financiare de dezvoltare economică transfrontalieră, modelarea noilor tendințe de evoluție la nivel european. Rezumat la teza de doctorat. Suceava.48 p.; Șlusarciuc Marcela, Partnership and cooperation models in cross-border areas, Acta Universitatis Danubius. Œconomica, Vol 9(4), Universitatea Danubius, Galați, 2013, <http://journals.univ-danubius.ro/index.php/oeconomica/issue/view/158>
12. Sucanu M.C. Unele aspecte privind reglementarea cooperării transfrontaliere în domeniul activității de întreprinzător a întreprinderilor mici și mijlocii.
13. Scott James Wesley, EU Enlargement, Region Building and Shifting Borders of Inclusion and Exclusion, Ashgate Publishing Limited, England, 2006, p.43.
14. Shumylo-Tapiola Olga, Ukraine at the Crossroads: Between the EU DCTFA & Customs Union, IFRI, Russie.Nei.Reports No.11, April 2012, p.1-25.
15. Sláma J., Gravity Model And Its Estimations For International Flows Of Engineering products, Chemicals And Patent, in Acta Oeconomica, Vol. 30, No. 2, 1983, p. 241-253 Akademiai Kiado, <http://www.jstor.org/stable/40728993>

INTERNATIONAL POLITICAL DISCOURSE: RELEVANT PROBLEMS

THE EVOLUTION OF THE COMPETENCES OF THE EUROPEAN UNION'S INSTITUTIONS IN THE FOREIGN POLICY FIELD

Valentin BENIUC, *doctor habilitate in Political Sciences, university professor, IRIM*

(irim@irim.md)

Liliana BENIUC, *PhD in political sciences, IRIM*

(lauriliana@yahoo.com)

Abstract

The European Union exercises the foreign policy in a very complex institutional setting, difficult to conceptualize as an instrument and as a competence, but also as a highly fragmented policy. For more than sixty-five years, researchers and experts try to compare the European integration with existing models, demonstrating that the European Union is a special political system and suggesting a new concept of international relations that changes the traditional way of defining foreign policy.

By the concept of "European Union's foreign policy system" we mean the totality of the institutions which determine the development and implementation of foreign policy on behalf of the EU, in a decentralized and multilateral way. EU member states are the most important actors of the system and European institutions such as the

European Commission, the European Council, the Council of the European Union, the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, the European External Action Service - exert influence on the process of developing and implementing European foreign policy.

Keywords: *European Union foreign policy, European political cooperation, Common Foreign and Security Policy, High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, European External Action Service, European Council, European Commission*

CZU: 327:341.1(4)

Introduction. The European Union exercises the foreign policy in a very complex institutional setting, difficult to conceptualize as an instrument and as a competence, but also as a highly fragmented policy. For more than sixty-five years, researchers and experts try to compare the European integration with existing models, demonstrating that the European Union is a special political system and suggesting a new concept of international relations that changes the traditional way of defining foreign policy.

By the concept of “*European Union’s foreign policy system*” we mean the totality of the institutions which determine the development and implementation of foreign policy on behalf of the EU, in a decentralized and multilateral way. EU member states are the most important actors of the system and European institutions such as the European Commission, the European Council, the Council of the European Union, the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, the European External Action Service - exert influence on the process of developing and implementing European foreign policy.

In accordance with the founding treaties of Paris (1951) and Rome (1957), the European communities were international law subjects, benefiting from competences at the international level. According to suppositions of Mario Teló, internal policies (eg, agricultural policy, the creation of the single market) represented the first factor of international influence for European communities as they have had an important international impact both on neighbors and on global governance [1, p.183].

The politicization of different sectoral issues created the ground for the “*Europeanization*”, which has become an instrument of European foreign policy through the export of internal rules and values of the

European communities abroad. Ion M. Anghel argues that the external actions of the European Community/European Union are quite diverse and comprise many spheres: trade policy, ties with associated countries and external territories, relations with international organizations, research and technological development, environmental policy, youth, public health, education, trans-European networks [2, p. 405-406]. The European Communities enjoyed exclusive responsibilities in the areas of trade and development cooperation, and the European external activity in the initial period was predominantly economic. As a result, there is a lack of clear distinction between the economic aspects (competences conferred to the European Community) and those of the foreign policy (competences conferred to the member states).

Applied methods: analysis, systemic approach of foreign policy, structural-functional approach of EU institutions, generalization of factological information.

The results of the investigation. The political dimension of the community construction, though it was present in Robert Schuman's Declaration of 9 May 1950, was postponed in favour of economic integration [3, p. 9]. According to the French researcher Marie-France Christophe-Tchakaloff, the Political Community project presented by Paul-Henri Spaak in 1952, supported by Konrad Adenauer and Alcide de Gasperi, was the first initiative regarding the organization of a European authority, which should also include common defense as part of the political construction [4, p.33-34]. The Political Community was to absorb the attributions of the European Coal and Steel Community, the European Defense Community and to coordinate the foreign policy of the member states, but without undermining their sovereignty.

The failure of the European Defense Community and the draft of the Political Community in 1954 was determined *on one side* by France's refusal to ratify the Treaty on the European Defense Community and, *on the other side*, by the evolution of the international situation in 1953-1954 (Stalin's death - March 5, 1953, Korea's armistice - July 27, 1953, France's outbreak from the war in Indochina, July 30, 1954), demonstrating the premature character of political integration and dependence on the privileged partnership between France and Germany [3, p.]. Nicolai Afanas appreciates the failure of European military and political communities as one of the biggest failures in the history of European

integration, greater than the political crisis in the European Economic Community caused by French President Charles de Gaulle in 1965-1966 [5, p. 36]. Adrian L. Ivan in the same context mentions that the failure of political and military integration, fundamental pillars of the federal European construction, favoured the functionalist approach promoted by Jean Monnet, according to which the European Community was to be implemented on sectors, with the ultimate goal of establishing a “*European Federation*” [6, p. 345-346].

According to Marie-France Christophe-Tchakaloff, General Charles de Gaulle intends, together with the heads of the six governments, to examine and adopt decisions on international policy, defense and economy. The establishment of US military troops in Europe and the accession of the German Federal Republic to the North Atlantic Treaty Organization, which altered the balance of forces on the European continent, led to the change of General Gaulle’s position [4, p.52]. In this context, Georges-Henri Soutou notes that Charles de Gaulle was attempting to promote the vision of a Europe of States initially founded on the six member states (France, Germany, Italy, the Netherlands, Belgium and Luxembourg), but subsequently opened for other European countries, which would evolve towards a confederation [7, p.152].

The Gaulian vision was materialized in the Fouchet Plan (19 October 1960), which provided the creation of a “*political Europe*” by the progressive unification of the six states’ foreign policies. Two Commission projects chaired by Christian Fouchet were proposed during 1961-1962, but successively rejected because of the impossibility to overcome the institutional divergences between France, attached to a “*confederal Europe*” and opposing federal opinion, and its partners, followers of a “*Europe of the people*”. Adrian L. Ivan argues the position of France by asserting that the confederation, based on the “*Patriotic Europe*” concept, conferred a wider power on national states over the Community institutions, which, according to Charles de Gaulle, were technical bodies without authority and political influence [6, p. 346, 348, 349]. The only credible institution was to become the Council of Ministers, representing the states and through which the monopoly on the promotion of European policies was maintained. Adrian L. Ivan suggests that France, through the Council of Ministers, wanted to establish a more rigorous intergovernmental control of the Communities [6,

p. 351-352]. The “European Concert” proposed by General de Gaulle would bring together Heads of State and Government, and the bodies of the European Committees would have been constituted by officials. In other words, as Adrian L. Ivan mentions, it was a cooperation between states but without the delegation of power, and the European construction, according to Charles de Gaulle’s vision, had to be based on the Franco-German nucleus, thus determining the German Chancellor Konrad Adenauer to partially support the French project [6, p. 349].

The Fouchet Plan, presented on 2 November 1961, proposed an intergovernmental institutional system consisting of a *Council of Heads of States and Government*; a *Permanent Political Commission* consisting of diplomats and in charge of preparing the work of the Council; an *Assembly of the Communities* to be consulted on issues debated within the Political Union. Because in 1962 Charles de Gaulle proposed the abolition of the North Atlantic Treaty Organization as part of the defense cooperation process, the Fouchet Plan was not approved [8, p. 84-88]. Marie-France Christophe-Tchakaloff mentions that the views of General de Gaulle on the creation of the Political Union have been definitively rejected on April 17, 1962, due to the absence of compromise between France and the other five states, which were intransigently federalist on the following issues: 1) the administration of communities by an intergovernmental court that risks to annihilate the economic integration foreseen by the Treaty of Rome; 2) a “*United Europe*” could not be hostile to the United States of America; 3) a “*political Europe*” could not exclude the UK, considered guardian of the European equilibrium [4, p.52]. In the same context, Adrian L. Ivan describes the position of the Netherlands, which was afraid of French supremacy, and the lack of supranational principles from the Fouchet plan project was disadvantageous for small states [6, p. 352].

In our view, the failure of the second attempt to build a Political Union was conditioned by the fear of revising the Treaty of Rome because it threatened economic integration, which according to the position of the European Coal and Steel Community ensured prosperity and economic welfare, being the surest way to protect Western Europe from the ideological danger of the Eastern bloc. We believe that failure also occurred because France was pursuing not only integrationist goals, but also to establish its political supremacy in Western Europe.

According to Konrad Adenauer’s assertion, the national interests of

the member states in the European Economic Community were protected by the Council of Ministers, at the intersection of two supranational and national sovereigns [9, p. 32]. The Council of Ministers, being made up of representatives of the governments of the member states, under the Treaty of Rome, held the leading role in the adoption of regulatory decisions. Marie-France Christophe-Tchakaloff claims that the Council of Ministers benefited from the transfer of power from the Supranational High Authority, under the European Coal and Steel Community Treaty, to the intergovernmental body [4, p. 39].

We note that the first meeting of the Council of Ministers took place in January 1958, under the Belgian Presidency. The President-in-Office changes every six months in the alphabetical order of the official name of the State in his state language. The change of the President-State every 6 months does not ensure the necessary degree of succession. In spite of the practice of “*rotating presidency*”, the previous president, the current president and the next president, the frequent change of the head of the Council of Ministers often threatened the continuity and stability of the administration of the European Community, evident during the 1970-1980 and catastrophic - in the 1990s, in terms of increasing the powers of the European Union and extending its spheres of competence [9, p.34].

Ben Tonra mentions that the “*rotating presidency*” is fundamental for small states, as the mechanism allowed for regular political accent for 6 months on important political visibility, constituting a resource for their internal and external policies, to the extent that it offers them the opportunity to address issues at the “high” level [10, p. 351]. In this context, Ben Tonra points out that small states within the European Community, based on their political interests, pursue the goal of building a Europe anchored on “*multilateral institutionalism*” rather than an “*intergovernmentalism of circumstances*” [10, p. 352]. We support Ben Tonra’s assumption, adding that “*rotating presidency*” is a democratic mechanism that cultivates feelings of participation and responsibility for a common cause and common interests.

The policy of “*empty chairs*” promoted by France within the Council of Ministers (July 1, 1965 - January 29, 1966) conditioned the adoption of the “*Luxembourg Compromise*”, a diplomatic agreement on disputable legality, which derogated in practice from the founding treaties without using the review procedure. The partners committed themselves to the

unanimous vote on the important issues in the Council of Ministers, thus violating the Treaty of the European Economic Community, which perpetuated the “veto”, but prompted the Council to take decisions rather through a consensus than by vote. In this context, Marie-France Christophe-Tchakaloff considers that such a code of conduct has made the Gaullist conception of the share of states in the decision-making process [4, p.58], and Nicolai Afanas appreciates the “*Luxembourg Compromise*” as the premise of political stagnation, established in the European Economic Community, which lasted until the early 1980s [5, p.37]. Consequently, the Council of Ministers has become a predominant institution in the list of Community institutions, compared to the Commission, which has long been deprived of its power of initiative. Vasile Cucerescu states that following the implementation of the Brussels Treaty on Institutional Unification of April 8, 1965, the European Commission became responsible for all communities [11, p. 101], finalizing, in our opinion, the structural and functional reconceptualization of European communities.

We would point out that community decision-making procedures were characterized by certain peculiarities in relation to similar actions within member states due to confusion between the legislative and executive powers. In each community the normative power is shared between two institutions: the Commission and the Council. The Commission assured the autonomous representation of common interests, consisting of an independent college of governors designated by a joint agreement, and held the monopoly on the legislative initiative, proposing community acts to the Council of Ministers [4, p.38]. At the same time, in order to observe the founding treaties, the Commission had a wide arsenal of means to control the member states, including the executive power, which could confer on the Council of Ministers to implement common policies (eg the creation of a single market). The institutional merger of the three communities, decided by the Brussels Treaty, simplified the structural scheme: a *Council of Ministers*, invested with the powers of the Councils of the three Communities, a *single Commission* that replaced the High Authority of the European Coal and Steel Community, the Commission The European Economic Community and the Euroatom Commission [12, p.74-75]. This symbiosis was possible due to the reduction of the activity and importance of two communities (the European Coal and Steel Community and Euroatom) allowing for

the expression “*European Communities*”, even if one of them retained its own rules [4, p.59].

We believe that at the end of the 1970s, the Council of Ministers demonstrated a poor capacity for strategic policy approach because of its institutional divide. For this reason, many of the administrative and technical powers were handed over to the Committee of Permanent Representatives (COREPER) and the European Commission, two functional bodies, which occupied key positions in the decision-making process. Marie-France Christophe-Tchakaloff argues that during the initial period of operation, the Permanent Representatives Committee has ensured representation of the member states in the Community scheme and has been in dialogue with the Commission, convened once a week to exchange views on Commission proposals, to prepare meetings The Council of Ministers and to carry out preventive negotiations, anticipating the meetings of Foreign Ministers and Heads of State [4, p. 61]. Tatiana Zonova considers that the Committee of Permanent Representatives was discussing mainly foreign policy issues [13, p. 227]. In my opinion, it is not appropriate to overestimate the weight of the Committee of Permanent Representatives, especially in the initial period of activity, since it was aimed at more technical issues and releasing the agenda of the Council of Ministers on non-essential issues.

In 1974, the leaders of the member states declared the necessity to increase the composition of the Permanent Representatives Committee “so that the discussions within the Council of Ministers could be channelled only on political issues” [9, p. 35]. The totality of the tasks entrusted to the Permanent Representatives Committee has determined that this entity should be based on the work of the working groups and experts, which consisted of a total of 250 [13, p. 227]. As a result, the Committee of Permanent Representatives became dependent on working groups, having to take political responsibility for decisions taken by experts from technocratic motivations [9, p. 35].

We note that the Permanent Representatives Committee is currently convened in two configurations: COREPER I - to resolve technical issues and COREPER II - to address important political issues. Nicolai Koveşnikov notes that permanent representatives have practically become intermediaries between the Council of Ministers and the European Commission, on the one hand, between the European Community

/ European Union and national governments, on the other [9, p.32]. Tatiana Zonova states that 90% of Brussels decisions are adopted informally in the Committee of Permanent Representatives and the members of this “exclusive club” are lobbying the interests of the member states, influencing decisions taken by the European Commission [13, p.227]. The list of obligations assigned to the Permanent Representatives Committee includes the protection of national interests of the States within the European Union and the defense of the Union’s position vis-à-vis national governments. As a result, the Committee of Permanent Representatives, in our opinion, is balancing the “knife edge” between the common European solidarity and the national interest.

Nicolai Koveșnikov mentions that after the crisis of the “*empty chair*” from 1965-1966 in the functioning of the European Community there were some intergovernmental elements, which manifested through the active application of the “political veto”, the increase of the summits and the domination of the big ones countries in the European Parliament system [9, p.33]. Georges Pompidou declared himself a partisan of high-level meetings between Heads of Government and the head of the French state, considering a practice of foreign policy. The share of summits has provoked the suspicion of the small states of the European Economic Community (Benelux States) that the three big states (France, Germany and Italy) claim a much more important role in European affairs. In this context, Alain Fenet argues that the practice of “summit” / summit meetings offered a rather fragile and poor performance framework because of the lack of formalism, often with simple political commitments, lacking legal value [3, p.11].

Although the tendency of increasing the role of summits has been manifested since February 1961, it was only at the Copenhagen Summit (October 1973) that an agreement was reached to hold high-level meetings frequently “especially when calling for circumstances when it is necessary to impulse or determine directions to build a united Europe or to impose the international conjuncture “[14, p. 489]. At the Paris summit on 10 December 1974, the leaders of the member states decided to extend the composition of the meetings by inviting Foreign Affairs Ministers, designating this format of regular meetings as the “*European Council*” [9, p.33]. Small states have approved the creation of the European Council only after it has declared that it will not enter the

system of the institutions of the European Economic Community, will not participate in the legislative process and will respect the role of the Commission. In this context, we will point out that the founding of the European Council was a recovery of General Charles de Gaulle's and the Fouchet plan, but the defense sector was excluded and the Commission was not subordinated. We also mention that the formation of the European Council was not accompanied by any revision of the founding treaties, being institutionalized only in the 2007 Treaty of Lisbon.

We believe that, in fact, the European Council, by virtue of the political quality of its members, has practically become the ultimate proto-institution, which has the leading role in Political Cooperation, and has the power to adopt important strategic decisions. According to the suppositions of the French researcher Charles Zorgbibe, the reunions of the European Council should be qualified as "Council of the Community for Political Cooperation" [15, p. 165] and Marie-France Christophe-Tchakaloff notes that the European Council reunited to ensure "community cohesion and political co-operation" [4, p. 68]. We would point out that in cases where issues were the subject of supreme policy and were a priority, the weighting of the European Council advanced to the fore and political cooperation was maintained at the intergovernmental level. Consequently, the proposals made at the 1974 Paris Summit were a success both for supranational and intergovernmental approaches [9, p. 34], a conclusion that cannot be accepted, given the structural- functional and informal-decision-making processes that have taken place.

In terms of diplomatic representation, the Communities, noted Marie-France Christophe-Tchakaloff, had the right to passive legalization and the right to accredit missions of third States [4, p.39]. If the headquarters in Belgium granted diplomatic privileges and immunities to these missions, the reluctance of the member states prevented the European Communities from acquiring the right of active legacy. That is why the Commission has been authorized by the Council of Ministers to be represented by third States and to negotiate bilateral or multilateral trade treaties.

The European Commission, according to the suppositions of Jean-Claude Masclet, dedicated to the common interest, was not to be identified with the national interests of the member states [16, p. 87]. In reality, however, the objectives have not been thoroughly observed, causing

criticisms and difficulties in the work of the Commission. Thus, during the 1960s and 1970s, the Commission was frequently criticized by General Charles de Gaulle and by some English decision-makers because of the perception that the institution had acquired too much power from the member states and reduced the role of nation-state. As a result, in the process of nominating members and distributing the portfolios of the European Commission, states were based on national interests and not on the experience and capabilities of the candidates.

The enlargement of the European Economic Community in 1973 weakened the Commission's positions in favor of the State President and the Permanent Representatives Committee. The Commission was invited to express itself only when the work of the Foreign Ministers was likely to have an impact on the Community's activities. According to this logic, the candidate countries for accession had to join the agreements establishing the Political Cooperation [3, p. 11] and in the accession negotiations with the new member states, the Commission was treated as a "maid", its president lacking the right to sign the accession treaties of the new members [9, p.37]. In this context, Jean-Claude Masclet argues that the Commission's decline has also occurred due to the paralysis of the Council of Ministers and its perception as a government-free secretariat in the service of the government [16, p. 87]. As a result, in the 1970s the European Commission had to accept the diminishing of its influence, trying to adapt to the new balance of forces in the institutional system of the European Community.

The political recognition of the European Commission took place in the late 1980s when the leaders of the member states accepted that Jacques Delors, who had held the post of President of the Commission from 1986-1994, attended the meetings of the European Council [17, p.97]. The role of the President of the Commission was reinforced by the Treaties of Maastricht (1992) and Nice (2001), which contributed to the efficiency of the institution's work, its members sharing various political views. Nicolai Koveșnikov expresses the view that the amplification of the role of the President of the European Commission also had some negative effects, such as excessive personalization of the position, which disturbs some leaders of the member states [9, p.39], an idea that can be broadly accepted, with certain reservations in each case and according to circumstances and interests.

Xavier de Villepin points out that, at the initiative of France, the Heads of State and Government of the six member states requested at the Hague Conference in December 1969 that foreign ministers “study the best way to make progress in the field political unification” [18]. This objective was achieved on 27 October 1970 in Copenhagen when the Foreign Ministers of the six member states adopted the Davignon Report, which established European Political Cooperation and established a mechanism for mutual information and consultation in the field of policy external [18]. The launch of European Political Cooperation, according to Wolfgang Wessels and Franziska Bopp, aimed to emphasize the role of a global actor in the international system and to increase the efficiency of the external action of the European Community [19, p.1].

Alain Fenet and Marie-France Christophe-Tchakaloff appreciated the Davignon Report as a solution to the delicate issue of political unification and “progress” in the harmonization of foreign policy positions [3, p. 255; 4, p.67]. Étienne Davignon did not propose a common foreign policy, but suggested political cooperation between the European Community’s partner countries in order to better understand the major issues of international politics, strengthening solidarity and promoting convergence of positions, concerted attitudes and eventually the implementation of joint actions [20].

On 10 September 1973, in Copenhagen, the Foreign Ministers of the nine EU countries adopted the Declaration on European Identity, which defined the main strands of the member states’ foreign policy towards third countries, in particular the USA, and Europe’s responsibility in world affairs [4, p. 68]. In the context of the international crisis in the early 1970s, the European Political Cooperation (EPC) adopted the Joint Declaration on the Israeli-Arab conflict (6 November 1973) and a common position on the situation in Cyprus (20 July 1974) [4, p. 68]. The Kippour war and the 1973 energy crisis highlighted the need to create a formal framework for discussion, which would allow tackling community issues and political issues regarding Europe [8, p. 225].

European Political Cooperation worked through six-monthly meetings of foreign affairs ministers, which could be substituted by Heads of State and Government if circumstances warranted them [3, p. 255]. Two important acts were launched in 1973, which presented an additional step towards a common European foreign policy: *on the one hand*, an

“*emergency procedure*” was introduced, allowing foreign ministers to meet in the event of a crisis, to find ways to create a common European position and, *on the other hand*, adopted the “*second Davignon Report*”, which committed the member states not to finalize their positions on foreign policy issues without consulting their partners from the European Political Cooperation.

We note that the regular exchange of information and consultations within the European Political Cooperation required minimal solidarity. Charles Zorgbibe states that a Political Committee, consisting of Political Affairs Directors, Ministers of Foreign Affairs and a member of the Commission, meeting at least four times a year in the framework of the European Political Cooperation, to discuss foreign policy issues [21, p.116]. The European Political Cooperation meetings were summoned during the sessions of the European Council, with the Commission being fully involved in the debates on political cooperation, and the European Parliament was associated with European Political Cooperation by regularly informing foreign policy issues and ensuring that its views are taken consideration [6]. In 1976, the European Council in The Hague first empowered European Political Cooperation to “develop common foreign policy” [18]. The European Community’s external policies and policies agreed in the framework of the European Political Cooperation have to be compatible and the Presidency and the Commission have been designated to guarantee them. In our opinion, these missions have proved to be quite difficult to accomplish.

European Political Cooperation, which covered most areas and practically all geographical areas, did not have an institutional structure of its own and was carried out by community institutions endowed with specific roles. Thus, the Presidency of the European Political Cooperation, coinciding with the Presidency of the Council of Ministers, proposed and drafted the agenda, organized meetings and conducted debates, including responsibility for initiating measures, coordinating and representing member states in relations with third countries. The Political Directors were responsible for the European Political Cooperation Council, preparing the Foreign Affairs ministers’ discussions within the Political Committee; The European Correspondents Group monitors the implementation of the decisions of the European Political Cooperation; The Brussels-based secretary, set up to assist the President, has prepared and implemented the activities of the European Po-

litical Cooperation [6]. In our opinion, this fragmentary distribution of competences in the field of European Political Cooperation has created many functional difficulties and in fact highlights the fears of states to surrender sovereign powers to the Community institutions.

Alain Fenet notes that the founding of the European Council in 1974 reinforced European Political Cooperation, giving it a formal framework and establishing links with the community dimension, although the European Council (not yet) was an institution [3, p. 256]. The rules, followed by European Political Cooperation, were specified in the London Inter-ministerial Report of October 1981. Alain Fenet cites Jean-Michel Dumond and Philippe Setton, who argue that for some European Political Cooperation there was only a declarative diplomacy expressed through a small common denominator of national positions, and for others it was a more profound and successful coordination effort focused on the foreign affairs of the sovereign states [3, p.256].

In our view, European Political Cooperation had a double merit. *First of all*, it has given European diplomacy an institutional basis for the adoption and development of the Common Foreign and Security Policy, the second pillar of the Treaty of the European Union signed in Maastricht on 7 February 1992. *Secondly*, it has accustomed the member states to consult each other on their work in international organizations and to favor the gradual approach of the exposed positions. Among the deficiencies of the European Political Cooperation we mention the non-commitment to foreign policy issues, rather than just consultations on “any foreign policy subject of common interest” [18].

Jean-Claude Masclet considers that divergences between member states, manifested by the lack of joint action and the inefficiency of the European institutions, led to the adoption of the Single European Act in 1986, which was regarded as the first substantive revision of the founding treaties, international treaty, constituting a reasonable and at the same time non-revolutionary option of European construction [16, p. 86-87]. Establishing qualified majority voting in priority areas for Community action has diminished the influence of member states’ national interests, freeing European politics. As a result, the Single European Act has balanced the federal aspect within the Council with intergovernmental character and the Commission has become one of the main institutions of the European Community.

European Political Cooperation, as set out in Title III of the Single European Act, remained circumspect, being determined by the political agreements between the member states concluded over the course of 20 years. The objective of European Political Cooperation was to formulate and implement the European foreign policy, and its intergovernmental nature was carried out “between the contracting parties, members of the European Communities” by excluding the total transfer of sovereignty. The obligation of the states was only a consultative obligation, prior to the adoption of a definitive position. Marie-France Christophe-Tchakaloff mentions that although consensus was not provided in the texts, it became a rule, since no foreign policy decision could be adopted without the agreement of all the member states [4, p. 72].

As a result, in my view, in the field of foreign policy, the sovereignty of the member states was fully protected, and there was no obligation for them to develop political cooperation, which led to the exclusion of defense from the content of the Single European Act. Alain Fenet argues that the Single European Act has little to contribute to the development of European Political Cooperation, being a simple codification by the inclusion in a treaty of the commitments contained in the Davignon Relations, which have indicated the directions of action of Political Cooperation and practices established between member states [3, p. 257]. Thus, European Political Cooperation practically did not go beyond the state of declarative diplomacy, diminishing the level of assertion of the European Community as a credible actor in the international arena.

The sanctions adopted by the United Nations against Iraq following the invasion of Kuwait (August 1990) [22] and the military conflict between Slovenia and the Yugoslav People’s Army (June 1991) [23] highlighted the weakness of European Political Cooperation, according to Alain Fenet’s appreciation [3, p.258]. We believe that the establishment of mechanisms and procedures that would allow Community states to act more quickly and efficiently on the international arena has become a prerequisite for the negotiation of the Maastricht Treaty [20, p. 104]. After the entry into force of the Treaty, which became the Constitution of the European Union and was named the Treaty of the European Union, the European Communities were not substituted and did not lead to the disappearance of the founding treaties, but on the contrary the European Union was founded on the European Communities through policies and forms of cooperation.

The Communities have been redefined in the “European Community”, basically being abandoned the “economic” rating of the European Economic Community title, which represented a qualitative leap. Marie-France Christophe-Tchakaloff mentions that replacing the adjective “Community” with “European” risks generating equivocation with another regional organization, that of the Council of Europe in Strasbourg [4, p. 112].

The Treaty of the European Union has made a fundamental move in the field of the European Union’s external action through the establishment of the Common Foreign and Security Policy, being characterized as a means of affirmation of the European Union’s identity on the international arena. In this context, the Treaty of the European Union has legalized the transition from the economic sphere to the political sphere, underlining that all the fields of foreign policy fall within the Union’s competence in the field of Common Foreign and Security Policy [24, p.30]. Louis Cartou, Jean-Lois Clergerie, Annie Gruber, Patrick Ramblaud argue that the Common Foreign and Security Policy has replaced European Political Cooperation [25, p. 651], and Alain Fenet and Marie-France Christophe-Tchakaloff note that Foreign and Commonwealth Policy Common Security has given new aspects of Political Cooperation, as provided for in the Single European Act [3, p. 258; 4, p.115]; Mario Telo appreciate Common Security and Defense Policy as a mild form of intergovernmental coordination, not so far removed from previous European Political Cooperation [26].

The political cooperation structures in the field of Common Foreign and Security Policy were designated as follows: Foreign Ministers’ Meetings, Political Committee and Expert Groups [16, p.97]. Under the Common Foreign and Security Policy, member states have assumed common obligations and commitments, such as: implementing the Common Foreign Security Policy, refraining from interests contrary to the European Union, and what would undermine the Common Foreign and Security Policy [25, p.652]. Mario Teló concludes that for 20 years, the Common Foreign and Security Policy has provided more advantages for small states than large states that do not show coordination, especially when they refer to high-level foreign policy [26].

The EU Treaty has provided new non-economic foreign policy competences, international relations including diplomats, Union institutions and European officials, and the European Council, the Council

of Ministers, the European Parliament and the European Commission have been involved in the Common Foreign and Security Policy. In this context, Alain Fenet mentions that the Treaty of the European Union has given the European Council a key role in the Common Foreign and Security Policy, while the Single European Act mentioned it only in the title of the European Political Cooperation [3, p.259].

The appreciation of the European Council can be explained by the concern that decisions, with potentially important political effects, were adopted by the political members of each state, invested with a national political mandate, which did not coincide when the Council of Ministers had this power of initiative. Alain Fenet states that although the European Council was theoretically vulnerable because it convened at least twice a year, it had the advantage of reinforcing the requirement of consistency because it knew all the Union's issues [3, p. 270]. The European Council has become an impetus for defining the principles and general orientations of the Common Foreign and Security Policy and, on the basis of mutual information and consultation between member states in the field of foreign policy, the Council adopted "joint actions" "Common positions", whose achievement falls under the remit of the "rotating presidency". The Permanent Representatives Committee and the Political Committee participate in preparations for European Council Summits and Foreign Ministers do not meet in traditional diplomatic conferences but in the Council of Ministers, which becomes the decision-making institution of the Common Foreign and Security Policy.

In the context of the implementation of the European Union Treaty, the European Commission has been associated with the Common Foreign and Security Policy, becoming one of the main actors in the European Union diplomacy and enjoying the right to systematically consult with all the governments of the member states, common foreign policy positions, including initiative and partnership in the representation and implementation of European foreign policy. At present, the European Commission is made up of 28 members, unofficially called "commissioners", representing each member state but deprived of the right to defend their national positions but to represent the interests of the European Union as a whole [33, p.5].

Franck Petiteville compares the Treaty of Rome, which has reduced the external competences attributed to the Commission on trade negotia-

tions, the Single European Act and the Treaty of the European Union, which have extended its external responsibilities and positioning strategies [34, p. 139]. Thus, Franck Petiteville states that, in addition to commercial powers, the European Commission has been empowered to negotiate Partnership and Cooperation and Association Agreements between the European Community and the European Union; to participate in international negotiations on the environment; to manage Community development aid, technical and humanitarian assistance to the Union. As a result, the Commission has adapted to the expansion of international responsibilities by setting an optimal number of Commissioners empowered with (different - nn) external competences (from 3 Jacques Delors to 6 in the Jacques Santer Commission, then reduced to 4 in the Romano Commissions Prodi and José Manuel Barroso) [34, p.139].

Jean-Claude Juncker commissions are assigned to 5 international commissioners: 1) High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy; 2) Commissioner for the European Neighborhood Policy and Enlargement Negotiations; 3) Commissioner for International Cooperation and Development; 4) Commissioner for the Union Security; 5) Commissioner for Humanitarian Aid and Crisis Management. Responsibilities between commissioners are divided on functional principle rather than geographical or geopolitical principle, aiming to establish coordination and leadership.

The internal organization of the European Commission has undergone some progress by moving from two Directorates-General for External Relations (DG-I and DG-VII) to six services in the Commissions Romano Prodi and José Manuel Barroso. Referring to these reforms, Franck Petiteville stresses that the European Commission has constantly sought to create and take advantage of the opportunities that have enabled it to establish strong positions in the panoply of foreign policy, and by enhancing its competences in the spheres of trade, cooperation, enlargement, development, humanitarian aid and the Common Foreign and Security Policy, the European Commission has been a central agent in the management of the European Union's external relations [34, p. 140-141]. The European Commission, however, has become neither omnipotent nor stabilizing, but exercising strictly communitarian powers.

We believe that the poor performance achieved in the field of Common Foreign and Security Policy has led to the review by the Amsterdam Treaty

(1997) of the powers of the European Commission which created its own foreign policy service within the Directorate-General for External Relations, including the following subdivisions: Directorate A (Common Foreign and Security Policy and Common Security and Defense Policy, sanctions, disarmament, non-proliferation, conflict prevention); Directorate B (Human Rights, Democratization, International Organizations); Directions C and H (attributions according to geographic areas).

According to our opinion, through the General Directorate involved in the European Union's international policy and its network of delegations, the European Commission has ensured an institutional continuity of the Common Foreign and Security Policy, as compared to the intermittent activity of other structures: the Political and Security Committee, The Council, rotating presidencies. Franck Petiteville quotes Fraser Cameron and David Spence, who argue that the Commissioner for External Relations exercises an autonomous control over the instruments in the first pillar, accounting for about 90% of the EU foreign policy toolbox [34, p. 141]. The European Commission participates in the implementation of the European Union's foreign policy, including through the negotiation of free trade agreements and other countries' assistance conventions, by representing European interests in the World Trade Organization and the G7 [33, p.8].

We will state that in the current structure of the European Commission (2014-2019) the Directorate-General for External Relations does not appear. Foreign policy competences and international cooperation are assigned to the following departments and services: the *Directorate-General for European Neighborhood Policy and Enlargement Negotiations* (to carry out the Union's neighborhood and enlargement policies, to promote the values and interests of the Union in the Eastern Neighborhood and southern Europe, contribute to the development of the Union's relations with neighboring countries, monitor the progress of the enlargement countries and report to the European Council, manage most of the Union's financial and technical assistance to neighboring countries and in the process of enlargement); The *European Policy Strategy Center* (representing the European Commission's in-house expert group, which develops strategic analyzes, advice and support for the President and the Commission); *Department of Service, External Policy Instruments* (responsible for the financial and operational com-

ponents of the European Union's foreign policy: helping countries cope with crises and maintaining security and the rule of law, promoting the application of EU sanctions); The *Directorate-General for International Cooperation and Development* (responsible for developing European policy on international development and cooperation and providing global support to the Union, adapting to the changing needs of partner countries, defining Union development policy and thematic measures to reduce poverty, promote economic, social and environmental development, build democracy, the rule of law, good governance and respect for human rights, including through external assistance).

We highlight that due to the intergovernmental nature of the Common Foreign and Security Policy, the system leader has become the Council of the European Union, made up of representatives of the member states and deprived of the right to independently promote foreign policy. In the field of Common Foreign and Security Policy, the Council of the Union needs to consult and coordinate its actions with the member states and the European Commission. This very complex system of coordination and communication in the field of the European Union's foreign policy demonstrates the need to involve officials from both the General Secretariat of the Council and the Commission. Alain Fenet qualified the Council of the European Union as a center for the administration of concerted diplomacy and was vested with the power of decision to implement the Common Foreign and Security Policy in support of the general guidelines defined by the European Council [3, p.270].

The President of the Council of the European Union, representing the European Union in international organizations and conferences, has a central place in the field of the Common Foreign and Security Policy, is responsible for implementing the decisions adopted in the field of European foreign policy and for consulting the European Parliament in the main aspects of the policy External and Common Security. Taking into account the importance of its attributions, especially those of international relations, the President of the Council of the European Union changes every six months, thus ensuring political visibility for each member state. To ensure a minimum of continuity, the Presidency is rotating, representing the European Union in partnership with the European Commission and the State holding the presidency [2, p. 407].

Common Foreign and Security Policy has become subject to the appli-

cation of special rules and procedures. According to our opinion, the external representation of the Union after the implementation of the Treaty of the European Union has a dual character: 1) in economic relations the European Union is represented by the European Commission; 2) in the field of Common Foreign and Security Policy - by the President of the Council of the European Union, who may appoint a Special Representative mandated on certain political issues. Thus, despite the fact that the sphere of external activity of the European Union has expanded, the economic problem has been separated from the political issues. As a result, the European Commission's delegations do not represent the European Union in the sphere of the Common Foreign and Security Policy, as this is an attribute of the Presidency and evidence that the Common Foreign and Security Policy is dominated by intergovernmental cooperation.

Significant innovation in the field of Common Foreign and Security Policy was launched by the Treaty of Amsterdam (1997), which instituted the function of High Representative for the Common Foreign and Security Policy (CFSP High Representative), characterized by Franck Petiteville as "Head of European diplomacy with few agents and very little money" [34, p. 142]. The institutionalization of the position of High Representative for CFSP had to mitigate the controversy over the representation of the European Union on the international arena.

Jérôme Koëchlin in the study on the European Union's foreign policy cites Bertrand Gallet, who noted that "Europe's visibility" was a traditional subject of debates and that the CFSP High Representative had the task of ensuring the continuity of the external action and visibility of the European Union on the world arena [35, p.93]. In our opinion, the unclear image of the European Union on the international arena until 1999 was determined by the relatively large number of European representatives, manifested on various platforms: the president of the European Council, the commissioners empowered with external relations, the representatives of the "rotating presidency", and the institutionalization of the position of High Representative for CFSP, in addition to assuming the role of principal representative of the Union, achieved the objective of minimizing operational efficiency on the international arena, with the results of the activity varying and varying on a case-by-case basis.

In order to provide more continuity and visibility to the Common Foreign and Security Policy, as Antonio Missiroli argues [36, p. 18-19], and

to gain more credibility, in the opinion of Jean-Claude Masclet [16, p. 99], the authors of the Treaty of Amsterdam, unwilling to entrust this function to the President of the Council of the European Union, whose mandate lasted not more than six months, nor to the President of the European Commission, practically preferred to acquaint the Secretary General of the Council as official for the Common Foreign and Security Policy, called him High Representative for CFSP, invested with a 5-year term.

In order to meet the new mandates, the CFSP High Representative was released from his administrative duties as Deputy Secretary-General of the Council. Alain Fenet points out that the CFSP High Representative does not participate in the elaboration of the Common Foreign and Security Policy but contributes to the realization of European foreign policy [3, p.272]. In order to achieve its missions, the High Representative of the CFSP has some autonomy from the President of the Council of the European Union. However, notwithstanding the fact that the main task of the High Representative for the CFSP institution was represented, the Treaty of the European Union did not exclude the possibility of the Council of the Union to designate Special Representatives, called “proximity”, empowered with special missions for a certain period of time, the authority of the President of the Council of the European Union. [3, p. 273].

Jean-Claude Masclet considers that the prospects for the position of High Representative for the CFSP, either as spokesperson or delegation of the Presidency or negotiator on behalf of the European Union, depend on the persons to be appointed, the confidence they will gain, and their authority on who will obtain it before the Council of the European Union and the European Council [16, p. 99]. Antonio Missiroli notes that the general consensus on the appointment of the High Representative for CFSP among the member states was reached by proposing the post of a high-level diplomat with extensive experience at the multilateral level [36, p. 19]. We reiterate that Javier Solana, ex-NATO Secretary General, who during the Kosovo crisis (1999) served as Secretary General of the Western European Union [25, p. 654], was appointed as the first High Representative for CFSP on 19 November 1999. Jean-Louis Bourlanges appreciated the investiture of the High Representative for the CFSP by dedicating the duality of political and economic channels, cooperation and functioning without additional implications [35, p.93]. As a result,

institutionalizing the position of High Representative for CFSP has illustrated the crucial need for the European Union to equip itself with an efficient foreign policy system without losing its full credibility.

The Iraqi crisis of 2003 highlighted the limits of the position of the High Representative for the CFSP, meaning that if the European Union is deeply divided on serious issues, the CFSP High Representative becomes “non-voice hostage”, with no initiative and active intervention. Jérôme Koëchlin argues that in the context of the Iraqi crisis, “Monsieur PESC of the European Union” was marginalized due to Atlantic and European disunity [35, p. 283], while Tatiana Zonova accredited the idea that the long-term replacement of the position of High Representative for the CFSP Javier Solana (1999-2009) was the cause of under-estimation of the practical effectiveness of this foreign policy responsibility [28, p. 172].

The operational sub-units of the foreign policy service have developed extensively in the context of the integration and training processes of the Common Foreign and Security Policy and the Common Security and Defense Policy [13, p. 231]. Thus, since 2000, the resolutions of the European Parliament contain proposals on the need to create a permanent professional diplomatic service of the European Union. In 2002, the External Service Directorate was created, while actively promoting the idea of institutionalizing a Foreign Affairs Ministry of the European Union, provided for by the draft Constitutional Treaty (2003), which was rejected by referendums in the Netherlands and France since 2005, but carried out under the Treaty of Lisbon, under the name of the European External Action Service.

In order to increase horizontal coherence and vertical consistency in the field of the Common Foreign and Security Policy, the Treaty of Lisbon has made a relevant and complex institutional change. *Firstly*, the position of Foreign Minister in the draft Constitutional Treaty was changed to the position of High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy (High Representative of the Union), who, according to Mario Teló, took up the duties of the previous posts High Representative for CFSP and Commissioner for External Relations (Vice-President of the Commission) [26]. *Secondly*, the permanent function of President of the European Council was created for a two-and-a-half year term, with the possibility of renewing once, which, in the field of foreign policy, ensures, at its level and in that capacity, the representation external relations of the European Union, without prejudice to the powers of the High

Representative of the Union [11, p.388].

Wolfgang Wessels and Franziska Bopp underline that the tasks and functions of the President of the European Council, also called President of the European Union, are not clearly formulated in the Treaty of Lisbon compared to the list of tasks assigned to the EU High Representative [19, p. 18]. *On the one hand*, the President of the European Council must be able to promote a consensus between Heads of State and Government, *on the other hand*, have sufficient influence to “guide” the European Union and ensure that member states implement European policy. Wolfgang Wessels and Franziska Bopp conclude that the President of the European Council acts between two extreme positions: as co-legislator with representative functions and as “President of Europe” or “Mr. / Mrs. Europe”, presenting the European Union in the international system [19, p.18]. Tatiana Zonova characterizes the President of the European Union as the main operational actor of European diplomacy. Sebastian Seehauser emphasizes that the President of the European Council represents the European Union only at the level of Heads of State and Government, excluding Ministerial Levels [27].

Aldecoa Francisco Luzarraga and Llorente Mercedes Guinea consider that the main innovation of the Treaty of Lisbon was the inclusion of the European Council in the institutional system of the European Union [9, p. 247]. Eduard Dragomir and Dan Niță mentions that the European Council in the pre-Lisbon period was functioning on the basis of customary norms that have appeared and consolidated over time, and after the entry into force of the Treaty of Lisbon, its composition and mode of operation [32, p. 27-28]. Under the Treaty of Lisbon, the European Council is composed of the Heads of State and Government of the member states, its President and the President of the Commission. When the agenda demands it, every member of the European Council may decide to be assisted by a minister and the President of the European Commission - by a member of the Commission. Under force majeure conditions, the President of the European Council may convene an extraordinary meeting of the European Council to take decisions relating to the European Union’s strategic interests and objectives on the Common Foreign and Security Policy and other areas of external action [30].

With the adoption of the Treaty of Lisbon, the European Union’s foreign policy has undergone a double reform. *The first reform* merged two

pillars of the Treaty of the European Union, the first being of an economic and financial nature, supranational, the second being the Common Foreign and Security Policy, of an intergovernmental nature. Thus, the High Representative of the Union has achieved a “double task”: *on the one hand*, he has assumed the powers of Vice-President of the European Commission and European Union Representative for the Common Foreign and Security Policy, who regularly informs and consults Parliament European Common Foreign and Security Policy [29]; *on the other hand*, he is chairman of the Foreign Affairs Council at the expense of the traditional “rotating presidencies” of the member states [21, p. 109].

Within the Council of the European Union, the High Representative of the Union must ensure the continuity of work on the Common Foreign and Security Policy, determining its powers to chair the Foreign Affairs Council, and within the European Commission - to coordinate European foreign policies with other policies and Commission services [29]. The High Representative of the Union is designated by the European Council, approved by the European Parliament and exercising its functions with the support of the European Commission. In this regard, we will emphasize that, as the European Parliament has recently increased, the High Representative of the Union must ensure that the position of this representative institution is duly taken into account. In our view, the High Representative of the Union has concentrated all the competences on the Common Foreign and Security Policy, by strengthening coherence and cooperation between member states on foreign policy, security and defense issues.

The second reform of the Lisbon Treaty in the field of European foreign policy has provided for the High Representative of the Union to be politically assisted by the European External and Military Action Service by the European Defense Agency. The support of the High Representative of the Union in the exercise of his mandate by the European External Action Service focuses on the following aspects: the development and conduct of the Common Foreign and Security Policy; the holding of the Presidency of the Foreign Affairs Council and the Vice-President of the European Commission in the field of external relations; maintaining and developing strategic partnership relations with non-EU states; working with the diplomatic services of the member states, the United Nations and other international actors. Thus, in our view, the aim of the European External Action Service is to streamline

the external actions of the European Union and to increase its influence in the world by promoting coherent, realistic and pragmatic policies.

The European External Action Service was founded on 1 December 2010 but started its work in February 2011 with the launch of reforms aimed at simplifying the European Union's decision-making process in order to give the Union a greater share of world affairs. The creation of the European External Action Service has been the subject of intensive negotiations between the European Parliament and the European Commission, being involved in defending "supranational" preferences, on the one hand, and on the other hand, the member states sought to be widely represented and obtain influence in the new Service [21, p.109]. The small EU member states were aware that the new European External Action Service created a real opportunity to affirm and strengthen their influence on the international arena, their individual positions being rather minimized.

Between January 1, 2011 and June 30, 2013, the European External Action Service has integrated the staff of the European Commission, who is in the Directorate-General for External Relations, the Directorate-General for Development, the Directorate-General for Programs for External Cooperation, the Directorate General for Development and the General Secretariat of the Commission, working in the Directorate-General for Foreign Affairs and Military Policy. In addition to European officials with permanent status, at least one third of the officials of the European External Action Service came from the member states' diplomats. This decision was adopted in the hope that diplomacy, which is a traditional domain of state sovereignty, with a clear intergovernmental character, will allow Jean Monnet's "functionalism" to create a "solidarity of facts" and "affirmation of a common diplomatic culture" [21, p. 111-112]. Perhaps this important reasoning has been the basis for the creation of the European External Action Service.

Constantin Mosfoflei and Vasile Popa mention that the European External Action Service has ensured the "embryo of the European common diplomacy", the aim being to increase the efficiency and coherence of the European Union's foreign policy, including increasing Europe's influence globally [31, p.170]. The Romanian researchers compare the European External Action Service with a true "European Foreign Minister" who, together with its ambassadors, have responsibilities similar to the Public Diplomacy Division of the North Atlantic Treaty Organi-

zation, which are tasked with informing the public about the organization's priorities and objectives through media sources and by organizing conferences or seminars in the field [31, p.171].

The structure of the European External Action Service resembles that of a national foreign affairs ministry, headquartered in Brussels, and about 140 delegations both in third countries and international organizations. However, it is necessary to specify that the European External Action Service has not replaced the diplomatic or consular services of the member states but is intended to supplement them [30]. The organization and functioning of the European External Action Service shall be determined by the decision of the Council of the European Union, which shall adopt decisions on a proposal from the High Representative of the Union, after consulting the European Parliament and with the approval of the European Commission [21, p. 110].

In the context of ideas, the structure of the European External Action Service is shared in the DGs, including: a) thematic and geographical actions areas covering all countries and regions in the world; b) administrative management, security of communication and information systems, budgetary management and human resources; c) Crisis Management and Planning, the European Union Headquarters, as well as the Common Situation Center of the European Union for the implementation of the Common Foreign and Security Policy. Speaking about the organization and functioning of the European External Action Service, the Council of the European Union established, by a decision in October 2009, the autonomy of the External Service vis-à-vis the Commission and the Commission's Secretariat-General, which is manifested by its own staff and budget, which the European Parliament controls [21, p. 110].

As the European Commission's consultants, the European External Action Service and the High Representative of the Union support and coordinate practically all aspects of the external action of the European Union, with the exception of the spheres of the common security and defense policy. In order to ensure coherence, consistency and better coordination of the external action of the European Union, the European External Action Service provides assistance to the diplomatic services of the member states, the Presidents of the European Council and the European Commission and to the Commission as a whole, to the European Union's foreign policy [29].

Russian researchers Tatiana Zonova and Roman Rainhardt argue that between the European institutions, such as the European Commission and the European External Action Service, there is inter-institutional competition that hinders the progress of the diplomatic negotiations, as manifested in the negotiation of the Transatlantic Partnership for Trade and Investment [28, p.170]. The lack of coherence between the executive bodies of the European Union highlights some imperfections of the mechanism for coordinating the problems between the Union's institutions. According to Russian researchers, the competition between institutions empowered with different foreign and economic policy competences is not a permanent one and does not manifest itself in the day-to-day process, but only when signing political, commercial or investment agreements [28, p.172].

Conclusions. Taking as a basis the competences conferred by Title V of the Treaty on European Union, we conclude that the position of High Representative of the Union is not proving to be intergovernmental but supranational. This is highlighted in his name as High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy and not of the member states, with the prerogative to protect the general interest of the European Union, while the foreign ministers of the member states protect the national interest of states. In this way a *de facto* institutional balance is established in the fields of the European Union's external policy action: *on the one hand*, the decision-making role of the European Council and the Council of the European Union as intergovernmental institutions, and *on the other hand*, the complex role of participation in the taking decisions by proposals, implementation and consultation of the European Parliament. The European Commission as a supranational institution has been fully associated with European foreign policy activity since the launch of the Common Foreign and Security Policy, ensuring institutional and functional continuity, contributing to the creation of the European External Action Service, whose purpose is to streamline actions and enhance its influence on the international arena by promoting a coherent, realistic and pragmatic policy. Due to the fact that the European Parliament and the European Commission in their capacity as supranational institutions have certain attributions in the intergovernmental field of Foreign and Common Security Policy, there is a perspective towards a political integration. In this sense, the institu-

tional side, together with the other two - *functional side*, at the level of concrete attributions, and the *supranational side* - are not excluded in the field of the external action of the European Union and the Common Foreign and Security Policy but are in interaction and interconnection.

Bibliographical references

1. Telò Mario. Relations internationales. Une perspective européenne. Preface de Robert O. Keohane. Deuxième édition revue et augmentée. Editions de l'Université de Bruxelles, 2010, 240 p.
2. Anghel Ion M., Silași Grigore, Crăciuneascu Adrian Dumitru. Diplomația Uniunii Europene (și regulile acesteia). București: Universul Juridic, 2015, 570 p.
3. Fenet Alain, Akandji-Kombé Jean-Francois, Lamblin-Gourdin Anne-Sophie, Mondielle Éric, Proutière-Maulion Gwenaëlle. Droit des relations extérieures de l'Union européenne. Paris: LexisNexis SA, 2006, 396 p.
4. Christophe-Tchakaloff Marie-France. Les grandes étapes de l'organisation de l'Europe (1945-1996). Paris: Presses Universitaires de France, 1996, 127p.
5. Beniuc Valentin, Roșca Ludmila, Afanas Nicolai. Uniunea Europeană – Uniunea Euroasiatică: studiu comparat. Chișinău: Print-Caro, 2015, p. 155.
6. Ivan Adrian Liviu. Sub zodia Statelor Unite ale Europei. De la ideea europeană la Comunitățile Economice Europene. Cluj-Napoca: CA Publishing, 2009, 407 p.
7. Soutou Georges-Henri. L'Alliance incertaine, les rapports politico-stratégiques franco-allemands, 1954-1996. Fayard, 1996, 496 p.
8. Olivi Bino. L'Europe difficile. Histoire politique de construction européenne. Paris: Gallimard, 1998, 800 p.
9. Кавешников Николай Юрьевич. Трансформация институциональной структуры Европейского Союза. – Москва: Навона, 2010, 480 с.
10. Tonra Ben. Le cas des petits Etats dans l'Union européenne. În: Politique étrangère. Nouveaux regards. Paris: Press de Sciences Po, 2002, p.347-355.
11. Cucerescu Vasile. Drept instituțional european. Note de curs. Chișinău: Print-Caro, 2013, 178 p.
12. Diacon Maria, Juc Victor, Constantinov Valentin. Uniunea Europeană: istorie și actualitate. Chișinău: UST, 2016, 235 p.
13. Зонova Татьяна. Дипломатические структуры Европейского союза. În: Дипломатия иностранных государств. Под ред. Т.В.Зоновой. Москва: РОССПЭН, 2004, 278 с.
14. Commission Seventh Report on the General activities of the European Communities. Luxembourg: EC, 1974, p.487-491.
15. Zorgbibe Charles. Les relations internationales. 5-e édition. Paris: Presses Universitaires de France, 1994, 624p.
16. Masclet Jean-Claude. L'Union politique de l'Europe. Paris: Presses Universitaires de France, 2001, 128 p.
17. Сиджански Д. Федералистское будущее Европы. От Европейского сообщества до Европейского союза. Москва: РГГУ, 1998, 420 с.
18. Villepin, Xavier de. Une politique étrangère commune pour l'Union européenne. <https://www.senat.fr/rap/r95-394/r95-394.html> (vizitat: 16.11.2018)

19. Wessels Wolfgang, Bopp Franziska. The institutional architecture of CFSP after the Lisbon Treaty: Constitutional breakthrough or challenges ahead? În: Challenge Research Paper, 2008, Nr.10, p. 1-36.
20. Rapport Davignon (Luxembourg, 27 octobre 1970) https://www.cvce.eu/obj/rapport_davignon_luxembourg_27_octobre_1970-fr-4176efc3-c734-41e5-bb90-d34c4d17bbb5.html (vizitat: 16.11.2018)
21. Zorgbibe Charles. Histoire de l'Union européenne. Paris: Édition Albin Michel et Fondation Robert-Schuman, 2005, 404 p.
22. Самые известные санкции Совета безопасности ООН. Справка <https://ria.ru/spravka/20060309/44056899.html> (vizitat: 21.06.2018)
23. Cristescu Florin. Războiul de zece ani pentru independența Sloveniei. <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/razboiul-de-zece-zile-pentru-independenta-sloveniei> (vizitat: 21.06.2018)
24. Versiune consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. Comunicări și informări. Ediția în limba română. 26 octombrie 2012, C-326/01, p.1-390.
25. Cartou Louis, Clergerie Jean-Lois, Gruber Annie, Ramblaud Patrick. L'Union européenne. Paris: Dalloz, 2004, 829 p.
26. Telò Mario. The EU: A Civilian Power's Diplomatic Action after the Lisbon Treaty. Bridging Internal Complexity and International Convergence <http://ri.fgv.br/sites/default/files/eventos/arquivos-relacionados/Tel%C3%B2,%20M.%20THE%20EU%20FOREIGN%20POLICY%20capitulo.pdf> (vizitat: 16.11.2018)
27. Seehauser Sebastian. The European External Action Service. Dissertação para obtenção de grau de Mestre em Relações Internacionais. Lisboa, 2015. https://www.repository.utl.pt/bitstream/10400.5/11500/3/TESE_FIN_PRNT-12072015.pdf (vizitat: 16.11.2018)
28. Зонova Т.В., Райнхардт Р.О. «Дилемма Киссинджера» в переговорах по Трансатлантическому торговому и инвестиционному партнерству: история и современность. În: Polis. Political Studies, 2017, No.2, c.170-182.
29. Principalele inovații ale Tratatului de la Lisabona https://www.mae.ro/sites/default/files/file/tratate/2009.11.21_brosura_tratatul_lisabona.pdf (vizitat: 22.06.2018)
30. Decizia nr. 2009/881/UE a Consiliului European. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:315:0050:0050:RO:PDF> (vizitat 22.06.2018)
31. Moștoflei Constantin, Popa Vasile. Rolul UE în asigurarea securității globale. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008, 250 p.
32. Dragomir Eduard, Niță Dan. Tratatul de la Lisabona. București: Editura Nomina Lex, 2009, 466 p.
33. Бенюк Валентин. Институциональная структура и специфика институционального баланса Европейского Союза. În: Managementul public și guvernarea în Uniunea Europeană. Conferință științifico-practică internațională (12 mai 2015), Chișinău: Print-Caro, 2015. c.5-16.
34. Petiteville Franck. La politique internationale de l'Union Européenne. Paris: Presses de Sciences Po, 2006, 272 p.
35. Koëchlin Jérôme. L'Europe a-t-elle une adresse? La politique étrangère de l'Union européenne. Paris: Georg Editeur, 2003, 367 p.
36. Missiroli Antonio. The EU and the world: players and policies post-Lisbon. A Handbook. Paris: EU Institute for Security Studies, 2016, 211 p.

GOVERNMENT COALITIONS IN DEMOCRATIC STATES: CONDITIONS OF MULTIPLICATION OF THE RESULTS

Valentina URSU, *master student in political sciences, National Bank of Moldova*
(urrsuv@gmail.com)

Abstract

In this study the authors address an actual subject, in particular, in practical terms. Contemporary democratic states, characterized by pluripartidism and pluralism, including ideologically often face crises of the political and of the social relations system caused by the inability of the elected people to create coalitions of government. Different forms of democratic governance, different models of governing coalitions: majority, minority, pragmatic are analyzed. Based on the results of parliamentary elections in several European countries, including: Germany, Italy, Republic of Moldova, the authors deduce the peculiarities of the majority, minority, pragmatic coalitions. In conclusion, the model of a pragmatic coalition, created on the basis of a common interest, of clear objectives for both parliamentary and extra-parliamentary political parties is described. It relates the dialectic model of party interests, community interests and national-state interest. On the basis of dialectical unity, for a moment or a longer period, the parliamentary parties, supported by an impressive number of voters, stand out from what distinguishes them, adopt a unanimously acceptable decision not to return to specifics and to work in the interest of the community and of the national-state.

Keywords: governing coalition, majority government, minority government, pragmatism, interest, consensus

CZU: 321.7:328.1(4+478)

Introduction. During 28 years since the proclamation of independence, the crisis of authority and credibility of the political institutions in the Republic of Moldova has caused many changes, including the loss of legitimacy. The consequences of instability and public disorder are negative and destructive for the country's population. In the great scheme of things, the political life in the Republic of Moldova, the critical situations in the European states, we consider it necessary to re-debate the topic of the coalition government, the conditions in which it can be efficient. Governance can be done by either a single political party or a coalition of parties. In the first case, the situation is clear: the party holding the majority in Parliament forms the structures necessary to implement its political, diplomatic, economic, social program. In the second case, there are difficulties that cause problems in the process of forming the majority coalition. The idea of a minority coalition promoted by the electoral bloc ACUM produced several erroneous interpretations, but until the last moment the situation was evaluated, the candidates for the important functions were selected and verified, so that at the time of the establishment of the Moldovan Parliament structures, the appointment of the new Cabinet of Ministers, etc., the leaders of the majority, pragmatic government responded with acceptable actions and statements. To the question: Why did the process of accepting the idea of a minority coalition last? Our answer is: For the creation of a minority coalition, but especially for its good functioning, a high level of the political culture of the ruling class, of the NGO leaders, of the popular masses is necessary. Taking into account the fact that in Moldova the politicians, the leaders of the political parties, even the leaders of the political state institutions intensively promoted the interests of their own parties, and the functions of: President, Prime Minister and President of Parliament were used to serve the interests of the group, the division of the society on the basis of the geostrategic developmental vector was appreciated as normality. While in the European Union, a community in which the Republic of Moldova aims to integrate, the concepts of social cohesion and subsidiarity were promoted, Moldovans imagined and multiplied information about enemies and friends. Although everyone recognizes that for the Republic of Moldova, as with other contemporary states, it is very important to collaborate with the neighbors and with all the developed countries in the world that the state of hostility and war

between the neighbors is unacceptable, yet the leaders of the Moldovan state's political institutions have supported and created critical, unpleasant situations in relations with Romania and Ukraine.

We have a coalition of government, consisting of political forces, located at opposing poles in the political-ideological space of the Republic of Moldova. We ask: Would this be a problem for its maintenance and success? We answer - No. The problem is in the willingness of the parties to strengthen their resources, efforts to serve the interests of the Republic of Moldova, to rehabilitate the image of politicians, officials in the perception of citizens, bearers of different conceptions about the world, actors of social relations. In the description of citizens, the politician is not a hero, a master to follow, but a thief, a corrupt, an oligarch, an irresponsible person, a careerist, a demagogue, a coward. Only vices, when did we lose our virtue? We believe that 2019 has given us a chance to change the political, the economic and social situation for the better, to return people's trust to politicians, mayors, public servants. Let's ask: What can we do to change the political and social situation in the Republic of Moldova? In our capacity as researchers and teachers, we have proposed to publish a study dedicated to coalition government, addressed not to scholars, not even to political analysts, but to society, in order to decipher the phenomenon: of the *coalition government*, to explain the mechanism of training and to characterize the conditions of their efficient operation. We consider it necessary to return to the political education of the citizens: a mass of people does not transform itself into an organized society, the change of mentality of the citizen takes place through training, education - priority objectives of the socialization process. The citizen must be trained to be prepared to make a rational choice, take an assumed decision. The more that after the return of the opposition representatives to the plenary sittings of the Parliament of the Republic of Moldova, we have enough factual material that reflects their behavior: mimic activity, clowning around, demagogic discourse, criticism for the sake of criticism, etc., which in fact only produce hindrances in the good functioning of state institutions. The citizen should be informed in a timely and appropriate manner about such situations, they form the perception, based on which the deputy will be assessed.

Coalition governance is a constant theme on the agenda of European researchers. The analysis of the experience gained by coalition govern-

ments is an important objective of political research. Representing a complex phenomenon, coalition government can only be investigated under the conditions of applying the principles of methodological pluralism. It is important to note that the social environment includes a set of factors, relationships, conditions, institutions, social groups and ideologies inside and under the influence of which the individual and social groups are formed. It is important to understand that a coalition is a union of political parties designed to achieve common goals. Coalitions are needed to build stable and effective governance, based on the co-ordination of responsible forces capable of reaching a compromise in serving the national interest. The rationale for setting up the coalition is determined by the expectations of the majority of citizens, by the urgent need to improve governance mechanisms, as well as by the critical assessments made on past political experiences, the domestic and external situation of the country, the positions taken at this stage by the political actors involved.

Applied methods. The systemic analysis of coalition government, the conditions for enhancing its effectiveness, is resolute if we apply the laws and principles of dialectics, synergistic. The more that a majority or minority coalition government can achieve maximum efficiency, based only on the principles of pragmatism, a philosophical current in America in the 60s of the 20th century, the founders of which proposed to evaluate the results of human activity, including political activity. Empirical methods applied by pragmatism have a huge cognitive potential and can lead to a change in the mentality of both researchers and practitioners. The dialectics of individual, group and community interests can unite or divide, perhaps bring the social / political actors closer to a useful action. Representatives of pragmatism claim that social-political action is all the more valuable, as it satisfies the interests of a larger number of people or a greater number of needs in a smaller number of people. This clarification allows us to answer all representatives of the education and training system to all teachers who complain that their work, which asks for self-giving, can not be objectively appreciated. We consider that any kind of human activity can be evaluated, quantified on the basis of pragmatic principles, because in all cases the activity is efficient and brings satisfaction only when the actor / subject engages emotionally, rationally, creatively.

The results of the investigation. At the basis of the investigation

are the theses, the conclusions of the studies on the phenomenon, made by the foreign and native scholars, among which are the politologists: William Riker, Arend Lijphart, William M. Gamson, Saptefratti T., Nicolaev I. and others.

William Riker has developed an important theory on the formation and functioning of coalitions. The scholar considers that political actions, electoral ballots, legislative elections, and wars are decision-making situations that generate at least two alternative outcomes, differently appreciated by each participant in the process. According to William Riker's theory, each participant, characterized by political rationality, will prefer the most advantageous outcome for himself. How can coalitions be formed of "devoted" self-centered people? They will be united with other people anytime this will bring more benefits than "isolation," because according to William Riker's theory, victory is indivisible, despite of how many the benefits will be. In such cases, the principle of rationality stipulates that any political actor will associate with that coalition (or form that coalition) that promises to bring the most significant benefits. It is obvious that such a coalition must be, first of all, a winner, because in the absence of a victory there is no benefit. In the case of several potential winning coalitions, it is preferable the one that can offer the most benefits, divisible between a minimum number of partners.

William Riker conceives a theory of ownership policies and not of productive, cooperative and development policies. According to this principle, in the process of negotiation, various "protocols" must be established and reconstituted, and then they should opt for the winning coalition of minimal size – the one that is big enough to bring victory and narrow enough not to allow "superfluous" allies to redeem a certain amount of their gains. Given that there may be more dimensional coalitions, the negotiation and identification processes of the Allies strictly necessary may be lengthy and complex. Frequently, rational policymakers allocate additional periods of negotiation and political maneuver if they have the certainty that, by doing so, they have increased chances to form optimal coalitions. The directions followed by political maneuvers are predictable by applying the principle of strategy (William Riker): in the final stage of a coalition formation process, the participants will opt for a winning coalition of minimal size. When the "fruit of victory" can not be easily divided, one of the participants, for whom they have a special value, can

offer to the potential co-operative partners a series of “compensatory payments” to ensure their support in the future. Some of the “payments” can come from the “profits” resulting from the expected victory; they may consist of changes to draft treaties (to be legislated) or commitments on future policies, bilateral agreements, trade agreements or concessions in the territories to be acquired by the coalition. Other “payments” can come from what William Riker calls the leader’s “working capital” - *time, efforts, resources, and actual commitments* that are included in other decision-making processes that do not relate strictly to the expected immediate victory. Also, a series of “payments” can come from what William Riker calls the leader’s “fixed assets” - the credibility of the threats that he uses, his prestige or his charisma. All of these “compensatory payments” imply, to a certain extent, that the leader bears specific “costs”: renouncing some things or achievements that are of significant value to him. Therefore, as the “compensatory payments” increase to potential allies, their cumulative value may exceed the amount of potential gains generated by the coalition’s victory. In such cases, a rational leader should stop increasing rewards. But according to William Riker’s theory, it is possible for the coalition’s victory to be a value in itself, almost indifferent to what the content or the object of this victory is. Indeed, according to William Riker, the competitive political processes select the kind of leader or opportunist state man who has the habit and the desire to always be victorious - not for a principle or an ideology, but for the victory itself. While in economics and social sciences, as well as in a large part of political science, emphasis is placed on the existence of circular feeds (or feedback processes) of messages, services or values, in the world imagined by William Riker, the transfers of advantages or benefits have a definitive character and are channeled in a unique direction: to the winners.

Thus, William Riker conceived a theory of ownership policies and not of productive, cooperative, and development policies that are equally vital. Despite these limitations, the coalition Theory, developed by William Riker, is a remarkable intellectual achievement. It provides a model of coalition formation processes, identifies the strategic possibilities, brings important criticisms to the balance of power theory, and highlights fundamental sources of instability in the political behavior of state people, coalition leaders, governments and of the nations present on the international political arena. (2).

Potential winning coalitions are characterized by close collaboration aimed at organizing constant meetings of their members to agree on the actions taken and develop a joint action plan. However, coalitions also generate additional maintenance costs. A coalition that does not have a secretariat, people to anime it and keep its agenda, often fails. The secretariat of a coalition generates time and money for human resources, premises, equipment, etc. Coalitions can be formal or informal. We can give two examples of functional coalitions (resisting for many years and imposing solutions on the governmental agenda) for both categories.

Speaking about the *great coalition*, Arend Lijphart concludes that “kooint participation in government gives parties that do not trust each other an important guarantee of political security.” Moreover, thanks to compromise and reaching consensus, it is “a fundamental instrument to the achievement of political stability in plural societies “(4). Frequently, a state can credibly make promises and threats and can expand its real arsenal of rewards and participatory actions by joining an existing coalition or forming a new coalition. In a more general way, coalitions are an essential tool for exerting influence and power in both foreign and domestic policies. Often no person, no group or nation has sufficient power to influence decisively the making of a major decision, often such an entity can occupy a predominant position only if it is supported by a coalition or can not hold such a position.

The results of the parliamentary elections in Germany and Italy speak about the practical significance of the topic. In constitutional terms, Germany is a federal republican representative democracy. According to the Constitution, five principles are at the basis of the state order: Germany is a republic, a democracy, a federal state, a state of law and a social state. The form of government is parliamentary, in which the head of government (chancellor) is elected by parliament, called *Bundestag* and confirmed by the president of the state. Although the chancellor holds the most important powers in the state, the protocol hierarchy is only third, after the president and the president of the *Bundestag*. The chancellor, now Angela Merkel, is the head of the government and exerts executive power, similar to the role of prime minister, in other parliamentary democracies. The Chancellor is elected by an absolute majority of the Parliament (*Bundestag*) for a period of four years and has the right to appoint and dismiss ministers, as well as the right called

“competence of the guidelines” (Richtlinienkompetenz), by which she formulates, broadly, the duties of each cabinet minister (government). Federal legislative power is invested in the parliament, made up of the Bundestag (Federal Parliament) and the Bundesrat (Federal Council), which together form a single type of legislative body. The Bundestag is elected by direct elections, by proportional representation. Bundesrat members represent the governments of the sixteen Länder and are members of the State Cabinet. The respective state governments have the right to appoint and remove their representatives at any time. The Federal Government of Germany (Bundesregierung) is made up of Chancellor (Prime Minister) and Ministers.

The President is the Head of State endowed with representative responsibilities and competencies. He is elected by the Bundesversammlung (Federal Assembly), an institution made up of members of the Bundestag and an equal number of state delegates. The second important function in the German priority order is the Bundestagspräsident (President of the Bundestag), who is elected by the Bundestag and is responsible for overseeing daily body sessions. The third important function - the Chief of the government, the Chancellor, is appointed by the Bundespräsident after being elected by the Bundestag. The Chancellor can be removed by a mistrust of the Bundestag if he constructively implies that the Bundestag elects a successor at the same time.

Germany - the symbol of stability and prosperity in Europe, is going through the most serious political crisis in the last half century. It went into 2018 without government, despite Angela Merkel's victory in the election. Citizens of Germany want the new government to be formed. Members of the Social Democratic Party of Germany (SPD, center-left party) voted in favor of resuming the government's “big coalition” with Chancellor Angela Merkel's conservatives. After nearly five months of difficult negotiations, party leaders reached an agreement to recover the Coalition. Nothing in post-war Germany was born more difficult than now, suggesting that the old German political paradigm, based on predictability, stability and the two great historical parties, goes into history. Similar experience come from Belgium, the Netherlands, Ireland, Austria, Czech Republic, Slovakia, Bulgaria, Italy, Spain etc. in which coalitions have been made with great difficulty over the past two years.

Referring to the situation of Germany and Europe in the world with refe-

rence to the subject of forming the coalition between the Christian Democrats and the German Social Democrats (SPD), we note the desire to discuss the possibility of repeating the great governing coalitions. A new major coalition to work with the French President's government, Emmanuel Macron, would make it possible. This global imperative extends to Angela Merkel's Christian Democratic Union (CDU), the Christian-Social Union (CSU) and the SPD. But the CDU / CSU and the SPD have to do more than just extend the previous government, which was too provincial as image and temperament. The commitment of the European Union lies in its ability to revolutionize the art of governance when it comes to sustainable development.

The big gain of the party led by Angela Merkel (CDU) is that it can form a new coalition. Although the agreement establishes the introduction of a minimum pension, its level needs to be set by a pension committee, a matter that has been backed by several months by the CDU. In terms of losses, the CDU had to sacrifice many in terms of assigning portfolios to the future Cabinet, losing two key ministries, the Internal and the Finance ministries, although it obtained the Economy one. The great gain of the SPD is to impose a policy of increasing investment and increasing spending on education. German Social Democrats have managed to get six portfolios in the government, including key posts such as Finance, Foreign Policy, Labor and Social Security. Instead, he had to go back to three fundamental issues about which he hopes to impose his position. First, the fixed-term employment contracts will not be dropped, they will be limited. Secondly, it is not clear about abandoning the current two-pillar, public and private health insurance system, with proposals for a common tariff framework to be developed. Third, there has been no progress made by the Social Democrats in the reunification of refugee families.

The Christian-Social Union (CSU) has managed to convince Merkel's conservatives to accept a compromise on the reduction in the number of migrants that can be received in Germany. Christian Socialists also managed to impose, even if in a reduced form, a key CSU claim to increase "maternity pensions" (those women who could not work and are going to have lower pensions). Moreover, the CSU will keep its ministries, while Seehofer will get a "super-ministerial" position, combining the portfolios of Interior, Construction and Internal Security. In terms of loss, Christian-Socialists have had to give up imposing a higher limit on refugees.

Italy's experience does not differ much from that of Germany. Instability is the feature characteristic of Italian politics, which has changed 64 governments and numerous prime ministers after the Second World War. Since the last elections to this day, new parties have been formed, ideologies have changed, the electoral system has been reinvented, but the democratic nature has remained strong. The political field in Italy has always been characterized by coalitions, because of the large number of parties and the electoral system, which makes it unlikely that a party will obtain the majority of its own. Although there are old parties, the emergence of small parties (the majority at the local level) was necessary, due to the large fragmentation of voters and affirmation of populist tendencies among voters. No wonder that, for legislative elections, large parties have made coalitions with smaller parties, regional parties have united or ideologies have brought together more parties. There are two major coalitions: the center-left, led by the Democratic Party and the center-right, led by Forza Italia. We also need to consider those 10 parties and coalitions found in the race for the seats in Parliament. However, there are also special coalitions between parties with diametrically opposed views in key policies. For example, the center-right coalition is headed by a pro-European party party affiliated to the European People's Party of the European Parliament, but has 2 Eurosceptic parties as partners. It is true, however, that they have not been so pronounced or vowed against the Union lately.

It is hard to imagine how such a coalition, when it comes to governance, could have a solid foreign policy or credibility if the positions of the parties that form it are different at the ideological level, and at the declarative level things are even more malleable. This confrontation of positions is only explicable if we think that alliances are designed to attract voters from several regions of the country. The League is a northern party that has joined forces with Forza Italia, a south party. Irrespective of ideology, there will be more votes in a coalition if each of the two parties succeeds in convincing the region from which they come to vote. The current situation is tense because of the cumulative events that have taken place in the last 5 years. After the 2013 elections, none of the major parties succeeded in gaining the majority, so the Democratic Party is forced to form a coalition and is thus set up by Enrico Letta's cabinet. Shortly afterwards, Silvio Berlusconi launches

a new party, Forza Italia, and announces that his party will oppose the Letta government, causing a split in its old party (People for Freedom). After Matteo Renzi is appointed Democratic Party secretary, tensions are growing, and Letta is forced to resign.

Renzi is forming a new government with the same coalition, taking advantage of choosing a party colleague as president of the Republic and promoting more reforms of economic growth, public administration reform, and legalization of same-sex marriages. The massive flow of Libyan refugees arriving in the ports of southern Italy and the issue of illegal migration are critical of the government and its inability to manage the situation, and it is forced to resign, especially after a part of its new electoral law is declared unconstitutional by the Court. Renzi's party colleague, Paolo Gentiloni, takes his place and a year later, President Sergio Mattarella dissolves the parliament and prepares the voters for the vote on March 4, 2018. If the Italian political scene has always been a complex arena of ephemeral alliances and parties many, this is due to a particular system. Former Prime Minister Matteo Renzi succeeded in reforming the electoral process for the Chamber of Deputies, but the constitutional reform to reduce the number of senators was rejected by referendum. As this result led to an inconsistent electoral system, parliament adopted in October 2017 a new electoral law (Rosatellum), named after the leader of the Democratic Party of the Chamber of Deputies, Ettore Rosato. This assumes that 37% of the seats of each of the chambers will be allocated by direct vote (to the candidates with the most votes directly elected to represent their constituency) and 63% of the votes will be allocated proportionally (distributed to the parties in proportionally to the outcome obtained at national level). This law is in force for the March 2018 elections. The voter gets options on the ballot: puts the stamp on the symbol of a party list; in this situation, the directly elected candidate who is supported by this party automatically receives one vote; puts the stamp on the name of a candidate and puts the stamp on the symbol of a party list that supports it; the voter can not simultaneously vote directly for a candidate and for a party list that does not contain the name of the candidate; puts the stamp on the candidate's name, without indicating a list. In this case the list containing the name of the candidate automatically receives one vote.

Italy has an extremely diverse political scene, the offer of existing

parties containing large doses of populism or extremism. Populism also fueled criticism of the Union, and led to the rise of euroscepticism in Italy. If in recent years the euroscepticism of the Italian parties has been fueled by the refugee crisis, illegal immigration and the economic situation of the country, it is observed in this electoral campaign that the wave of anti-European campaigns has diminished. The voices of the leaders of the main Eurosceptic parties have been slowing down, and demand such as holding a referendum on Italy's exit from the eurozone (Liga) or criticism of the economic crisis in the eurozone (Forza Italia) have disappeared from speeches. This change was due to several factors, including: the slight improvement of the country's economic status, the influence of President Macron's vision on Europe, which was strongly promoted by Matteo Renzi, but also the fact that 61% of Italian citizens believe that the European Union has to take more political decisions, to the detriment of national decisions, says the Delors report. The European idea lost elections in Italy because voters do not believe in the European Union anymore, the parties of liberal democracy and the current political order. Busting Italians now turn their few political hopes (absenteeism has reached a record level) to ultrapopular, nationalist and even extreme-right (regional, neo-fascist) parties, which, on average, mean about 60-65% of the vote total expressed on 04.03.2018.

Right-left ultrapopular party Five-Star Movement, mixing nationalist, anti-immigration and protectionist promises with more than socialist promises, officially became Italy's first party, with nearly a third of MPs. It is the first major signal of the huge confusion and political dismay in Italian society. Instead, the right-wing coalition, headed by Silvio Berlusconi, returned to the fore at 81 years old, and with a ban on taking office until 2019 after a final conviction for fraud, has the most votes as a political block of three parties (Forza Italia, North League and Fratelli d'Italia), around 37-38%, but insufficient to form a majority in the Parliament, even after the application of the new electoral system, which would have given them a bonus if they obtained minimum 40%. Matteo Renzi lost any chance of becoming the prime minister, the current center-right ruling bloc with the Democratic Party as the main party, being only third and far enough away from the first two, with about 21-23% of the vote.

If it did, the "smallest evil" would be that the tripartite right-wing coali-

tion succeeded in imposing Antonio Tajani on the government. The current President of the European Parliament is a reasonable politician with an important European political experience, a leader with whom Brussels, Berlin and Paris could discuss and try to carry forward the EU reform project if the rest of the Italian government and the coalition in Rome will agree.

Italy provides us with a political radiography of the European Union in 2018. A world-wide power at a global level, a state with a “liberal democracy,” has for many years been experiencing a deterioration in the economic and social situation. In fact, Italy has never recovered completely since the 2008 crisis, with lower GDP than 10 years ago and youth unemployment of 18%. Public debt is enormous, at about 132% of GDP, and the risk of a collapse of the economy can not be totally excluded. To this economic and social situation, neither bad nor good, added the partly justified Italian feeling, strongly politically speculated, that the European Union abandoned them in front of the wave of immigrants from northern Africa. Many states in Central and even Western Europe have not taken over the quota of migrants allocated through the JAI European Council decision of September 2015. European solidarity seems to be a word in the wind. Austria brought the army to the border with Italy to practically close the Alps border. Italy, like Greece, is the most exposed to migration from North Africa and the Middle East. Maritime frontiers can not be secured, it is a utopia. Immigrant boats can not be submerged by coast guard. Many drown in the Mediterranean, but many have reached the Peninsula. Crimes and violence with or against the black immigrants in Italy have multiplied lately.

The year 2018 provided some difficult moments for pro-European speech, perhaps not the size of those in France and Germany, but certainly corrosive to trust in liberal democracies and the idea of European integration. If we take into account only Italy (March 4, 2018) and Hungary (8 April 2018), it is quite likely that the pro-European political segment of these countries suffered defeats or sub-mediated outcomes, either with the possibility of a post-crisis crisis (Italy) because of the difficulty of forming the parliamentary majority and the government, or the disappointing reconfirmation in the ballot of an ultranationalist, liberal, protectionist, antiglobalist and sometimes phantasmagoric speech, as is the case in Viktor’s Hungary, the hero in fearless struggle with imagined enemies.

The efficiency of coalition government depends on the influence of several factors, the dominant are: political culture, participatory democracy, moderate pluralism, a responsible political class, a mature civil society (1, 3, 9). The effectiveness of governance programs may be different when developing at the earliest stage of approaching the process of monitoring its activity, if in a theoretical construction a hypothetical program implies a beneficial influence on living conditions and activity, on how a structure works, then in the first stages we can find errors, initially unwarranted expenses, etc. Recognizing the efficiency of governance implies a change in the structure and content of coalition government based on the principles of participatory democracy. Re-developing efficiency is important for managing coalition government programs because it has the motivation to act on all the elements involved in the act of governance. As in any other field of political activity, we distinguish objective and subjective factors: Subjective factors by their sufficient presence support coalition government, being present in an insufficient volume, objective factors adversely affect the efficiency, management and implementation of government programs. The subjective factors are the competence, the professionalism, the agility, the principle of governance in its whole and its complexity.

There are several indicators of governance effectiveness that define its performance over a period of time: the quality of governance, the stability of the political system, the duration of government, popular support, decision-making, etc. The efficiency of governance is directly dependent on the stability of the institutions. Institutions are essential components of the political system, interpreted as an inseparable and very important part of the global social system. Institutions are the basic structure by which man has created order throughout history and has tried to reduce it from uncertainty. Thus, the main role of institutions in a society is to reduce uncertainty by establishing a stable structure of human interaction (8, 10). Each of these is in itself a model of organizing and unfolding interactions between individuals expressing concrete relationships that acquire a character of stability and cohesion over a longer or shorter period of time. At the same time, political institutions are also representations of a system (or systems) of values, conceptions, etc., which give them a character of legitimacy, thus being accepted by social majority whose dynamics are changing. Political institutions,

according to the diversity of social life, are relatively numerous, each with distinct structures, features, roles, functions and relevance (7).

Governance creates an adequate space for non-governmental organizations and other actors in civil society, engaging them in political dialogue. Partnerships with private sector companies are promoted. Partnerships can act in two directions: from top to bottom, from government to civil society, and from bottom to bottom, from civil society to government. Governance provides adequate means for local and regional communities to provide policy views, information and recommendations on a regular basis to each level of government. All public and private organizations are responsible not only for their shareholders or members but for society as a whole. This also means that non-governmental organizations and civil society must be accountable both to their donors and to the communities they serve, and that governments should be held accountable not only to their political parties but also to voters in general. Good governance supports the development of human capacity, requires a clear separation of economic power from political power.

Legal mechanisms, institutional arrangements and political commitments need to be strengthened to combat corruption at every level. A free press is essential to provide people with the information they need to make rational choices about political action. It helps to establish the right policy incentives for decision-makers.

Promoting judicial activism is an indispensable condition for effective governance. In order to protect legitimate rights and interests, non-governmental organizations and non-associated citizens must make frequent use of justice. The Republic of Moldova has a basic legal framework, which recognizes the citizen's economic, social and political fundamental rights, and a constitution oriented towards human development.

Promoting civic education, knowing the meaning of culture and civic awareness is the central objective of political education. In developing and implementing civic education programs, European countries face major difficulties. A more complicated situation is found in the Republic of Moldova, a European state, which chooses the model of represented democracy and the rule of law, having no resources, prerequisites, conditions for their practical implementation. In this context, all

the active elements of the political system in the Republic of Moldova have to make a bigger effort for the citizens to know the Constitution, their laws, their rights and their obligations.

The requirements for increasing the efficiency of governing coalitions, the results of the work of political institutions are estimated at multiple times during the electoral period. The work of the European Parliament's eighth parliamentary term ended on 18 April 2019, for which reason the citizens voting in the European Union chose Members of the European Parliament from 23-26 May. The results of the ballot are not so harsh in terms of extremist, skeptical, anti-unionist tendencies, as they were predicting. Analysts say the Europeans have been historically successful in these elections, which shows that the theme of the environment and climate change is on the European agenda. The extreme right has seen remarkable successes in France and Italy, where it won the majority vote. In the socialist camp, the most striking success was recorded in Spain (11).

Conclusions

The analysis of the experience of the political class in the European states outlines various models for the constitution of the ruling coalition, divided into majority and minority. We believe that political party leaders must be evaluated in election campaigns only according to the results of their previous work. We are talking about the democratic electoral process. Once the results of parliamentary, presidential, and local elections are validated, they bring the change of governors. I very much regret the subject: *I take the personal responsibility of the government*. For this reason, an immense number of deputies went through several parliamentary factions and did not report on their work. We consider the personal assumption of the act of governance necessary, as in ancient Athens, each of them has to prepare at the end of his mandate the *Performance Report*. Thus, we will know what to do in the electoral period: whom to delegate to parliament or government, whom to retire.

Coalition governance in the Republic of Moldova has a more negative experience, as the leaders of the AIE-1 political parties, AIE-2, have discussed the principles and values for the public, but in reality they have "weighed" the value of their functions. For example, the prosecutor's office costs 2 million of euro. In order to minimize the influence of negative factors on governance, we consider it necessary

to educate citizens in schools, in high schools, in universities, by involving the population in various social actions. It is also important to inform the population in good time and adequately about the important events for creating the country's image and the perception of the citizen about the political, social.

The ruling coalition, which is currently working hard to coordinate its common Agenda for governance priorities, alongside the implementation of the Governance Program, creates a pragmatic majority coalition model that will allow us to concretise the conditions of government activity efficiency, to verify the correctness of politicians employed in the service of the people and not of the political party group or of the leader or of their own interest.

Bibliographical references

1. Downs Anthony, O teorie economică a democrației. Colecție Civitas, Domeniu - Științe politice, Traducere de CERKEZ, Serban, Prefata de CERKEZ, Serban Aparat 05/2009, Nr. pagini 398, Format 145x195 mm, ISBN 978-973-611-607-0.
2. William M. Gamson, A Theory of Coalition Formation. În: American Sociological Review, Vol. 26, No. 3 (Jun., 1961): 376.
3. Goodin, Robert E., Hans Dieter Klingemann (coordonatori), Manual de Știință politică Oxford, 1996,, tradus de Irina Ana Kantor, Ileana-Cristina Stănuș, Romana Careja, Mirela Nemeș, Andreea-Ioana Cozianu, Olivia Todorean, Cosmin-Gabriel Marian. Iași, Polirom, 2005.
4. Lijphart Arend, Democrația în societățile plurale. Iași: Editura Polirom, 2002.
5. Nicolaev I. Guvernarea prin coaliție în Republica Moldova: considerente și impact În: Creșterea impactului Cercetării și dezvoltarea capacității de inovare, Conferință științifică cu participare internațională. Chișinău: CEP USM. 2011, p. 101, p. 576, p. 477.
6. Șaptefrați T. Buna guvernare: caracteristici, dimensiuni și metode de evaluare. În: Revista Administrare Publică. Chișinău, 2015, nr. 3 (87), p. 21 (p. 21-28).
7. Tămaș S., Dicționar Politic. Instituțiile democrației și cultura civică, Casa de cultură și presă „Șansa”, București, 1996, p. 21.
8. Roșca L., Filosofia politică. În: Filosofia. Ghidul adacerii de succes. IRIM. – Chișinău: tipogr. "Print-Caro", 2013, 324 p., P. 296-318.
9. Roșca L., Ursu V., Bune practici de coaliții de guvernare. Experiența statelor europene. / Studii Europene, n.7, 2016, P.132-141.
10. Zabolotnaia Lilia, Uniunea Europeană: istorie, instituții, politici. Republica Moldova în noua arhitectură europeană, Chișinău: CEP USM, 2007, 159 p.
11. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/alegerile-europarlamentare-2019-rezultate-scrutinate-tari-ue-1136124>

BLACK SEA AND MEDITERRANEAN REGIONS – UNITY OR NEIGHBORHOOD? LOCATION OF THE NORTH-WESTERN BLACK SEA REGION IN THE MEDITERRANEAN REGION

Tamara GALCHINA, *PhD in geography, Institute of Geography of Russian Academy of Sciences, Moscow, Russia*
(ta@df.ru)

Andrei GHERȚEN, *PhD in geography, Institute of Geography of Russian Academy of Sciences, Moscow, Russia*
(andrulea@mail.ru)

Olga GHERȚEN, *Moscow School of Social and Economic Sciences, Moscow, Russia*
(gercen.olga09@gmail.com)

Natalia CUCUȘCHINA, *Russian Geographical Society, Moscow, Russia*
(kuckkuck@mail.ru)

Abstract

The paper examines the criteria for determining the boundaries of the historically established “informal region” - the Mediterranean, and the place of the North-Western Black Sea region, in particular, Moldavia, in this region. The culture of the region has both absorbed the features of the culture of the peoples of the Mediterranean and the Black and Azov Seas coastal parts associated directly with it, and had a huge impact not only on the adjacent territories, but sometimes on the whole world. Speaking about the Mediterranean, first of all, they have in mind the peculiarities of nature, which appear, however, in such a vast region with varying degrees of clarity and intensity. Repeated changes of cultural, political and economic leadership in the region have created a multi-layered nature of its culture. One of the connecting threads that

tie together heterogeneous parts of the region together has been and remains migrations in ancient times associated with colonization (Phoenician, Greek, Roman), later with territorial conquests, geopolitical associations and, finally, with economic and cultural interactions between different countries and their mutual influence. The paper also discusses the historical role of the rivers of the Mediterranean-Black Sea basin in the spread of the Mediterranean civilization. The North-Western Black Sea Coast is a natural and integral part of the Mediterranean-Black Sea region, which in its nature, culture and economy combines Mediterranean features with the characteristics of the territories covering this region from the north. This is determined not only by geographical location and nature, but also by the fact that in the course of history the North-Western Black Sea region, including Moldavia, was part of various large geopolitical structures, experiencing very heterogeneous influences.

Keywords: *Mediterranean Sea, North-Western Black Sea region, borders, boundaries, migrations, river basins, "Mediterraneanity", historic-geographical landscapes*

CZU: 908(262.2+262.5)

Introduction

Modern geographic research, which aims to obtain complete and reliable ideas about regional development, evolutionary factors and patterns, landscape structure, current problems, cannot be achieved without conducting complex historic-geographical research.

All these features and patterns are most clearly manifested in the border regions, on both sides of the borders of various types. Natural-ethnohistorical, ethnohistorical, ethnic, natural, natural-ethnic, natural-historical borders make it possible to reveal the synthesis of the natural, geometrical, ethnic, and historical properties of the territory [Russian Borderlands ... 2018].

Methods

This research studies historic-geographical factors of formation of the North-Western Black Sea region features, its historic-geographical landscapes - natural-anthropogenic geosystems. The study uses typical methods of geographical and historical sciences, including methods of integrated, multi-scale research in the context of historic-geographical research, as well as comparative, cartographic methods, field observation methods, etc. Cross-cultural approach and regional analysis, the study of natural-geographical and historical and cultural heritage require a multidimensional assessment and verification of knowledge obtained from sources of different categories with the mandatory interdisciplinary approach.

Results

Mediterranean: criteria for determining the boundaries of the region. The Mediterranean is a region known since ancient times. Such concepts as “Mediterranean climate”, “Mediterranean vegetation”, “Mediterranean culture” and even “Mediterranean diet” are widely known. But what does the Mediterranean region include in the geopolitical and cultural sense? How could we determine its boundaries? How far do they extend? How is the Black Sea coast related to it? The uncertainty, the blurring of the boundaries of such a region is much more evident in relation to cultural phenomena, cultural influence and interaction, while the boundaries associated with natural factors in most cases are clearly identifiable. Highlighting the criteria for addressing these issues will help to more clearly define the boundaries of other informal areas that exist in the world and have neither state, nor administrative borders.

Different approaches to defining the boundaries of the Mediterranean. The Mediterranean is a very heterogeneous region; however, its numerous common features, both natural and historical, cultural, economic and others, distinguish this region in the global system. While determining the boundaries of the Mediterranean, a debatable question arises whether this region should include the adjacent Black Sea-Azov Sea region, or not. This study focuses on this issue in order to prove that these two regions comprise the whole unity from both the geographical and historic and cultural perspectives. It is justifiable to use the term “Mediterranean” (to be short) also for characterizing the whole region of the Mediterranean-Black Sea area. The limitations of this study prevent us from detailed examination of all the features of the Mediterranean, which could serve as the criteria for defining its boundaries. This study addresses the issue from the perspective of merely several criteria of the natural, geo-political and historical and cultural origin.

Criteria for determining the boundaries of an informal region. The boundaries of the Mediterranean region are not a clear line, but a whole set of lines located in a fairly wide piece of land and limiting the distribution of the most characteristic features of the Mediterranean (See Table 1).

Table 1. Criteria for determining the boundaries of the Mediterranean [Galkina, 2011]

Natural

1. The boundaries of the Alpine geosyncline.

2. The boundaries of the ancient sea of Tethys.
3. Areas not covered by ancient glaciation.
4. Climatic boundary.
5. Borders of river basins.
6. Distribution of representatives of typical Mediterranean vegetation.

Geopolitical

1. Countries bordering the Mediterranean and Black Seas.
2. Administrative boundaries of the coastal areas of the Mediterranean countries.
3. Countries of the second row of the Mediterranean zone. The role of the Mediterranean hinterland.
4. Historical borders of empires and other large state formations in the region.

Historical and Cultural

1. Distribution of dolmens.
2. The oldest cities.
3. The spread of ancient Roman roads.
4. The location of the ancient Roman frontier forts, on the basis of which many cities later grew.
5. The spread of ancient Greek, Roman, Arab architectural monuments, etc.
6. The influence of ancient Greek and Roman architectural styles in the architecture of the modern period.
7. Transfer of features of the Mediterranean culture to other continents and other large regions of the planet through colonization and trade.

Economic

1. The boundary of viticulture and winemaking.
2. The spread of terraced farming.
3. The increased share of the recreational sphere in the structure of the economy (tourism as a district-forming factor).
4. Increased proportion of seaside recreation in the structure of tourism.
5. Export trade relations of the Mediterranean countries, the boundaries of the export of Mediterranean goods in the past and in the present.
6. Maritime connections of the Mediterranean ports.
7. Rail, road, water, airways, interconnecting various parts of the Mediterranean.

Ethnocultural

1. Ethnic borders in the Mediterranean in antiquity and now. The spread of indigenous coastal peoples' mother tongues.
2. Dissemination of a typical Mediterranean lifestyle (almost complete absence of breakfast and a rich dinner, siesta, evening entertainment on the streets, street cafes, etc.).
3. The spread of Mediterranean cuisine (traditionally the predominant use of olive oil, pasta, pizza, lasagna, dry grape wines, the spread of black coffee in everyday life and in public catering).
4. Diaspora groups of indigenous peoples of the Mediterranean outside the region.

Fig. 1. General geographical map of the Mediterranean-Black Sea region [Herzen, Galkina, Kukushkina 2019].

Formal country approach to defining the boundaries of the Mediterranean. The “soft” borders of the informal region, defined by the natural, ethnocultural borders, are combined with the “hard” state and administrative borders of the countries (or their regions) that form part of the Mediterranean. These two types of borders very rarely coincide; however, considering political and administrative borders may be ne-

cessary when analyzing certain phenomena in the region on the basis of statistical data. Let us consider as an example of how the borders of a region can be determined on the basis of geopolitical criteria, primarily taking into account state and administrative borders.

First, the solution to this problem might be approached formalistically by including the countries that overlook the Mediterranean Sea itself and/or the seas of the Mediterranean basin, including the Marmara, Black and Azov Seas, regardless the extension of the coastal line, into the Mediterranean region. However, the feasibility of this approach immediately generates doubt if we take into account the vastness and natural diversity of the territories of Ukraine and Russia that go to the Black Sea and the territories of Turkey, Egypt, Libya, Algeria, Morocco, Spain, and France that go to the Mediterranean Sea. Moreover, the out-of-sea microstates of San Marino and the Vatican, which are entirely “submerged” in undoubtedly Mediterranean Italy, are quite unique.

Among the countries of the “second row” there are the ones that can be included in the Mediterranean region, taking into account the peculiarities of their nature, culture, ethnogenesis, history, etc. First of all, this is Portugal, which is inseparable from the Mediterranean in its natural, historical, ethnocultural and economic features. Similarly, modern Armenia does not reach the sea, but in its historical development it was most directly associated with the Mediterranean, especially with Greece and the Levant, and the Great Armenia of the Tigran II era (I century BC) almost reached the Black Sea coast in the area of Trebizond, not to mention the purely Mediterranean Armenian Cilician kingdom (XI–XIV centuries). These historical ties received a strong impetus for strengthening in 1948 and the following years - during the period of the repatriation of Armenians to Soviet Armenia - primarily from France, Greece, Italy and Egypt. If we include Azerbaijan and Dagestan in the Mediterranean, then the Caspian Sea should also be attributed to the Mediterranean basin, which has its own grounds; meanwhile, this study justifies the inseparability of the Black Sea region from the Mediterranean.

So, a purely formal (regional) approach to determining the composition of the Mediterranean territory is not correct, which is explained by the extreme heterogeneity of these countries in terms of area, number of inhabitants, proximity of these countries to the Mediterranean culture, location of a significant proportion of these countries outside the Mediterranean zone.

It would be more precise to determine the formal-administrative bor-

der of the Mediterranean along the boundaries of the maritime regions of the countries surrounding the Mediterranean Sea. In this case though, there is another danger for the researcher - extreme heterogeneity, and sometimes the incompatibility of the administrative-territorial division of the riparian countries and their official statistics. However, the Mediterranean has long attracted the attention of people not by its size, but by the enormous role it has played and plays in the life of mankind, primarily in the development of European culture and the spread of its influence in the world. Europe, to a much greater degree than Africa and especially Asia, is oriented towards the Mediterranean and the Black Sea; concurrently, the European Mediterranean-Black Sea region is distinguished by a much greater variety and territorial and political fragmentation.

Natural borders of the Mediterranean. Most often the Mediterranean is perceived as a natural region. To determine the boundaries of the Mediterranean as a natural region, one must take into account several factors, and not in isolation, but in close combination with each other. The natural unity of the Mediterranean is determined by the fact that the entire region is located within the *Alpine folded geosyncline* region, but the geomorphologically northern and southern Mediterranean differ from each other. A huge impact on all the components of the natural environment is primarily produced by the Mediterranean, Black and Azov seas. It is this water basin that unites all the various parts of this region and determines the similarity of their natural features.

According to many geologists, the modern Mediterranean and the adjacent seas represent a relic of the ancient *Tethys ocean*, which used to be much wider and would stretch far to the east. The shores of Tethys can be considered the oldest, relict border of the Mediterranean. On this basis, the Black Sea region is the common region with the Mediterranean. We do not include the Caspian Sea and the Aral Sea basin to the Mediterranean, because when defining the borders of the Mediterranean, cultural and historical factors should be taken into account even more than natural factors, and the natural factors themselves are far from being limited to the borders of the Tethys ocean.

The narrowest border of the Mediterranean region is along the coastline of the Mediterranean Sea. This seems to be an abstract formality; however, within these boundaries there is a vigorous activity that has characterized the Mediterranean for centuries: seafaring, maritime tra-

de routes and fisheries. In ancient times, the Greek colonization included the Black Sea coast in the Mediterranean maritime trade.

Nowadays, like in antiquity, the Mediterranean Sea, located at the junction of three parts of the world (Europe, Asia and Africa), serves as an important transport route. Recreational use of the Mediterranean coasts is of paramount importance throughout the world. Fishing is of secondary importance though.

The second natural border of the Mediterranean is *the boundary of the spread of high seismicity and volcanism* in its various manifestations (including mud volcanoes, thermal waters, etc.). Manifestations of volcanism are quite widespread (active and extinct volcanoes of Italy, Greece, Ararat, Taman mud volcanoes, the traces of volcanic activity are well pronounced in Western Syria and Israel). Manifestations of seismicity are characteristic of Italy, Greece, Romania, the Crimea, Armenia, and Turkey. The boundary of the region on the basis of seismicity and volcanism is shifted to the north relative to the latitudinal axis of the Mediterranean Sea and corresponds to the geosynclinal region. On this basis, the Black Sea region is the common region with the Mediterranean.

One of the most indicative borders of the Mediterranean is the *climate boundary*. The common character of the natural conditions of the region is primarily associated with the spread of the Mediterranean subtropical climate. The Mediterranean climate is typical not only to the coastal areas of the Mediterranean, but also to the coast of Bulgaria, Romania, Crimea, the Caucasus, Turkey, which means that *according to the climatic criterion, the Black Sea region constitutes a common region with the Mediterranean*. This border, at first glance, extremely narrows the Mediterranean space. However, the transfer of air masses from the Mediterranean covers a very large area. In particular, weather forecasters explain abnormally hot summer in European Russia in 2010 by transferring air masses from Libya to the so-called “freezing rain” in Moscow and the southern suburbs in December 2010 - the result of transferring very warm and very humid air from the South of the Balkan Peninsula. Typical Mediterranean winds (Sirocco/Ostria, Bora, Foehn winds) are characteristic not only for the classical Mediterranean, but also for the Black Sea region.

The river network in the typically Mediterranean coastal areas is poorly developed, permanent rivers are less common than in the areas of temperate climate, and vast lands are occupied by internal-drainage

basins. Many rivers are short and entirely located within a strip of Mediterranean countries or their Mediterranean regions. In summer, many rivers dry up. However, a number of major rivers flow into the seas of the Mediterranean basin, originating far beyond the narrow Mediterranean strip (the Nile, Danube, Dnieper, etc.). The rivers and river basins of the Mediterranean and the Black Sea region should not be considered only as a physical-geographical component of the characteristics of the Mediterranean, apart from cultural and historical problems. These ancient routes, even short (up to 100–150 km) rivers of Algeria and Morocco and their valleys in antiquity served as a conductor of Mediterranean civilization. Historical monuments of many peoples (Phoenicians, Greeks, Romans, Arabs, etc.) were preserved precisely in the river valleys (Carthage on the river Medzherd in Tunisia, etc.). If we consider as one of the borders of the Mediterranean the border of its river basins, then perhaps the territory it covers will be larger than the territory within the boundaries of ancient and new empires that existed on the shores of the Mediterranean and Black Seas. The areas of river basins extend far beyond the Mediterranean region and play a very important role for it.

A very large-scale role in establishing links of the Mediterranean with the vast territories of Central and Eastern Europe has been and is being played by the rivers of the basins of the Black and Azov Seas, encompassing territories far exceeding the area of the Mediterranean region.

The largest river flowing into the Black Sea, the Danube, is the most important route from the Black Sea to the very center of Western Europe. The valley of the Danube was not alien to the Mediterranean influence. In ancient times, it was mastered by the ancient Greeks and Romans. Colonization was coming both from the west (Romans) and from the east (Greeks and Romans), later, from the XV century - Turks.

The basin of the Mediterranean Sea (Atlantic Ocean) includes the rivers of the central and western parts of the European territory of Russia, located to the west of the Volga, Central Russian, and Valdai watershed upland areas and flowing their waters into the Azov and Black Seas. Besides the Danube, the main rivers of this basin are the Dnieper, Dniester and Kuban.

The characteristics of the watersheds and the proximity of the headwaters of the Dnieper, the Volga and the Western Dvina, which flow in different directions, were already used in antiquity for the construction of “portages” through which boats were dragged by hand or with horses. This is eviden-

ced by Russian toponymy (Volokovaya, Volochinsk, Perevoloka, Volochek, Zavolochye, Perevolochny, Volkovysk, Volokitino, Volokamsk, etc.). Subsequently, the ancient portages were replaced by connecting channels. One of the ways how the Mediterranean region interacted with the Russians and Scandinavian lands in the Middle Ages was the famous way “from the Varangians to the Greeks” - water (sea and river) way from Scandinavia through Eastern Europe to Byzantium, which emerged in the early IX century. In the 2nd half of the XI - early XII centuries. Russia’s trade ties with Western Europe intensified, and the route “from the Varangians to the Greeks” gave way to Pripyat-Bug, Western Dvina and other directions. This is how the cultural influence of another Mediterranean power - Byzantium - was spread.

We definitely cannot attribute the entire vast region of the basins of the Black and Azov seas, and even more so of the Caspian, to the Mediterranean, but since antiquity it has been open to Mediterranean cultural and economic interaction and mutual influence, which can be proven by a great many of examples. Thus, the interconnected river basins of the largest rivers of the European part of Russia create the vast area of communication of the Black Sea-Azov basin with the Mediterranean, covering almost the entire European part of Russia and continuing in Eastern, Central and Western Europe. This area can be compared only to the area of ancient empires and large modern state formations, which go to the shores of the Mediterranean-Black Sea-Azov basin. Not only the Mediterranean Sea itself, but also the rivers that flow into it, together constitute a complex and effective system of economic relations, which determined the unity of the region in antiquity, and which is playing a crucial role in its formation in the modern times.

A traditional criterion to determine the Mediterranean natural region is *the peculiarities of the soil and vegetation cover*. The border of the Mediterranean natural zone can be defined both along the boundaries of the distribution of wild hard-leaved plant formations on brown soils, and along the boundaries of the distribution of typical Mediterranean cultivated plants and crops: grapes, olive trees, citrus plants. This is one of the most accurate and at the same time the most narrow borders of the Mediterranean. However, in terms of the characteristics of its vegetation, the Mediterranean does not act as an isolated region, but in interaction with other, sometimes very remote regions of the Earth (tomatoes and maize from South America, citrus fruits, ginkgo from China, etc.). At the same time, cultures whose homeland is the Mediterranean (wheat, apricot, gra-

pes, olive, etc.), in turn, have spread widely across Earth. The area where another typical Mediterranean plant, holm oak of the beech family, *Quercus ilex*, is spread - Southern Europe, North Africa, Asia Minor - corresponds more precisely to the borders of the Mediterranean. Yet, holm oak extends beyond the region, it is found in the western part of Germany, in Switzerland, England and even in some areas of Denmark.

Fig. 1. General geographical map of the North-Western Black Sea region. Compiled on the basis of topographic maps and statistics [Herzen 2013].

The wild wildlife of the Mediterranean is so changed that it cannot be used as a criterion for determining the boundaries of the region. This paper does not consider in detail other important criteria for determining the diverse boundaries of the Mediterranean-Black Sea region. The task was to determine the approaches to the definition and clarification of the boundaries of this informal, historically established region, to identify the main criteria (features), allowing to clarify its boundaries. We considered in more details the formal regional criteria and elaborated on some natural ones. However, some limitations should be noted. This study did not consider such criteria and features as the unity of historical development, the boundaries of the influence of the Mediterranean culture, the role of migrations and the formation of Mediterranean diasporas in the consolidation of the Mediterranean culture, the interaction of cultures of the northern and southern Mediterranean, the Levant and the Black Sea region, economic criteria, peculiarities of the Mediterranean agricultural development, tourism, and others.

The North-Western Black Sea Region is a large region in the center of the European subcontinent, with an area of approx. 400 thousand square metres, stretching from North to South at the Latitude of 50° to 44° North, and from West to East at the Longitude of 23° to 31° East (the sides of the map square are approximately 630 km, see fig. 1). The territory covers the south-western part of the East European Plain and its important components – Volyn-Podolsk, Transnistrian and Central Moldavian Highlands, Black Sea Lowland; the eastern part of the Alpine-Carpathian belt (almost the entire Carpathian Arc – the Eastern and Southern Carpathians, the Outer Carpathian and the Inner Carpathian Plateaus, the north-eastern margin of the Pannonian Lowland); as well as the northern part of the Lower Danube Lowland and the Danube Delta. The region includes the territories of three modern states - the whole of Moldavia, most of Romania, south-west Ukraine, as well as a small part of Poland.

The nature of the North-Western Black Sea region is distinguished by extraordinary originality, which was repeatedly noted by V.V. Dokuchaev, G.I. Tanfiliev, L.S. Berg [Dokuchaev 1900, 1950; Tanfiliev 1916–24; Berg 1947] and many other distinguished researchers. During the Holocene, orographic and climatic features led to the formation in this region of three zonal types of natural zones of the temperate zone - deciduous forests, forest-steppe and steppe. The Carpathian Mountains region is characterized by deciduo-

us-mixed-coniferous-meadow type of high-altitude spectrum of respectively replacing each other natural complexes. Extensive depressions of large river valleys and flat lowlands, expressed on the ground and on a scale of a map, are occupied by intrazonal swampy areas. This is especially characteristic of such large rivers as the Danube, Dniester, Prut, Siret, Yalomitsa, Olt, Tisa and others. The map of the natural zones of the North-Western Black Sea region (Fig. 2) was compiled on the basis of the Map of Geographical Zones and Zones of Europe (Europe // BDT, Vol. 9, 2007), geographical maps and atlases of the Republic of Moldova, Romania and Ukraine, and topographic updates and field observations of the author [Herzen 2013].

The geographical location of the North-Western Black Sea region at the junction of the largest natural and civilizational zones has caused a significant variety of its physiographic and socio-economic conditions, long historical development and a rich cultural heritage, which for many centuries was of great importance for the historical, ethnocultural, political and economic development of the Eurasian space. Historic-geographical studies of the region indicate that the political and administrative boundaries here have repeatedly changed throughout history, and the hidden and obvious mutual territorial claims of modern states still exist today [Herzen 2010].

Comparison of the boundaries of natural zones and river basins gives us a map of historic-geographical landscapes (Fig. 3) - a genuine theatre of historical actions. It is there where the historical events that determine the fate of societies unfold, and the complex conditions of their existence and evolution are formed. It was them that L.N. Gumilev meant while speaking of the ethnos-containing landscape [Gumilyov 1989]. It was precisely the study of the landscapes of the historical past that historical geography deals with, as L.S. Berg believed [Berg 1947]. The basins of the largest rivers are distinguished in the hydrographic structure of the North-Western Black Sea region: the Danube and its most important tributaries - the Prut, Siret, Ialomitsa, Ardzhesh, Olta, Jiu, Tisa with Muresh and Somesh, as well as the Dniester, Dnieper and its tributaries - Rosy and Pripyat Sluch and Horyn; Western Bug, Southern Bug with Sinyukha. Due to the ethnic specification of settlement and economic activity in the pre-industrial era, the boundaries of river basins play a decisive role for mountain, forest, and forest-steppe landscapes and their populations, while for steppe and coastal ones this role is secondary.

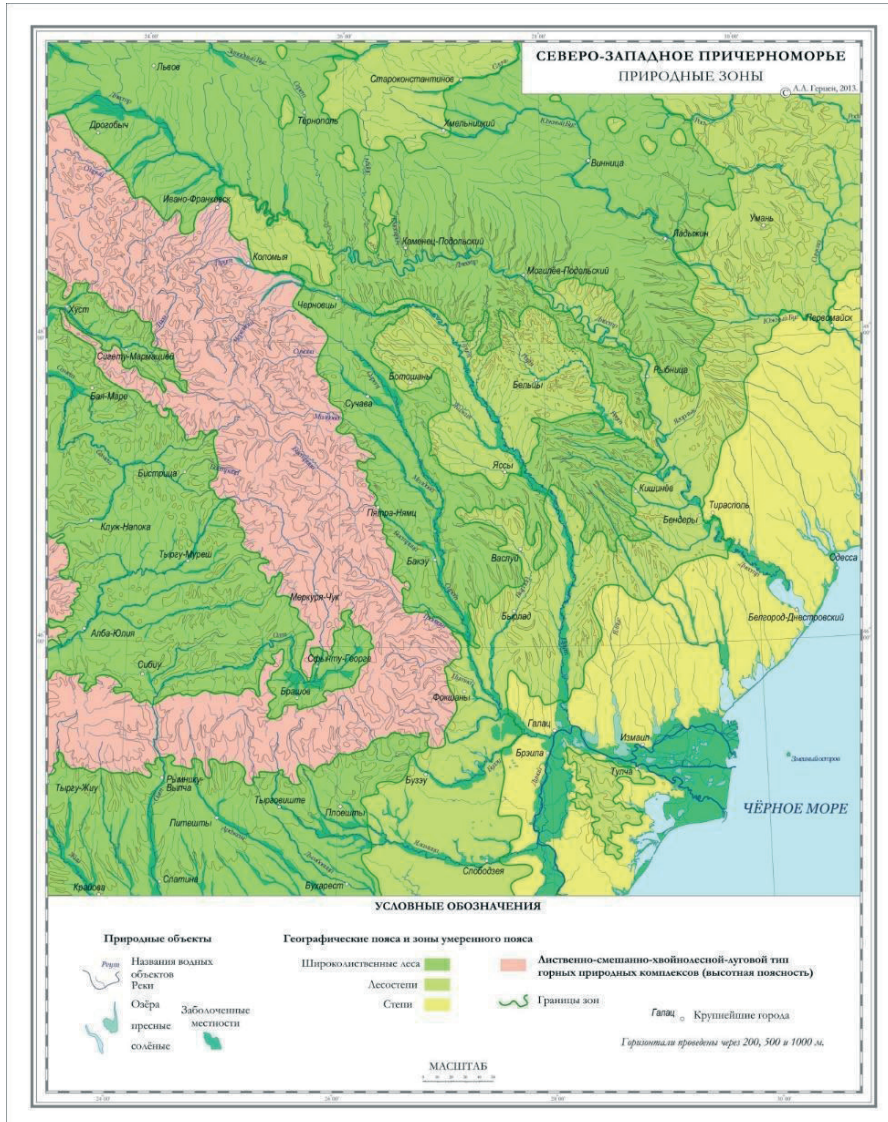

Fig. 2. Map of natural areas of the North-Western Black Sea. Compiled on the basis of the Map of geographical zones and zones of Europe [Europe // BDT, vol. 9, 2007], geographical maps and atlases of the Republic of Moldova, Romania and Ukraine, topographical refinements and field observations [Herzen 2013].

Systematized information about the natural landscapes, historic-ge-

ographical areas formed in them, their historical centers, main milestones of political history and ethnic groups living there take into account numerous phenomena and factors that determine the most important features of historic-geographical landscapes and make it possible to understand the natural relationships between them. The high diversity of historic-geographical landscapes, together with the historic-geographical regions formed in them as a result of a centuries-old historical process, has led to their significant ethnic and religious differences, multiple patterns, significant diversity of identities and political preferences, rich cultural heritage [Herzen, 2013].

It is a comprehensive historic-geographical approach to the study of the territory that makes it possible to identify ancient and modern links between individual parts of the territory under study. Among the various factors that make it possible to identify these links, one of the most important should be considered historical-cultural, including ethno-geographical and ethno-historical features of the territory. Many of them can be identified not only by studying historical sources and scientific literature, but also in the course of field research. For example, features of the Mediterranean culture (Fig. 4) can be noted in the North-Western Black Sea region even by visual observation (industrial and household vineyards, agricultural land on terraced slopes, archaeological and historical and architectural monuments of ancient Greek and Roman eras, typical elements of the Mediterranean cuisine and, finally, the Moldavian language, belonging to the Romance language group).

A comprehensive historic-geographical approach allows to present historic-geographical landscapes as an integral natural-anthropogenic geosystems, the study of which integrates the accumulated knowledge of various scientific branches, and also provides a basis for further geographic, historical, ethnographic, cultural, and other scientific and practical research.

Findings/ Discussion

The geographical approach to understanding both the global problems of mankind and their polyscale nature is inseparable from the historical approach, and historic-geographical research is an integral factor in the holistic scientific search. Comprehensive historic-geographical studies allow us to identify such integral systems and structures, to understand the patterns of their development.

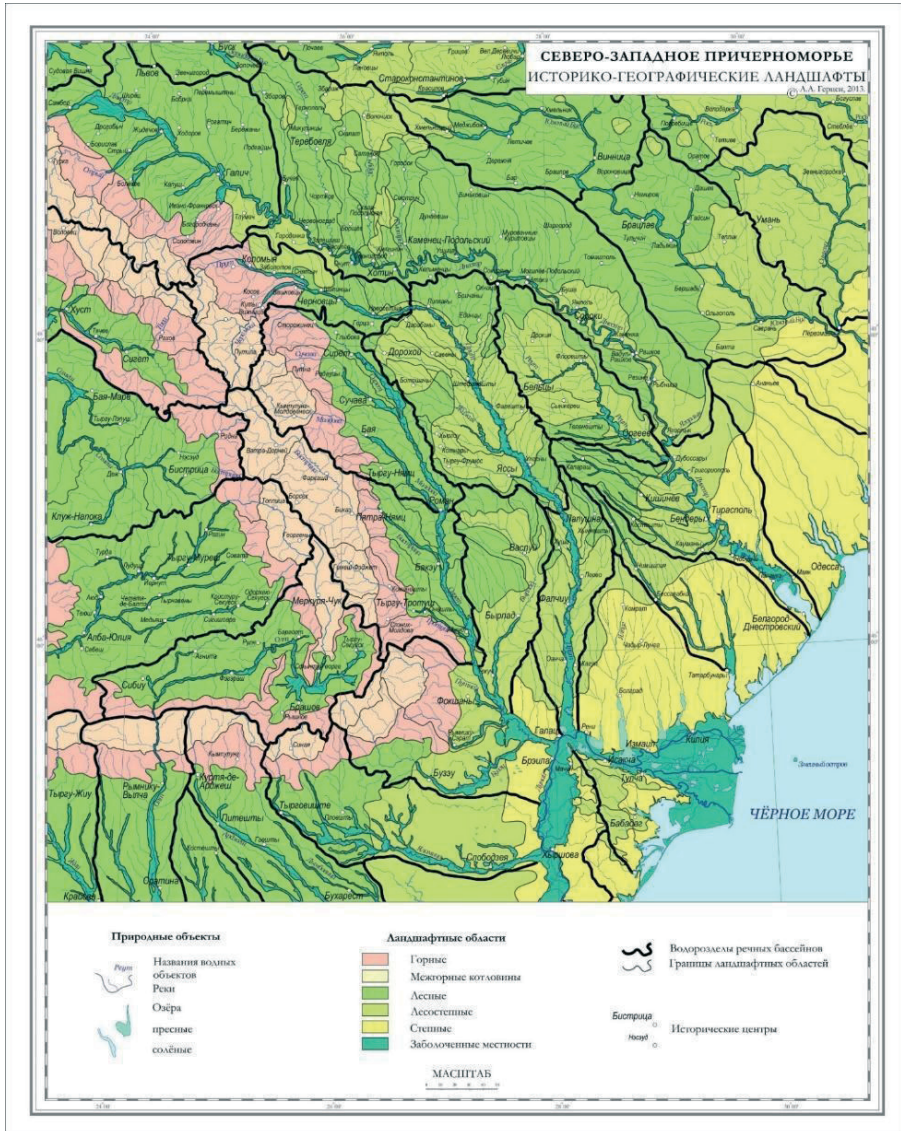

Fig. 3. Historic-geographical basins and landscapes of the North-Western Black Sea region. Geographical map [Herzen 2013].

Fig. 4. Bright Mediterranean features in culture: Pelika (a vessel for wine dilution; Scythian culture, Greek imports, 4th century BC) and a Roman wolf near the building near the Historical Museum in Chisinau [Galkina 2019].

Regional historic-geographical research on the example of historically complex, old-developed regions, such as Central Europe, also provides very productive results that allow us to draw reasonable conclusions that such an integrated historic-geographical approach can be useful for solving historical and modern scientific and practical problems.

The geographical location of the North-Western Black Sea region at the junction of the largest natural and civilizational zones has caused a significant variety of its physiographic and socio-economic conditions, long historical development and a rich cultural heritage, which for many centuries was of great importance for historical, ethnocultural, political and economic development of the Eurasian space.

A comprehensive historic-geographical approach allows to present historic-geographical landscapes as an integral natural-anthropogenic geosystems, the study of which integrates the accumulated knowledge of various scientific branches, and also provides a basis for further geographic, historical, ethnographic, cultural, and other scientific and practical research. The high diversity of historic-geographical landscapes, together with the historic-geographical regions formed in them as a result of a centuries-old historical process, led to their significant ethnic and religious differences, multiple patterns, significant diversity of identities and political preferences, rich cultural heritage.

In determining the boundaries of an informal region, a classic example of which can be considered the Mediterranean, an integrated and interdisciplinary approach is necessary. It is essential to take into account the entire set of its boundaries, which are determined by a number of criteria and characteristics. Moreover, they need to be analyzed not separately, but in interaction. For example, in determining the boundaries of the Mediterranean according to natural criteria, it is necessary to take into account their interaction with ethno-cultural and economic factors, primarily agricultural ones. Analysis of modern political and administrative borders will only be formalist, without taking into account movement either in time (historical shifts in the geopolitical structure of the region) or in space (the role of migrations in mixing and interaction of local peoples and migrants). The most stable borders are the natural boundaries, which include climatic and geological ones, as well as cultural-historical boundaries, based on archaeological and historical criteria. The most unstable borders are political and administrative ones (if we analyze their changes over a considerable period). Modern globalization, which began, however, centuries ago, is gradually eroding the cultural boundaries of the region. Many criteria for determining the boundaries of the Mediterranean need to be clarified and justified with more accurate evidence. The more criteria and factors for the formation of an informal region are analyzed, the more accurately it will be possible to determine its boundaries. The Mediterranean as a whole is a promising area of study.

The study was carried out with the financial support of the Russian Foundation for Basic Research in the framework of the Research Project No. 19-05-00533 A.

Bibliographical references

1. Berg L.S. Geograficheskie zony Sovetskogo Soyuza. Izdanie tret'e. M.: OGIz, 1947.
2. BRE – Bol'shaya Rossijskaya enciklopediya: V 35 t. M., 2004–2017.
3. Dokuchaev V.V. K voprosu o pochvah Bessarabii // Pochvovedenie. 1900. № 1. S. 1-22. Otd. izd. Kishinev: Gosizdat Moldavii, 1950. 55 s.
4. Herzen A.A. Evolyuciya administrativno-territorial'nogo deleniya Moldavii: Dis. ... kand. geogr. nauk. Moskva. 2010.
5. Herzen A.A. Istoriko-geograficheskie landshafty Severo-Zapadnogo Prichernomor'ya // Voprosy geografii. 2013. № 136. C. 228–242.
6. Galkina T.A. Vvedenie i dr. razdely / Yuzhnaya Evropa («Strany i narody»). M., «Mysl'».
7. Galkina T.A. Sredizemnomor'e i Prichernomor'e – kriterii opredeleniya granic regiona. / «Prichernomor'e v XXI veke: social'no-ekonomicheskoe razvitie i

- mezhtional'nye vzaimodejstviya v kontekste globalizacii. Materialy mezhdunarodnoj konferencii v Rostove-na-Donu na baze Severo-Kavkazskogo NII ekonomicheskikh i social'nyh problem YUzhnogo federal'nogo universiteta, 15-18 iyunya 2011 goda. Rostov-na-Donu, «Vuzovskaya kniga», 2011.
8. Galkina T. et Kolosov V. La région méditerranéenne dans le système-monde / Mare Nostrum. Dynamiques et mutations géopolitiques de la Méditerranée. Sous la direction de André-Louis Sanguin. Paris, L'Harmattan, 2000, pp. 307-320.
 9. Gumilyov L.N. Etnogenez i biosfera Zemli. L., 1989.
 10. Rossijskoe pogranič'e: vyzovy sosedstva / Pod red. V.A. Kolosova – M., 2018 – 562 s.
 11. Tanfil'ev G.I. Geografiya Rossii. Odessa, 1916–24.

TRANSFRONTAL COOPERATION ROMANIA - REPUBLIC OF MOLDOVA. CASE STUDY: EVALUATION OF SMURD PROJECT

Constantin-Vasile ȚOCA, PhD, University of Oradea, Romania
Aliona MOROZAN, master student, University of Oradea, Romania

Abstract

One of the challenges of the EU-Moldova relations is the cooperation on the more active involvement of the Moldovan border regions in solving the regional problems through cross-border cooperation programs and initiatives. In this context, we wanted to analyze the bilateral relations between Romania and the Republic of Moldova through the cross-border cooperation programs. According to the Association of European Border Regions "Cross-border cooperation involves the planning, development and implementation of mutual projects between administrations, civil society groups and trade institutions belonging to the border areas of neighboring countries." As the case study, we will evaluate the SMURD project, "Improvement of the response capacity of Mobile Emergency Service for Resuscitation and Extrication (SMURD)" as an example of good practice.

Keywords: Cross-border cooperation CBC, Romania, Republic of Moldova, Cross-border projects, SMURD

CZU: 339.9:61(478+498)

Introduction. The bilateral relations between the Republic of Moldova and Romania present an advanced degree of complexity due to common history, language and traditions. In order to have a more accurate picture of cross-border cooperation (CBC) in general, in order to customize CBC at the border between Romania and the Republic of Moldova, we will review some conceptual delimitations of CBC. Borders

also favor differences in salaries, working conditions, prices, taxes, the business environment, and law enforcement. [1] In this context, borders can also be an opportunity if they can benefit from regional development. The use of a border as a gateway - legal or illegal - means that the border is a resource for those who operate on it, generating benefits that would not be available without frontiers. [2] The border between states has also been seen as an obstacle to the development in the regions. These regions are often peripheral ones because daily contacts along the border are not possible for historical and security reasons. And in this context, it is necessary to transform the border into a possibility of development both at the internal and external borders of the EU [3].

Cross-border cooperation becomes one of the most important instruments, but also stages in the gradual realization of European integration. European integration needs these cross-border spaces to prove reliability, originality and legitimacy, these regions become a kind of privileged laboratories of the European construction. Cross-border cooperation is a result of stability, but also a tool to prevent conflicts and possible divisions. [4]

By Article 2. 1. of the Madrid Convention 1980, cross-border cooperation is defined as: *“any concerted action designed to reinforce and foster neighbourly relations between territorial communities or authorities within the jurisdiction of two or more Contracting Parties and the conclusion of any agreement and arrangement necessary for this purpose. Transfrontier co-operation shall take place in the framework of territorial communities’ or authorities’ powers as defined in domestic law. The scope and nature of such powers shall not be altered by this Convention.* “[5].

Another definition for the concept of cross-border cooperation would be a concerted process for establishing neighborhood relations between local decision-makers and authorities on both sides of a state border, being a diverse process involving relationships, actors, legal, institutional frameworks and financial instruments. [6].

Cross-border cooperation can be conceived in relation to direct collaboration between areas along the border. Collaboration can be done in all areas, between national, local and regional authorities, involving all actors. The credibility, efficiency and legitimacy of European construction and integration are also dependent on the success of cross-border cooperation. [7] A basic principle of cross-border cooperation would be to create contractual areas in frontier areas in order to find common

solutions to similar problems and not to ignore the specificities and particularities of the neighborhood issues it is facing. [8].

Cross-border cooperation is a key element of EU policy towards its neighbors. It supports sustainable development along the EU's borders, helps to reduce differences in living standards and address common challenges along these borders, promotes cooperation between EU countries and border countries with the EU. Fundings can also be provided through a program between several EU neighboring states which are located, for example, in the same area. [9].

Cooperation was designed on the basis of the principles of the European Union's territorial cooperation model, but adapted to the specificity of the Union's external cooperation. What characterizes cross-border cooperation programs and makes them a unique cooperation mechanism is the firm commitment and ownership of participating countries based on:

- a balanced partnership between the countries involved in the border: member states and neighboring countries have equal rights in program decision-making and projects receive budget only if they are implemented by partners from both sides;
- management is entrusted to a local or national authority from a member state, selected jointly by all countries participating in the program;
- the common legal framework and the implementing rules. [10]

There are three main objectives on which cross-border cooperation is based:

- promoting economic and social development in border areas;
- tackling common challenges (public health, environment, safety and security);
- creating better conditions for the mobility of people, goods and the European Neighborhood and Partnership Instrument (ENPI or ENPI) complemented existing instruments and worked on the experience of the Neighborhood Program initiated for the period 2004-2006;
- the financing was based on the following main objectives:
 - promoting viable development in border regions;
 - cooperation in the field of environment, public security;
 - conflict prevention and organized crime;
 - promoting cross-border cooperation at local level [11].
- ENI CBC aims to create a common area of prosperity and good ne-

neighborhood among EU Member States, to which end the ENI has three strategic objectives [12]:

- to promote economic and social development in the regions on both sides of the common borders;
- to address common challenges in the environmental, public health, safety and security spheres;
- to promote better conditions and ways to ensure the mobility of people, goods and capital.

Case Study: Evaluating the project “Improvement of the response capacity of Mobile Emergency Service for Resuscitation and Extrication (SMURD) through a joint integrated system for efficient monitoring and disaster consequences mitigation, in regard to the population in the common boundaries Romania, Ukraine and Republic of Moldova“.

A project of major importance and a special utility in the Romania - Moldova cooperation relations was the expansion of SMURD services in the Republic of Moldova. Funded under the Romania - Ukraine - Republic of Moldova Operational Program 2007- 2013 and implemented by the Ministry of Internal Affairs through the General Inspectorate for Emergency Situations in Romania (IGSUR), the project *“Improvement of the response capacity of Mobile Emergency Service for Resuscitation and Extrication (SMURD) through a joint integrated system for efficient monitoring and disaster consequences mitigation, in regard to the population in the common boundaries Romania, Ukraine and Republic of Moldova”*, was officially launched on August 8, 2013. [13] The SMURD project falls under Priority 2 - *“Environment and Emergency Preparedness”*.

The aim of this project is to create and strengthen an integrated, joint medical system, effective monitoring and disaster mitigation, improved emergency preparedness and intervention in line with EU standards and procedures [14]. This project has increased the responsiveness of mobile emergency services, resuscitation and decommissioning along the common borders with Romania, by air, ground and water.

Project budget: 6. 675,959.34 euros

External contribution: 6,008,363.41 euros

Co-financing amount: 667,595.94 euros

Duration: March 2013 - March 2015

Applicant: General Inspectorate for Emergency Situations of MIA, Ro-

mania Partners: General Inspectorate of Aviation of the MIA (Romania) and the Civil Protection and Emergency Situations Service of the MIA (Republic of Moldova). [15] The main objectives and activities of the project:

1. General objectives

- improvement of the quality of public emergency services in the cross-border area of Romania (Iași, Vaslui, Galați, Tulcea, Braila) - Republic of Moldova, increase of management intervention capacity in emergency situations and increase the level of health and safety of the inhabitants;
- the long-term development of solutions to the problems encountered in emergency situations at the Romanian - Moldovan border and the provision of adequate infrastructure and services for mitigating the consequences in emergency situations;
- strengthening the cooperation and functioning between the emergency management structures in Romania and the Republic of Moldova with a view to improving security and protecting the population.

2. Specific objective:

Improving the Mobile Emergency Response SMURD in Romania - preparedness and intervention in case of emergency through the joint integrated system for monitoring, efficient control and mitigation of the joint consequences (the borders of Romania and the Republic of Moldova). [16]

3. Project activities: *Activity 1*: “Managing, coordinating and monitoring the project”; *Activity 2*: “Analysis of the existing legal framework” - this activity was the starting point for establishing the framework for emergencies that may arise in one situation in the two partner countries. As a result, on 21 February 2014, the Agreement between the Government of Romania and the Republic of Moldova providing mutual support for cross-border interventions in case of medical intervention and emergency situations was signed. This agreement was ratified by Law no. 116 of 11 December 2014 and published in the Official Gazette of Romania no.2 of 05.01.2015. *Activity 4*: “Investments for joint interventions” - in this activity, technical means and intervention equipment were purchased, such as:

Decontamination equipment: 1 helicopter;

Technical means of radio communication: 2 special vehicles for collective casualty and rural rescue, 1 special chemical laboratory and radiometric research, 1 special laboratory for evacuating the population in case of disaster.

Activity 5: “Elaboration of a set of monitoring and intervention procedures and methodologies” - cross-border disaster relief in terrestrial and aerial means and the provision of 1st and 2nd stage first aid emergency medical assistance.

Activity 6: “Joint Vocational Training Activities” - SMURD has organized training sessions for 8 trainers who will continue to prepare future paramedics.

Activity 7: “Joint Cooperative Exercises” - this activity was aimed at testing the implementation of the directive on procedures and methodologies for joint intervention. On this occasion a mass and field exercise was organized in October 2014 in the eligible area between Romania and Moldova.

Activity 8: “Project Audit” [17] In a press release, State Secretary at the Ministry of Health Raed Arafat said: “*Disasters do not know borders. Through this project we want to start an intensive collaboration between our specialists in emergency situations and the specialists from the Republic of Moldova. However, to work together, we must, on both sides, follow certain steps. We must, first of all, remove the bureaucratic and administrative walls and establish a common legal framework so that we can deploy our rescue missions across the border, as we can do in the country.*” [18]

The Civil Protection and Emergency Situations Service organized a workshop from 29 October to 1 November 2013. Representatives of the institutions - crisis management such as the Ministry of Health and Border Police attended. The purpose of this workshop was to exchange experience and practices of EU Member States to strengthen the Civil Protection and Emergency Situations Service for intervention and response in case of exceptional situations. It was also discussed the creation of an integrated call dispatch center in the Republic of Moldova with the objective to increase the SMURD response capacity along the Romanian air, ground and water border, as well as the medical aspects, such as qualified first aid. [19].

The second workshop took place between 23-26 July 2013 within the Civil Protection and Emergency Situations Service. During the workshop, the legislative framework in the Republic of Moldova was examined and its adaptation according to the criteria of operation of the special service, the main objective was to find the legal levers at the border. This objective was debated by specialists from the General Inspectorate for Emergency Situations, the General Inspectorate of Avia-

tion in Romania and representatives of the Civil Protection and Emergency Situations Service in Moldova. [20] Within the SMURD project, 25 doctors have been involved in training courses in Romania, in Iași and Targu Mures, which have formed the five joint emergency teams that will operate on the territory of the Republic of Moldova. [21].

The courses were organized from 7 October 2013 to 2 April 2014 at the Emergency Situation Inspectorate in Mureș district, within the Center for Training in Discharge and Emergency Medical Assistance. [22] On October 25, 2014, the Prut 2014 common ground exercise took place near Zagarancea, Ungheni district. More than 235 rescuers and firemen from the Republic of Moldova and Romania participated. The purpose of the exercise was to verify the viability of the joint action plan, as well as to train the personnel of the operational command and intervention services of the General Inspectorate for Emergency Situations, the General Aviation Inspectorate of Romania and the Salvation and Fire Service of the Republic of Moldova, as well as Ministry of Health of both countries. Common ground and air crews participated in this exercise. Several activities of this exercise involved the General Police Inspectorate, the Customs Service, the Border Police, the Ministry of Transport. [23] The activities of the exercise consisted of the collaboration of structures for Romanian and Moldovan emergency situations to coordinate some firefighting, decommissioning, decontamination, medical triage following a railway and road accident involving toxic substances, dangerous. [24] Between July 29 and 30, 2015, the Giurgiulesti 2015 exercise, a Moldovan-Austrian exercise, involving an SMURD aeromedical crew from Romania, took place. The exercise took place near Giurgiulesti village, Cahul district. The purpose of this exercise is to improve the experience of managing national situations of exceptional magnitude following natural disasters. [25] Following this exercise, the rescue teams' intervention skills were checked in various cases, the actions were managed on the ground by the Civil Protection and Emergency Situations Service. [26].

Important achievements in the project

A very important aspect of the implementation of the project was the launching on 28 August 2014 of the first Mobile Emergency Service for Resuscitation and Extrication in Balti. Starting September, the paramedics of the Civil Protection and Emergency Situations Service

of the MIA and doctors from the Emergency Medical Service will work in the institution to intervene in risk situations. [27] It will work in the search detachment, no. 2 in Balti, a subdivision of the Civil Protection and Emergency Situations Service.

The Romanian Government, for supporting the national SMURD project, donated to the Republic of Moldova five performance vehicles, two of which are type C - for intensive care and the other three type B - are based on resuscitation equipment for transporting the patient to the hospital. [28] A mobile laboratory for radioactive and chemical investigations and 32 wireless radio equipment - mobile and portable communications have also been purchased. The machines are equipped with video cameras where doctors can monitor the patient's condition. Paramedicine courses were followed by 24 firemen from Moldova, Iași and Târgu Mureș. During the first nine months of activity, the SMURD Balti crews intervened in more than 2,000 cases. [29].

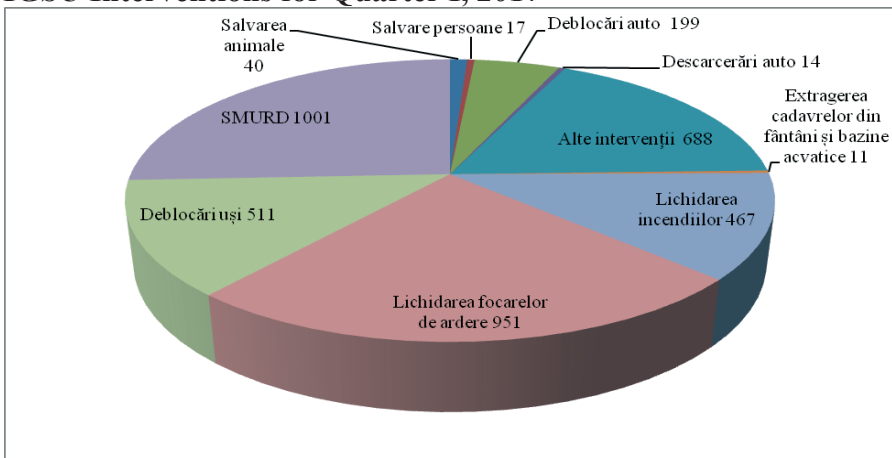
In January 2015 the second SMURD regional center was opened in Cahul. The eligible area of SMURD Cahul interventions are the Leova, Taraclia and Cantemir districts, with a population of 280.000 people. It can intervene in four districts in the southern part of the Republic of Moldova with the help of trucks that are received from the Government of Romania. In just the first two months of activity, paramedics from Cahul gave first aid to over 750 people, of whom 72 children also helped to the born of a child during a blizzard. The staff of the center consists of 20 paramedics, former firemen, who have completed a training course, most of them in Iasi, but also in Cahul with the help of Romanian trainers. [30]The third SMURD center was opened in Edinet on the 8th of September 2016, located in the Edinet Situations Department. This comes as an additional force for SMURD in Balti, with a larger area of intervention in Edinet and Briceni district, within a radius of 20 km. With a population of 250,000 people in the north of the country. [31] The SMURD Center has a B2 type car with 12 employees, SMURD paramedics - employees of the Emergency Situations Service and nurses - employees of the Ministry of Health, and they will provide first aid after exceptional situations and road accidents. [32] An integrated dispatch will be opened in Comrat in the Gagauz region.

Within the framework of the project for technical support, the US Government granted a \$ 50,000 grant to Edinet. The building of firemen

and rescuers was rebuilt from this money, which led to the improvement of the quality of work. During 2014, the employees of the Directorate saved 581 people and prevented the destruction of goods worth almost 218.8 million lei. [33] Following the meeting of the Head of the Civil Protection and Emergency Situations Service, Mihail Harabagiu with the State Secretary of the Romanian Ministry of Internal Affairs, Raed Arafat made a decision to extend the SMURD cross-border project to Moldova, which will be named SMURD 2 and is to be implemented by the end of 2020. [34] The budget of this project will amount to over 10 million euros. Moldova will benefit from 10 ambulances, 4 decommissioning vehicles, 4 helicopter landing strips and 2 emergency departments. [35].

Following the implementation of the SMURD 2 project two new SMURD centers were opened in Cimislia and Hancesti. Three trainers of the Emergency Situations Service in Târgu Mureș, 13 IGSU employees were trained. The courses lasted four weeks, after which they practiced in Iași with doctors and paramedics in Romania. [36] Since the start of the project in the Republic of Moldova and by the end of 2016, there have been over 8000 tertiary SMURD interventions for first qualified aid, and the Iasi helicopter intervened in 23 emergency cases. [37] Below we perform a comparative analysis of IGSU interventions for the first quarter of 2017-2018:

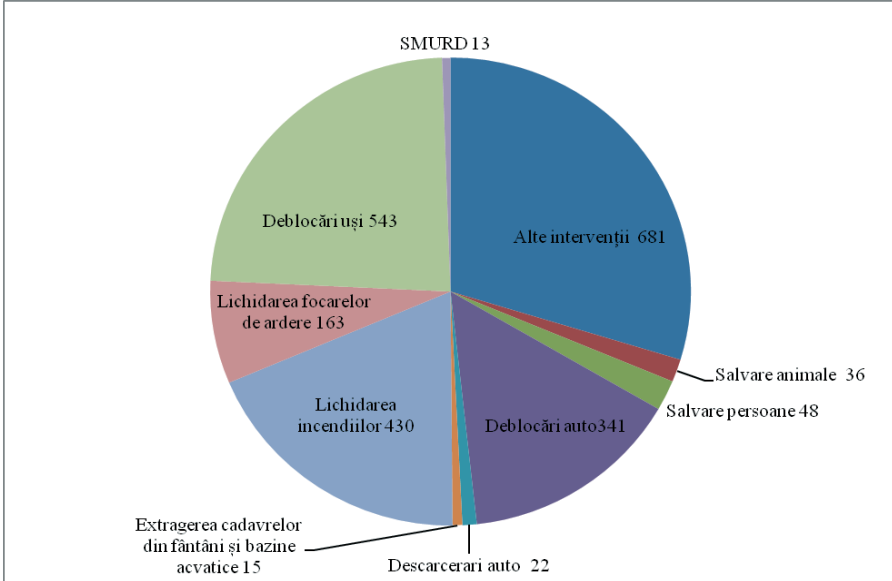
IGSU Interventions for Quarter I, 2017

Source: http://dse.md/sites/default/files/pdf/1_Nota_IGSU_trim_I_2017.pdf

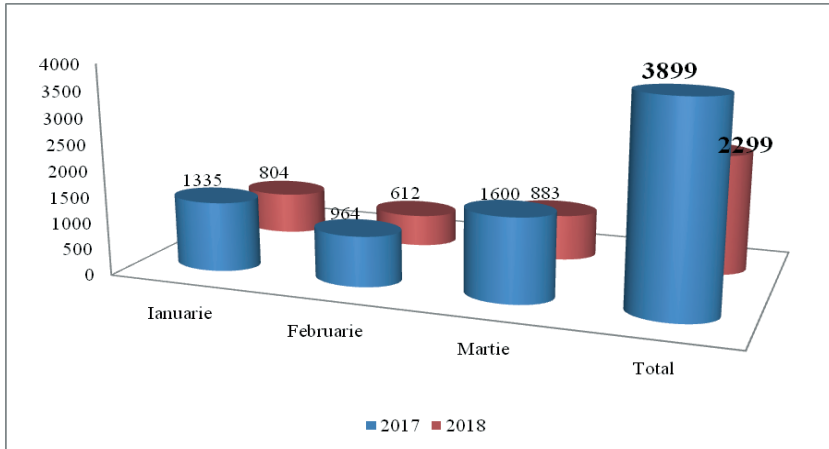
IGSU Interventions for Quarter I, 2018

Source: http://dse.md/sites/default/files/pdf/1_Nota_IGSU_3_luni_2018.pdf

The General Inspectorate for Emergency Situations of the Ministry of Internal Affairs focused on the achievement of the institutional objectives aimed at ensuring measures for the protection of persons and material assets in the event of an exceptional situation, including fires. According to the above graphs, we can mention that for the three months of 2017 there were a total of 3899 interventions on average 50 per day and for the same period of 2018 there were a total of 2299 interventions on average 40 interventions per day. [38]

Interventions compared to three months of 2017-2018

Source: http://dse.md/sites/default/files/pdf/1_Nota_IGSU_3_luni_2018.pdf

Analyzing the exceptional situations that occurred on the territory of the Republic of Moldova during the first quarter of 2018, we see that they decreased by 17%, compared to the first quarter of 2017. The material damage created by the exceptional situations was estimated at about 406.6 thousand lei compared to 399 thousand lei in 2017. During the year 2018 there were 410 fires and 419 fires during the year 2017, in which 48 persons died, including 3 children, and in 2017 26 persons and 1 child died, 5 persons were traumatized, a loss worth more than 22 million. 491.5 lei compared to 2017, in which there was a loss of 13 mln. 515m lei. [39] There have been several activities to alert, intervene and inform citizens with the help of the media about exceptional situations and their liquidation interventions, with the help of fire fighting actions as well as rescue actions and first qualified medical aid. These IGSU activities consist of:

Conducting firefighting actions and saving lives;

Carrying out actions for the deportation of persons following road accidents;

Evolution of the Salvation and Fire Brigade Galleries where employees' merits are highlighted and IGSU collaboration with other institutions;

Winter intervention actions, saving people;

Actions to unlock doors to rescue blocked citizens in their homes;

Implementation of national and cross-border SMURD interventions to rescue citizens and provide qualified support;

Providing additional team training for SMURD paramedics.

Thus, these actions were the source of informative communications about the actions and activities of rescuers, firefighters and SMURD teams. [40]

For the future, the national SMURD proposes the following perspectives:

To open more centers near national and international routes;

The opening of an SMURD center in Chisinau would reduce the intervention times in exceptional cases;

Development of the SMURD-technical material base;

Creating modern helicopter take-off tracks near SMURD centers;

Further training of paramedics and training of instructors.

Conclusions

The vitality of the states is ensured not only by their internal, economic and social policy, but also by the good-neighbor relationship at their borders. The relationship between European states was one of the most important premises, or the European Union was created as a necessity to maintain cooperation relations on the European continent. As a key element for the European Union vis-à-vis its neighbors, cross-border cooperation is perhaps one of the most essential indicators of a state's welfare. Cross-border cooperation within the European Union is an example of good neighborliness for the international community, is the overriding requirement for overcoming economic, political and social barriers, perhaps the best diplomatic practice in maintaining and developing relations between two neighboring states . Cross-border cooperation can also be perceived as a tool to monitor and minimize cross-border crime, to reduce the illicit traffic of people and goods.

The Republic of Moldova is a state that has signed the Association and Free Trade Agreement with the European Union, and good relations with its neighbors and cooperation at all possible levels is an axiom for accelerating the accession process. In the process of accession of the Republic of Moldova to the European Community, Romania is the catalyst of the Brussels-Chisinau dialogue, so the cooperation between Romania and the Republic of Moldova has surpassed a qualitatively and quantitatively

higher level than the previous one due to Romania's full membership of the EU. At this stage, expanding the areas of cooperation, implementing sustainable projects is a priority, both for Romania, but especially for the Republic of Moldova. The Joint Operational Program Romania - Ukraine - Republic of Moldova 2007-2013 was a cross-border cooperation exercise involving three states, of which only one EU member was the first cross-border cooperation program at the external borders of the European Union. Starting from the purpose and objectives of the program, we can conclude that the priority areas at that stage were the economic, social and, of course, the environment. All three priority axes have been approved, taking into account the economic, social and environmental situation of the countries concerned in the program.

The Republic of Moldova and Ukraine states which at the present stage tended to join the European Union at that stage had an overpriced economic and social policy, thus through ROP 2007-2013 and CBC made an effort to assimilate the European practice and adjustment of national standards to European ones. Economic and political homogeneity, common traditions and customs have ensured the development of Euroregions and, together with this, facilitated the absorption of European funds. The field of health was of great interest, so through the cross-border cooperation, the first SMURD centers were opened in Moldova. Starting from the aim of the project, regarding the creation and consolidation of a unique and integrated medical system common to the states on one side and the other side of the Prut, the project has managed to reduce natural calamities, develop response capacities and rapid intervention in emergency situations and adjusting them in line with EU standards and procedures. Improving the practice of writing projects with funding through the Joint Operational Program, conducting Euroregional studies and institutional opening would be the main premises in the process of advancing bilateral relations through cross-border cooperation between Romania and the Republic of Moldova. Previous experience has led the European Union to also finance the Joint Operational Program Romania - Moldova 2014-2020, which is no longer a practice but a deepening of the development process between Romania and Moldova, and this is demonstrated in the first -plan of delimitation of the actors involved in the program: there is no longer a trilateral presence Romania-Ukraine-Republic of Moldova.

Through cross-border cooperation, the European Union pursues familiarization with its own values, placing a sign of interest on the concept of good governance. For the present and the future, it is intended to ensure the political stability of the Republic of Moldova and Ukraine as first recipient countries and of Romania as a member of the EU and a state with a monitoring role of the first beneficiaries, or the political instability is the first impediment in the implementation of cross-border cooperation.

Bibliographical references

1. Luis De Sousa, “*Understanding European Cross-border Cooperation: A Framework for Analysis*”, în: First Article, European Integration 2012, nr.1-19, p. 4.
2. Jussi Laine, “*Border Paradox: Striking a Balance between Access and Control in Asymmetrical Border Settings*”, în: *Eurasia Border Review*, p. 55.
3. Editori Mircea Brie și Kozma Gabor „*From Smaller to Greater Europe: Border Identity Testimonies*”, in *EuroTimes* Volumul 2, Editura Oradea University Press, Oradea, 2006, p.87.
4. Nicolae Dandiș „*Corelația cooperării transfrontaliere cu procesul de integrare europeană: Abordări conceptuale*”. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Corelatia%20cooperarii%20transfrontaliere%20cu%20procesul%20de%20integrare%20europeana.pdf
5. *Convenția cadru – europeană din 21 mai 1980 privind cooperarea transfrontalieră a colectivităților sau autorităților teritoriale*, <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventia-cadru-europeana-din-21-mai-1980-privind-cooperarea-transfrontaliera-a-colectivitatilei-sau-autoritatilor-teritoriale-emitent-act-international-publicat-n-84669.html>
6. I. Horga, C. Țoca, F. Chirodea „*Evaluarea cooperării transfrontaliere la frontierele României*”, Editura Primus, Oradea, 2013, p. 43.
7. I. Gh. Bărbulescu, M Brie, N. Toderaș „*Cooperarea transfrontalieră între România și Ucraina, respectiv între România și Republica Moldova. Oportunități și provocări în perioada 2014-2020*”, studii de strategie și politici SPOS 2015 – nr. 2, București 2016, p. 26.
8. Charles Ricq, „*Manual de cooperare transfrontalieră pentru uzul colectivităților locale și regionale în Europa*”, Ediția a 3-a, București, 2000, p. 10.
9. Klara Czimre. „*Cross- Border Co-operation Theory and Practice*”, Debrecen 2006, p. 41.
10. Cross Border Cooperation, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/cross-border-cooperation_en
11. „*Study on Legal Instruments and Lessons Learned from the Evaluations Managed by the Joint Evolution Unit. Final Report*”, iulie 2011, pp. 23-24, https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/evaluation-cooperation-ec-legal-1292-main-report-201107_en_0.pdf

12. Fonduri Europene Structurale și de Investiții, „Programul Operațional Comun România - Republica Moldova 2014-2020”, <http://www.fonduri-ue.ro/ro-md>
13. I.Gh. Bărbulescu, M.Brie, N.Toderaș, *op.cit.*, p. 70.
14. Government of Republic of Moldova, „Strategic planning projects for Moldova's modernization discussed at government”, 07.07.2017, <https://gov.md/en/content/strategic-planning-projects-moldovas-modernization-discussed-government>
15. Inspectoratul General pentru Situații de Urgență, „Demararea și implementarea proiectului transfrontalier SMURD”, <http://www.dse.md/ro/communicate/demararea-%C5%9Fi-implementarea-proiectului-transfrontalier-smurd>
16. Joint Operational Programme Romania-Republic of Moldova 2014 – 2020. Large infrastructure projects proposed for the direct award, p.6, http://dse.md/sites/default/files/Project%20Summary_var.final.depusa-.pdf
17. *Ibidem*, pp. 7-8
18. Alexandra Costin „Elicopter SMURD și alte echipamente de salvare la Iași pentru Republica Moldova” în *Ziarul de Iași*, 09.08.2013, <https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/elicopter-smurd-si-alte-echipamente-de-salvare-la-iasi-pentru-republica-moldova--18704.html>
19. Inspectoratul General pentru Situații de Urgență „Atelier de lucru Republica Moldova-România, organizat de Serviciul Protecției Civile”, <http://dse.md/ro/communicate/atelier-de-lucru-republica-moldova-rom%C3%A2nia-organizat-de-serviciul-protec%C5%A3iei-civile>
20. „Atelier de lucru pentru implementarea proiectului SMURD în Moldova”, <http://www.dse.md/ro/communicate/atelier-de-lucru-pentru-implementarea-proiectului-smurd-%C3%AEn-moldova-video>
21. Irina Papuc. „Studii la SMURD. Mai mulți medici moldoveni vor merge în România pentru instruire”, în *SănătateInfo*, 15.08.2013, <http://e-sanatate.md/News/815/studii-la-smurd-mai-multi-medici-moldoveni-vor-merge-in-romania-pentru-instruire>
22. Virginia Dumitraș. „Ce au învățat paramedicii moldoveni instruiți în România, care vor lucra la prima stație SMURD din Bălți.” *La noi așa ceva nu se practică. Sper că așa mai mulți moldoveni vor avea șansă să trăiască* în *SănătateInfo*, 15.08.2014, <http://e-sanatate.md/News/3209/ce-au-invatat-paramedicii-moldoveni-instruiti-in-romania-care-vor-lucra-la-prima-statie-smurd-din-balti-la-noi-asa-ceva-nu-se-practica-sper-ca-asa-mai-multi-moldoveni-vor-avea-sansa-sa-traiasca>
23. „Prut 2014 – exercițiu comun al pompierilor români și moldoveni”, https://agentdapompierului.ro/articole/Aplicatii_Tactice/2014_10/Prut_2014___exercitiu_comun_al_pompierilor_romani_si_moldoveni.html
24. „Finalul exercițiului comun româno- moldovean „Prut 2014”, <http://isujis.ro/comunicat-de-presa/finalul-exercitiului-comun-romano-moldovean-prut-2014>
25. „În sudul țării se desfășoară exercițiul „Giurgiulești 2015”, în *MoldovaSuverană*, http://moldova-suverana.md/article/in-sudul-tarii-se-desfasoara-exercitiul-giurgiulesti-2015_11550
26. „În perioada 29-30 iulie 2015 va avea loc exercițiul de teren „Giurgiulești 2015”, în *Provincial*, 28 iulie 2015, <http://provincial.md/actual/in-perioada-29-30-iulie-2015-va-avea-loc-exercitiul-de-teren-giurgiulesti-2015#>

27. Virginia Dumitraș. „A fost deschis primul centru SMURD din Republica Moldova. Am primit cinci autospeciale de ultimă generație”, în *SănătateInfo*, 28.04.2014, <http://www.e-sanatate.md/News/3270/a-fost-deschis-primul-centru-smurd-din-republica-moldova-am-primit-cinci-autospeciale-de-ultima-generatie>
28. Inspectoratul General pentru Situații de Urgență. „Proiectul Național SMURD este lansat în Republica Moldova” <http://www.dse.md/ro/communicate/proiectul-na%C5%A3ional-smurd-este-lansat-%C3%AEn-republica-moldova-foto-video-de-spc-se>
29. „SMURD – în slujba omului aflat în situații critice”, http://euprojects.md/ro/proiecte/smurd_-_in_slujba_omului_aflat_in_situatii_critice.html
30. „SMURD: sute de oameni salvați de un nou serviciu de urgență”, în *Moldova-Plus*, 26 martie 2015, <https://medium.com/@MoldovaPlus/smurd-un-serviciu-european-ca08774d789e>
31. „SMURD inaugurat și la Edineț”, https://noi.md/md/news_id/90590
32. „Un nou centru SMURD”, https://www.publika.md/un-nou-centru-smurd-a-fost-deschis-la-edinet_2738781.html
33. „Investițiile Europene în Raionul Edineț”, <http://www.euacum.md/ro/edinet-lopatnic/>
34. Lilia Traci „SMURD se extinde în Republica Moldova”, în *ARGERPRES* <https://www.agerpres.ro/sanatate/2016/08/08/smurd-se-extinde-in-republica-moldova-12-57-03>
35. Claudia Spridon „SMURD se extinde în R.Moldova”, în *Societate*, https://adevarul.ro/news/societate/smurd-extinde-republica-moldova-1_57a859c35ab6550cb892e4fe/index.html
36. Iurii Botnarenco „SMURD va fi lansat în scurt timp și la Cimișlia”, 7 noiembrie 2017, în *Adevărul.md*, https://adevarul.ro/moldova/social/smurd-lansat-scurt-timp-cimislia-1_5a0191665ab6550cb8e8177f/index.html
37. „Un nou serviciu mobil SMURD va fi inaugurat la Edineț”, 08.09.2016, <https://radiochisinau.md/un-nou-serviciu-mobil-smurd-va-fi-inaugurat-la-edinet-37496>
38. „NOTĂ cu privire la asigurarea măsurilor de protecție a populației și bunurilor materiale în caz de pericol sau declanșare a situațiilor excepționale, inclusiv incendiilor, ce s-au produs în Republica Moldova pe parcursul trimestrului I al anului 2018, cât și măsurile întreprinse pentru prevenirea acestora”, p. 2, http://dse.md/sites/default/files/pdf/1_Nota_IGSU_3_luni_2018.pdf
39. „Notă informativă cu privire la situațiile excepționale și incendiile care s-au produs în Republica Moldova pe parcursul lunilor ianuarie –martie 2018”, p. 2 http://dse.md/sites/default/files/pdf/2_SE_3_luni_2018.pdf
40. „NOTĂ cu privire la asigurarea măsurilor de protecție a populației și bunurilor materiale în caz de pericol sau declanșare a situațiilor excepționale, inclusiv incendiilor, ce s-au produs în Republica Moldova pe parcursul trimestrului I al anului 2018, cât și măsurile întreprinse pentru prevenirea acestora”, *op.cit.* pp. 8-9, http://dse.md/sites/default/files/pdf/1_Nota_IGSU_3_luni_2018.pdf

ISRAELI-PALESTINIAN CONFLICT AND ATTEMPTS OF ITS SETTLEMENT IN THE FRAMEWORK OF RELATIONSHIPS BETWEEN PARTIES AT THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY (2001-2009)

Sayed SAYED, *PhD student, IRIM, State of Israel*
(sayedsay@hinuchm.k12.il)

Sergiu NAZARIA, *doctor habilitate in Political Science, university professor, IRIM*
(sergnazar@mail.ru)

Abstract

The article, based on scientific literature from different countries and UN documents, exploring the relationship between Israel and Palestine in the Middle East settlement at the beginning of the XXI century in the period of the governments of A. Sharon and E. Olmert (2001-2009). Negotiations between the parties led to nothing and none of the main issues in achieving peace between the Palestinians and Israelis were resolved: Palestinian independence has not yet been proclaimed, refugees cannot return to their places of residence, Jerusalem's status has not been determined, Israel's settlement policy remains unchanged.

Keywords: *occupation, conflict, agreement, Palestinian-Israeli relations, security, tratative, Israeli settlements in the Palestinian territories, Jerusalem*

CZU: 327.56(33)

Introduction. The longest conflict in the post-war world is the crisis in the Middle East, which originated after the proclamation of the SI and continues to the present [53; 70]. The only positive moment in the mat-

ter of the Middle East settlement is the fact that the parties to the conflict clearly understand that the issue should be resolved only by peaceful means. However, negotiations require concessions, and quite significant ones. It all depends on how the parties are ready for mutual compromises. Neither Israelis nor Palestinians are ready for this at the moment.

Scientific methodology. The work is based on the following principles: historicism, which allows to bring out the laws of development of the foreign policy of Middle Eastern countries at the turn of the XX-XXI centuries; objectivity, which requires a comprehensive consideration of factors affecting foreign policy and its generating conditions; the unity of the logical and historical, requiring a combination of studying the history of the object (foreign policy of Middle Eastern countries) with the theory (ie, structure, functions and relations), as well as with the development prospects.

At the same time, this work also relies on the scientific principles formulated in the framework of the theories of political realism and neorealism, which make it possible to understand the features of the functioning of domestic and foreign policies of Israel and Palestine.

Content. In February 2001, in the early elections, Ariel Sharon was elected the Israeli Prime Minister, who won a convincing victory, and supporters of the negotiation process on the settlement suffered a crushing defeat. The attitude to it is currently very different both in the world community and among researchers. Therefore, some authors perceive him as a war criminal and militarist [3; 17; 36], others see him as a consistent security fighter for Israel [11; 18; 30, p. 194], and still others consider him a politician who sought peace [10; 24; 51; 100].

Sharon proposed a “settlement” plan through “land swap” [95]: transfer of some Israeli regions to Palestinians in exchange for the inclusion of settlements near Jerusalem. As a result, the Palestinians would have left 44% of the territory of the West Bank, that is, less than a tenth of “historic Palestine.” In turn, such a decision will always be unacceptable for Palestinians, although at that time 4.5 thousand square kilometers or 78% of the West Bank, including East Jerusalem, were under full or partial Israeli control.

In late 2003, Prime Minister A. Sharon put forward a unilateral delimitation plan with the Palestinians, designed to improve the security situation [97, c. 247]. On June 6, 2004, the Israeli Cabinet approved

the Sharon plan, which provided for the unilateral withdrawal of Israelis from Gaza and the evacuation of four settlements from the West Bank in 2005 [15; 29; 64, c. 414]. The plan for unilateral secession was adopted by the Knesset in October 2004. The withdrawal from Gaza meant not only the withdrawal of troops, but also the dismantling of Jewish settlements, and was a logical step, because there were only 7.5 thousand settlers surrounded by Arabs (1.4 million people.), and for their protection, Israel was forced to constantly send troops there and incur losses. The majority of Israelis supported this move.

Ariel Sharon made two seemingly strong moves: in June 2002 he began to build a separation barrier and announced the withdrawal of Israelis from Gaza in 2005 [9, 15.08.2002; 41, p. 4; 74, c. 19; 92, c. 97-98]. The barrier width from 60 to 100 meters consists of concrete walls, electronic and wire barriers and trenches [73, c. 126-127; 80]. It is being built in order to prevent the infiltration of terrorists into Israel, and in part, this goal has been achieved: the number of terrorist acts committed by suicide bombers has drastically decreased. The “security wall” route, approved by the Israeli cabinet in April 2006, involved the construction of 721 km of barrier structures [49, p. 2].

However, the Palestinians consider this business to be an encroachment on their lands: approximately 40% of the land of the West Bank, which is also divided into three isolated enclaves, will remain theirs after building the “wall” [31; 40, p. 52-53]. According to the UN, only 20% of the new wall line coincides with the “green line” [23, p. 2; 89, c. 62-63]. If we consider the new barrier route as the future border of Israel, then 10.1% of the West Bank or 57726 hectares will remain on the Israeli side. In addition, in order to continue the construction of the wall, it is planned to requisition another 6.8% of the territory (39068 ha) [28, p. 358; 32, p. 10; 34, p. 11]. Because of its construction, 48 Jewish settlements with a population of 171 thousand people will remain on the Israeli side. 60.5 thousand Arabs will be separated from the WBJR by a wall [32, p. 18; 99].

In this context, the former Prime Minister of Palestine Ahmed Qurei noted “Israel’s line is to preserve the existing status quo, striving for the final annexation of the territories of the West Bank, changing the demographic situation in favor of the Jewish state in Jerusalem” [67, c. 175]. At the end of 2006, there were 84 gates on roads built on the WBJR or leading to it in addition to the already existing checkpoints,

39 of which were not intended for Palestinians, 26 were permanently closed, and for using the rest, it was necessary to obtain Israeli permission [23, p. 2; 74].

In the West Bank, roads fall into three categories: with traffic completely closed to Palestinians, partially closed or with limited traffic [7, p. 14, 16; 40... p. 58; 73, c. 28-29]. According to experts of the World Bank, 50% of the territory of the WBJR is closed to Palestinians [22, p. 6]. Upon completion of the separation wall, 9.5% of the territory of the West Bank, including East Jerusalem, will be cut off from the PNA-controlled territory [39, p. 6; 73]. The wall will divide the Palestinian territory into parts. Special roads or tunnels, due to which transportation contiguity will be established, will connect them but there will be no territorial unity. Today, more than 60% of the fence has already been built, and the penetration of suicide bombers is seriously hampered [82, c. 116]. However, at the same time, it significantly complicates the creation of a viable Palestinian state [32].

American journalist Thomas Friedman wrote: „The WBJR is so fragmented by roads, roadblocks and fences designed to separate... Jewish settlements from Palestinian villages, that a Palestinian can fly from Jerusalem to Paris faster than get from Jenin in the northern West Bank to Hebron in the south” [13]. According to Russian researcher Alexander Krylov, ultimately, the construction of the separation wall means Israel’s actual abandonment of the borders that existed before June 4, 1967, the annexation and extension of Israeli sovereignty to a tenth of the Palestinian territories between the wall and the “green line”, as well as maintaining Israeli control over the rest of the Palestinian territories in the West Bank [73, c. 136].

The international community qualifies Israel as an “occupying power”, and “Israeli settlements in the occupied Palestinian territory, including Jerusalem, are illegal and impede the achievement of peace” [45; 72; 73]. On December 8, 2003, the UN General Assembly adopted a resolution demanding „Israel to cease and reverse the construction of the wall in the occupied Palestinian territory, including in East Jerusalem” [47; 48]. The GA appealed to the International Court of Justice in The Hague to give an urgent advisory opinion on the legal consequences of the Israeli wall.

On July 9, 2004, the International Court of Justice, in its Advisory Opinion, concluded that the construction of the wall by Israel seriously

restricted the right of the Palestinian people to self-determination [12, p. 78]. The opinion of all 15 judges, including American Thomas Burgen-thal, on the problems of borders, settlements and East Jerusalem was unanimous - they concluded that, in accordance with the UN Charter, the Fourth Geneva Convention, Israeli settlements in the occupied Pal-estinian territory, including East Jerusalem, are contrary to international law and therefore are illegal. The UN Security Council, the UN General Assembly and the International Court of Justice in The Hague¹⁰⁰ have repeatedly confirmed this conclusion [12; 40, p. 124; 50].

Of the approximately 40 resolutions adopted since 2006 by the Hu-man Rights Council, more than 70% condemn Israel. One of the EU leaders, Javier Solana, declared in London in July 2010 that since the peace process does not lead to anything, the international community would have to consider recognizing a Palestinian state in accordance with the UN resolution even without the consent of Israel [82, c. 119]. Former Israeli ambassador to the UN Gabriela Shalev expressed the opinion that Israel is “the most isolated, lonely country in the world” [16, 21.07.2010]. Dani Ayalon, an Israeli military expert, who said that if Israel should have been admitted to the UN now, it would certainly not have passed, in fact agrees with her [16, 27.11.2009].

However, complete unity prevailed inside Israel on the need for fur-ther construction of the wall, which was confirmed by the May 2006 parliamentary elections: all Israeli Jewish parties supported this project [73, c. 131]. At the same time, a survey conducted in March 2010 by the Hebrew University showed that 71% of Israel’s Jewish population supports the idea of a Palestinian state [4, p. 23].

Islamist Palestinian organizations, in response to Sharon’s policies, have unleashed individual terror. This method was extremely painful for the Is-raelis, claiming a huge number of lives. In response to the self-detonations of Palestinian suicide bombers (shahids), Israeli forces launched attacks on Palestinian cities. About a half thousand Israelis were killed and three times more Palestinians [80]. Sharon regularly threw more and more new forces at suppressing Palestinian resistance, but the bombings continued throughout Israel. The Palestinian authorities showed complete inability to resolve this issue by political means, and their authority in the eyes of the Palestinians themselves fell due to corruption, lack of professionalism and failure to solve social and economic problems [27; 75, c. 11; 102].

As a result, the economic situation in the Palestinian territories has steadily deteriorated. During the intifada, although Palestine received more foreign aid per capita than any other territory in the world, the GDP fell by 40%: for example, \$ 5 billion was transferred from 2001 to 2005 (although, according to various sources, over the past 70 years the US rendered assistance to Israel from 101 to 115 billion dollars; over the years, the financial assistance of the United States for Israel amounted to about 3 billion dollars per year, which is 20% of the entire Israeli military budget, and in 2016 fiscal year the amount of American assistance to Israel accounted for about 53% of all foreign military aid worldwide) [35, c. 137; 93, c. 141; 59, c. 92, 94; 77, c. 225, 226; 86]. Above all, this money went to enrich the Palestinian elite. The FATAH movement, which monopolized power in Palestine, was a corrupt bureaucratic machine [26; 102].

Against this background, the glorification of terrorism and “martyr shahids” is taking place and the authority of HAMAS is growing. This was facilitated by financial support to families of terrorists [20, p. 59]. The Palestinian youth, in the absence of any prospects, became the main reserve of anti-Israeli resistance, and the Palestinian police were unable to somehow restrict Islamist terror.

„Mass violence against the civilian population psychologically divided both nations... Previously, the Palestinians and the Israelis, despite the ongoing state of conflict, still tolerated each other. The Palestinians found work in Israel, they looked with interest at its political system, at the social security system. The Israelis willingly traveled to the territory, started a joint business there with the Palestinians, just rested and the like. Such interaction, most likely, has irretrievably gone. Jewish youth, according to local observers, has ceased to be interested in the affairs of the nearest neighbors” [62, c. 282].

In these circumstances, the peace process went downhill. This situation has caused great concern to the elites of the Arab world. The Crown Prince of Saudi Arabia put forward a settlement plan, approved in April 2002 by the Arab Summit in Beirut. It was declared the readiness of all Arab states to normalize relations with Israel in exchange for its withdrawal to the borders that existed on June 4, 1967 [38; 61, c. 77; 62, c. 283; 71, c. 13; 87, c. 333-334]. However, this project was late for 35 years. In addition to the Israelis, it was also rejected by HAMAS, which organized a terrorist act at the Park Hotel in Netanya on March 27, 2002,

killing 30 Israelis. In response to this, Israel launched the Operation “Defense Wall” against the Palestinian Authority. The situation was aggravated by the struggle between FATAH and HAMAS [61, c. 77].

After the death of Arafat in November 2004 and the coming to power of Abbas, some thought that a „new era in relations between the Israelis and the Palestinians” had opened [14]. While Arafat lived, the regime held on to its indisputable authority, but after his death, in the elections in January 2006, FATAH suffered a defeat. Victory went to HAMAS [79; 92, c. 98-99]. However, because of this victory, the Israeli government decided that it was not necessary to render assistance to the Palestinians, since this objectively leads to the support of HAMAS.

In March 2006, parliamentary elections were held in Israel. The negotiation process resumed under the government of E. Olmert, who replaced Sharon, who fell into a coma, in 2007 [68, c. 224-225; 87, c. 335] and a whole series of bilateral meetings of the Palestinian and Israeli sides were held. A lot of issues were discussed during these meetings, such as the final settlement, Jerusalem, borders, refugees, settlements, water resources and the return of prisoners. No agreement was reached on any of these issues within these meetings [60, c. 94-100; 76]. And this result was logical, since the negotiations took place against the backdrop of Israel’s military confrontation with Islamic terrorism [9, 28.08.2006; 42, 30.11.2009; 43, p. 17, 18]. On April 4, 2007, Israeli armed forces launched a series of targeted air strikes and special ground operations against the militants of HAMAS and Islamic Jihad in the Gaza Strip, which led to the cessation of the truce between HAMAS and Israel [52, c. 69-79]. On December 27, 2008, Israel launched a large-scale military operation „Cast Lead” against HAMAS in the Gaza Strip [42; 44]. It ended on January 18, 2009, killing more than 1,300 Palestinians [69, c. 38-39, 40-47; 85; 94, c. 27].

And with B. Netanyahu’s government coming to power in early 2009, the negotiation process generally reached an impasse [83]. Netanyahu remained a supporter of the continuation of Israeli settlement policy and an opponent of the creation of a Palestinian state [93, c. 159]. The Arabs, as a condition of peace with Israel, constantly demanded his departure from all the occupied Palestinian territories [21; 101].

At the same time, the concept of „land in exchange for peace” looks completely disastrous in the eyes of the Israelis, too. The arguments are as follows: „We left the south of Lebanon – and got Hezbollah with mis-

siles on our border, left Gaza - HAMAS ruled there, and if we go back to the 1967 borders – the enemy will suffice only one missile to destroy the International Airport Ben Gurion” [81, c. 89]. Moreover, against the backdrop of Hamas’s demands for Israel’s withdrawal to “truly legitimate” borders, as defined by the UN General Assembly resolution in 1947, the width of the Jewish state in the narrowest place between the Mediterranean Sea and the “green line” (the cease-fire line after the war 1949) is 13 kilometers. It is clear that Israel will never do this.

Conclusion. Thus, the Palestinian-Israeli negotiations in the early 2000s. yy none of the main issues in achieving peace between the Palestinians and Israelis resulted in and was not resolved: the independence of Palestine was not proclaimed, refugees could not return to their places of residence, the status of Jerusalem was not determined, Israeli settlement policy remained unchanged [67, c.173-181].

Bibliographical references

1. An Historical Encyclopedia of the Arab-Israeli Conflict. Westport: Greenwood Press, 1996. 655 P.
2. Ben-Ami Sh. Scars of War, Wounds of Peace: The Israeli Arab Tragedy. Oxford: University Press, 2006. 368 p.
3. Chomsky N. International Terrorism: Image and Reality. Western State Terrorism. Routledge, Black Rose Books, 1987. 174 P.
4. Commentary, June 2010.
5. Creveld M. van. The Land of Blood and Honey. The Rise of Modern Israel. New York: St. Martin’s Press, 2010. 368 p.
6. Declaration of Establishment of State of Israel. May 14, 1948 // Israel Ministry of Foreign Affairs // [On-line]: <http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/declaration%20of%20establishment%20of%20state%20of%20israel.aspx> (accessed: 15.09.2018).
7. Forbidden Roads: Israel’s Discriminatory Road Regime in the West Bank. B’Tselem Information Sheet, August 2004.
8. *Freedman R.* Moscow and Israel. The ups and downs of fifty-year relationship // Israel’s First Fifty Years. University Press of Florida, US, 2000.
9. Haaretz.
10. Indyk M. The three faces of Sharon, a Man Alone. March 17, 2002 // Brookings // <http://www.brookings.edu/research/opinions/2002/03/17middleeast-indyk> (accessed: 01.11.2018).
11. Indyk M. Why they mattered: Ariel Sharon. December 29, 2014 // Politico // <http://www.politico.com/magazine/story/2014/12/why-they-mattered-ariel-sharon113840.html#.VPM5yPmsX7E> (accessed: 16.02.2018).
12. International Court of Justice. Reports of Judgments, Advisory Opinions and Or-

- ders. Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory. Advisory Opinion of July 9, 2004.
13. International Herald Tribune, 05.02.2009.
 14. Israel Ministry of Foreign Affairs. Israel's Disengagement Plan: Renewing the Peace Process. April 20, 2005 // Israel Ministry of Foreign Affairs // <http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/israels%20disengagement%20plan-%20renewing%20the%20peace%20process%20apr%202005.aspx> (accessed 22.01.2019).
 15. Israel's Disengagement Plan: Renewing the Peace Process / Israel Ministry of Foreign Affairs. 20 April 2005 // <https://mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/israels%20isengagement%20plan-%20renewing%20the%20peace%20process%20apr%202005.aspx> (accessed 14.11.2018).
 16. Jerusalem Post.
 17. Khalidi R. Call off the Sainthood of Ariel Sharon. January 14, 2014 // The Foreign Policy, 14.01.2014.
 18. Klein Halevi Y. A divider by nature: Sharon tried to unite Israelis behind Ending the occupation // Tablet, 13.01.2014 // <http://tabletmag.com/jewish-news-and-politics/159196/sharon-dividerand-uniter> (accessed: 14.02.2018).
 19. Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2004. 136 P.
 20. Levitt M. HAMAS: Politics, Charity and Terrorism in the Service of Jihad. New Haven and London, 2006. 324 P.
 21. Moussa: Arab peace initiative not negotiable // The Egyptian Gazette. 2007.
 22. Movement and Access Restrictions in the West Bank: Uncertainty and Inefficiency in the Palestinian Economy. World Bank Technical Team, Washington, May 9, 2007.
 23. OCHA Special Focus. Three Years Later: The Humanitarian Impact of the Barrier Since the International Court of Justice Opinion. Jerusalem, July 9, 2007.
 24. Oren M. Sharon a warrior who sought peace. January 11, 2014 // CNN // <http://edition.cnn.com/2014/01/11/opinion/oren-ariel-sharon/> (accessed: 11.12.2018)
 25. Palestine Plan of Partition with Economic Union proposed by the Ad Hoc Committee on the Palestinian Question. UNGA document A/RES/181(II), Annex A. 29.11.1947.
 26. Palestinian Center for Policy and Survey Research. Palestinian Public Opinion Poll Nr.24. June 14-20, 2007 // PCPSR // <http://www.pcpsr.org/en/node/231> (accessed: 07.07.2018).
 27. Palestinian Public Opinion Poll. October 7-14, 2003 // Palestinian Center for Policy and Survey Research // <http://www.pcpsr.org/en/node/246> (accessed: 17.02.2019).
 28. PASSIA Diary. Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs. East Jerusalem, 2009.
 29. Paying the Price for Peace. The Human Cost of Disengagement / Ministry of Foreign Affairs of Israel. Jerusalem, 28 July 2005 // <https://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2005/Pages/Paying%20the%20Price%20for%20Peace%20-%20July%202005.aspx> (accessed 14.11.2018).
 30. Rabinovich I. Waging Peace. Israel and the Arabs 1948-2003. Princeton, Princeton University Press, 2004. 336 P.

31. Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories. P. 4. UNGA document A/63/519. 5.11.2008.
32. Report of the Special Rapporteur of the Commission on Human Rights John Dugard on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied by Israel since 1967. Israeli practices affecting the human rights of the Palestinian people in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem. UNGA Document. 18.08.2005.
33. Report to the General Assembly by the United Nations Special Committee on Palestine. Geneva 31 st August 1947. London: His Majesty's Stationery Office, 1947.
34. Report to the Humanitarian Emergency Group (HEPG), compiled by the United Nations Office for Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) and the United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees (UNRWA). Humanitarian Impact of the West Bank Barrier. East Jerusalem, January 2006.
35. Sheffer Gabriel. U.S. – Israeli relations at the crossroads. Routledge, Psychology Press, 1997. 256 P.
36. Shlaim A. «Man of peace?» Ariel Sharon was the champion of violent solutions. January 13, 2014 // The Guardian, 13.01.2014.
37. Shlaim A. The Politics of Partition. King Abdullah, the Zionists and Palestine 1921-1951. Oxford: University Press, 1998. 465 p.
38. The Arab Peace Initiative. Arab League Beirut Declaration of 28 March 2002.
39. The Humanitarian Impact of the Barrier: Four Years After the Advisory Opinion of the International Court of Justice on the Barrier. OCHA, July 2008.
40. The Humanitarian Impact on Palestinians of Israeli Settlements and other Infrastructure in the West Bank. The UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. East Jerusalem, July 2007.
41. The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories (B'Tselem). The Separation Barrier: Position Paper, Jerusalem, September 2002.
42. The Jerusalem Post.
43. The Second Lebanon War: Strategic Perspectives. Tel-Aviv, INSS, 2007.
44. The Washington Post. 30.12.2008
45. UN Security Council Resolution Nr.1322. UN Security Council Document S/RES/1322 (2000)/ 7/10/2000; UNSC resolutions ES-10/7, supporting resolution UN Security Council Nr.1322.
46. UNGA document A/RES/ES-10/7. 20.10.2000.
47. UNGA document A/RES/ES-10/13 and A/RES/ES-10/14.
48. UNGA Resolutions ES-10/13 or 21.10.2003 and ES-10/14. 8.12.2003
49. United Nations Office for Coordination of Humanitarian Affairs Special Focus. Three Years Later: The Humanitarian Impact of the Barrier Since the International Court of Justice Opinion. 7 July, 2007.
50. UNSC resolutions Nr.446, 452, 465, 471, 476.
51. Yerkes S.E. Rabin's life – Sharon's Legacy. November 12, 2004 // Brookings.edu // <http://www.brookings.edu/research/opinions/2004/11/12middleeast-yerkes> (accessed: 15.10.2018)

52. Абилов К.А. США и палестинское движение «Хамас» // США и Канада: экономика, политика, культура, 2008, №5, с. 69-79.
53. Арабо-израильские войны: арабский взгляд. Москва: Язуз: Эксмо, 2008. 480 с // <https://coollib.com/b/173420/read#t2> (accessed 02.08.2018).
54. Ближневосточный конфликт. Из документов архива внешней политики Российской Федерации. В 2-х тт. Т. 1: 1947-1956. Москва: МФД, 2003. 608 с.
55. Воробьев В., Воробьева Е. Как Советский Союз спасал евреев в Великой Отечественной войне и способствовал созданию Государства Израиль // Межд. жизнь, №2, 2015 // <https://interaffairs.ru/jauthor/material/1205> (accessed: 12.11.2018).
56. Воробьев В.П. Роль Советского Союза в создании государства Израиль // 65 лет Великой Победы: в 6 тт. Т. 2. Москва: МГИМО-Университет, 2010, с. 46-62.
57. Гейзель Зеэв. Политические структуры Государства Израиль. Москва: ИИИиБВ, 2001. 393 с.
58. Герцог Х. Арабо-израильские войны. От Войны за независимость до Ливанской кампании. Т. 1. London: Nina Karsov, 1986. 306 с.
59. Дегтерев Д.А., Степкин Е.А. Американская помощь Израилю: истоки, структура, динамика // Вестник МГИМО-Университета, 2013, №3. С. 92-99.
60. Ермаков А.А. Развитие асимметричного конфликта государства Израиль с радикальными организациями Хамас и «Хезболла (2006-2012 гг.). Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук. Нижний Новгород, 2015. 227 с.
61. Зауль Авад. Международный аспект создания государства Палестина // Вестник МГИМО-Университета, 2013, №1, с. 76-82.
62. Звягельская И.Д. История государства Израиль. Москва: Аспект-Пресс, 2012. 359 с.
63. Звягельская И.Д., Карасова Т.А., Федорченко А.В. Государство Израиль. Москва: ИВ РАН, 2005. 560 с.
64. Зыкова О.А. Поселенческое движение в израильской политике и план размежевания с палестинцами // Востокведный сборник. М., 2006, с. 414-424.
65. Как и зачем было создано государство Израиль? // [On-line]: <http://antisio-nizm.info/Kak-i-zachem-bilo-sozdano-gosudarstvo-Izrail-1696.html> (accessed: 27.02.2019).
66. Карасова Т.А. Израиль и США. Основные этапы становления стратегического партнерства 1948-2014. Москва: Аспект Пресс, 2015. 464 с. // [On-line]: <https://www.litmir.me/br/?b=581069&p=7> (accessed: 10.11.2018).
67. Карасова Т.А. История израильских поисков альтернативы плану «Два государства для двух народов» // Вестник МГИМО-Университета, 2010, №5, с. 173-181.
68. Колобов А.О. Позиция Евросоюза по отношению к Израилю и палестинской национальной автономии в рамках ближневосточного мирного процесса //

- Вестник Нижегородского ун-та им. Н.И. Лобачевского. 2009, №3, с. 224-226.
69. Королев А.В. Сектор Газа: парадигмы израильской тактики и стратегии // Проблемы национальной стратегии», 2014, №2, с. 35-47.
 70. Корочкина В.А. Государство в пути. Институциональное строительство Палестины или политическая афера. Санкт-Петербург: Фонд развития конфликтологии, 2016. 286 с.
 71. Косач Г.Г. Палестинское квазигосударство и ближневосточная политика // Вестник МГИМО-Университета, 2012, №1, с. 136-143.
 72. Крылов А.В. Генезис и эволюция израильской поселенческой политики на оккупированных арабских территориях (1967-2007 гг.). Диссертация на соискание ученой степени доктора исторических наук. Москва, МГИМО(У), 2013. 490 с.
 73. Крылов А.В. Израильские поселения на оккупированных арабских территориях (1967-2007 гг.) М., МГИМО-Университет, 2011. 340 с. // <http://lib.knigi-x.ru/23ekonomika/162694-1-av-krilov-izraillskie-poseleniya-okkupirovannih-arabskih-territoriyah-1967-2007-gg-izdatelst.php> (accessed: 03.07.2018).
 74. Крылов А.В. Сорок лет после «шестидневной» войны 1967 года на Ближнем Востоке: итоги израильской оккупации и поселенческой политики // Вестник МГИМО-Университета, 2008, №2 // <http://www.vestnik.mgimo.ru/sites/default/files/vestnik/2008-2.pdf> (accessed: 03.01.2018).
 75. Лещеня И. Национальные аспекты реализации Дорожной карты палестино-израильского урегулирования // Международные процессы, 2018. Т. 16, №2. С. 6-25.
 76. Либерман: Израиль не связан обязательствами Аннаполиса // http://mignews.com/news/010409_164409_06332.html (Accessed: 24.02.2019).
 77. Лэнгфорд С.В. Политика США в отношении Израйла в 90-е годы. Мирный процесс и экономическая помощь // Востоковедный сборник. Выпуск 2. Москва, ИИИИБВ и ИВ РАН, 2001. С. 221-230.
 78. Меир Г. Моя жизнь. Автобиография. Иерусалим, 1990.
 79. Мирский Г. Палестинский узел: ни развязать, ни разрубить // Россия в глобальной политике, 2007, №4 // http://www.globalaffairs.ru/number/n_9227 (accessed: 14.11.2018).
 80. Мирский Г. После Арафата // Россия в глобальной политике, 2004, №6 // http://www.globalaffairs.ru/number/n_4202 (accessed: 14.11.2018).
 81. Мирский Г.И. Израильско-палестинский тупик // Север – Юг – Россия, 2013. Ежегодник. Москва, ИМЭМО РАН, 2014. С. 87-93.
 82. Мирский Г.И. На Ближнем Востоке атмосфера накаляется // Север – Юг – Россия, 2010. Ежегодник. М., 2011. С. 115-123.
 83. Мустафа Фаед. Мирный процесс на Ближнем Востоке и его перспективы // Межд. жизнь, 2011, №8 // <https://interaffairs.ru/jauthor/material/513> (accessed: 03.01.2019).
 84. Нетаниягу Б. Место под солнцем. Иерусалим, 1996 // [On-line]: <http://jhistory.nfurman.com/zion/netanjahu32.htm> (accessed: 21.02.2019).
 85. Пиляева М. Израиль на Ближнем Востоке: чужой среди чужих? // Межд.

- жизнь, №7, 2009 // <https://interaffairs.ru/jauthor/material/54> (accessed: 13.08.2018).
86. Полякова А. Роль Израиля в политике США на Ближнем Востоке в президентство Барака Обамы // Межд. жизнь, №10, 2016 // <https://interaffairs.ru/jauthor/material/1750> (accessed: 03.01.2019).
87. Рыжов И.В., Бородина М.Ю. Арабо-израильский конфликт: историческая ретроспектива, современное состояние и тенденции // Вестник Нижегородского государственного университета им. Н.И. Лобачевского. 2013, №6, с. 333-334.
88. Рыжов И.В., Золина Д.М., Интяков А.А. Роль ведущих европейских держав в процессе урегулирования ближневосточного конфликта // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. 2008. № 5, с. 213-219.
89. Скосырев А.В. Стратегия и тактика Израиля в отношении палестинской проблемы на рубеже XX-XXI веков. Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук. Москва, МГИМО(У), 2015. 219 С.
90. Советско-израильские отношения. Сборник документов. Т. 1: 1941-1953: Кн. 1: 1941 – май 1949. Москва: Институт Востоковедения РАН, Центр им. Каммингса Тель-Авивского университета, 2000 // http://www.coldwar.ru/conflicts/middle_east/israil/ (accessed: 15.08.2018).
91. Судоплатов П.А. Разведка и Кремль. Записки нежелательного свидетеля. Москва: ТОО «Гей», 1996. 512 с.
92. Хлебникова Л.Р. Политика США в отношении укрепления государственности на палестинских территориях (2001-2017 гг.) // США и Канада: экономика, политика, культура, 2018, №7. С. 92-106.
93. Хлебникова Л.Р. Проблемы израильско-американского взаимодействия на Ближнем и Среднем Востоке (2001-2012 гг.). Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук. М, ИВ РАН, 2015. 291 С.
94. Ходынская-Голенищева М.С. «Зимняя война» в Газе: расследование ООН // Азия и Африка сегодня, 2010, №11. С. 27-31.
95. Хайри аль-Ориди. От США мы помощи не ждем // <https://rg.ru/2004/03/01/palestina.html> (accessed: 07.08.2018).
96. Штереншис М. История государства Израиль 1896-2002. Герцлия: ISRADON, 2005. 720 с // [On-line]: http://jhist.org/zion/shtr_11.htm (accessed: 02.11.2018).
97. Эпштейн А.Д. Израиль и (не)контролируемые территории: уйти нельзя остаться. Иерусалим, Институт Ближнего Востока – Мосты культуры, Гешарим, 2008. 286 С.
98. 1951 ، فراع عمل راد: مره اقالا. سدقلا خيرات ،فراع 1951
99. לומ 'םישדחה מיניורוטסיה' // 'יטסילאינולוק לעפמ - לארשי-קראב תובשייתה ר. וסנורהא ה"טמ רתאב 1996, לארשי תמוקתב מינויע, תירוטסיהה היפרגואגה
100. לכשמ תאצוה. ישיא טבמ – הלשממ שאר וורש קירא. ד. 2011 סלגסיו
101. בא (,دلخ , سدقلا تيب يف يليئارسال لال تلحال هينيطسلفلا موارقلا
102. 19(1) ,גטרטסא נכדע 'יתנידמ וולשיכ איה מאה – תיניטסלפה תושרה , י. יקסנז'וגו ק, לאכימ . 2016, ביבא לת . INSS ימואל ווחטיב ירקחמל ווכמה

CONTRIBUTION OF FOREIGN STUDENTS TO THE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION IN ISRAEL AND IN THE BLACK-SEA COUNTRIES

Julia SIROTA, *PhD in psychology, Israel*

Abstract

Over the past couple of years, we have been witnessing the strengthening of the atmosphere-environment as per the need to increase the demand level of foreign higher education students who choose to study in Israel. In all of the years that have passed since 1999, in which the Bologna Reform was established, the academic establishment has attempted to leverage the level of demand and to optimize the vitality level amongst the decision makers. In many countries, such as Australia, Canada, Great Britain, Eastern European countries and even Black Sea countries, it has been proven that the arrival of foreign higher education students has served as a significant, wide-spread contribution, whose in-depth meaning and consequences are not yet familiar to the academic field as well as to the political, local and national leadership.

Keywords: *higher education, foreign students, academic establishment, contribution, decision makers*

CZU: 378(33+4)

Introduction. As of 1999, with the establishment of the Bologna Reform, which deals with the development of academic mobility of higher education students, a new and progressive phase of increased mobility of higher education students amongst various countries and academic institutions has come underway. In the first years after the Bologna Reform, the change was felt mostly in the European countries who had joined the reform, but nowadays, the academic mobility is a worldwide phenomenon

in which most of the world's countries actively participate. Countries such as the United States, Canada, Great Britain, Australia, Germany and certain Asian countries activate an organizational mechanism which organizes and, especially, nurtures the academic-economic field of the academic mobility of foreign higher education students into the particular country. This mechanism is funded by the government or through the implementation of an independent business model. Organizations such as UNESCO, the OECD and the IIE collect data concerning the mobility of international higher education students and enable them to be available online (via Internet) for all to see. In addition, many national organizations who deal with statistics (mostly from countries who serve as academic leaders) present data concerning specific unique movements to particular international organizations. Furthermore, international students of higher education have become an important indicator as per the quality of the higher education in data presented as a measure of rating the higher education system. Considering the ever-increasing importance of international higher education students and their crucial role in the worldwide knowledge economy, it has apparently become a central research object for worldwide economies.

King & Raghuram emphasize three main components which demand our attention. First of all, international higher education students are considered, in a certain sense, "a potential platform" for future work-related immigration, and this issue is dealt with within the professional literature. Secondly, the academic mobility is analyzed as a part of the globalization as a whole and, specifically, with regards to the higher education system. Thirdly, with an emphasis on the topic of the current article, the international students may also be perceived as consumers of education within the worldwide academic market, and are analyzed according to their "economic value" in terms of the income from their tuition and other expenses in the destination country, their contribution to the local raw product, expansion of purchasing power, contribution to the labor market etc. Many researchers in the academic world are currently researching this social-global phenomenon and the mobility of the international students is clearly related to other academic disciplines. Whereas economists tend to focus on financial aspects and consequences, the sociologists emphasize social mobility strategies, geographers emphasize patterns of immigration and pedagogues deal with placing interest into worldwide advanced learning and teaching methods, and so on.

The american model. In the United States, the parent organization Open Doors efficiently leads the great, high standard resource which enters the country every year and insures to leverage its products every year. According to the data published by Open Doors, as of 2016, over a million foreign higher education students study in the United States, comprising of 5.2% of the total amount of higher education students in American academic institutions. This high standard resource creates a significant effect in the economic-social agenda of the academic institutions in which the foreign higher education students study as well as in the United States as a whole (as far as the economy, employment, trade, array of services, tourist establishments, and, naturally, the academic-research aspects, are concerned). The ever-increasing demand of international students to study within the United States has a significant effect on the country. During the academic year 2015-2016, the income from the international students amounted to over 35 billion dollars to the American economy. The organization reports that seventy-five percent of all of the international students who study in the United States receive most of their funding from sources outside of the United States, such as personal and familial sources, as well as financial assistance from their countries of origin. Higher education students from all over the world are also contributing to the scientific and technological research within the United States. They also bring about international perspectives to the academic courses and lessons. The academic activities assist in preparing the international students for global career processes, and quite often, these lead to long-term business connections as well as to economic advantage.

During the 2015-2016 academic year, approximately 2,343 Israeli higher education students studied in American academic institutions. The American mechanism assists in the absorption of the higher education students as far as their professional guidance, the locating of an appropriate faculty and an appropriate academic institution for each and every student, the receipt of scholarships for excelling students, the receipt of subsidized loans, assistance in the immigration process in accordance with the American immigration laws (obtaining a student visa) and marketing the American academic institutions outside of the United States. Based on the existing data, during the year 2015, the number of foreign higher education students studying in the United States increased by 10% and during 2016, it increased by an additional 7.1% (in comparison to the previous year).

The australian model. Australia operates a national mechanism which coordinates six regions in the continent, in addition to the two additional regions on which it has regulatory control over its universities, vocational colleges and other academic institutions. The Australian government provides the majority of the financing of the universities and academic institutes.

What is considered to be an institution of higher education in Australia? The term “higher education” combines three types of higher education organizations which are recognized by the country, the territory, and the Australian laws. There are 39 Australian universities, thirty-seven of which are public and two of which are private. In addition, there is one extension of a foreign university and four higher education institutions of research. The approach of the Australian establishment is very open and liberal. When a given institution lives up to the necessary quality standard and exhibits the unique qualities of the academic advantage (research laboratories and budgets, an impressive academic staff, an economic ability, and living up to the pedagogical prerequisites) it is unlikely that it will be denied a permit for academic studies, particularly in the suburban outlying areas. There are over 300,000 foreign higher education students in each academic year, with an annual increase in demand of over 10,000 higher education students. This is yet another example of the way the Australian government establishes a skilled mechanism which supports foreign higher education students, beginning with academic guidance, housing assistance, provision of job opportunities, provision of a vast scholarship fund which provides the students with incentives to study in distant institutions, provision of opportunities for future absorption in high-demand occupational jobs within the local market, ensuring acquaintance with the Australian culture and providing connections to local tourist services.

There are other existing models, of which the most familiar and most successful include the German DAAD Model and the British UKCISA. Both of these models lead the absorption program of foreign higher education students within their countries and both leverage their educational department in such a manner that it will become a national resource by any possible means as far as the educational economy within their countries is concerned. In all of these countries, the worldwide phenomenon of higher education students studying abroad has greatly

increased following the Bologna Reform (1999). These countries knew how to take advantage of this momentum in order to market their academic studies more correctly in comparison to the other competing countries. The local government had immediately understood the correct relationship between the absorption of international foreign higher education students and their contribution to the economy. In addition, also to the leveraging of the demographic quality, as well as to the empowerment of the academic establishment as one which has established a regional and worldwide reputation. Approximately 35% of the undergraduate students who studied in the British Oxford University, which is the highest ranked university in the academic rating of the leading universities in the world [14], approximately 35% of its undergraduate students during the academic year 2015-2016 were foreign students. The California Institute of Technology is rated in the second place on the list with 27% of its students being foreign students, followed by the American Stanford University (22% foreign students) and the British Cambridge University (35% foreign students).

The contribution of the foreign higher education students to the employment situation. When countries begin to absorb foreign higher education students into their academic institutions, their officials are initially stunned due to the significant improvement of the cash flow to the income of the academic institute due to the tuition paid by the foreign students. Most countries, inclusive of the State of Israel, do not grant tuition discounts, with the exception of preferred projects / students which are financed by an external source. Thus, these financial contributions to the academic institutions in which the foreign students study are quite significant. After a while, these countries' officials begin to understand that there also other advantages to the arrival of foreign higher education students. The increase in demand for jobs is the first example of such an advantage. This can be shown in the demand for thirty-five thousand new jobs in the United States (according to data presented by the American government) as a result of the increase in the number of foreign higher education students in the country. The foreign students caused an increase in the number of jobs within the following fields: Administration jobs, technicians, and, of course, academic staff. Table 1 presents data from the OECD website with regards to the rates of services jobs (out of the total rates of jobs in each given country).

Table 1. The increasing of the labor force in the services jobs (by %).

State	% employment/ labor force	2005	2010	2015	Increase by %
Australia	Employee compensation by activity – services (%)	36.9	38.8	50.5	13.6
	Number of international students	177,034	271,231	294,438	67%
United State	Employee compensation by activity – services (%)	44.6	45.2	45.8	1.2
	Number of international students	590,158	684,807	907,251	54%
United Kingdom	Employee compensation by activity – services (%)	43.3	46	44.2	0.9
	Number of international students	318,399	389,958	376,478	18%
Italy	Employee compensation by activity – services (%)	29.1	31.3	34.6	5.5
	Number of international students	44,921	69,905	90,419	101%

Source: OECD – Data.

Table 1 shows us that the world of academic mobility creates employment opportunities and motivates the wheel of occupation and trade where it prospers. The improvement of data presents a significant addition and serves as a central indicator for the creation of strategy and thinking concerning the contribution and the actual benefit that lies in the arrival of international higher education students. A Spanish researcher, Xose [15], presented in his research updated data concerning the rise of “academic tourism” in Spanish cities which served as an international center of academic education and has led to the creation of additional road services, retail trade, medical accompaniment, as well as to the empowerment of the local population who lives near the academic center. Xose was able to successfully prove that the investment in the academic tourist (i.e. the international student) is preferable over the investment in the occasional tourist. He had even presented a model which glorifies the local economic assets. The study presents findings according to which in the year 2008, each foreign student contributed €3,212 and €16.5 million in entire contribution to the cities of Galicia. This is food for thought for the decision makers in Israel.

A large portion of the foreign students find themselves debating, after they

have finished their academic studies, concerning their occupational and familial future. There are countries that encourage students to stay within the borders of their homeland and to get acclimatized within the world of occupation. The international student is able to contribute his talents, occupational branch, in favor of occupational fields of jobs and roles. Germany and Australia are countries which encourage this trend and they even offer their higher education students whom are at an advanced status within their studies the relevant offers. We can see this in the branches of higher technology, engineering, and various fields of medicine and teaching jobs.

The economic contribution to the academic institution. As aforementioned, the contribution of the tuition of international students, in addition to their living expenses, which includes housing and food expenses, are understandable and undeniable. But does the academic institution leverage its academic abilities and exploit the economic resources it has received? The top quality academic institutions are well-known for their massive, continuous investment in the following institutional properties:

- New, advanced laboratories.
- An enriched research budget which includes international cooperation.
- Investment in modern, accessible libraries.
- Expansion of the extent of cooperation with the local industry and community.
- The establishment and upgrading of buildings, classrooms, innovative technological and robotic equipping.
- Renewed and attractive curriculums in addition to the investment in translating curriculums to other languages.
- The available jobs of research and teaching, hosting leading researches and scholars, hosting international conferences.
- The establishment of daycare facilities, “green” spaces and an array of services inclusive of sport and culture.

All of these are able to be implemented in the entrance of new budgets. This is especially crucial in light of the fact that in the majority of the western countries, the government narrows down its support in the academic institutions, and thus, these institutions are obligated to receive external funding.

The contribution to the academic reputation of the higher education institutions. The academic contribution that lies in the arrival of international students is larger than the economic aspects alone. It also

has to do with other aspects, such as the contribution to the academic reputation. For starters, when a higher education institution which prides itself in the absorption of higher education students in the eyes of the international wide academic field. This absorption means attractiveness, academic leadership, and a competitive edge over the competing institutions, professional recognition on the national and international levels, as well as strategic leveraging towards academic cooperation and future international researches. This is why leading universities – such as Oxford, Stanford, and others – accept the admission of international students. The aforementioned percentages of international students speak for themselves. The arrival of international students leads to the development of standards as well as to the development of an atmosphere of academic excellence. The academic institutions, with their departments and academic and administrative services, are constantly being compared to other institutions, both within Israel and abroad. Each international student arrives with his or her culture and particular customs which are common in his or her homeland, and thus, the academic institution in which he or she studies must be properly accommodated in order to be chosen by him or her. When the students finish their studies, they shall be considered ambassadors of the specific institution in which they studied as well as of the state as a whole, and this is, naturally, based on the individual experience they had studying and living in Israel. A professional learning experience filled with constitutive academic events and a positive period of study shall attract a great deal of new students, and, in doing so, shall save a tremendous amount of resources designed to convince to study in Israel and to market the Israeli academic institutions abroad. The same standardization of the combination of quality as well as academic and administrative excellence (services and living conditions, housing, cultural-social activities, medical services) shall have an influence on the entirety of the academic institutions, inclusive of their local students. The local students will also enjoy the products of investment in the foreign students, due to the integration and acclimation of new cultures, new teaching methods, development of knowledge ability (particularly with regards to English) and social and business ties. Undoubtedly, this is a mutual, two-way contribution, for the foreign as well as for the local higher education students.

The contribution to academic and national cooperation. Yet another contribution of the arrival of foreign higher education students

has to do with the possibility of cooperation with worldwide academic institutions and industries. The openness to admit foreign students into the Israeli academy shall give raise the public awareness to the fact that the Israeli academy is open for suggestions and cooperation in various fields such as medicine, creation and preservation of food resources, energy exploitation, ecologic topics, arts and social fields, etc. The Israeli academy has been known for many years as possessing many qualities and it is our belief that the academic openness and creation of attractiveness in all possible senses of the Israeli academy shall increase the demand for academic studies in Israel amongst foreign students and shall also lead to a great deal of benefits in other fields as well. All we need to do is to act upon and create this reality in a wise manner and through proper strategic orientation. Through these types of cooperation, Israel shall, on the one hand, leverage our worldwide academic status, and, on the other hand, shall learn from others how to operate local internal systems such as tourism, local authorities, and civilian services in an intelligent and civilian-friendly manner.

The political contribution of foreign students. The academic world is full of key organizations whom are considered to be opinion leaders. Thus, it is our duty to connect to these organizations in order to obtain the recognition which allows participation in the exchange of ideas within the worldwide academic establishment. The state of Israel had submitted its application to join the Bologna Reform twice, but was denied. The need for international academic recognition nowadays is based on the adoption of the ideas of academic mobility and the participation in the worldwide trend. According to the examination done by the authors of the current article, in the past couple of years, we have been witnessing a significant increase in the rate of participation of Israel in this worldwide trend, and, indeed, the number of international students has increased to around 10,000 international students per year. There is no reason that the state of Israel, which invests a great deal of efforts in order to prove the existence of its national properties and its advantages with regards to its existing human resource, should not advance the international students' projects, if for no other reason, then in order to improve its political image. Undoubtedly, this strategic step shall lead to a process of reducing the academic ban on the state of Israel, and it is the opinion of the authors of the current article that this

shall prove to be a significant step in dealing with the industrial/political ban, such as the one imposed by the BDS.

In fact, if we take into account the total advantages and contributions of the foreign higher education students and combine them in the cycle system, you will discover that the existence of each step promotes the following step, and thus, creates a fruitful effect for the following step.

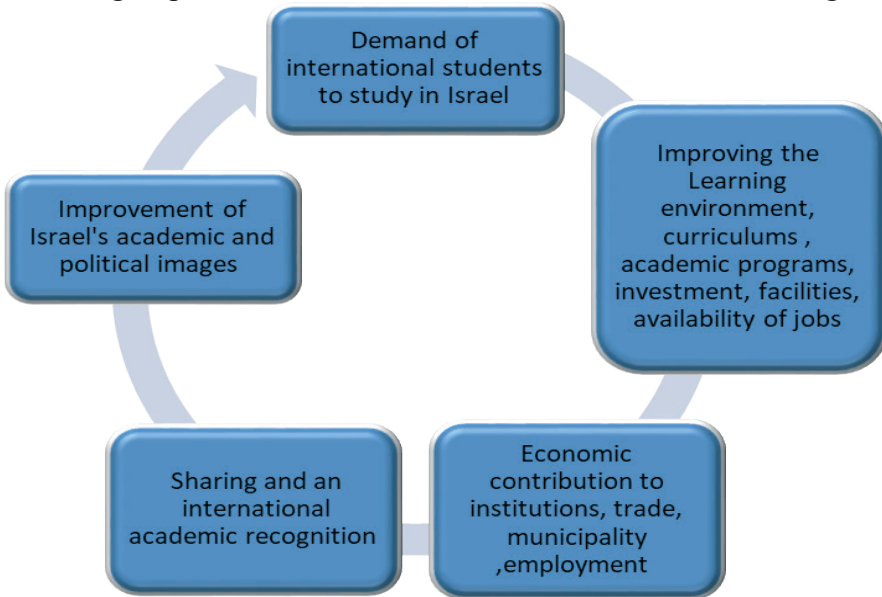

Figure 1. The circular process of increasing the number of international students.

Source: made by the authors.

To summarize, we find in the program designed to increase the mobility of international students a great variety of benefits and values. It is a mistake to believe that the main benefit lies in the increase of the income of the academic institution, which is an important issue in itself. However, a more in-depth look reveals an actual “world of benefits and values”, which is not confined to any borders, and which the ability to nurture it shall create a long-term influence on the local academic world, on the way Israel’s image is perceived, on the abilities of the academy and research and much more than that. The decision makers in the state of Israel should take these conclusions into account and invest resources in this, similarly to other countries who perceive the project

of international students as a positive resource which possesses many objectives within it.

Bibliographical references

1. Altbach, P. G. (2004). The costs and benefits of world-class universities. *Academe*, 90 (1): 1-5.
2. Australian Higher Education. (n.d.). <http://www.australia.gov.au/information-and-services/education-and-training/international-students>.
3. Chevaillier, T. and Eicher, J. C. (2002). Higher education and funding: A decade of changes. *Higher Education in Europe*, 27: 89-99.
4. DAAD – Germany mobility organization. (n.d.). <https://www.daad.de/en/>
5. Guri-Rosenblit, S. (2005). Patterns of higher education during transition time. *Panim – The Israeli Journal of Culture and Society*, 34.
6. King, R. and Raghuram, P. (2013). International student migration: mapping the field and new research agendas. *Population, Space and Place*, 19 (2): 127–137.
7. OECD. (2018). Employee compensation by activity. <https://data.oecd.org/earnwage/employee-compensation-by-activity.htm#indicator-chart>
8. Terri, K. and Locke, W. (2010). Transnational academic mobility and the academic profession. http://oro.open.ac.uk/21282/1/Higher_Education_and_Society_Chapter_4_-_Transnational_academic_mobility.pdf, 27-33.
9. NAFSA. - http://www.nafsa.org/Policy_and_Advocacy/Policy_Resources/Policy_Trends_and_Data/NAFSA
10. The website of Open Doors. <https://www.iie.org/Research-and-Insights/Open-Doors/Data/International-Students/Enrollment-Trends>
11. Top countries with International Students (2016) - <https://www.theguardian.com/higher-education-network/blog/2016>
12. UKCISA – United Kingdom Council for International Student Affairs. <https://institutions.ukcisa.org.uk/Info-for-universities-colleges--schools/Policy-research--statistics>
13. UNESCO. (2003). Report on Trends and Developments in Higher Education in Europe: 1998-2003. Paris European Centre for Higher Education (UNESCO-CEPES).
14. University Ranking 2017 - <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2017/world>
15. Xose, A. R. and Fidel, M. R. (2012). Academic tourism demand in Galicia, Spain. *Tourism Management*, 33 (6): 1583-1590.
16. Yemini, M. and Ben-Artzi, Y. (2013). Implementation of the Bologna Process in Israel's Higher Education System. (pp; 55, 197-177).

INTEGRATIONAL PROCESSES AND GLOBAL ECONOMY

INFORMATIONAL TECHNOLOGIES - PRIMARY FIELD OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA COOPERATION IN THE STRATEGY OF THE EUROPEAN UNION FOR THE DANUBE REGION

BĂDĂRĂU Elena, *PhD in Economic Sciences, IRIM*
(el.badarau@gmail.com)

ANDREEVA Tatiana, *PhD in Economic Sciences, associate professor, IRIM*
(andreevatatiana72@mail.ru)

Abstract

In this article are analyzed the primary directions in order that the informational society bring benefits. In this context it must develop in a national frame to correspond to local requirements, interconnected with national, regional and international environment. Therefore, on national level, the problem of informational society is based on an approach oriented to citizens. This approach must ensure the integration of knowledge and citizen experience in this process, as leading power to a new society, based on knowledge. Information Society is based on sharing information and participation on equal conditions of all society components, the Government, which is a private division and civil society. In the context of the European Accession of our country, the Republic of Moldova must take its own steps of restructuring, modernization, and even rethinking the role and manner of functioning, especially in the conditions required by informational society.

Keywords: *information society, innovation, information and communication technologies, Computer Society*

CZU: 004(4+478)

JEL: L15, L86, L96, O31

Introduction. The current stage of development of the Republic of Moldova is characterized by the rapid development and spread of information technology, through the advanced role of the information domain, including all information, information and communication technologies (ICT) infrastructure, institutions that process information and the system that regulates social relations occurring in this context.

Being an important and indispensable part of modern society's life, the information domain actively influences the status of state, social, military, economic and other components of national security [1].

At the same time, ensuring effective national security is interdependent on the level of ensuring the information security of the person, society and the state.

Methodology of research. Information and communication technologies are a catalyst for economic growth and social cohesion. They offer public services tailored to the needs of citizens, such as e-Governance, e-Culture, e-Health and e-Inclusion. The development of an information society, especially at regional level, has the potential to provide citizens with information and facilitate entrepreneurship and communication among economic actors, increasing their productivity [2]. Although the Republic of Moldova has a high degree of ICT education, the degree of development of public services available on the web remains low. At the same time, there is a clear need to stimulate the development of electronic communications services (fixed, mobile, broadband Internet access) and to adapt their cost to the purchasing power of the population. [3] In this context, the Republic of Moldova based on the following priority actions:

- expanding coverage and increasing the use of broadband Internet, especially in rural areas;
- encouraging households, businesses and administrations to use information and communication technologies;
- increase in the number and users of electronic services in various sectors and areas of central and local public administration;
- establishment of a practical e-Health framework that will facilitate telemedicine and secure access to medical information for patients;
- implementation of ICT solutions that would ensure an independent life for the elderly and the disabled;

- promotion of education and training through ICT, in particular digital competences for the general public.

The Information Society is based on a citizen-oriented approach. This approach should ensure the integration of citizens' knowledge and experience in this process as a driving force towards a new, knowledge-based society. The Information Society is based on information sharing and equal participation of all components of society, Government, private sector and civil society. The contribution of these components is vital in efforts to enable all citizens to benefit from the Information Society services.

Definition of the main directions for the development strategy of the Information Society is based on the following requirements:

Ensuring access to information and knowledge. Individuals and organizations must benefit from access to information and knowledge, especially in the public domain. The information must be easily accessible. The state needs to expand opportunities to provide information for everybody by creating digital content.

Development of human capacity through education. Citizens must have access to acquiring new skills in order to actively participate in the Information Society and take full advantage of the opportunities it offers. These skills will be acquired in primary, general and high school, in-the-job training, but can also be achieved through lifelong learning.

Development of national R & D capacity and innovation in ICT. Government policies need to support capacity building and ICT innovation to enable significant national progress as well as enhancing integration capacity and international competitiveness in these areas with a major impact on the development of the knowledge-based economy.

Creation of a favorable development environment, including legal framework, regulations and general policies. In order to maximize the social and economic benefits of the Information Society, the State must create a trustworthy, transparent environment and a non-discretionary legal and regulatory framework that encourages technological innovation and competition and thus encourage the necessary investment, mainly the private sector, to develop infrastructure and new services.

Promotion of universal service at an affordable price. An adequately developed infrastructure is a prerequisite for secure and inexpensive access to information by all components of society. Improvement of connectivity is of particular importance and is both the

responsibility of the private sector and the public sector, between which partnerships can be developed, including the development of local communities.

Improvement of global information security and communications networks. The Information Society implies improving the creative potential of people and the way information is circulated. At the same time, global communications and information systems can also be used for purposes incompatible with those for which they were developed. The State must act decisively to prevent malicious use of information resources and technologies.

The widespread use of information and communication technologies (ICTs) leads to profound implications in socio-economic life and fundamental transformations in how to achieve products and services in human behavior. Higher exploitation of these technologies can ensure a socio-economic progress that characterizes the Information Society, provided that strategic goals and orientations are achieved and policies are appropriate to the state of the society in which we live:

- **consolidation of democracy and Law and Order institutions** by involving citizens in political life and facilitating non-discriminatory access to public information, improving the quality of public services and modernizing public administration (e-Government, e-Administration);
- **development of the market economy and the gradual transition to the new economy**, increasing the competitiveness of economic agents and creation of new jobs in high-tech sectors through the development of electronic commerce, tele-work, new methods Business management, financial management and human resources, integration of ICT capabilities into new products and services, development of ICT sector.
- **increase in the quality of life by using new technologies in areas such as:** social protection, health care, education, environmental protection and disaster monitoring, transport safety, etc. and thus integrate into Euro-Atlantic structures and the Global Computer Society.
- **consolidation and development of a branch of the national economy** that ensures the realization of competitive products and services on the internal and external market required by the evolution of the contemporary world. A branch of the economy based on products and services that harness ICT on the domestic market and, especially, on exports, would allow the employment of human resources in activities characterized by maximum efficiency compared to other branches by the fact that the specific IT products and services contain a high added value, associated with minimum consumption of material and energy resources.

Conclusion: In recent years, major changes have taken place in the evo-

lution of society, with a major impact on how we think, work, interact, spend our free time, and especially on how we do things and services. the achievement of innovative products and services at this level can only be ensured by maintaining and developing a R & D capacity that is supported by an active technological transfer to the producers of goods and services. Awareness of this state requires the elaboration of a strategy for the development of the national economy and of its viable sectors to cope with the competition on the internal and external market, especially the EU.

Having the example of the countries of the European Union, the Republic of Moldova should make a fundamental choice for the development of a branch of the economy to produce ICT-based products and services required by the Information Society. In the hardware field, some niches can be chosen on the domestic or export markets for products that can be maintained through R & D and innovation at a high competitive, medium-long duration. Another option in the field of manufacturing would be for a supplier position for certain components and subassemblies, with an appropriate level of competitiveness, also supported by R & D-innovation activities. As a conclusion, for this area, assembly, import components and subassemblies can continue to be carried out for internal market requirements and, possibly, insignificant export for complex products but with a satisfactory subcontracting position for certain components and subassemblies.

On the basis of the global objectives specific to the evolution of modern society towards an informational society as a knowledge-based society, as well as the possible strategic options to be adopted in the Republic of Moldova, we can proceed to definition and selection of , specific / adapted objectives for our country, supported by action directions, with the necessary responsibilities, deadlines and resources, with an appropriate system of evaluation and follow-up of the proposed objectives.

Bibliographical references

1. Bădărău Elena, Gribincea Alexandru. "Eficientizarea comerțului exterior la începutul secolului XXI", Chișinău 2017, IRIM, Tipografia Prin-Caro, p. 34-35.
2. Strategia Uniunii Europene pentru regiunea Dunării http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/danube/com2010_715_danube_ro.pdf, accesat 10.11.2018.
3. HOTĂRÎRE Nr. 857 din 31.10.2013 cu privire la Strategia națională de dezvoltare a societății informaționale „Moldova Digitală 2020”.

THE ROLE OF ECONOMIC DIPLOMACY IN ENHANCING NATIONAL COMPETITIVENESS ECONOMIC SECURITY

Lyudmila GOLOVATAYA, *PhD in Economic Sciences*,
associate professor, IRIM
(golovataya4@gmail.com)

Abstract

This article aims to emphasize the relevance of economic diplomacy in improving national competitiveness and, consequently, countries' economic security. Economic diplomacy plays important in strengthening the economic dimension of security, in negotiations to establish market rules and regulation, the promotion, and implementation of economic policies, and the advocacy of public and private economic interests. And the characteristic feature of the modern era is the intensity of multidimensional relations between the countries of the world. On the one hand, this creates huge commercial opportunities in new markets, and this is one of the reasons for the increased interest in economic diplomacy. On the other hand, the stability of the global system is under threat: shocks are rapidly transmitted from one side of the system to the other. It is noted that economic diplomacy is underutilized and limited only by macroeconomic factors of national competitiveness, neglecting microeconomic ones. Presents the arguments for economic diplomacy to operate in close relations to microeconomic factors of competitiveness.

Keywords: *economic diplomacy, competitiveness, economic security, macroeconomic factors, microeconomic factors*

CZU: 341.7:330.12

JEL: F5; F520; F590; F600

The main purpose of this article is to emphasize the relevance of economic diplomacy in improving national competitiveness and economic security. The aim of this study was to show that in order to improve the country's competitiveness, economic diplomacy should use not only macro but also microeconomic factors.

Methodology. The achievement of the goals set in the article was carried out on the basis of the application of general scientific research

methods in the framework of comparative, logical and empirical analysis. The author's conceptualization is based on desk research and a literature review. Various sources of information have been studied and analyzed. The presented theoretical concept can serve both academic and political leaders as a starting point in their analysis, further empirical research and the construction of diplomatic strategy.

Introduction

Economic diplomacy is the term that has gained some importance among both academics and practitioners quite recently. In most publications on diplomacy, it is underlined that economy, practically until 90s XX century, was regarded only as an "accessory" to the core work of professional diplomats. They used to focus mainly on politics-related issues, classifying other activities within the broad range from culture promotion and consular aid to domestic trade promotion into a second category. [2] However, in a contemporary, globalized world, the economy has become a key issue influencing the international state of affairs and relations between the countries

In such circumstances, there is an urgent need for the recognition of economic diplomacy as a vital instrument of states' foreign policy. Besides international trade, the spectrum of its interests includes investments, capital flows, financial aid, bilateral and multilateral economic negotiations, technological exchange, state's brand management and other factors which shape the country's international image and its position on a global economic scene. What is more, as the economies of certain countries have become more open to the outside world and the international division of labor have intensified, the role of economic diplomacy will inevitable grow, replacing the traditional, primarily forceful, ways of settling interstate conflicts [2].

Economic diplomacy in the modern system of international relations

Diplomatic activity is always in a state of evolution. The development of international relations involves more and more new areas of social practice, and this expands the understanding of this type of activity. When it comes to economics, or rather, economic diplomacy [4, p.13] (Sometimes the term "economic dimension of diplomacy" is used), internationalists, political scientists and journalists do not have disagreements. At the present stage, politics, including international, have been substantially economized, and the economy has been politicized. At present, in

international activities, economic diplomacy most fully characterizes the interconnection of politics and economics. Although, the interaction of economy and politics could not always be called economic diplomacy.

Economic diplomacy is a natural phenomenon in international relations, the result of the increasing strengthening of the role and purpose of economic factors in international relations. [5] In some countries, diplomats assign up to 60% of their time to economic issues. Economic diplomacy, like diplomacy in general, is an integral organic part of the state's foreign policy and international activities. It is foreign policy that determines the goals and objectives of economic diplomacy, which is a set of practical measures, as well as forms, means and methods used to implement foreign policy. The phenomenon of economic diplomacy as a complex international and interstate process has long been known. Its formation and increasing role in world politics and international relations went within the framework of the development of the world economy and diplomacy. The effectiveness of the world economy and international economic relations, as well as international business, in essence directly depends on the diplomatic decisions taken in all dimensions (political, economic, legal, socio-cultural, etc.). [4, p.26]

Modern economic diplomacy is a continuous, multifaceted joint activity of the state and business in the implementation of national foreign economic policy with the greatest benefits for the country and minimal costs. Its main goal is to ensure national interests and advantages in the field of foreign economic relations, strengthening the competitiveness and economic security of the country in the context of globalization and the growing openness of the domestic economy. The main tasks solved by economic diplomacy: achieving the strategic goals of the country in the international arena; ensuring, at least, equal and non-discriminatory conditions for integration into the world economy, and as a maximum of benefits and privileges in international trade and economic cooperation; protection and lobbying of the interests of domestic business in the global market; promoting the attraction of effective external resources in the national economy.

Economic diplomacy is inherent: on the one hand, features characteristic of commercial practice (preliminary digital calculations and estimates, the construction of econometric models that allow a complex assessment of the consequences of the measures discussed), and on the other – features close to traditional diplomacy, the effectiveness of which largely depends

on the active position and flexibility in the negotiations. Summing up the above, we can say that over time, diplomacy and the economy have found themselves on the same positions: economic diplomacy was created and rebuilt, and the scope of its application became so numerous that the question arises whether it has not replaced all other areas in international activity? According to Professor V.D. Shchetinina, the unity of politics and economics does not necessarily mean the harmony of the components forming this tandem. [6, c. 38-42]. The economic component is an object rather than a subject. This is manifested in the following structural changes:

First, from the point of view of the nature of activities, the tasks to be solved should be international in scope, sufficiently significant in nature, and in terms of significance – reflect national interests and ensure national security. The economic problems solved at the macro and micro levels in the context of the deepening of the international division of labor and the growth of the internationalization of economic life confirm the thesis of the organic unity of economy and politics in diplomatic activity.

Secondly, from the point of view of the mechanism of activity, economic diplomacy is based on the established system of foreign policy management, the elements of which are: foreign Affairs agencies; diplomatic and related missions abroad; delegations to international conferences on the implementation of the goals and objectives of the foreign policy of the state. The process of political and economic interests' harmonization within the framework of the diplomatic potential of the management structure once again testifies to the organic unity of the economy and politics.

Thirdly, from the point of view of management technology, economic diplomacy acts as a science and art in the negotiation process in order to prevent or resolve international conflicts, search for compromises and mutually acceptable solutions, as well as to expand and deepen international cooperation. In this case, the economy and politics are complementary, since any issue discussed at the international level requires an effective solution. Achieving the desired result is impossible without taking into account the organic unity of the economy and politics.

Fourthly, in terms of order of priority, it is necessary to take into account historical conditions and, on this basis, to choose the appropriate direction of activity (political or economic), which has its own accents and priorities. In the world economy and international economic relations diplomacy acts as a kind of science and practice of management,

providing direction of economic activity of subjects in terms of their effective and dynamic development. The diversity of operational priorities does not negate, but allows for greater variation in the capabilities of the economy and politics, ensuring their unity in the light of the current situation in international activities.

Fifth, from the point of view of implementation mechanisms, the intellectual basis of economic diplomacy in different countries is aimed at a flexible combination of offensive and defensive means in ensuring national interests and national security, as well as strengthening the need to manage the world market and its individual components through international cooperation. The unity of the economy and politics ensures the realization of the economic interests of the state abroad.

Today, more than ever, the criterion for the success of economic diplomacy should not be suppression or discrimination of the partner, but finding a balance of interests. In this system, everyone pursues their own interests, but achieves them to the extent that it allows the internal potential, its capabilities. Even G. Haberler, based on the concept of the country's boundaries of the production possibilities, saying that utilization of these opportunities depends heavily on the effectiveness of economic diplomacy. [10]

The success of a state's economic diplomacy should be measured by how it interacts with international trade corporations in securing investment for the country and in implementing an export-based growth strategy through the internationalization of local manufacturing. Due to the fact that the newly elected government of the Republic of Moldova has pledged to stimulate the country's economy and improve its international standing, there is no better time to focus on economic diplomacy as a key element of the Ministry of foreign Affairs and European integration of the Republic of Moldova.

Economic security in a globalized world

In a globalized world with an increasing number of players on the international scene (states, multinationals, and various international organizations) and growing interdependence, the economic security it is no longer an issue that concerns the internal state policy only. To a certain extent, economic security became a factor of stability or instability regarding political-military conflicts. As a result, the economic dimension gained an increasing role in the political matters leading to changes with respect to resolution methods, from "reactive to preventive" ones

[14, p. 26]. “Goeconomics” replaces geopolitics and becomes the key concern of the main actors on the international scene, economic power is acknowledged as essential in the determination of primacy or subordination of states in the international system [17, p. 4].

Significant changes in the international scene, the intensification of globalization, the increase of economic interdependencies, technological development and the IT revolution led to a widening of the concept of economic security. Economic security does not stop at ensuring access to resources, markets, and financing of military capacities or the use of economic statecraft elements. The integration and interdependencies of the global economy, product and capital flows, the multitude of channels that convey economic crises, socio-economic aspects and implications of the economic sector regarding welfare, security, and development of societies establish the dimensions of the concept of economic security. The importance of economic security is given by the implications that the economic component has in the process that ensures the national security, as a generator factor and constraint element with respect to its achievement. In this context, economic security became an important, dynamic and complex concept, that needs to face the challenges of the new international environment, although, the idea of economic security remains one full of contradictions and paradoxes” [8, p. 445].

In the past years economic, social, political and technological developments stressed insecurity worldwide. World economy became more integrated and more unstable. The increase of global interdependency leads to the increase of vulnerability in economies, whereas a higher economic specialisation induced by commerce (based on the “comparative advantage” principle) sometimes implies painful adjusting from the part of workers and communities which inevitably produce insecurity. Moreover, there has been a high increase in capital flows which became more volatile. Simultaneously, developing countries face superior and more volatile capital flows and their capacity to face them via controls and restrictions were constantly damaged. The financial market recorded a considerable integration which affected the autonomy of political decision at the national level.

World economy became more predisposed to economic crises, deep recessions which imply their sudden spread from a country or region of the world to others. Economic liberalization was accompanied by

a growth of systemic shocks which triggered systemic insecurity, hard to cover via standard insurance forms. Along with globalization, economic crises from a country or region have higher chances to influence other economies. “Contagion” became a fear for all world countries – for instance, further to the crisis of the August 1998 Russian debt, two of the most affected countries in the world were Brazil and Argentina, even if their economic relations with Russia were almost inexistent [12, pp. 21-39]. In Nesadurai’s [17, p. 4] opinion, an acceptance of economic security that does not consider the state of economic globalization does not correspond to the realities of contemporary life. Economic security does not stop at the regular fluctuations in the GDP, workforce occupancy, productivity and other indicators that have been major concerns of the specialists in the economy for decades and are still in the pipeline for academic studies in the field. In the present context, economic security refers to capital flows worldwide and capital markets and products that are the object of these flows. Through these channels, currencies may be destroyed, inflation passed on, stocks exhausted, and financial institutions destabilized. At the same time, Kahler [13, pp. 24-25] identifies three arguments that support globalization as far as economic security is concerned. First, governments, even the ones that sustained the traditional approach of international policy dominated by military force saw the links with the global economy as strengths for the national economy, technological structure and, ultimately, their military power. The ones that rejected an extended international economic exchange risked conventional military inferiority.

Moreover, globalization had the effect of reducing vulnerability by diversifying suppliers and markets and the unilateral application of economic sanctions became more difficult, thus diminishing the states’ vulnerability. Furthermore, economic liberalization meant that all governments gave up part of their influence on private economic agents, thus reducing the efficiency of statecraft economic instruments. On the long term, economic integration could also aim at a deeper transformation, leading to a redefinition of a vision on national security, a less militarized one. Globalization brought into discussion new definitions of economic security centered on two types of flows: illicit flows that are harder to control and can easily take the shape of legitimate economic transactions (terrorism, crime, pollution) and economic shocks (finan-

cial, to a great extent) that may undermine economic growth, raise inequality and threaten political stability.

Helen Nesadurai [17] proposes a comprehensive approach of the concept of economic security to consider socio-economic aspects, as well. But on the other hand, comprehensive concerns of economic security focus on the demands of sustainable economic development as means of promoting socio-economic progress. They usually encourage a positive perspective, aiming at the economic interdependence between states which is considered as facilitator when complementary economic interests need following via international economic integration [7, pp. 8-9].

Besides the economic power that state elites have the intention of ensuring within the political competition between states, three other economic values that states and communities should ensure in a globalized world may be identified. These economic values are represented by the assurance of revenues and consumption meant to cover basic human needs, market integrity and equitable distribution. These three values are an alternative conception of economic security, one that is able to consider the realities of global capitalism.

In this alternative approach economic security comprises a microeconomic and macroeconomic component. The microeconomic one focuses on the individual, as the main referent of security, with the purpose of ensuring revenue security, as well as access to a level of consumption able to assure basic human and family needs. The macroeconomic component refers to the assurance of integrity or robustness of the market to generate economic growth and welfare in society. This may be achieved by ensuring the necessary number of institutions on the market, including a system of property rights and contracts which grant equal access to natural persons for the exploitation of economic opportunities. Economic security is also touched via an equitable distribution system which is now acknowledged as vital for assuring the political stability of capitalism. This economic stability of economic security speaks beyond the world of inter-state rivalry and political power. However, the traditional realist approach needn't be abandoned as it may be representative for some states in certain moments of time [8, p. 13-14].

The Role of Economic Diplomacy in Enhancing National Competitiveness

In a contemporary world, economic diplomacy may serve as one of the most effective ways to realize national economic interests. Analyzing it from different perspectives and using different definitions, still the common conclusion could state that “economic diplomacy” implies diplomatic efforts concentrated on confirming the country’s economic interests at the international level. In this respect, it is very important to use national competitive advantages, as well as specialization and cooperation in production to achieve the country’s overall short-term and long-term strategic goals. In order to make use of competitive advantages and contribute to growth in national competitiveness, economic diplomacy must also require a realistic and profound economic research to evaluate state’s opportunities and elaborate the methods for handling the competitive advantages that are available. The basis of competitiveness is to possess a specific advantage over competitors. Particularly precious one is when it is an exclusive possession, not available for anyone else. Such advantages may include:

- technological advantages, which enable to produce new products, products characterized by novel/ better features or produced using lower costs;
- financial advantages, resulting from access and ability to use own or international sources of capital;
- managerial and marketing advantages;
- resources-abundance-related advantages (access and use of cheaper factors of productions; access to cheaper/high-educated, etc. labor force; access to
- cheap natural resources);
- other advantages: better information/communication networks; better infrastructure.

In classification presented by Prahalad and Hamamel in “The Core Competence and the Corporation” [20, pp. 79–91.] distinguish between three main types of competitive advantages resulting from: a) core competences, such as technological advantages b) value-creating activities such as managerial and organizational innovations and c) bidding law regulations, such as privileged access to natural resources. Current studies emphasize the transformation from hard to soft competitive advantages, concentrating on knowledge and information-based ones, including: technological advantages, ability to creating own know-how,

innovations management, innovation clusters development, brand management and generally marketing advantages [16].

Bearing in mind above mentioned, there is a logical connotation between general aims of economic diplomacy policies announced by governmental bodies and the sources of competitive advantages. To combine these two goals of efficient economic diplomacy, grounded in competitiveness theoretical framework is to be presented. Knowing various sources of competitiveness may be particularly useful for economic diplomacy policy-makers, who may take advantage of its different levels to tailor an individual country-specific course of action in order to optimize the outcomes and the use of tools in economic diplomacy.

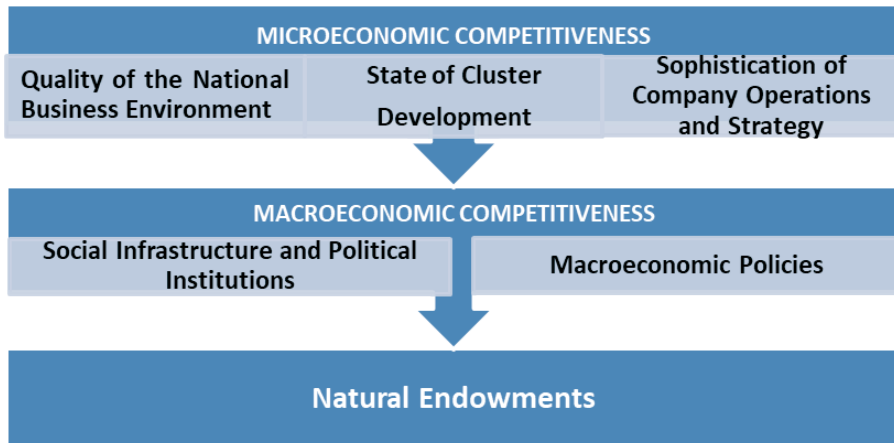

Fig.1. Determinants of competitiveness

Source: M. Porter, http://www.isc.hbs.edu/pdf/20090415_AMP.pdf, access: 10.07.19.

Traditionally, economic diplomacy is associated with state's activity on macroeconomic level and natural resources management. Several case studies show the vast impact of economic diplomacy on first getting access to and later management of natural resources [16]. State intervention and policy in this area can be described as resources diplomacy and is connected with the concept that in economic diplomacy the crucial thing is to identify factors which bring the highest payoff in the short and long term. Without any doubt, natural resources and especially raw energy resources, like oil and gas are the most obvious and relatively easy factors states wish to obtain on international mar-

kets in order to increase their production capacity [16]. Case study on Azerbaijan reveals that oil is a raw material, the production of which is generated in combination with the technology used. Due to the fact that raw resources are mainly concentrated in economically underdeveloped areas of the world, while technical technological capabilities are found in the industrially developed countries, the flow of raw material to the centers of its intensive use is an objective process. Accompanied by the reverse movement of goods often manufactured using this raw material, energy and industrial cycles appear to complement each other in today's international economic system. Countries that are able to carry out both of these cycles, thus developing the national economy, will naturally ensure the most favorable opportunities in economic and social development and in self-assertion in the widest geo-economic sense of this word. In order to optimize the use or access to raw materials and obtaining necessary technology if not domestically available, economic diplomacy should be used [16]. That is the basic reason why economic diplomacy is widely applied in the context of natural resources. Moreover, using diplomatic tools in resources management deliver the most spectacular examples (USA's oil diplomacy in Persian Gulf, Russia's gas diplomacy, etc). Undoubtedly, resources diplomacy, using a mixture of tools, also from the political spectrum contribute to the first sort of national competitive advantages – natural endowments. The role is higher the more resources-in-need the country is.

The second level of national competitive advantages – the macroeconomic one has been as well traditionally addressed by economic diplomacy policy makers. Macroeconomic activity involving states operation within multilateral organizations, global economic forums, regional platforms, bilateral agreements, etc constitutes the core of economic diplomacy and the key area of its interest. Main instruments – export promotion agencies, special units in embassies, consulates and states visits have been launched in both developed and developing countries to enable and ease their cross-national economic activities – exports, imports, FDI, financial flows, tourism or foreign aid. Several studies [21] conclude that economic diplomacy instruments used for export facilitation and promotion do have an impact on the state's overall trade.

The least obvious spectrum of interest of economic diplomacy is microeconomic competitive advantages, divided by M. Porter to quality

of the national business environment, state of cluster development and sophistication of company operation and strategy. However, these are the ones contributing to stable and sustainable development [18].

The main fear of economists concerning state involvement in the economy is the fear of inefficient allocations, the export promotion policies pursued by economic diplomacy may lead to over/under consumption and over/under production. However, they do allow public intervention in case of market failures, in situations when free market for some reasons do not produce efficient outcomes, when it cannot generate an efficient allocation of goods and services. Market failures are usually connected with informational imperfections (asymmetry between sellers and buyers, too costly information, incomplete, false information), transaction costs or agency problems (moral hazard, adverse selection), imperfect competition (market power) and various types of externalities, characteristics of certain goods (public goods), inertia and uncertainty [24]. In international relations context market imperfections are also connected with barriers to trade. Obstacles encountered by exporters four main categories of barriers can be identified: informational (lack of export knowledge), internal resources constraints (human resources, financial), procedural (language, cultural differences, red tape), exogenous (fluctuations in the exchange rate, taxation, corruption, etc). Many features of developing countries- lack of institutions, poor quality standards, poor infrastructure, lack of transparency, etc as well existing strong protective regulations make it sometimes impossible or very difficult to obtain by foreign companies to enter the market. Restrictive policy in giving permissions, posing additional restrictions and controls do not enable the cooperation either. All these market malfunction examples prove the rationale behind economic diplomacy. In this context economic diplomacy can ease the entrance and operation on the foreign market, which requires a good knowledge of foreign legislation, cultural differences, local peculiarities and business contacts in order to increase the chance of success. According to some studies in order to export the investment in information has to be made, the investment that cannot be recovered unless the export initiative is successful. On the other hand, if the initiative brings positive outcomes it motivates the competitors to follow the line (copycat behavior). Hausmann and Rodrik suggest that an enterprise will invest only if it has cer-

tainty its project will provide a competitive edge. Otherwise, especially if it is observed by competitors who want to benefit from information and operation pattern that has been already applied, in other words – free-riders, the firm is far less motivated to invest [11]. In consequence, the market uses to under-provide ‘trade knowledge capital’¹ that can be identified as a public good. In fact, private enterprises invest too little in trade-relevant information, which may give a rationale for public intervention, which in the case of foreign trade analysis can include economic diplomacy activity.

In microeconomic environment economic diplomacy operates on different than traditionally perceived level. It is not state-to-state but state-private enterprise relationship. This type of relationship is much more market dependent because private firms are run in order to achieve private and not national interests. Moreover, companies in market economy cannot be forced to operate in preferable for a state way, they can only be encouraged. In case of realization state’s cross-national interests, firms may be given the right and efficient incentives to for example start exporting. When the state is interested in its firms to export or launch business enterprise, the role of embassies and consulates are recognized not only as state representation but also as “the eyes and ears” in the host country. Their informational role eases the process of overcoming market failures- they are located in or in proximity of export markets (embassies, consulates) and in exporting country (trade promotion agencies) serving as a source of information for domestic firms willing to internalize or foreign firm willing to enter the market. The trend of increase in number of promotion agencies has been observed over the years. Their activities may be divided into four categories: country image building, export support services, marketing, market research and publications [15]. Above mentioned services prove the swift in modern economic diplomacy, which operates closer to the market and which through its instruments supports internationalization of private enterprises, improves performance of internationalized firms, participates in country’s positive image building and generally increases the country’s competitiveness.

¹ Knowledge capital is the intangible value of an organization made up of its knowledge, relationships, learned techniques, procedures, and innovations. In other words, knowledge capital is the full body of knowledge an organization possesses.

Trade promotion agencies can also alleviate information problems, distinguishing between information problems for companies that try to enter new markets abroad or sell there the new products (extensive margin) and companies that are already exporting and attempt to increase the volume of their exports (intensive margin) [24]. This fact can show the usefulness of economic diplomacy's provided information, which according to Rose lost its importance with the drop of communication costs and easier access to information from other countries [21]. It seems that by adjusting "information picking and analyzing" ways and rationale behind, economic diplomacy entities can in a positive and efficient way to respond to the need of private investors.

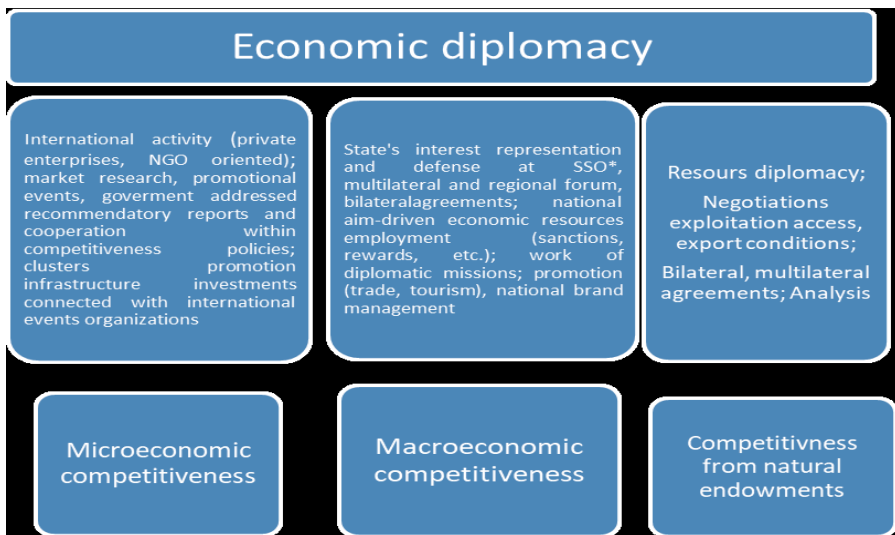

Fig. 2. Competitiveness-related economic diplomacy model

**Single sign-on (SSO)* is a session and user authentication service that permits an end user to enter one set of login credentials (such as a name and password) and be able to access multiple applications.

Source: done by the author

On the other hand, in order to fight with other market imperfections, not related with problems with information, state should remove existing barriers in order to allow foreign firms to enter its market. In line with currently bidding paradigm of accelerating national growth by attracting foreign direct investments, state's actions are focused on a country

promotion and sending a clear message to potential investors that it is worth investing within this particular state's borders. Thanks to actions accompanying country promotion, certain basic investments are made to facilitate business (road infrastructure, access to electricity, broadband Internet, etc.) and in consequence the capital of microeconomic factors of national competitiveness is built. Such positive results often are brought by certain economic diplomacy instruments like state visits, international fairs, international conferences and forums, etc. organized in a country.

Conclusion

In a globalized world with an increasing number of players on the international scene (states, multinationals and various international organizations) and a growing interdependence, the economic security it is no longer an issue that concerns the internal state policy only. The economic dimension gained an increasing role in the political matters leading to changes with respect to resolution methods, from "reactive to preventive" ones. Geo-economics replaces geopolitics and becomes the key concern of the main actors on the international scene, economic power being acknowledged as essential in the determination of primacy or subordination of states in the international system. Despite the process of globalization and erosion of state institutions, by the occurrence of new international actors, state institutions remain key providers of economic security. However, in light of the new international environment states need to cooperate between them, with regional and global actors and to evolve in order to face the challenges imposed by the new threats on economic security.

The proposed analysis of economic diplomacy focuses on economic, not political grounds of justification for its application. The analysis is made on the grounds of competitiveness theoretical framework, with particular focus on M. Porter's national competitiveness concept, which is the novelty as far as academic research on economic diplomacy is concerned. The author tries to draw attention to the need for close relations of economic diplomacy with micro-economic factors of competitiveness.

Microeconomic competitiveness based on: quality of national business environment, state of cluster development and sophistication of company operation and strategy needs particularly tailored tools and must involve the cooperation of various actors on various levels from both private and public sectors. Economic diplomacy with its informa-

tional function can contribute to fight against market failures such as imperfect (asymmetric, incomplete, and false) information, imperfect competition (by e.g. giving incentives to and enabling firms' internationalization), uncertainty, etc. Various instruments and institutions used by economic diplomacy's policy-makers – embassies' units, trade chambers, consulates, trade and investments promotional agencies are constant witness of informational flow between the countries, and the knowledge they are able to acquire should be processed and used for realization of national aims.

Findings of the research within economic diplomacy and its contribution to national competitiveness may be applied by policy-makers in order to increase the effectiveness of state's economic diplomacy strategy and its instruments.

Bibliographical references

1. Васильева Н.В. Роль дипломатии в реализации экономической составляющей внешней политики Федеративной республики Германия. – Автореферат диссертации на соискание ученой степени канд. полит. Наук. – М., 2011. – С.10.
2. Ги Каррон Каррьер. Экономическая дипломатия. Дипломат и рынок. /Пер. с французского – М.: РОССПЭН, 2003. – С. 51-52.
3. Жюль Камбон. Дипломат. Пер. с франц. /Под ред. И с предисловием А.А. Трояновского. – М., 1946. – С.8.
4. Кашлев Ю.Б. Фундаментальный труд по экономической дипломатии // Дипломатический вестник. – 2001, №5.
5. Шевченко Б.И. Экономическая дипломатия в современной системе международных отношений. Экономический Журнал, №5. Изд. ООО «Издательство Ипполитова», ISSN 2072-8220, 2016
6. Щетинин В.Д. Экономическая дипломатия: Учебное пособие. – М.: «Международные отношения», 2001. – С. 13.
7. Boutin, K. J. D. (2014), “China’s Industrial Development and Regional Economic Security”, Alfred Deakin Research Institute, available at: www.deakin.edu.au/research-services/forms/v/7808/wps-44w.pdf (accessed 12 July 2019).
8. Buzan, B. (1991b), “New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century”, *International Affairs*, Vol. 67, No. 3, available at: <http://euroakadeemia.ee/materjalid/Buzan%20-%20New%20Patterns%20of%20Global%20Security%20in%20the%2021st%20Century.pdf> (accessed 14 July 2019).
9. Dunning J.H., 1993, International Porters ‘diamond’, “Management International Review”, No. 33 (2), special issue.
10. Gottfried von Haberler «International Trade and Economic Development (Международная торговля и экономическое развитие)». 1959.
11. Hausmann R., Rodrik D., 2003, Economic development as self-discovery, “Jour-

- nal of Development Economics”, vol. 72, no. 2.
12. International Labour Organization (ILO) (2004), *Economic Security for a Better World*, Geneva, available at: <http://www.social-protection.org/gimi/gess/RessourcePDF.action;jsessionid=ba5695c9f7bbc9a3a30c5d398728626619fcdcfb08ee9b6437707cd5e3e60929.e3aTbhULbN>
 13. Kahler, M. (2005), “Economic security in an era of globalization”, available at: <http://irps.ucsd.edu/assets/014/6745.pdf> (accessed 18 July 2019).
 14. Kuznetsov, A., Toganova, N. and Gutnik, A. (2010), “Evolution of approaches to economic security problems in Europe”, Imemo Ran, Moscow, available at: mpra.ub.uni-muenchen.de/10000/ (accessed 12 July 2019)
 15. Lederman D., Olarreaga M., Payton L., 2006, Export Promotion Agencies: What works and what doesn't, Working Paper, No. 4044, World Bank Policy Research
 16. Magerramov A., Rustambekov H., 2010, Economic Diplomacy as a Tool for Realizing National Interests, *Journal of International Relations and Development*, vol. 13, no. 1, pp. 1-15 (accessed 18 July 2019).
 17. Nesadurai, H., (2005), “Conceptualising Economic Security in an Era of Globalisation: What Does the East Asian Experience Reveal?”, *CSGR Working Paper No. 157/05*, available at: <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/csgr/research/workingpapers/2005/wp15705.pdf> (accessed 12 July 2019).
 18. Porter M., 1990, The Competitive Advantage of Nations, “Harvard Business Review”, March-April, pp. 73–92.
 19. Porter M., 2001, The Success Formula, *Chartered Financial Analyst*, Feb, pp. 37.
 20. Prahalad CK., Hamel G., 1990, The Core Competence and the Corporation, “Harvard Business Review”, 68, pp. 79–91.
 21. Rose A.K., 2007, The foreign service and foreign trade: Embassies as export promotion, *The World Economy*, vol. 30, no. 1, pp. 22–38.
 22. Saner R., Yiu L., 2007, International Economic Diplomacy: Mutations in Post-modern Times, Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’.
 23. Stephen Woolcock, Nicholas Bayne. *The New Economic Diplomacy: Decision-Making and Negotiating in International Economic Relations (G8 & Global Governance S.)*. – Ashgate Publishing Ltd. – UK 2005, 314 p.
 24. van Veenstra, M-L., Yakop M., Bergeijk P., 2010, Economic Diplomacy, the Level of Development and Trade, Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’.

CURRENT THEORETICAL ASPECTS OF INTERNATIONAL TRADE AND MODERNITY

Irina CROTENCO, *PhD in Economic Sciences, IRIM*
(crotenco.irina@gmail.com)

Elena CERNOVA, *Master in Economics, College of
Business and Services in Tiraspol, Moldova*
(alena.chernobelkina@mail.ru)

Ecaterina MIRONENCO, *Master in Economics,
UPT, Tiraspol, Moldova*
(katya_mironenko_14@mail.ru)

Abstract

In the present article the approaches to a number of concepts of international trade are studied. It describes the current situation in the regulation of international trade at the global level. The author interprets certain aspects of the conceptual apparatus of modern international trade.

Keywords: *international trade, economic landscape of international trade, foreign trade climate, protectionism, trade wars*

CZU: 339.5.01

JEL: F4, F13

Introduction. In the modern world, international trade has the mission to ensure the smooth functioning of the world economy and all its components. For the high-quality implementation of international trade in its functions, it is necessary to provide theoretical support for its activities, an understanding of the motivation of the participants in international trade and the international economic relations laws that are

appropriate to the requirements of the practice. The field of theoretical substantiation of modern international trade processes repeatedly includes terms such as “economic landscape”, “climate of foreign trade”, “protectionism”, “trade wars”, etc., the study of which, according to the authors, is important in modern conditions, so in the application plan.

The research problem. In modern international trade, as well as in the system of mechanisms that ensure its efficiency, an important role is played by policies in this field, carried out by specialized agencies and international organizations (IMF, World Bank, WTO, FAO, OPEC, UNWTO, ICAO, etc.) (EU, USMCA - NAFTA, Mercosur, CSI, EurAsEC, etc.) and national states (different structures and governments, including federations, cities, etc.). The combination of these policies is, in our view, the economic landscape of international trade and the external trade climate.

In recent years, the concept of “external trade climate” has become a term that fully describes the processes and economic phenomena and responds to the contemporary challenges of the global economic system. In economic theory and practice, concepts such as innovation, investment, business environment, legislation, business climate, etc. are well established. At the same time, economic theory has not yet formed a definitive definition of the conceptual mechanism of the term “external trade climate”.

The geographical definition of climate is a fundamental basis for its various transformations in various areas of economic activity: managerial climate, educational climate, psychological climate, social climate, external economic climate, etc. economic theory and, in particular, its external economic component.

After analyzing the approaches to the external trade climate concept, we came to the conclusion that it can be defined as a combination of factors of different forms and types inherent to a given territory (country, region), promoting or hindering the implementation of export-import relations and forming an environment territorial trade. It should be borne in mind that, as far as its field of application is concerned, the “external trade environment” gives priority to the concept of “external economic environment”, because outside its scope there is a number of non-commercial types of international economic activity.

Speaking of the foreign trade landscape, we find that such concepts as economic landscape [15], scientific landscape [14], competitive land-

scape [18, p. 8] and others have emerged in modern economic theory and practice. The creator of the theory of “economic environment” is considered a German researcher in the field of the theory of development and distribution of productive forces, August Lesz (1906-1945). However, he only investigated interdependencies between people and the economy, and then between the territory and the economy [16]. In his understanding, “the economic environment is an interconnection of the market areas of different goods and services” [19, p. 9]. This approach, in our view, can be attributed to the economic and geographical domain. It is characteristic of specialists in the field of development and geographic distribution of productive forces in conditions of uniform population density, uniform base of raw materials, comparable levels of population incomes, sales of goods and mass production with low costs etc.

In the modern economy there is a wider perspective on the concept of economic landscape. Thus, Mezhevich N.M., who wonders about the formation of a new field of research knowledge - the science of the economic environment, rightly notes that, unlike the traditional physiographic approach, today the emphasis is not on the landscape as a natural phenomenon, the adequacy of its economic nature, maintaining control over the main factors of the current economic environment. Mezhevich proposes to take into account the thesis that successful economic development is possible when economic activities adapt to the basic characteristics of the environment [17]. However, in our opinion, the idea of management’s success in adapting the economy to the characteristics of the environment is true for the initial stages of the economy of society. At higher levels of development, communities change environmental conditions at their discretion, sometimes at the expense of landscape and nature. Consequently, the concept of the economic environment does not contain both the adaptation of the activity to it and the adaptation of the surroundings to the needs of the economy and society. In the simplest case, they are the transport and road infrastructure (eg bridges), agriculture and forestry, leisure services, etc. But in a more general way, the economic landscape of the territory includes elements of state and legal regulation and other components.

The definition of the economic environment from the point of view of the international community was given by Christine Madeleine Odette Lagarde, general manager of the International Monetary Fund

(since 5 July 2011), former Minister of Economy and Finance of France (14 November 2010 - 29 June 2011) and now candidate for the office of President of the European Central Bank. In her view, the new economic landscape is a system in which open trade is more equitable and relies more on cooperation; where financial systems are safer and more sustained by economic growth; where the benefits of the digital revolution do not come to a few lucky ones, but to all people [6]. Christine Lagarde sees the issue of the economic environment in two dimensions. The first dimension covers the monetary, fiscal, financial aspects of economic relations and the second, inequality, technology and sustainability. The author calls this approach “a new multiple approach”, more focused on people and outcomes [15]. Thus, according to Lagarde, the economic environment is a complex, multilateral phenomenon that has a critical impact on the macroeconomic development of a region (country, group of countries, regional economic integration grouping).

Such an integrated approach to the characterization of the economic environment seems reasonable for us. However, the author, whether conscious or not, includes the factors of “inequality” and “technology” in the economic environment but has left behind strong components such as political, natural, legal, religious, cultural and other aspects. Therefore, the economic environment includes the factors of commodity and its influence on foreign trade, the mechanisms of protectionism in international trade (economic sanctions, customs regulations, including prohibitions on trade with certain groups in the product range of foreign economic activities, arbitrary interpretation of anti-dumping measures etc.), the attitude of society and the state towards prostitution, drug and arms trafficking, family and marriage problems, etc.

An integrated multilateral approach to the formation of a modern environment of foreign trade (base) and climate (superstructure) leads to the development of the economic system of the modern global nature of international trade and economic relations. The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT), which regulates a number of aspects of international trade in goods, was concluded as early as 1947. However, it took almost 50 years to formulate the basis for the functioning of the diversified liberal model of international trade. The Eighth Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations under the GATT (1986-1994) has become the final effective stage in shaping an international trade

pattern and regulating trade and political relations between internationally recognized states. The Uruguay Round ended with the adoption of a package of documents that established the legal basis for a modern international trading system and the establishment of the WTO (World Trade Organization, WTO).

Since its inception (since 1 January 1995), the WTO has become the main mechanism for strengthening modern international trade, which it actively regulates. At the basis of the functioning of the WTO there are the following documents:

General Agreement on Tariffs and Trade (GATT);

The General Agreement on Trade in Services (GATS);

Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPs) and others [12].

A new stage in the ongoing development of the liberalization of international trade and international economic relations was the new round of multilateral economic negotiations launched in 2001 (Doha, Qatar). Among the main aspects of the Doha Round agenda were the liberalization of international trade in agricultural products (including tariff cuts and subsidy elimination) and services (especially financial), the deepening of intellectual property protection mechanisms and the access of developed countries to non-agricultural markets in the countries in progress of development. Most WTO members have not found support to discuss the lack of legislative safeguards in several countries to ensure modern working conditions in the workplace as well as a competitive advantage for developing countries. Also, proposals to standardize and deepen regulation of the transport services market, temporary accommodation and food, etc. have not been successful.

However, the ICC Doha Round Meetings and discussions have in fact revealed the world's unwillingness to move into a new phase of liberalization of the international trading system. Deadlines for the end of the round set by the WTO until 1 January 2005 have been violated. CPIs that have taken place for 18 years since the start of the Doha Round have not led to real results. In fact, the Doha Round of the ICC has become a stage in inhibiting the liberalization of international trade and international economic relations. The world community has accumulated evidence of renewal of the protectionist arsenal practice, unreasonable violations of the current WTO rules, in particular by organizing the sanctioning of

economic pressure on countries, the introduction of trade restrictions to resolve political issues, the widespread use of anti-dumping rules etc.

Since 07.01.2019, 164 states have been members of the WTO. These include the EU countries, Moldova (July 26, 2001, the 142th WTO member), Ukraine (May 16, 2008, 152th WTO member), Russia (August 22nd, 2012, the 156th WTO), Kazakhstan (from November 30, 2015, the 162th WTO member). 23 states, including Azerbaijan, Belarus, Uzbekistan, have observer status and are in the process of joining the WTO. Turkmenistan launched a WTO accession initiative in 2013. Also, WTO observer status has been granted to a number of international intergovernmental organizations (UN, OECD, UNCTAD, IMF, World Bank, FAO, etc.). Observers of international intergovernmental organizations participate, on a permanent and temporary basis, in the activities practiced by almost all WTO Councils, Committees and Working Groups (General Council, Trade Policy Review Body, Council for Trade in Goods, Anti-Dumping Board, for trade and development, etc.). The Textile Product Monitoring Body (TMB) and WTO Accession Bodies have no observers from international intergovernmental organizations (TMB) [13].

In general, today, the world community has developed an advanced system for promoting the liberal market, ideas and values in international trade, including the UN and its structures, the WTO, the IMF, the World Bank, and so on. Despite this, modern economic practice shows that certain components of international trade and international economic relations that are traditional to globalization processes have been repeatedly revised in recent years. The world community and, in particular, the countries participating in the G-20 annual summits note the stagnation and negative dynamics in the development and liberalization of international trade. They recognize the need to reform external trade relations and the whole system of international economic relations, including the reform of the WTO system. However, the participants in the discussion see ways of reforming differently. At the G20 summit in Osaka (Japan, June 28-29, 2019), the leaders of the participating countries agreed to refrain from worsening the talks and try to develop common rules and rules for returning lost and developing cooperation. The parties confirmed their support for the necessary reform of the WTO to improve their functions [5, art.8, p.2]. Please note that the need for WTO reform was also mentioned in the final joint documents of the G20 summit in Buenos Aires (Argentina, November 30 - December 1, 2018).

Then the leaders of the G20 member states recognized for the first time that the WTO does not achieve the purposes for which it was created and should be reformed. In Argentina, in 2018, the G20 leaders promised to begin the process of reviewing the WTO status and procedure [3].

Concerns about the status and prospects of international free trade are associated with the issue of protectionism, which has intensified in recent years. The theme of protectionism has returned to the modern economy since the early 1990s (before the creation of the WTO). Thus, General Manager of the International Monetary Fund, Christine Lagarde, who spoke at the University of Hong Kong on 11 April 2018, raised the issue of protectionism primarily among the three priorities of the world economy at its current stage of development, stressing the diversity of forms protectionism and their negative impact on all market participants. Lagarde said there are unfair commercial practices and must be eliminated.

The multilateral modern international trade system, rules system and joint responsibility are now in danger of collapse. Efforts to reduce trade barriers and eliminate gaps should be stepped up without the use of exceptional measures. It is necessary, Lagarde points out, the cooperation of all participants in international trade, state and supranational bodies in preventing protectionism. Otherwise, in its opinion, the company will not be able to secure the recovery of the world economy [6].

Discovering the need to avoid protectionism in all its forms as a priority task for the global economy, Christine Lagarde restricts protectionism to restrictions on imports, which, in its view, all suffer, especially the poor. However, in the modern world economic system there is an increase in the process of restricting exports (traditional, budgeting, certain types of goods and services that are in demand on international markets). In our view, export restrictions are more damaging to the global economy.

Talking about protectionism and US President Donald Trump. In particular, at the beginning of his meeting with the Russian President at the G20 summit in Osaka on June 28, 2019, he said that he had been waiting for talks on trade, trade, disarmament, protectionism and others (trade, commerce, disarmament, protectionism), various other issues. “[11] Trump in this context has emphasized protectionism among the most important aspects of US-Russian relations.

The issue of protectionism was discussed at the Osaka G20 summit, both in bilateral talks of world leaders and in official speeches. Thus,

Turkish Trade Minister Ruhsar Pekcan, who spoke at the G20 ministerial meeting on the trade and digital economy in Tsukuba (Japan), during the preparations for the summit, drew attention to the inadmissibility of protectionism that violates the global supply chains and reduce confidence in the system. [9]. A similar negative attitude towards protectionism, as a brake on globalization, was expressed by representatives of China, Russia, Mexico and other countries participating in the G20 summit.

Despite the generally accepted priority of protectionism for the modern world economy, this was not reflected in the final declaration of the G20 summit in Osaka [5]. Prudence in discussing protectionism and lack of condemnation of protectionism in the documents of the Osaka summit was a continuation of the similar practice of the previous G20 summit in Argentina [3]. This approach contrasts with the letter and spirit of the previous summits of the world leaders and, in particular, with the G20 Hamburg release (Germany, July 2017), which took note of the leaders of the participating countries to “continue to fight against protectionism, including all practices unfair commercial practices and recognizes the role of legal trade defense instruments in this respect” [4, p.3]. Note that for the period since the Hamburg G20 communiqué (July 2017), the number and destructive power of different forms of protectionism have not fallen.

The moderate optimism of world economic leaders is accompanied by events that are often called “commercial wars” [1, 2, 10] in the experts community (IMF, World Bank, BBC, Forbes, New York Times, etc.). At the same time, according to Chinese experts, the trade war was undertaken, for example, by the United States government against China on 6 July 2018 and was preceded by a series of events preparing the active phase of the confrontation since September 2011 [7]. We also mention that, as early as the beginning of 2018, US President Donald Trump said that “trade wars are good and easy to win” [8]. As a result, the factors that lead to the creation of problems in international trade and international economic relations appear in the economic environment, world trade and in their interaction.

Conclusions and recommendations.

Studying the theoretical aspects of international trade and, in particular, its global component, allows a deeper understanding of the essence of international economic relations and processes occurring in the global economy. From this point of view, the study of the concepts of

“economic environment of international trade” and “external trade climate”, in connection with modern processes and trends in international trade, can yield results both theoretically as well as practically.

The concept of the economic environment is multidimensional and multilateral. It can be used in both individual administrative and territorial entities as well as in economic activities and economic sectors. In view of this approach, it is also possible to take into account the economic environment applied to the international trade system as the center of influence of various factors of internal and external influence in many dimensions. These cover aspects of economic relations, social, political, cultural and religious factors, inequality issues, technology and sustainable development, etc., which form a multilateral international economic environment of international trade.

In our opinion, the term “external trade climate” is a combination of factors of different forms and types inherent in a given territory (country, region) that promotes or prevents the implementation of export-import relations and the formation of a territorial environment of foreign trade.

The terms “economic environment of international trade” and “external trade climate” can be applied at different levels of the economic hierarchy: education for industry, territory (region), state and inter-state integration. This refers in particular to the international (commercial) commercial policy of the state. A multi-level international trade policy will allow the development of national, regional (regional and district) strategies, specific programs and comprehensive plans for the development of a national system of global economic relations.

A priority task for the world economy and the world community is the development and implementation of measures to prevent protectionism in all its forms. In a free market economy model, it is important to avoid restrictions on both imports and exports that affect all participants in the international (direct, indirect, mediated) market, especially the poor.

Bibliographical references

1. China hits back in trade war with US. BBC, 14 May 2019. <https://www.bbc.com/news/business-48253002>.
2. China's Richest Start Leaving As The Trade War Escalates. Forbes, 28 May 2019. <https://www.forbes.com/sites/oliverwilliams1/2019/05/28/chinas-richest-start-leaving-as-the-trade-war-escalates/#2e0b3a9b7906>.
3. G20 Argentina 2018. Policy Papers, Summaries & Advocacy Kits. Trade & In-

- vestment. https://www.b20argentina.info/Content/Images/documents/20181002_185401-B20%20TI%20%20Policy%20Paper.pdf.
4. G20 Leaders. Declaration Shaping an interconnected world. Hamburg, 7-8 July 2017. https://www.g20germany.de/Content/EN/_Anlagen/G20/G20-leaders-declaration__blob=publicationFile&v=11.pdf.
 5. G20 Osaka Leaders' Declaration. 29 June 2019. https://g20.org/pdf/documents/en/FINAL_G20_Osaka_Leaders_Declaration.pdf.
 6. Lagarde Christine. Fix the Roof While the Window of Opportunity is Open: Three Priorities for the Global Economy. April 11, 2018. <https://www.imf.org/ru/News/Articles/2018/04/09/spring-meetings-curtain-raiser-speech>.
 7. The US-China Trade War: A Timeline. 29 June 2019. <https://www.china-briefing.com/news/the-us-china-trade-war-a-timeline>.
 8. Trump calls trade wars good and easy to win. The New York Times. 02 Marth 2018. <https://www.nytimes.com/2018/03/02/business/trump-calls-trade-wars-good-and-easy-to-win.html?module=inline>.
 9. Turkish minister warns against 'protectionism' at G20 summit. June 09 2019. <http://www.hurriyetdailynews.com/turkish-minister-warns-against-protectionism-at-g20-summit-144034>.
 10. Who Will Survive the Trade War? The New York Times. 04 July 2019. <https://www.nytimes.com/2019/07/04/opinion/trump-trade-wars.html>.
 11. World leaders gather to talk tough issues at G20 summit. June 28 2019. <http://www.hurriyetdailynews.com/world-leaders-gather-to-talk-tough-issues-at-g20-summit-144559>.
 12. World Trade Organization. Documents and resources. https://www.wto.org/english/res_e/res_e.htm.
 13. World Trade Organization. International intergovernmental organizations granted observer status to WTO bodies. https://www.wto.org/english/thewto_e/igo_obs_e.htm.
 14. Изучаем опыт: научный ландшафт Германии. <https://www.hse.ru/news/percent/3278214.html>.
 15. Кристин Лагард. Новый экономический ландшафт, новый многосторонний подход. Индонезия. Бали. 11 октября 2018 г. <https://www.imf.org/ru/News/Articles/2018/10/11/sp101218-new-economic-landscape-new-multilateralism>.
 16. Лёш А. Географическое размещение хозяйств. М.: Изд-во иностр. лит., 1959. 455 с.
 17. Межевич Н.М. Экономические ландшафты и региональная идентичность в России: опыт комплексного анализа. www.dartmouth.edu/~crn/groups/geographies_group_papers/Mezhevich02.pdf.
 18. Нгуен Тхи Кам Лан. Развитие внешнеторговых связей Вьетнама в условиях глобализации. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Специальность 08.00.14 -Мировая экономика. Москва, 2012. Российский экономический университет имени Г.В. Плеханова. 29 с.
 19. Шупер В.А. Экономический ландшафт Августа Лёша. Известия Российской Академии Наук. Серия географическая, Издательство: Российская академия наук (Москва). 2006, №4, с. 7-15. ISSN: 2587-5566, eISSN: 2658-6975.

INTERRELATION OF MIGRATION PROCESSES AND ECONOMIC SECURITY IN AZERBAIJAN

Lyudmila GOLOVATAYA, *PhD in Economic Sciences, associate professor, IRIM*

(golovataya4@gmail.com)

Simuzer ASCHEROVA, *PhD student, IRIM*

(simi.93@mail.ru)

Abstract

The main causes of labor migration in Azerbaijan in recent years have been investigated. Positive and negative factors of influence of labor migration on development of the country are noted. It has also been studied the impact of migration flows on Azerbaijan's economic security. Recommendations have been formulated to regulate migration flows in Azerbaijan in order to avoid the negative impact of labor migration on the economy of the country.

Keywords: *migration; labor migration; migration flows; economic security; intellectual migration; brain drain*

CZU: 314.74/338+316/(575)

JEL: F22, F24, J08, O15

Problem statement. Today, the world community is increasingly aware of the size, characteristics, consequences of migration, and its impact on the economy of the state. For this reason, many countries are faced with the need to regulate migration flows more strictly. Azerbaijan, after the collapse of the USSR, became a “donor of migrants” for many countries. Labour migration and the movement of labour in the country is a reflection of the economic processes in the country.

Methodology. The article uses theoretical, practical (empirical) and universal methods of scientific knowledge. Thanks to the generalized theoretical methods and universal methods of knowledge, it was possible to systematize the actual material of the study. The method of analysis and synthesis allowed to decompose the studied material into units, to study the individual parts of the elements. The study is also based on tabular and graphical data analysis methods for structuring and visualizing the problem, as well as presenting a set of possible solutions (breakdown of the goal into sub-goals/tasks and solutions).

Investigation of the problem. With independence, Azerbaijan became a member of the international political, economic and social movement. Being country rich in natural resources, and in particular, owning oil deposits, Azerbaijan managed to achieve impressive economic results. According to the State Statistics Committee of the Republic of Azerbaijan, the unemployment rate for June 2018 was 5.0%, which is significantly better than in other post-Soviet countries. [4] But, despite the positive indicators that are reflected in the statistical data, social problems still remain unsolved.

In fact, in the state there is the following picture, the majority of unemployed in the country refuse to formalize the official status of “unemployed” for several reasons: One of the reasons is the insufficient amount of the benefit, which does not meet the needs of citizens. For this reason, the majority of the working population legally or illegally emigrates to the CIS countries, Turkey or Europe. It turns out that Azerbaijan, despite its economic potential, remains a country from which there is a migration outflow.

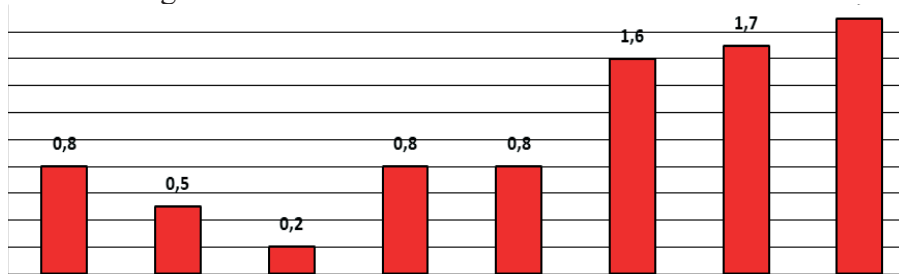

Figure 1. Indicators of citizens emigrating from Azerbaijan 2010-2017 (%)

Source* State Committee on statistics of the Republic of Azerbaijan.

Since 2015, the percentage of citizens who left the country has increased every year. The reason for such a jump from 0.8% to 1.6% in just one year is the double devaluation of the national currency „manat”, which has led to an increase in discontent and unrest regarding the population’s future in the country, as well as the following consequences:

Suspension or complete cessation of activities of commercial banks and currency exchange offices.

Flourishing „black market”. The emergence of dealers illegally engaged in the purchase and sale of foreign currency.

As a result of the shutdown of commercial banks and exchange offices, the country began to panic about the third wave of devaluation of the national currency.

Increasing the cost of food.

Closing of shops and catering establishments.

Loss of public confidence in the national currency.

The inability of citizens to pay loans, including those taken in foreign currency.

The closure of banks, restaurants, small hotels, the ruin of small business owners all this later led to the economic and social crisis in the country, which in turn contributed to the migration outflow of the working population from the country.

Due to internal migration and inter-regional movement of labor, there is no need for workers without a certain level of education and professional skills, while qualified specialists and professionals in Azerbaijan are not enough. In other words, today in Azerbaijan there is such a phenomenon as “brain drain”.

Not only disgraced journalists, businessmen, engineers, information technology specialists are leaving. Today leave the country and doctors, and the outflow in this category of employees in recent years has increased markedly – they go to Turkey, Germany, Czech Republic, USA. Thus, according to the German Medical Association at the end of 2018, the number of foreign doctors working in Germany increased by 9.7%. In particular, 108 doctors were provided with work from Azerbaijan [5]. According to Turkish sources, about 200 Azerbaijani doctors, who graduated from Turkish and European medical universities, work in clinics of large cities of Turkey. [2]

The reasons for intellectual migration from the country are different, from which we can distinguish the following:

Low level of scientific and information support for research and development.

Lack of modern scientific and experimental equipment (special modeling units, stands, etc.).)

Insufficient funding and support for research.

Low pay.

The collapse and closure of scientific institutions and the loss of research teams.

These factors today are the reasons for the fact that Azerbaijanis, who are highly qualified specialists, go looking for work in the global labor market, and then remain forever in Europe, Turkey, the CIS and the USA. The loss of highly qualified personnel is a huge step backwards for the state, which affects not only the economic aspect of the country's development, but also leads to the loss of the intellectual potential of the republic. If the trend of departure of specialists and skilled workers, i.e. the trend of intellectual migration, continues in Azerbaijan, it will undoubtedly create a threat to the economic security of the country. Speaking about the impact of migration flows on the economic security of Azerbaijan, it should be noted that at the moment, this issue has not been studied in detail. The reason for the lack of awareness in a particular area of research is as follows:

1. The new nature of post-Soviet migration. If in the Soviet Union, migrations were purposeful and controlled, then migrations of recent periods are largely forced and not controlled at all or are poorly controlled by the state. [11]

2. The impact of migration are difficult to analyze due to the uncertainty of research boundaries, the impact of migration flows on economic security. [11].

Thus, to determine the impact of migration on the economic security of the country in the first place it is necessary to determine the essence of the concept of "economic security of the state». The economic security of the state is an integral part of national security as a whole.

Economic security is a state of protection of the national economy from external and internal threats, in which it is able to ensure the progressive development of society, its economic and socio-political stability in the presence of adverse external and internal factors.

Внешнеполитическая безопасность	Внутриполитическая безопасность	Военная безопасность
Экологическая безопасность	Экономическая безопасность	Информационная безопасность
Духовная безопасность	Социальная безопасность	Личная безопасность

Fig. 2. An integral part of national security

Source* the Essence of economic security, the state <http://simplehomebusinesssystem.com/sushhnost-ekonomicheskoy-bezopasnosti-gosudarstva>

Economic security of the state – a complex socio-economic concept, reflecting a large range of ever-changing conditions of material production, external and internal threats (dangers) of the economy. The economic security of the state is determined by the level of development of productive forces and the state of socio-economic relations, the development of scientific and technological progress and the use of its achievements in the national economy, foreign economic exchange and the international situation. The material basis of economic security consists of developed productive forces capable of ensuring expanded reproduction, a civilized standard of citizens living and economic independence of the state. [3] Migrants themselves tend to benefit from moving to another country, and to a richer one. But the country of origin of migrants also has a positive impact. The positive impact of migration is most visible in small countries with high migration rates, and most difficult to detect in large countries where migration is relatively low. The positive effects are as follows:

Remittances: USD 1.3 billion was transferred to Azerbaijan in 2018, which is 2.8% of the country's GDP. Although these payments are rarely used for productive investment, and do not have a direct impact on a country's economic growth, they are considered very effective in development, because poverty is reduced at the micro level. Remittances are mainly spent on daily consumption and health care and education services. Households increase family assets (in particular, housing and land), as well as they have higher consumption and lower poverty rates.

Transfer of socio-political experience: in addition to financial transfers, some non-financial assets - human capital, innovative social behavior or political aspirations – acquired as a result of migration are also transferred to mi-

grants ‘ native regions. Cultural transmission often affects areas of personal and family life, in particular the role of women and the education of children, which in turn affects fertility rates. Studies confirm that migration to OECD countries contributes to a decline in fertility, while the reverse is true in rich countries with high fertility, such as the Gulf countries.

Migration promotes the empowerment of women and the redefinition of gender roles in Patriarchal societies, especially for migrant women.

Diaspora participation: migrants and their descendants play an important role in stimulating the development of their countries of origin by investing in business, tourism and political or philanthropic activities. Diaspora experience can improve aid effectiveness and facilitate the transfer of skills and knowledge. The presence of diasporas stimulates trade between countries of origin and host countries, creating linkages between producers and consumers. The existence of a migrant network also increases direct investment: both through Diaspora’s own investments, particularly valuable in those segments and areas that are considered by foreign investors as risky, and by reducing transaction and information costs for other investors. The positive contribution of the Diaspora depends on the extent to which national governments create favorable conditions for the participation of emigrants and the degree of their integration in the host country. The negative impact of migration on the economic security of the country is reflected through the following existing problems in Azerbaijan related to labor and intellectual migration:

First, the internal emigration of intellectually qualified personnel, i.e. the change of the sphere of activity, can lead to a regression of the scientific potential of the country. Secondly, inter-state migration leads to the deterioration of the monetary and financial situation of the country due to the uncontrolled export of foreign currency. [11]

Thirdly, migration can seriously damage regional markets, which have previously been created in a region, in terms of economic and labor potential. Due to the resulting decline in domestic demand, inter-regional migration may also exacerbate the decline in production in certain sectors of the economy [7]

In the end, not only Azerbaijan is losing its working population, but also the state receiving migrants may worsen its situation. For example, the excessive concentration of immigrants in urban areas poses a threat to work and employment not only in the form of unemployment among immigrants

themselves. Mainly because of this concentration of immigrants, the contradiction between the supply and demand of labor is resolved in such a way that many professions are completely replaced by foreign workers, so that the indigenous, especially young, population may lack motivation to get education and employment in these professions. [7]

In recent years, the Republic of Azerbaijan, which faced multifaceted difficulties, in order to streamline these processes in an appropriate manner, has taken serious steps in the field of legislation and in institutional sphere for the implementation of necessary reforms. The basis of this work is the Concept of the State Migration Policy of the Republic of Azerbaijan, adopted in 2004, which defines the tasks faced by the governmental agencies. The main directions of activities envisaged by the program are developing the mechanism of migration management, improving the effectiveness of state regulation in this field, coordinating the activities of relevant government bodies in the field of migration, improving the legislative framework, applying the quotas for labour migration, implementing comprehensive measures to prevent illegal migration, as well as cooperating with migration authorities of other countries and relevant international organizations. The implementation of the State Migration Program, at the same time, aimed at creating a modern migration system in the country. Up to date, more than 250 laws, regulations and normative-legal acts have been adopted in the field of migration and amendments have been made to existing legislation in the Republic of Azerbaijan. In the context of ensuring the rights and freedoms of migrants, the Republic of Azerbaijan joined the UN Convention “On protection of rights of all migrant workers and their families,” as well as other international documents on migration. Furthermore, in order to simplify the migration processes and to prevent illegal migration significant steps have been taken on implementation of biometric identification. Thus, a special working group composed of representatives of state institutions whose activities are connected with biometric identification was set up. On the basis of proposals put forward by the group the “State program on establishing a system of biometric identification in the Republic of Azerbaijan for 2007-2012” was prepared and approved by the №1963 Decree of the President dated February 13, 2007. Moreover, the Migration Code of the Republic of Azerbaijan approved and enacted in 2013 is the most important legal instrument adopted in the field of migration.

The main partner of the Government of the Republic of Azerbaijan in cooperation in the field of migration is the International Organization for Migration (IOM). The Republic of Azerbaijan became a member of the IOM in 2001, and various programs and technical assistance projects have been organized by the organization since 1996. In recent years, the establishment of a national legal framework for migration policy and harmonization of the existing legislation with the requirements of modern migration processes has opened up the opportunity to achieve significant positive results in the management of migration in the Republic of Azerbaijan. In particular, in order to provide additional flexibility on migration in the country, consultations, joint meetings and discussed agreements held with the UN High Commissioner for Refugees, the International Organization for Migration, the European Union, Council of Europe and the state authorities of the CIS member states engaged in implementing migration policies in their countries, as well as discussed agreements provided serious support in improvement of these policies. Agreement on Partnership and Cooperation between the European Union and the Republic of Azerbaijan provides the basis for cooperation. The Agreement entered into force in 1999 and the Action plan of the European Neighborhood Policy was adopted in 2006. The Action Plan reflects a wide range of issues in the field of migration, such as border management, migration management, asylum issues and the prevention of illegal migration, dialogue on readmission and reintegration of returned migrants, simplifying visa procedures and so on. In order to achieve the objectives outlined in the Action Plan, a Special Working Group composed of representatives from relevant government agencies was set up.

In 2013 Azerbaijan signed Partnership for Mobility with 8 EU member states (Bulgaria, Czech Republic, France, Lithuania, Netherlands, Poland, Slovenia and Slovakia) and Latvia was to join the declaration later. In addition, agreements on readmission and visa facilitation between Azerbaijan and EU, as well as with the Kingdom of Norway, came into force.

On 5 December 2013 in Brussels the “Joint Declaration on Mobility Partnership between the Republic of Azerbaijan and the European Union and its participating member states” was signed. It was later approved by the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan on March 6, 2014. Within the framework of the project “Support to the implementation of the Mobility Partnership with Azerbaijan” (Partnership for Mobility MOBILAZE) 5 activity components are envisaged for 3 years.

Conclusions and recommendations. In order to regulate migration flows in Azerbaijan and avoid the negative impact of labour migration on the country's economy and economic security, the state should use tools and mechanisms to stop the outflow of specialists from the country, as well as choose the right policy for regulating labour and intellectual migration.

First of all, Azerbaijan should choose the course of international cooperation. Namely: implementation of programs for the exchange and further training of scientific personnel and specialists in various fields; cooperation with research foundations of developed countries (Carnegie Foundation, Ford, MacArthur).

Such cooperation will allow Azerbaijan to strengthen control over intellectual migration from the country, which will help reduce the risks to the economic security of the republic.

Bibliographical references

1. Государственная миграционная служба Азербайджана - <https://migration.gov.az/>
2. Государственный комитет по статистике АР- <http://www.azerbaijan.az>
3. Сущность экономической безопасности государства-<http://simplehomebusinesssystem.com/sushhnost-ekonomicheskoy-bezopasnosti-gosudarstva/>
4. Уровень безработицы в разных странах -<https://az.sputniknews.ru/infographics/20180718/416199092/bezrobotica-uroven-strany-mira-azerbaijan.html>
5. Утечка мозгов в Азербайджане - <https://www.panorama.am/ru/news>
6. Этнические и миграционные процессы в постсоветском Азербайджане -http://migrocenter.ru/conferences-kavkaz-m_kavkaz067
7. Казиахмедов Г.М., Шишков Г.Б., and Кинасова Е.Д.. „Особенности внешнего влияния процесса миграции и обеспечение экономической безопасности принимающего государства” Вестник Московского университета МВД России, no. 4, 2012, pp. 240-244.
8. Кинасова Е.Д., Казиахмедов Г.М., and Герман Б.Ш.. „Некоторые аспекты влияния внешней миграции на экономическую безопасность принимающего государства” Вестник Московского университета МВД России, no. 1, 2011, pp. 40-43.
9. Рзаев Мирза Ага-Рза Оглы. „Причины трудовой миграции в Азербайджане” Наука, техника и образование, no. 10 (51), 2018, pp. 49-52.
10. Рзаев Мирза Ага-Рза Оглы. „Регулирование Международной трудовой миграции в Азербайджане” Наука, техника и образование, no. 11 (52), 2018, с. 88-91.
11. Сиденко И. К. Сиденко А. Г. „Влияние миграционных потоков на экономическую безопасность государства” Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России, no. 2, 2010, pp. 129-135.
12. Тогусаков О.А., Акаев А.А. „Состояние внешних миграционных процессов стран СНГ” Международный журнал гуманитарных и естественных наук, no. 9, 2017, pp. 93-99.
13. Шевелева Н. П., Савкина Н. Г., Панарина Д. А. „Влияние международной трудовой миграции на социально-экономическое развитие принимающей страны” Общество: социология, психология, педагогика, no. 4, 2018, pp. 16-24.

NATIONAL AND INTERNATIONAL EUROPEAN LAW

PROBLEMS OF THE MINISTERIAL ADMINISTRATION IN THE CONTEXT OF THE HARMONIZATION OF THE NATIONAL LEGISLATION WITH THE EUROPEAN STANDARDS

Ștefan STAMATIN, *PhD in Law, university professor; “Stefan cel Mare”
Police Academy, Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova*
(stefanstamatin@gmail.com)

Valeriu GUREU, *Master of Law, IRIM*
(valeriugureu@mail.ru)

Abstract

*The analysis of practical and scientific materials on the issues encountered at the level of the ministerial administration in the process of harmonization of the national legislation with the European standards from the perspectives of the connection of the national legislation to the *acquis communautaire*, is related to the elaboration of recommendations, including the finding of deficiencies and perspectives regarding the implementation of the development strategy and the modernization of the ministerial administration at European level.*

Since the declaration of its sovereignty and independence and until the present, the Republic of Moldova has gone through a rather complicated political process, accompanied by some administrative prevarications, but it has also encountered even more difficulties in implementing the institutional reforms that have begun in this period of development.

Keywords: *harmonization of law, legal framework adjustment, current institutional reform, ministerial administration, national priority, national strategy, efficient administration, decision-making process, European standard, adequate support, social welfare, European administration*

CZU: 323/324

Introduction. The harmonization of the national legislation with the Community law is an ongoing process aimed at ensuring the full compatibility of the national and Community norms, being one of the primary objectives of the Republic of Moldova and at the same time the cornerstone of the whole EU integration process.

Concerning the *short-term objective*, the harmonization of the national legislation with the *acquis communautaire* brings many internal benefits, which materialize in a modern legislative-normative framework, promotes the principles and values of the market economy and of a state based on law, preconditions inherent to the development of a modern European state. The alignment with a European standard of regulation based, among other things, on limited regulation, reduced bureaucratic discretion, will considerably favor the development of the private sector, an important factor in ensuring sustainable economic growth, as demonstrated by the experience of the Central European countries. In addition, the harmonized legislation contributes significantly to creating an attractive investment environment for foreign investors, who will find in the Republic of Moldova a known, stable and predictable legal environment, an important factor for the increase of foreign direct investments. Moreover, harmonized rules, concepts and principles will facilitate trade with the EU and candidate countries, which is particularly important for local producers looking for new markets. Likewise, one of the objectives of the PCA states “promoting trade and investment, as well as harmonious economic relations between the Parties, in order to encourage their sustainable economic development.” In this context, the Feasibility Study on the creation of a free trade area between the EU and the Republic of Moldova, drafted by the European Commission,

clearly indicates the areas where harmonization of legislation and the creation (or modernization) of the appropriate institutions is essential to start negotiations with the EU in this respect (ex. standardization and conformity assessment of products, intellectual and industrial property, rules of origin, indirect taxation).

Referring to *medium-term objectives*, national legislation harmonized with the *acquis communautaire* will make it considerably easier to get closer to the EU, initially within the European Neighborhood Policy. Thus, the EU offer included in the European Neighborhood Policy to participate in the EU internal market requires primarily the harmonization of national legislation and the development of institutional capacities to implement harmonized legislation. Finally, the ability to transpose and apply the *acquis communautaire* as a whole is a prerequisite for EU membership, enshrined in the EU Treaty, reiterated and explained by the Copenhagen Council in 1993. Considering the determining of our country in becoming part of the EU accession process, the Republic of Moldova will initiate and undertake systematically and prioritized the harmonization of current and future national legislation. In confirming the seriousness of this intention, this strategy sets the legal, methodological and institutional bases necessary for the immediate start of the harmonization of national legislation with the *acquis communautaire*.

Methods applied. The specificity of the current issues of the ministerial administration in the context of the harmonization of the national legislation with the European standards is treated through the series of institutional reforms taking place at the level of the ministries within the European integration process of the Republic of Moldova. Through the *historical method*, the evolutionary historical factors that preceded the process of implementing all the reforms in the ministerial administration were identified.

The *comparative method* is used in the research of the topic for a broad comparative analysis of the reforms implemented at the level of ministries within the EU Member States, reflected in the theory and practice of the science of administrative law. Among the representatives who remarked themselves through important works during the development of social management relations in the public sector are: M. Preda, E. Albu (Romania), O. Guțu, A. Sîmboteanu, Bogus A., Pavelco S. (The Republic Moldova), etc.

The results of the investigation. In the view of researcher Gutu O., the harmonization of national legislation with the *acquis communautaire* was initiated in the Republic of Moldova in 1999 with the support of an EU technical assistance project to support the implementation of the Partnership and Cooperation Agreement between the EC and its member states, on the one hand, and the Republic of Moldova, on the other. [1]

In this context, the first actions of the public authorities regarding the tendency to change the political vector related to the pro-European aspirations were undertaken only on February 22, 2005, in the context of the European Neighborhood Policy, at the same time *the Action Plan between the European Union and the Republic of Moldova* was signed. [2] The plan initially provided a fruitful collaboration over a 3-year period with one year extension, and included actions to consolidate democracy for all public institutions within the state, including some actions related to the alignment of national law to Community legislation, ensuring a steady pace of development in all areas and sectors of activity.

In a publication of the researcher Sîmboteanu A. from 2014, it is specified that according to this Action Plan: *The European Union - Republic of Moldova*, the European Union recognized at that time that public administration reform was taking place in Moldova, but at the same time the EU highlighted that there were certain problems in the public administration field, which indicated the need to strengthen the administrative reforms, especially in the sphere of relations between the central public administration and the local public administration. [3 p. 18]

In this sense, it can be said that the year 2005 represents the year of launching, in large part, the package of laws that support the pro-European path of the Republic of Moldova. Subsequently, another legal document supporting the reforms launched is related to the *Central Public Administration Reform Strategy in the Republic of Moldova*. [4] One of the important requirements of this Strategy was the concomitant and consecutive reorganization of the central public administration. [5 p.18]

Another normative act that presumes the process of harmonizing the national legislation with European standards is the *Law on Central Public Administration*, published on May 4, 2012, which, according to Sîmboteanu A., represents an attempt to adjust the institutional system of the central public administration from our country to a European model, by clearly assigning the responsibilities and competencies of

the respective authorities, as well as by rationalizing the administrative procedures and the activities carried out by them. [6 p. 19]

Although some of these administrative reforms had some success within the state, according to media surveys, regrettably, the Republic of Moldova until 2014 does not position itself according to the political rankings as a stable, balanced and modernized state in terms of institutional reforms that have taken place in the vast majority of public authorities, especially for the ministerial administration. Some political analysts consider that the reforms that have been made in the previous CPA system are more archaic and formal, and the funding was received for such reforms by European structures has been inadequately used.

Despite this, the Republic of Moldova initialled on November 29, 2013 at the Vilnius Summit, the Association Agreement with the European Union, respectively on 27 June 2014, at the Brussels Summit, the Association Agreement was signed and it was ratified by the Moldovan Parliament on July 2, 2014. Thus, our state makes a decisive step for the future pro-European political vector and the Republic of Moldova has again gained confidence from the European Union. A success for the Moldovan authorities, thanks to the beginning of the institutional reforms, was also achieved on April 28, 2014, when the Republic of Moldova signed the agreement on the liberalized visa regime with the European Union countries.

In the view of the same author Sîmboteanu A., the signing and ratification of the Association Agreement with the European Union is a document that contains a multitude of tasks in different fields of activity, including the public administration, which opens new horizons for the Republic of Moldova [7 pp. 16-28), it is also a complex and multidimensional document that provides actions in the field of political dialogue, sectoral reforms, foreign and security policy, justice, cooperation in the economic, trade, employment, social policies, consumer protection, public finance management and budgetary policies and others, including public administration cooperation actions. [8 p. 20]

As a continuation to what was mentioned above, according to the objectives and priority areas for this subject, we also support the opinion of Bogus A., Pavelco S., who mention that, in view of the particular importance this process has for the quality of governance as a whole, the reform must be managed by the government and ministers must be responsible for the performance they will achieve. It is necessary to

regard the reform as a set of individual programs, structured in technical projects, with their own responsibilities, objectives and controllable results for which the necessary funds will be allocated. Each program or project planned under this reform initiative must have its own manager, whose rights and obligations must be clearly defined. [9 pp. 33-36]

Considering the complexity of the process of approximating the national legislation to the *acquis communautaire*, it can only be achieved through the joint effort of the central public administration authorities, which have the primary role in the process of drafting and promoting draft normative acts.

In the same way, the authors Bogus A., Pavelco S., stipulate that for the design of the reform it is necessary to select the most competent experts in the field, having as functional objectives certain attributions such as:

1. Preparation of the reform concept, the strategy, the action plan and the necessary budgets;
2. Analysis of problems and needs;
3. General coordination of reform activities and measures;
4. Monitoring and evaluation of the progress of the reform;
5. Dissemination of information on this reform and mobilization of public support;
6. Organization of exchanges of experience using the European experience as a model;
7. Coordination of technical assistance and international consultations in support of the reform;
8. Implementation of this process in public administration.

It is natural that in the economic and political transition to a free and democratic society the changes in administrative structures are subject to contradictory points of view. It is natural that similar institutional issues of conflictual and contradictory nature occur also in stable political countries. There is no ideal management system, good for being copied by all countries. [10 pp. 33-36]

Researcher Guțu O. mentions that the harmonization of legislation at the current stage is not carried out in a systematic and coordinated way. Only within the Ministry of Justice there is a core (more or less) stable of collaborators initiated in the technique of harmonizing the national legislation with the *acquis communautaire*. [11]

A prerogative of no less importance also focuses on the mutual co-

operation of states at the expense of the harmonization of the national legislation with the European standards, thus the first meeting of the Joint Intergovernmental Commission for European Integration of the Republic of Moldova was held in Bucharest on July 3, Romania. [12] During the meeting, the parties discussed both the notable evolutions recorded in the Moldova-EU dialogue and the prospects for expanding and deepening the bilateral cooperation in the field.

Conclusions. Given Romania's active role in supporting the process of EU enlargement and constantly supporting the European path of the Republic of Moldova, the gratitude for Romania's contribution to the co-organization and co-presidency of the 6th Meeting of the European Action Group for Moldova on 25 June 2012 was expressed, as an effective platform for dialogue on the advancement of relations between the EU and the Republic of Moldova.

Romanian officials appreciated the importance of advancing in the negotiations on the Association Agreement and the Deep and Comprehensive Free Trade Area; the transition to the second stage of the visa liberalization dialogue; the signing of the Common Aviation Area Agreement; The Agreement on the protection of geographical indications of agricultural products and foodstuffs; Agreement amending the Moldova-EU Agreement on facilitation of the visa regime.

The format of the meeting has enabled the setting of concrete objectives and concrete bilateral cooperation projects in the following areas:

- 1) legislative harmonization;
- 2) food safety;
- 3) justice and combating discrimination;
- 4) domestic affairs.

Considering the degree of study of the subject under investigation, it can be argued that there are several reservations that are not fully used to investigate the issue of implementing the recommendations proposed by the European authorities through the Association Agreement. For this reason, the level of implementation of these recommendations on the system of harmonization of national legislation in line with European standards can not be recognized as fully satisfactory.

Lastly, an important commitment made by the Republic of Moldova under the Association Agreement is the gradual and dynamic harmonization of national legislation with European Union law. This process

of harmonization of the national legislation with the European one is a compulsory and a priority for the approximation of the Republic of Moldova to the European values. It is a complex one, which has been going on for many years, with the involvement of all public authorities, but in assessing the results we are very far from performances. The previous government has taken several measures in this respect, but we have obtained more noise than concrete results.

Therefore, now is the right time to evaluate the practice of harmonizing the legislation of the Republic of Moldova and to establish an efficient way forward in this field, with the risk of not including all the problems that may occur in the process of harmonizing the legislation, but bringing light and optimism in Moldova - EU relations.

Bibliographical references

1. Bogus A., Pavelco S. Reformarea administrației publice în Republica Moldova. În: Administrație și management public nr. 6, Chișinău, 2006. p. 33-36. http://www.ramp.ase.ro/_data/files/articole/6_05.pdf (vizitat 10.06.2019).
2. Guțu O. Armonizarea legislației naționale cu *Acquis-ul* comunitar. file:///C:/Users/User/Downloads/Armon.LegislatSeminar.pdf (vizitat 10.06.2019).
3. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 1402 din 30 decembrie 2005 cu privire la aprobarea Strategiei de reformă a administrației publice centrale în Republica Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 1- 4.
4. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 356 din 22 aprilie 2005 cu privire la aprobarea Planului de Acțiuni: Uniunea Europeană – Republica Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr. 65-66.
5. MAEIE. România și Moldova colaborează pentru armonizarea legislației, Chișinău, 2012. <http://www.zdg.md/stiri/romania-si-moldova-colaboreaza-pentru-armonizarea-legislatiei> (vizitat 11.06.2019).
6. Sîmboteanu A. Reforma administrației publice în Republica Moldova din perspectiva Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană. În: Administrarea publică, 2014, nr.3, p. 18. 166p. <http://aap.gov.md/files/publicatii/revista/14/3.pdf> (vizitat 12.06.2019).

THE NEED FOR THE IMPROVEMENT OF FINANCING REGULATIONS FOR ENTERPRISES FROM THE BUSINESS ENVIRONMENT OF SMEs

Eugenia COJOCARU, *doctor habilitate in Law, university professor, USM*
(ecojocari@rambler.ru)

Mihai Claudiu SUSANU, *PhD student, USPEE „Constantin Stere”*

Abstract

In the following article, the author has attempted to explain the need and some specific characteristics of the financing regulations of the SME business environment, which has been little researched so far, as there are no new regulations and new concepts in the field. This article provides a characteristic of the specialized literature on the legal nature of the financing of enterprises from the spectrum of business environment of SMEs in Russia, Romania, Republic of Moldova, under historical and actual aspect, according to which the author analyzing the various opinions of different doctrinaires reaches a series of conclusions. The article mentions that at the international level, several attempts have been made to create a unified law regime for financing businesses in the business environment of SMEs. It also proposes the creation of the same unified law regime in the Republic of Moldova, as well as the finalization of the legislation on financing.

Keywords: *Small and Medium Enterprises, financing, business environment, implementation, financial support tools etc.*

CZU: 334.7:65.012

Introduction. According to official sources, over the last two years there was an improvement in the economic and financial situation of small businesses. In this respect, the best results were registered by the commer-

cial enterprises, followed by those who practice real estate transactions and those in the processing industry of agricultural raw materials. However, statistics show only 10,000 businesses that have earned a profit (only 36 per cent of all small businesses), which makes us conclude that the backbone of our economy is so far shaky. The most important issue is access to finance and low-quality regulation. Access to finance is a problem not only for SMEs in the Republic of Moldova. International specialist literature abounds in studies and analyzes of the so-called “financial gap” in financing SMEs. Although it is recognized that the problem exists in all economies, including those developed, they are universally acknowledged to be much more acute in transition and developing countries [1, p.8].

The methodological and theoretical-scientific support of the investigation. The methodological support of scientific research is comprised of a set of theories and concepts specific to different areas of law, materialized in the content of the article through the methods of analysis: a) logic (deductive, inductive, etc.), consisting in the use of laws, categories and reasoning logical approach to the analysis of doctrinal opinions supported by different authors and the synthesis of the regulations on the subject; b) the systemic method, manifested through the research of the legal norms regulating the financing relations of the small and medium enterprises and which is incorporated into different normative acts; c) the historical method used to investigate the way in which the legislation on the financing of businesses in the business environment of SMEs has been formed, as well as the improvement of the legislation.

The results of the research. In the Republic of Moldova, the most recent and main regulatory source is Law no. 179 on small and medium-sized enterprises, which provides new provisions on SMEs financing. Thus, Article 14, entitled facilitating access to finance and attracting capital investment expresses the essence of its content. Paragraph 1 of Article 14 provides that, in order to facilitate access to finance for small and medium-sized enterprises, the competent authorities shall:

- a) *develop and implement financial support instruments for the establishment and development of small and medium-sized enterprises;*
- b) *increase the level of awareness of existing funding opportunities for small and medium-sized enterprises through information, education and guidance measures;*
- c) *initiate dialogues with private sector lending entities to encourage*

the reduction of corporate lending practices through the development of loan products that meet the needs of small and medium-sized enterprises;

(d) cooperate with private sector lending entities to identify and mitigate any impediment that may unduly restrict the lending to small and medium-sized enterprises, with emphasis on secured loans based on enterprise assets;

e) develop mechanisms to facilitate partnerships between local and international leaders in the private sector for the purpose of lending to small and medium-sized enterprises;

f) develop and implement risk-sharing mechanisms with private sector creditors (in particular through mezzanine financing, credit guarantees) if the market is unable to fully meet the requirements/needs of small and medium-sized enterprises;

g) develop and implement mechanisms to overcome regulatory and fiscal barriers that could prevent venture capital funds from investing in small and medium-sized enterprises;

h) Supports the establishment of a national business angel network to facilitate access to the necessary funding for small and medium-sized enterprises;

i) ensures and facilitates the promotion of foreign investments at the level of small and medium-sized enterprises;

j) stimulate the creation of online platforms of participatory financing (crowdfunding.)

From the contents of this article we can see that the established ones are of interest, but by analyzing the reality we observe that at the moment almost none of them has been realized. that all the points indicated in the law must be accompanied by regulations in the form of regulations and instructions that would provide concrete action plans to implement those proposed by the law.

Art.3 of the law no. 179 stipulates "as a competent authority are considered central specialized bodies of the public administration, public institutions and local public administration authorities, who have competence in the elaboration and/or implementation of SMEs policies. Thus, as the competent authorities, the legislator also envisages the Small and Medium Enterprises Credit Guarantee Fund (hereinafter referred to as the Guarantee Fund), which is created within the public institution "Small and Medium Enterprise Development Organization"

(in the (hereinafter referred to as the IACMM) as an autonomous internal subdivision, without legal personality. The Guarantee Fund is intended to guarantee loans made by small and medium-sized enterprises from financial institutions if they do not have sufficient collateral. ODMMM provides financial guarantees underprivileged conditions to beneficiaries of instruments to support the development of small and medium-sized enterprises through the Guarantee Fund. The guarantee fund is funded by programs financed from the state budget and other legal sources. The Regulation on the organization, operation and use of the Guarantee Fund is approved by Government Decision. The standard-type agreement between the HCDMC and the financial institutions, as well as the guaranty-type contract between the IMSP and the loan applicant, are approved by order of the Minister of Economy. (Article 13)

Law no. 179 establishes as SMEs financiers business angels who can be both natural and legal persons who invest their own capital in the development of a business with the purpose of acquiring or subscribing shares or shares of the company's share capital assisted. An angel business investor may invest his / her own capital in small and medium-sized enterprises by acquiring or subscribing shares or shares of the enterprise's share capital if he meets the following cumulatively:

- a) is a person outside the enterprise and acquires the quality of associate by its cash contribution to the company's share capital;
- b) invests own capital of at least 3000 euro equivalent in lei at the rate of the National Bank of Moldova;
- c) performs the investment strictly in order to achieve the objective of the business and the business plan for which the business investor will invest;
- d) has no delays to the state budget at the time of the investment;
- e) can not own more than 49% of the company's share capital as a result of the investment in own name or by third parties;
- f) has not been convicted by a court decision which has become definitive for offenses against patrimony, corruption, embezzlement, forgery, tax evasion, money laundering or terrorist financing. The proposed law also provides for restrictions on the investor - business angel who can not invest its own capital in the field of:
 - a) banking;
 - b) financial: insurance and reinsurance, capital market, financial in-

termediation, any other activities in this field;

c) real estate: real estate transactions, real estate rental, brokerage, real estate development;

d) gambling and betting;

e) the production or sale of arms, munitions, explosives, tobacco, alcohol, substances under national control, narcotic and psychotropic herbs, substances and preparations;

f) non-state pension funds;

g) consultancy in any field.

The business-angel investor may divest the shares in an enterprise together with its investment to another investor - business angel that meets the provisions of paragraph (2 of Article 13).

As far as we know, the most unprofitable businesses are active in agriculture, a sector that requires long-term investment and frequent market monitoring. Small business entrants also recorded small profits. This situation is to a certain extent determined by insufficient professional training of entrepreneurs, many of which are astonishing the ease with which some people, starting a business, are appointed as directors without the most basic management training. Researchers in the field claim that only 5 to 10 per cent of a country's population possesses the necessary entrepreneurial skills, but there are also difficulties in acquiring market relations, lack of culture and traditions of small businesses, and a number of more serious obstacles development of small business in the Republic of Moldova.

Access to finance is the main concern for SMEs in the Republic of Moldova. According to the report "Cost of State Regulation of Entrepreneurship Activity", 39% of companies consider access to finance as the main constraint in business development. In particular, according to the "The Investment Reform Index" OECD 2020, only 27% of small companies are turning to banks to finance their investments compared to large companies that account for 40.3% in this chapter.

The penetration of credit in the Republic of Moldova is very modest. Credits to the private sector in 2011 accounted for only 36% of GDP. This ratio is well below the average of 52% registered in South Eastern Europe.

The penetration of credit in the Republic of Moldova is limited by the difficulties companies encounter in obtaining loans from banks.

Since 2003, interest rates on loans have been steadily high, and nominal interest rates on new loans in Moldovan Lei remained in the range from 18 to 21 per cent, reaching 20.3 per cent by the end of 2009. In 2011, however, according to the statistics of the National Bank of Moldova, the average interest rate gradually decreased, constituting approx. 14% [3].

Access to finance and regulation is a problem for several states in the former Soviet system. And in the Russian Federation there is this problem. This is what both financiers and lawyers are fighting [4, p. 10]. This problem remains for Romania as well. Almost a quarter of Romania's SMEs, which account for 99.6% of local companies, say that high interest rates are the main barrier to obtaining funding, while the EU average is around 18%, according to ZF calculations. based on a European Commission report on SMEs quoted by the Fiscal Council [5, p.3]. The banking sector in the Republic of Moldova continues to represent the main funding option for economic agents, including SMEs in the country, even despite the development of alternatives to the domestic financial market, such as Microfinance Organizations (OMFs), savings and Loan (SCA), leasing and factoring companies, or government programs and international funding providers to support different components or areas of business. As can be easily seen from the examples below, while the depth of the banking sector, as measured by the share of bank credit in GDP, has been increasing continuously since 2011 and in 2013 reached 42.2%, the weight of OMF loans accounted for only 1.9%, and of SCA loans - 0.33%. At the same time, the growth rate of financing by OMF and SCA was below the growth rate of financing from the banking sector, which confirms the above assertion about the central role of the Moldovan banking sector in financing the economy, but also indicates on growth issues, especially with regard to SCAs, which have been virtually stagnant since the 2009 crisis. While the share of GDP and loans from the banking sector and the microfinance sector has increased steadily since 2010, it remains so far for similar indicators in other countries, which speaks of a still insufficient level of financing of the economy from the country's financial sector. Thus, according to World Bank data, the depth of the financial sector of the Republic of Moldova in 2013 (loans and loans granted by the country's financial sector as% of GDP) was 44.2%. This is much lower than the average for the high-income countries (201.6%), EU countries (150.2%), or medium-income countries (111.8%).

The three biggest issues raised by small and medium-sized businesses, related to access to bank loans, are high credit interest rates, high bank pledges and short maturity lending. These issues were also raised in the Moldovan-German Forum on SME Financing of 17.10.2014 [6, p.104].

To be innovative, SMEs need to make investments on a timely basis. Because bank requirements involve providing collateral, especially mortgages for real estate at a value of 60% of the market price, SMEs could access non-bank capital. Here in particular it can refer to venture capital funds and angels capital networks. IRI 2010 (OECD, 2010) demonstrated that in South Eastern Europe, including the Republic of Moldova, non-bank capital is underdeveloped.

Equity is central to the financing of SME activity, yet it is an insufficient source of funding for the ever-growing need for money. The possibilities of activity on behalf of SME's own means diminish each year, thus increasing the role of the borrowed capital.

Although the national legislative framework is widespread and does not represent an obstacle to access to finance, however, finance remains the main barrier faced by SMEs in its activity, contrary to the development of the banking system, credit guarantee schemes and the history bureau credit. Bank loans are the main source of loans to SMEs. In 2010, with the process of recovery of the national economy, the banking sector started to recover from the crisis, with the credit portfolio increasing by 3.1 billion lei or by 13.7% compared to 2009. The volume of credits granted increased by 64.5% compared to 2009, with 31% of the volume being granted to SMEs, which is a very small part, taking into account their share of 97.7% in the total number of functional enterprises.

Microfinance organizations, savings and loan associations and leasing companies have developed as alternative lending sources. In 2010, 43 microfinance organizations, about 400 savings and loan associations, 27 leasing companies operated in the Republic of Moldova.

Issues identified in access to finance include: high credit rates and volatility, lack of long-term financial resources, lack and low liquidity of collateral, long procedures for exercising pledge rights, lack of adequate bank technologies for lending SMEs, the quality of the projects proposed for financing, the poorly developed business infrastructure, the lack of financial capital of venture capital companies.

The capital market is another financing alternative, giving SMEs the

opportunity to attract long-term investments through share and bond issues. At the same time, the inability of the capital market to be an important source of financing for SMEs is due to several factors, including: the lack of domestic capital that can be involved in the capital market; low performance in attracting investments; the retained attitude of foreign capital to national portfolio investments; the low interest of the population in transactions with securities; poor market penetration of foreign capital; the high level of bank interest rates compared to the benefits of the capital market.

The limited supply of funds on the capital market is also caused by the fact that the savings of the population are not encouraged to invest in it because of the high interest rates in the banking sector and the lack of confidence in the capital market mechanisms and institutions. At present, investing in real estate or other property assets is a more attractive alternative than investing in financial securities. Therefore, one of the main problems of the indigenous SME sector is the identification of alternative sources of non-traditional financing, with a significant share of foreign financial assistance.

Currently, at the stage of the business financing deficit, the Republic of Moldova obtains financial support from different international financial institutions, development partners and, through projects or programs of lending / financing, provides SMEs with access to financial resources, using 3 funding schemes:

- 1) direct financing of local financial institutions, which in turn grant loans to the SME sector under the general conditions of the bank;
- 2) “Apex” funding, based on the “first come, first served” principle, where funds are made available to financial institutions for strictly defined purposes;
- 3) leasing finance, using quasi-leasing financing schemes.

The main state support programs of the sector, funded by the state and / or the international development partners, include the National Program for Economic Empowerment of Young People, the Pilot Program for Remittances in the Economy (PARE 1 + 1), the JNPGA Program for Support and Development the SME Guaranteed Sector financed by the Government of Japan, the Competitiveness Enhancement Project, the Credit Guarantee Fund, managed by the Small and Medium-Sized Enterprise Development Organization, the SMERDA SME Development Project in Rural Areas, as well as the credit lines of the

international financial institutions in international programs: EBRD, MCC, BM (IDA) etc.

Although the normative and institutional framework for public procurement in the Republic of Moldova is well defined, the access of SMEs to public procurement is low. There is no systematic mechanism that would ensure the involvement of SMEs in this process.

Access to the public procurement market for SMEs is being handled with great care by the Government, as access to public markets can help SMEs exploit their growth and innovation potential. Thus, facilitating SMEs' access to public procurement procedures and increasing the number of participating SMEs will be achieved by expressly stipulating in tender documents the obligation to share the needs of contracting authorities on lots or even positions when possible. The effective creation and operation of the automated database of the supply of goods and services of small and medium-sized enterprises on the portal of the electronic public procurement system will allow contracting authorities to expand considerably the basis of potential suppliers, assuming beneficial effects such as increased competition for public contracts a positive impact on the economy of the Republic of Moldova.

Building on the issues identified, in order to improve SMEs' access to finance, it is proposed to achieve the following specific objectives: developing innovative financing schemes for SMEs; Ensuring the remittance transfer efficiency; attracting long-term credit lines from international financial institutions; developing the credit guarantee system for SMEs; facilitating access to public procurement for small and medium-sized enterprises.

There is a clear, positive correlation between per capita production and capital accumulation per capita. This suggests that capital accumulation is a determinant and critical factor both for the standard of living of the population and for business development. There is also an impact of investment revenue. Developed countries tend to invest a higher proportion of their revenue than poor countries. This is due to the low level of income in poor countries, and therefore the impossibility of providing income for capital accumulation. In this case, the solution is the availability of loan resources, which can cover the deficit of own resources when investing in means of production.

The perception of factors influencing investment is critical, not only

for perceiving the standard of living, but also for understanding the volatility of investment activities of SMEs.

Fixed assets are worn out, and much of the total investment replaces fixed assets that are used without impact on investing in new fixed assets.

In developed economies, the fixed capital stock usually reaches values about three times the value of the annual output. Fixed assets, especially equipment and machinery, are used within 10-20 years. If the ratio between fixed capital and GDP in an economy is about 3 times, and the economic utility period is approx. 20 years, about 5% of the machines in the environment need to be replaced every year. With a 3-times ratio of total capital to GDP, this would entail withdrawing from the economic circuit 15% of the annual income, only for investments, which would keep the value of the capital stock. Considering a substantial increase in fixed capital over time, it is not surprising that the ratio between investment and GDP is over 15% in most developed countries, and is often even double this level.

Interpolating the same principle in the case of Moldova, according to the National Bureau of Statistics, the ratio between investments and GDP can be represented as follows:

Investments in fixed capital according to ownership forms	Millions of lei		
	2008	2009	2010
Private	7900	4701	5375
Mixed (public and private), without foreign participation	265	223	209
Foreign	2407	1080	1368
Joint ventures	3346	1960	2215
Total investments in fixed capital	13918	7965	9167
The gross domestic product	60430	71885	82174
Investment / GDP ratio	23%	11%	11%

The impact of the Strategy on improving SMEs 'access to finance will be to improve SMEs' access to funding, which will ensure the ratio of fixed capital to GDP of at least 15%.

The realization of this impact will be possible only cumulatively, by reaching the objectives set in the National Development Strategy of the Republic of Moldova 2012-2020, under the chapter "Finances: Affordable and cheap" [7, p.93].

Conclusions. Although the regulatory and institutional regulatory

framework for public procurement in the Republic of Moldova is well defined, the access of SMEs to public procurement is low. There is no systematic mechanism that would ensure the involvement of SMEs in this process. Facilitating SMEs' access to public procurement procedures and increasing the number of participating SMEs can be achieved by expressly stipulating in tender documents that the obligation to share the needs of contracting authorities on lots or even positions should be made wherever possible.

The creation and efficient operation of the automated database of the supply of goods and services of small and medium-sized enterprises on the portal of the electronic public procurement system will allow contracting authorities to extend considerably the basis of potential suppliers, assuming effects such as increased competition for public contracts and will have a positive impact on Moldova's economy.

Adaptation to good European practices of the financial market regulation and supervision system will raise its level of efficiency, create favorable conditions for accessing capital on the domestic financial market, which will generate an increase in entrepreneurship activity and will increase the degree of protection of the consumption of services offered within the financial market.

The Ministry of Economy has made a synthesis of financial services on the SME market, which is devoted to: equity, banking market, non-banking financial market. The evolution of these markets is represented as follows:

- Attracting foreign investments in the financial sector, primarily from strategic and SME investors;
- Developing the SME loan guarantee system, including through the Loan Guarantee Fund;
- Development of the secondary market for the fixed assets offered in the pledge;
- Development of the risk capital system and informal investment schemes;
- Optimization of pledge legislation for less pledged types of pledge;
- Facilitating access to training, advice, advice and technical assistance for the qualitative development of business plans;
- Developing innovative financing schemes for small and medium enterprises. In this respect, we look forward to the interventions of the

representatives of various institutions involved in SMEs financing, in order to receive complete information on the financial resources and capital instruments currently available in Moldova. Access to cheap sources of funding is vital to the development of a competitive SMEs sector. The real results of the projects and financial programs that are already implemented in our country are encouraging and many entrepreneurs have demonstrated a spirit of perseverance and entrepreneurship [8, p.308].

The results of the investigation confirm that it is necessary to adopt new normative acts that would regulate more favorable conditions for defining small and medium-sized enterprises with longer repayment or even non-reimbursable terms for the more advanced risk sectors.

Bibliographical references

1. Tornea I. Financing Immons in the Republic of Moldova. In the Public Policies Journal 2011, Chișinău, no.1, p. 8.
2. Law no. 179 of 21.07.2016 on small and medium-sized enterprises. published in the Official Gazette no. 306-313 of 16.09.2016.
3. Decision of the Government of the Republic of Moldova on the approval of the Small and Medium Enterprises Development Strategy for the years 2012-2020 no. 685 from 13.09.2012, in: Official Gazette no.198-204 / 740 from 21.09.2012.
4. Morozko N. И. A strategy of fears finances the small business. in: Business Strategy. 2017, N. 9, p. 10.
5. Panaete M. SMEs say high interest rates and bureaucracy are the main funding problems. <https://www.zf.ro/eveniment/imm-urile-spun-ca-dobanzile-mari-si-bi-rocratia-sunt-principalele-probleme-in-calea-finantarii-1410211.02.04.2016>.
6. Financing Small and Medium Enterprises in the Republic of Moldova: Problems, Trends and Perspectives. Chisinau: IDIS Viitorul, 2015, p.50. 104 p.
7. National Development Strategy of the Republic of Moldova 2012-2020 // Official Gazette 198-204 / 740, 21.09.2012.
8. Financing Small and Medium Enterprises in the Republic of Moldova: Problems, Trends and Perspectives. Chisinau: IDIS Viitorul, 2015, 308 p.

OBJECTS OF JUSTICE IN CIVIL CASES: RESOLUTION OF CASE OR PROTECTION OF RIGHT, AS CRITERIA FOR EVALUATION OF EFFECTIVENESS OF CIVIL LITIGATION

Sergey KOROED, *PhD in Law, associate professor, Open International University of Human Development “Ukraine”, Kiev, Ukraine*
Mihail BIRGAU, *doctor habilitate in Law, university professor, IRIM*

Abstract

In article it is differentiated such problems of civil litigation, as «resolution of a case» (resolution of a dispute) and «protection of a right» (reinstatement of rights) as a criteria for evaluating of effectiveness of justice in civil cases. It is concluded that since the effectiveness of justice in civil cases indicates the degree of realization of its objectives, the effectiveness of civil litigation should be considered in two aspects: procedural - as a timely consideration of the case and correct resolution of the dispute; substantive - as an effective protection of violated rights.

Keywords: *justice, civil litigation, process, dispute, objectives, effectiveness, resolution of case, protection of law*

CZU: 34.037:347

Introduction The problem of the effectiveness of civil proceedings is not new to the science of civil procedural law and recently has presented a considerable interest among process scientists. One of the pressing issues is the definition of criteria for evaluating the effectiveness of justice in civil cases. In most cases, such criteria, first of all, including the tasks of civil proceedings defined by civil procedural legislation. However, the problem raised in this article is connected with the tasks of civil proceedings.

For example, the tasks of civil proceedings under the Code of Civil Procedure of Ukraine in 1963 were to protect the rights and legitimate interests of individuals and legal entities, the interests of the state by thoroughly considering and resolving civil cases in full compliance with the current legislation [7]. The above rule pointed to the main task of civil proceedings - the protection (protection) of the rights and legitimate interests of subjects of law. At the same time, the judicial procedural activity on the consideration and resolution of civil cases, in this case, was not a task, but a means to achieve it. It should be noted that the disclosure of the tasks of civil proceedings through the “protection” (“protection”) is still carried out in some GIC of the CIS countries (in particular, the Republic of Kazakhstan, the Azerbaijan Republic, the Kyrgyz Republic) [3].

The new CPC also in Ukraine in 2004, the civil proceedings objectives determined a fair, impartial and timely consideration and resolution of civil cases in order to protect the violated, unrecognized or disputed rights, freedoms or interests of natural persons, rights and interests of legal entities, the interests of the State [8]. Those., The new Code of Civil Procedure of Ukraine 2004 G. “protection” and “security” became the purpose of civil proceedings, and the task - a fair, impartial and timely consideration and resolution of civil cases. The tasks of civil proceedings in the Code of Civil Procedure of the Republic of Belarus and the Russian Federation are defined in the same way.

As we can see, in some cases, the task of justice in civil cases is “solving the case” (“resolving a dispute”), and in others, “protecting the law”. In addition, in the legal literature, when defining the concept of justice and civil procedure, such tasks as “resolution of a case” (“consideration of a dispute”) and “protection of a right” are not delimited, in most cases they are used together, and sometimes these concepts replace each other.

This question requires clarity since it is precisely based on these tasks that the effectiveness of justice in civil cases must be determined, since, as rightly noted by A.V. Tsikhotsky, a measure of the effectiveness of justice is organically linked with its main functions [17, p. 154].

The problems of the effectiveness of civil proceedings in one plane or another have been repeatedly raised in legal literature and have been the subject of discussion by many Russian and Ukrainian processual scientists (AT Bonner, S. S. Bychkova, S. V. Vasilyev, E. V. Vaskovsky, M.A. Vikik, K.V. Gusarov, S.L. Degtyarev, V.M. Zhuykov, V.V. Ko-

marov, N.A. Rassakhatskaya, I.V. Reshetnikova, V.I. Tertyshnikov, G. P. Timchenko, V.I. Tertyshnikov, M.K. Treushnikov, S.Ya. Fursa, A.V. Tsihotsky, N.A. Chechina, M.I. Stefan, M.S. Shakaryan, V.V. Yarkov, and others.). At the same time, in the legal literature, when describing justice and civil procedure, such tasks as “resolution of a case” (“settlement of a dispute”) and “protection of a right” (“restoration of rights”) are not distinguished, which does not allow one to clearly identify the effectiveness of civil proceedings (after all, timely, comprehensive and correct resolution of a case does not always entail the protection of the right), and therefore determine its effectiveness.

The relevance of the topic, in particular for Ukraine, is reinforced by the fact that, according to the Concept of Improving Judging, for the approval of a fair court in Ukraine by European standards, civil courts must resolve all private-law disputes according to the rules of civil justice. The court must resolve disputes, the resolution of which is requested by the parties [11]. But that court carries out “protection of the rights”, in the specified Concept it is told nothing.

With this formulation of the problem, several questions also remain unanswered. What right does a citizen have in a civil proceeding: the right to reinstatement or the right to a fair trial? And, proceeding from this, what is included in the main task of the court: restoration of rights or timely and proper consideration of the case? The study of these issues and aims our article.

The results of the study. Since civil procedure is a form of administration of justice, and the latter is a form of realization of the judicial power, therefore, it is necessary to begin the study of this problem by disclosing the objectives (goals) of the judicial power and justice in their relation to the content of the right to judicial protection.

Thus, the Universal Declaration of Human Rights (1948) established the right of every person to the effective restoration of rights by the competent national courts in cases of violation of his fundamental rights granted him by the constitution or by law. The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950) enshrined that everyone, in the event of a dispute over his civil rights and obligations or upon bringing any criminal charge against him, is entitled to a fair and public hearing of the case within a reasonable time by an independent and impartial court established based on the law.

The Law of Ukraine “ On Judicial System and the Status of Judges” established that the task of the court is precise to ensure everyone the right to a fair trial and respect for other rights and freedoms [10].

Thus, the above-mentioned international acts link the activity of the courts with both restorations of rights (protection of rights) and fair trial of the case. But the Law on the Judicial Organization in Ukraine, the task of the court was connected primarily with the right to a fair trial, i.e. with the procedural side of the issue.

Since the right to reinstatement and fair trial is ensured by the judiciary, it is, therefore, necessary to clarify the task of the latter. More E.V. Vaskovsky noted that the judicial function is to verify and finally establish the legitimacy of the requirements of litigants to each other, that the rights and duties of the court in civil proceedings are directed to actions that directly or indirectly lead to this goal [2, p. 175-176].

According to S.L. Degtyarev, the purpose of the entire judicial system is to eliminate the legal conflict in society [9, p. 249].

According to some processual scholars, the content of the judiciary consists of determining the type and extent of subjective rights and legal duties of legal entities. At the same time, the social function, the content of justice in civil cases should be limited only to the resolution of cases, other functions should not be assigned to the courts. In parallel, it is stated that the court is designed to ensure the protection of the socio-economic, political, personal rights and freedoms of citizens [6, p. 19-21].

Thus, it can be concluded that procedural scholars associate the task of the judiciary with the procedural activities to eliminate the legal conflict, establish the legitimacy of the requirements, determine the type and scope of subjective rights and legal responsibilities of the subjects of law. Hence the conclusion that judicial procedural activity has as its task precisely the resolution of the case (resolution of the dispute).

Since the judiciary is embodied only in justice, therefore, the content of justice should also be disclosed. On the basis of the constitutional provisions and procedural regime of justice, the common definition of justice boils down to, that justice - a form of governance for the implementation of the state of internal functions of protection of the rule of law, property, rights and freedoms of citizens by addressing the specific body of state power - the court of civil , economic , criminal and administrative cases according to the rules provided by the procedural legislation. The princi-

ples enshrined in the constitution allow declaring justice as a new content institution with the extraordinary prerogative of resolving disputes about the rights and obligations of legal entities [12, p. 19, 22].

The Constitutional Court of Ukraine also expressed its opinion on the concept and content of justice. Justice - is an independent branch of government activity, which courts exercise by addressing and resolving in court sessions, in particular, the statutory procedural form of civil, criminal and other cases. Justice in its essence is recognized as such only on the condition that it meets the requirements of justice and provides effective restoration of rights [13; 15].

So, we see that the content of justice is connected with the resolution of disputes, the consideration of cases. We did not see such a task as the protection of rights (restoration of rights) in the content of justice.

Given that justice in civil cases is implemented in the form of civil proceedings (civil procedure), we consider it necessary to investigate its content and purpose.

Civil procedure is defined as the activity of judicial bodies, carried out by the procedure established by law, for resolving disputes and other cases, for protecting the rights and interests of citizens and organizations protected by law [6, p. 22-23]. Civil proceedings are also considered as regulated by civil procedural law activities of the court, carried out in the manner prescribed by law and determined by a system of interrelated civil procedural rights, duties and civil procedural actions of the court and participants in the process of their implementation [16, p. 56].

The goal of civil proceedings, as procedural scholars believe, is mainly to protect the violated or disputed rights, freedoms and legitimate interests of citizens and organizations. The tasks of the civil process, according to scientists, are divided into two components: 1) justice - the correct and timely consideration and resolution of civil cases; 2) preventive (preventive) - the prevention of civil offenses, the strengthening of law and order, the formation of a respectful attitude to the law and the court [4, p. 21].

At the same time, Ukrainian procedural scholars note that if each civil case is perceived as a certain controversial or conflicting legal situation, the task of civil proceedings is resolving disputes, eliminating offenses and restoring violated rights and legitimate interests [16, p. 56].

The essence of the tasks of civil proceedings can also be traced from

the analysis of the object of civil procedural legal relations and the jurisdictional powers of their main subject - the court.

The issue of the object of civil procedural legal relations is among the discussion ones. We will not cite all points of view on this matter, but quote only a few of them, made based on an analysis of the opinions of various scientists. So, according to some scholars, the object of civil procedural legal relations is manifested through the content of procedural rights and obligations, determines the behavior of each subject of procedural relations [5, p. 56]. Other processualists under the object of legal relations understand the real actions of subjects in legal relations (their behavior), taking into account the purpose of each of them participating in the process [16, p. 152]. And as we have already found out, the court's actions are precisely in the consideration of the case.

Considering jurisdiction as an element of civil procedural legal personality of a court, procedural literature notes that the court's jurisdictional activity in civil proceedings is characterized only by a law enforcement function, since justice takes place where jurisdictional powers are exercised, i.e. when a dispute on the law is being considered [14, p. 115]. A.T. Bonner, describing civil procedural legal relations, notes that the power of the court in civil proceedings is reduced, in particular, to the fact that the court administers justice in civil cases in the name of the state, resolves matters on the merits [1, p. 40-42].

As we can see, from the last statements it follows that the powers of the court initially come down to the consideration of the case (settlement of the dispute). Nevertheless, in some cases, it can be seen that the protection of rights (restoration of rights) is also assigned to the task of the court.

Making our own conclusion on the affected issue, we consider it necessary to draw attention to the fact that since the court's activity in administering justice in civil cases is procedural in nature, therefore its task, reflecting the procedural side, should be, first and foremost, a fair resolution of the case rather than restoration of rights (protection of the right), because the first task is inherent in every process in any civil case, i.e. must be carried out in any case regardless of its outcome. The second task (protection of the right), connected with the realization of the right to judicial protection and of a substantive and legal nature, can be carried out only if the claimant's requirements are lawful and justified.

Conclusion. Because efficiency of justice in civil cases indicates

the degree of realization of its objectives, the efficiency of civil justice should be viewed in two ways: Procedure - as a timely examination of the case and the proper resolution of the dispute (irrespective of material and legal consequences for the parties); substantive - as an effective protection of the violated rights (effective restoration of rights).

The distinction between substantive and procedural aspects of efficiency matters not only in theoretical terms, but also in practical terms, because it allows to clearly distinguish the consequences of judicial procedural activities when, for one reason or another, the violated right is not protected (for example, in the case of an incorrectly chosen method of protection) However, the court hearing of the case was carried out with strict observance of the civil procedural form. This will make it possible to more clearly determine the state of justice in the country, the ability of the judicial system to resolve civil cases in a timely, impartial and fair manner, thus ensuring the right to a fair trial guaranteed by the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

Bibliography

1. Bonner A.T. The principle of legality in the Soviet civil procedure. - M., 1989. - 81 p.
2. Vaskovsky E.V. The textbook of civil procedure / edited and with a foreword V.A. Tomsinova. - M.: Publishing house "Zertsalo", 2003. - 464 p.
3. Civil procedural codes of the CIS countries [Electronic resource]. - Access mode: http://www.pravoteka24.com/zakony-drugih-stran/98-grazhdanskiy_processualnyy_kodeks_stran_sng.html (appeal date: 07/01/2013).
4. The civil process in Russia: The Textbook / Ed. M.A. Wikut - M.: Yurist, 2004. - 459 p.
5. Civil proceedings. Textbook / Under ed. V.A. Musina, N.A. Chechina, D.M. Chechot. - M.: "PROSPECT", 1997. - 480 p.
6. Civil process: a textbook/ed. prof. Komarova V.V. - X.: Open Company "Odyssey", 2001. - 704 p.
7. Civil Procedure Code of Ukraine dated July 18, 1963 [Electronic resource] / Official website of the Supreme Council of Ukraine. - Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1501-06> (appeal date: 07/01/2013).
8. Civil Procedure Code of Ukraine of March 18, 2004 [Electronic resource] / Official website of the Supreme Council of Ukraine. - Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (appeal date: 07/01/2013).
9. Degtyarev S.L. The implementation of the judiciary in civil proceedings: theoretical and applied problems. - M.: Volters Kluver, 2007. - 376 p.
10. The Law of Ukraine "On Judicial System and the Status of Judges" dated 07.07.2010 No. 2453-VI [Electronic resource] / Official website of the Supreme

- Council of Ukraine. - Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2453-17> (access date: 07/01/2013).
11. The concept of improving refereeing for the approval of a fair court in Ukraine following European standards, approved by Decree of the President of Ukraine of 10.05.2006 No. 361/2006 [Electronic resource] / Official website of the Supreme Council of Ukraine. - Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/361/2006> (access date: 07/01/2013).
 12. Course of civil process: pidruchnik / V.V. Komarov, V.A. Bigun, V.V. Barankova that in .; for ed. V.V. Komarov. - H.: Law, 2011. - 1352 p.
 13. Determination of the Constitutional Court of Ukraine of 14.10.1997 No. 44-z [Electronic resource] / Official website of the Supreme Council of Ukraine. - Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/vz44u710-97> (access date: 07/01/2013).
 14. Problems of science of civil procedural law / V.V. Komarov, V.A. Bigun, V.V. Barankova; Ed. prof. V.V. Komarov. - Kharkov: Law, 2002. - 440 p.
 15. The decision of the Constitutional Court of Ukraine of January 30, 2003, No. 3-RP / 2003 [Electronic resource] / Official website of the Supreme Council of Ukraine. - Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-03/print1360002889557622> (access date: 07/01/2013).
 16. Tsivilny process of Ukraine: academic course: training for students. legal specialist. vishch. forever zakl.; for ed. S.Y. Fursi. - K.: Vidavets Fursa S.Ya. : CST, 2009. - 848 p.
 17. Tsihotsky A.V. Theoretical problems of the effectiveness of justice in civil cases. - Novosibirsk: Science, 1997. - 392 p.

SOME ASPECTS ON THE REGULATION OF TRANSFRONTAL COOPERATION IN THE FIELD OF ENTREPRENEURSHIP OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

Mihai Claudiu SUSANU, *PhD student, USPEE „Constantin Stere”*

Abstract

In the following article, the author attempted to explain some of the specifics of cross-border business cooperation rules for small and medium-sized enterprises, which has been little researched so far, as there are no new visions and concepts in the field. In this article there is a characteristic of the specialized literature dedicated to the regulations of the cross-border cooperation in the field of entrepreneurial activity of small and medium enterprises in Romania, the Republic of Moldova, other states, under historical and actual aspect, according to which the author analyzes the various opinions of different doctrinaires to a series of conclusions. The article states that several attempts have been made at the international level to create a unified law regime for cross-border cooperation in the field of entrepreneurship for small and medium-sized enterprises. Thus, an important moment in the development of this idea is its recognition as a universal value, as a private international law institute.

Keywords: *regulation of cross - border cooperation, small and medium - sized enterprises, entrepreneurial activity, dispute settlement*

CZU: 339.9:34

Introduction. An important role in the development of the entrepreneurial activity of the SMEs is the cross-border cooperation in the border areas. Any cross-border region is made up of a space, a certain number of human collectivities, and the specific network of relationships linking these communities and this space, but which are disturbed or even in op-

position by the border. Whatever the political systems they form, border regions, often peripheral, have to cope with specific issues at the spatial, socio-economic, socio-cultural, political and institutional level [1, p.10].

The question of cross-border cooperation in the field of business activity of small and medium-sized enterprises and its regulation has been discussed for a long time also in various sectors of economic activity. The most common discussions we encounter in the economic literature. Less is reflected and analyzed in the light of research and legal regulations, so the author tends to initiate law-based research as important.

The methodological and theoretical-scientific support of the investigation. The methodological support of scientific research is comprised of a set of theories and concepts specific to different fields of law, materialized as a finality in the article content through the methods of analysis: a) logic (deductive, inductive, etc.), consisting in the use of laws, categories and logical reasoning with reference to the analysis of doctrinal opinions supported by different authors and the synthesis of the regulations that concern the approaching system; b) systemic, manifested through the research of legal norms that regulate the entrepreneurial activity of small and medium enterprises and which is incorporated in different normative acts; c) historical, used to investigate the way in which the legislation on cross-border business activity in the sphere has been formed.

Content. The basic principle of cross-border cooperation is the creation of contractual spaces in the border areas in order to allow for common solutions to similar problems, the state entities not defining, in relation to their peripheral collectives, the peculiarity and specificity of the neighboring issues with which they face. This also highlights the need to ensure not only the permanence of regional identities but also the need to make the European construction process benefit from the dynamism and genius of the local and regional communities located on both sides when they are trying to develop together a real partnership, a real synergy, and full solidarity according to the image of what a united and diverse Europe should be. In the formal and strict sense of the term, a cross-border institution is an international instrument recognized by international law as an appropriate framework for relations in border areas. As regards its scope, this international instrument is based on the administrative subdivisions of the States concerned, the various possible formulas of these cross-border institutions deriving from either international or interregional agree-

ments. However, first of all it should be pointed out that institutionalized relations, the first sketches of cross-border institutions, are obviously a means of opening indispensable to any space separated by a border; that they form the very basis of these institutions since they are irreversible. It is important to note that one of the causes of the emergence of the phenomenon of direct cross-border relations between the public-state public communities derives, on the one hand, from the difficulty of the states to respond quickly and satisfactorily, first in the border areas, to all their tasks; on the other hand, it results from the advantage of the “proximity relationship” (including its cooperative effects) for the infra-State collectivities that separate a border [2, p.12].

The new Cohesion Policy of the European Union recognizes the importance of cross-border, transnational and interregional cooperation, which is one of the key objectives in the enlarged Europe. The objective of European Territorial Cooperation financed by the ERDF aims to strengthen both cross-border co-operation through joint local and regional initiatives, as well as transnational and interregional cooperation. It will support actions favoring integrated territorial development, in line with Community priorities, strengthening interregional cooperation and promoting the exchange of experience between appropriate territorial levels. The essential objective of cross-border cooperation in Europe is to integrate the areas separated by national borders that face common problems that require common solutions [3].

Obviously, cross-border cooperation must be accompanied by certain rules of conduct between co-operatives. The basis of the cross-border cooperation is the Council of Europe Framework Convention on Cross-Border Cooperation. The Council of Europe Framework Convention is the origin of a number of further developments in cross-border cooperation, which form a kind of reference base for any possible cross-border relationship [4].

The cooperation program has been developed in line with EU regulations on the management of EU funds, as set out in the following regulations:

- COUNCIL REGULATION (EC) (EC) No 1083/2006 laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and repealing Regulation (EC) 1260/1999 (hereinafter referred to as “the General Regulation”),
- REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF

THE COUNCIL (EC) (EC) No 1080/2006 on the European Regional Development Fund and repealing Regulation (EC) 1783/1999 (hereinafter referred to as the “ERDF Regulation”)

- COMMISSION REGULATION (EC) 1828/2006 laying down rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 1083/2006 laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and Regulation of the European Parliament and of the Council 1080/2006 on the European Regional Development Fund (hereinafter referred to as the “Implementation Regulation”) [5].

At the present moment, several cross-border cooperation projects between the Republic of Moldova, Romania, Ukraine and other states are known. Thus, one of the first projects, the “Lower Danube” Euroregion was established on August 14, 1998, following the approach of the local and regional authorities in Romania, the Republic of Moldova and Ukraine and the positive evolution of the relations between the three states. At present, the Lower Danube Euroregion comprises the following territorial entities: Tulcea, Galați, Brăila (Romania), Odessa (Ukraine) and Cahul and Cantemir (Republic of Moldova) districts. The Lower Danube Euroregion is a privileged territory of implementation of cooperation projects under the Joint Operational Program Romania-Ukraine-Republic of Moldova ENPI CBC 2007-2013 financed by the European Neighborhood and Partnership Instrument (ENPI) 2007-2013, adopted by the European Commission Decision no. 3806 of 29.07.2008.

The Joint Operational Program Romania-Ukraine-Republic of Moldova 2007-2013 had a total budget of 137.4 million Euros for the seven years of programming, of which the EU contribution through the European Neighborhood and Partnership Instrument (ENPI) is approximately 126 mil. Euro. The program aims, in the context of secure borders, to stimulate the potential development of the border area by fostering contacts between partners on both sides of the border in order to improve the economic and social situation and the environment. Eligible partners under this Program may be regional and local public authorities, non-governmental organizations, associations, universities, research institutes, educational and training organizations, etc. [6].

The most recent Joint Operational Program, Romania - Moldova, is the one for 2014 - 2020. During this period, the European Union will

finance the Joint Operational Program Romania-Moldova through the European Neighborhood Instrument (ENI). The program addresses the border area between Romania and the Republic of Moldova and will contribute to the overall objective of the European Neighborhood Instrument: the evolution towards a region of prosperity and good neighborly relations through cross-border cooperation for the benefit of the Member States and non-EU members which is adjacent.

The scope of cooperation includes:

- Romania, the cities: Botosani, Iasi, Vaslui, Galati
- The Republic of Moldova, the whole territory.

Program budget: 89.1 million euro (89.1 million total budget - of which 81 million are funded by the EU through the European Neighborhood Instrument - ENI and 8.1 million euro of co-financing provided by the partner countries).

Flexibility rule: 10% of the Program budget can be used as follows:

- By beneficiaries in Romania involved in Major Infrastructure Projects (PMIs) located outside the program area, provided their participation in the project is necessary, the project implementation and the eligibility criteria defined for each selection procedure.

- Beneficiaries, including project leaders, located in the program area, or by Major Infrastructure Projects (IMP).

- Beneficiaries to implement activities necessary to achieve project objectives outside the program area [7].

Recently, 16 projects of cross-border cooperation between the Republic of Moldova and Ukraine have received grants from the European Union. The goal of the Moldova-Ukraine Territorial Cooperation Program in Eastern Partnership (EaPTC) is to create a favorable environment for territorial cooperation programs across countries: Moldova - Ukraine, Armenia - Georgia, Azerbaijan - Georgia and Belarus - Ukraine, respecting the specificity of each border area. Likewise, the Program aims to strengthen the capacities of local and regional authorities and non-governmental actors in order to develop and jointly implement cross-border projects. The overall contribution of the European Union to the implementation of the EaPTC Program is 12.5 million euros. GIZ is the Managing Authority that implements the program.

- All Grant contracts for cross-border projects between Ukraine and the Republic of Moldova were signed by December 15 this year.

The 16 projects, which have been funded, are distributed proportionally between the three priorities defined by the Republic of Moldova - Ukraine Territorial Cooperation Program, namely: improving the living conditions of local communities, jointly addressing cross-border challenges, education, culture and sports. The total amount provided by the EU under this program is 3.3 million. All projects are of a cross-border nature, involving partnerships between organizations from the Republic of Moldova and those from Ukraine [8].

An important contribution to the regulation of cross-border relations was also brought by the Commission's communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions which adopted a legislative instrument guaranteeing an early warning mechanism and the availability in the Member States. Restructuring frameworks to restore viability and avoid insolvency, especially for SMEs, will provide for a second-chance regime for over-indebted individual self-employed entrepreneurs by unloading them from debt and improving the efficiency of restructuring procedures, insolvency and debt discharge.

The Commission has provided increased support to SMEs through the Horizon 2020 Framework Program for Research and Innovation or as partners in collaborative projects with research organizations and other businesses or as unique beneficiaries. The Commission has also increased its support for innovation, including through several demonstration projects, by facilitating access to experimentation and pilot installations, as well as through innovation procurement actions and through strengthened financial instruments. As a result, SMEs participation has increased and now exceeds the target level of 20%. The new SME tool has already supported innovative projects in 1 92437 SMEs. However, evidence and stakeholder views show that Horizon 2020 is more efficient to support existing technologies and businesses than new start-ups that are innovating in new markets or at the intersection of digital and physical technologies. Current support is considered too complex, inflexible and slow for their needs. In the light of the above, the Commission intends to make changes to Horizon 2020 for the period 2018-2020. These include: adopting a fully "upward" approach - so that innovative multi-sector / technology projects become eligible for support; facilitating access to financial and technical support by

start-ups; tracking market-leading innovations, road openers, expanding potential. Based on these and the results of the mid-term evaluation of Horizon 2020, the European Commission will consider setting up a European Innovation Council in order for future programs to contribute to the emergence of road-opening innovations that can capture and create new markets. In addition to taking into account the specific needs of SMEs, such as open and facilitated access to pilot installations, and in cooperation with regions with regard to innovation centers, the Innovation Radiation Initiative facilitates faster identification of Innovations funded by Horizon 2020 with market potential and the teams behind them (eg SMEs, start-ups, spin-offs, universities) [9].

The Immigration Strategy for the years 2012-2020 emphasizes that the Republic of Moldova supports the implementation of the Seventh Framework Program of the European Community for Research and Technological Development. It is also recognized that SMEs cluster organization increases their competitiveness, representing an important framework for the development and growth of private firms. In this context, the Government is making efforts to create the legislative framework stimulating the development of clusters. There will be identified SMEs in priority sectors that then associated will be able to form clusters as local development tools [10].

Of interest in this respect is the doctoral work of author Șluserciuc M.: Financial instruments for cross-border economic development, modeling the new trends at European level, which researched the cross-border economic cooperation area: Romania - Ukraine - Republic of Moldova, where the need to create the normative framework for cross-border relations was also emphasized, being the subject of study and research at the level of all Union bodies, within the governments of the Member States, the candidate countries, as well as among the beneficiaries of the relations with the Union. This regulatory framework is designed to propel economic growth and improve living standards in neighboring countries. Along the border, there are complex phenomena, some of which are easier to quantify, of the economic type, others more difficult or uncontrollable, such as sociological ones, culture, identity or emotional. On the other hand, cross-border cooperation has the potential to turn the border into a potential for development, especially for regions outside the EU's external borders. Working together, these regions can

identify and jointly address the challenges and opportunities specific to the border area. Cross-border policies can be successfully applied to support and develop specific benefits for the current framework, which targets a new world order. Among them, the following are mentioned: reducing the constraints in international economic exchanges, the interest of economic agents being focused on high-quality production at the lowest prices as a condition for balanced markets; the disappearance of barriers to economic exchanges, which will, in time, determine the specialization of the production process on certain types of products and the increase in labor productivity; expanding the internal market, boosting competitiveness and attracting a large number of producers and consumers, and diversifying products and beneficiaries; the disappearance of monopoly prices, higher than in the competitive environment; redistribution of invested capital and optimization of capital investments within the community; the free movement of labor, its rational and effective use. This framework is relevant to current research and to the actuality of the proposed theme [11].

The Communication provides research into the legal framework of the topic by exploring and analyzing legal normative acts and economic development programs of the cross-border area. Without taking this part into account, any effort would deprive it of legitimacy and opportunity in a future context. The study focuses on three directions: first, it considers neighborhood policy and its evolution, going through the stages of its elaboration and a collection of views on the future scenarios. The second direction investigates cross-border cooperation again but not as a concept, as in the previous chapter, but as a regulatory framework, principles, challenges and models. The third direction limits the steps and focuses on cross-border programs that have existed over the years.

Conclusions

1. The main conclusion is that the most recent strategic document in the field of regulation of entrepreneurial activity elaborated by the Ministry of Economy and Infrastructure is the Strategy for the reform of the entrepreneurial activity regulator 2013-2020. The vision of this strategy is new and tends to change the philosophy of the effort reform. Previously, the major emphasis has been placed on regulation - the abolition of unnecessary regulation and excessive administrative requirements - which more than the quality of reforms. Now is the time to focus on

developing a smarter regulatory system, driven by clear competitiveness criteria. The envisaged regulatory system will reflect the principles of “smart regulation”.

2. Although the regulatory and institutional regulatory framework for public procurement in the Republic of Moldova is well defined, the access of SMEs to public procurement is low. There is no systematic mechanism that would ensure the involvement of SMEs in this process.

3. We maintain that cross-border cooperation, depending on the specificity of the relationship between neighboring countries, can contribute to the economic development of each participating country, even though the road to partnership is not always without conflicts or historical memories. But if the partner countries are united and focused on the main motivations, namely the desire to improve the standard of living, to ensure a sustainable and harmonious framework, the removal of barriers, restrictions, cross-border cooperation brings long-term benefits to the communities.

4. Research shows that regional models are more problematic, which in most cases are not accompanied by regulations at national regional level. Regarding regional models of cross-border cooperation. There are many economic approaches that can only be used for in-depth and more focused research of entrepreneurial immature business. Also, considering the system of models identified in the literature, similarities can be observed and interesting ideas developed.

5. The multi-faceted approach of the researched field is very important as it offers an additional possibility to regulate the economic development of small and medium enterprises in the cross-border area. It places the area in the general movement of global influences of power and decision, not only in the legal and economic sphere, but also in the creation of supranational structures, an interest-based or close-together partnership, or both, with centers and peripherals. A peculiarity is also the frontier factor, in which cooperation in any field can be encouraged or discouraged, phenomena caused more by formal differences than informal similarities. The cross-border area has significant potential for knowledge transfer.

6. The concept of cross-border cooperation is little debated in the local literature on the approach of best practices by different intergovernmental structures and on the exploration of the practical models of the economic activity of immovables. We believe that the existence of the theoretical partnership framework and sufficient or diverse examples of cross-border

cooperation are useful tools for accelerating the process of cross-border cooperation, the length of the stages, the choice of the best solutions already implemented by other countries and their adaptation [12, p.]. This is confirmed by the practice of other states [13, p. 43, p.1-25, p. 241-253].

Bibliographical references

1. Charles Ricq. Cross-border cooperation handbook for the use of local and regional authorities in Europe. Strasbourg, 1996, p.10 (222 p.).
2. Charles Ricq. Cross-border cooperation handbook for the use of local and regional authorities in Europe. Strasbourg, 1996, p.10 (222 p.).
3. European Union 2014/65 EU.
4. The European Framework Convention on Cross-Border Cooperation of Local Authorities or Authorities; The Council of Europe, Strasbourg, at that time, 19 States out of 38 have ratified this Convention (22 states in 1999 - n.n.
5. The Cross-Border Cooperation Program; http://www.mdrap.ro/dezvoltare-regionala/-4970/-7572http://www.mdlpl.ro/_documente/coop_teritoriale/granite_interne/ro_bg/program.pdf
6. Cross-border cooperation schemes, file: <http://C:/Users//Desktop/Masa%20de%20lucru%202017/cooperarepid%20transfrontalier.pdf>
6. <http://www.fonduri-ue.ro/ro-md>
7. <http://cancelaria.gov.md/en/node/3736>
8. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions The future leaders of Europe: the start-up initiative and their extension ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/ .. /COM-2016-733-F1-RO-MAIN.PDF
9. Emergency Development Strategy for 2012-2020, approved by Government Decision of the RM, 2013, no. 685 from 13.09.2012, in: Official Gazette no.198-204 / 740 from 21.09.2012.
10. Șlăsarciuc M.: Abstract to PhD Thesis: Financial instruments for cross-border economic development, modeling of the new tendencies of evolution at European level. Summary of PhD Thesis. Suceava. 48 p.; Șlăsarciuc Marcela, Partnership and cooperation models in cross-border areas, Acta Universitatis Danubius. (Economica, Vol. 9 (4), Danubius University, Galati, 2013, <http://journals.univ-danubius.ro/index.php/oeconomica/issue/view/158>
11. Sucanu M.C. Some issues concerning the regulation of cross-border cooperation in the field of entrepreneurship of small and medium-sized enterprises.
12. Scott James Wesley, EU Enlargement, Region Building and Shifting Borders of Inclusion and Exclusion, Ashgate Publishing Limited, England, 2006, p. 43.
13. Shumylo-Tapiola Olga, Ukraine at the Crossroads: Between EU DCTFA & Customs Union, IFRI, Russie.Nei.Reports No.11, April 2012, p.1-25.
14. Straw J., Gravity Model and Its Estimations for International Flows of Engineering Products, Chemicals and Patents, in Acta Oeconomica, Vol. 30, No. 2, 1983, pp. 241-253, Akademiai Kiado, <http://www.jstor.org/stable/40728993>.

NOUTĂȚI EDITORIALE SCIENTIFIC NOVELTIES

RECENZIE

**LA VOLUMUL: „EUROPA SOCIALĂ ÎN 100 DE TERMENI.
INCURSIUNI ÎN CULTURA SOCIALĂ ȘI INSTITUȚIONALĂ
A SPAȚIULUI EUROPEAN”, COORDONATORI: GABRIELA
GOUDENHOFT, ALINA-CARMEN BRIHAN,
IOAN HORGA, PUBLICAT CU SPRIJINUL COMISIEI
EUROPENE, AGENȚIA EXECUTIVĂ PENTRU EDUCAȚIE,
AUTOVIZUAL ȘI CULTURĂ. – BUCUREȘTI:
TRITONIC BOOK, 2018, 407 P.**

„Europa Socială” este o temă prioritară pe agenda savanților, profesorilor Universității din Oradea¹. Colectivul de autori al acestui volum, specialiști în diverse domenii ale educației și științelor sociale din România și Republica Moldova au definit și descris diverse fenomene, explorând principiile: interdisciplinarității, transdisciplinarității și regulile analizei sistemice.

¹ A se vedea: Eurolimes. V.17. – Universitatea din Oradea. - Oradea University Press, 2014, 271 p.

Sub aspect teoretic, lucrarea este valoroasă pentru diferite grupuri sociale. De exemplu, pentru tinerii, aflați în proces activ de socializare, de formare a propriei opinii asupra realității sociale, a atitudinii față de procesele de integrare/incluziune socială; pentru adulții, ieșiți din sistemul totalitar, care asimilează cu greu valorile sociale ale democrației reprezentative și participative, modelul comportamental al cetățeanului democratic, cu atât mai mult că Europa unită pledează pentru continuitatea studiilor pe tot parcursul vieții; pentru politicienii, implicați în procese pe care nu le cunosc, deoarece au fost aleși pe liste de partid, fără a fi testați la cunoașterea teoriei și practicii politice, a regulilor comunicării interculturale și dialogului social. Cele mai serioase greșeli, urmate de consecințe negative pentru întreaga comunitate le observăm anume la acest grup social. Deși, volumul definește și interpretează fenomene sociale importante, din practică cunosc, că politicienii: deputați, miniștri, consilieri, funcționari publici etc. nu prea citesc lucrări științifice.

Sub aspect practic, cei 100 de termeni, ce reflectă viața comunității europene, trebuie cunoscuți, asimilați, deoarece ne dorim cu toții o comunicare eficientă, utilă pentru ambele părți. Colaborarea, colaborarea pentru dezvoltare a statelor europene este o realitate și un obiectiv strategic atât la nivel intern, cât și la nivel extern. Pentru extinderea și aprofundarea colaborării Uniunii Europene, a statelor membre cu statele candidate la aderare, aflate în proces de asociere, este necesară cunoașterea conținuturilor categoriilor utilizate. Deseori politicienii și diplomații din Republica Moldova și nu numai, aplică metoda reduționistă, citesc noțiunea, le pare cunoscută și o aplică fără să verifice dacă numai are și alte semnificații în dependență de context. Așa apar multe bancuri, situații comice la prima vedere, dar la o abordare mai atentă a comportamentului și a eficienței activității politicianului, funcționarului public observăm o clounadă, care, un important grup social - intelectualii, o observă, o comentează public. Pentru a-și prelungi activitatea politică, pentru a fi și eficienți, utili comunității, funcționarii publici de orice nivel, cei ce deservește populația țării sunt obligați să citească și să cunoască conținutul și semnificațiile celor 100 de termeni.

În concluzie, recomand tuturor să citească volumul, să-și completeze cunoștințele despre societate, despre viața și relațiile sociale, în

afara cărora, omul, ca ființă bio-psiho-socioculturală, nu poate exista. Dacă ne dorim să cunoaștem satisfacția în viața și activitatea cotidiană, atunci trebuie să punem accent pe cunoaștere și comunicarea cu semenii.

Ludmila ROȘCA,
doctor habilitat în filosofie,
profesor universitar, Institutul de Relații Internaționale din Moldova

*Materialele publicate în revista „Relații Internaționale Plus”
nu reflectă neapărat punctul de vedere al redacției.*

*Responsabilitatea asupra conținutului articolelor revine
în exclusivitate autorilor.*

Drepturile de autor asupra articolelor publicate aparțin autorilor.

Tirajul - 100 de exemplare

Periodicitatea – bianuală (trianuală)

Versiunea online: <http://irim.md/cercetare/revista-ri-plus/>

ADRESA REDACȚIEI:

str. Pușkin 54, mun. Chișinău, Republica Moldova, MD 2005,

telefon/fax: 022-21-09-78;

e-mail: ludmilarosca.com@gmail.com

TIPOGRAFIA „PRINT-CARO”

*Materials published in the journal “International Relations
Plus” do not necessarily reflect the editorial point of view.
The responsibility for the content of the articles rests exclusively
with the authors.*

Copyrights on published articles belong to the authors.

Circulation - 100 copies

Periodicity - biannual (triennial)

Online version: <http://irim.md/cercetare/revista-ri-plus/>

EDITORIAL ADDRESS:

54 Pushkin Street, Chisinau, the Republic of Moldova, MD 2005,

telephone / fax: 022-21-09-78;

e-mail: ludmilarosca.com@gmail.com

PUBLISHING HOUSE „PRINT-CARO”